

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

Salih BİRİNCİ

EYNESİL İLÇE MERKEZİ'NİN COĞRAFYASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Mehmet ZAMAN

ERZURUM-2007

TEZ KABUL TUTANAĞI
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma, Coğrafya Anabilim Dalının Beşeri ve İktisadi Coğrafya Bilim Dalında jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Mehmet ZAMAN
Danışman/Jüri Üyesi

Prof. Dr. Saliha KODAY
Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. İ.Fevzi ŞAHİN
Jüri Üyesi

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir. 15.08.2007.

Prof. Dr. Vahdettin BAŞÇI
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
ÖNSÖZ	VI
TABLolar LİSTESİ	VII
ŞEKİLLER LİSTESİ	IX
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	XI
GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırma Sahasının Yeri ve Sınırları.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Metodu	3
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
1. DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ	5
1.1. Jeomorfolojik Özellikler.....	5
1.1.1. Aşınım yüzeyleri ve tepelik alanlar	7
1.1.2. Vadiler	9
1.1.3. Heyelan ve toprak akımları.....	10
1.1.4 Kıyılar.....	12
1.2 İklim	15
1.2.1 Giriş	15
1.2.2 İklim elemanları.....	17
1.2.2.1 Sıcaklık	17
1.2.2.2 Atmosfer basıncı ve rüzgârlar.....	22
1.2.2.3 Nem ve bulutluluk	26
1.2.2.4 Yağış.....	30
1.2.3 Yağış etkinliği	36
1.3. Hidrografia Özellikleri.....	39
1.3.1. Akarsular	39
1.3.2. Kaynaklar	42
1.3.3. Karadeniz.....	42
1.4. Toprak Özellikleri	43
1.5. Bitki Örtüsü	45

İKİNCİ BÖLÜM	49
2. BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ	49
2.1 Nüfus	49
2.1.1 Nüfusun başlıca özellikleri	49
2.1.2 Nüfusun tarihi gelişimi	50
2.1.3 Nüfus miktarları ve artış-azalışları	51
2.1.4 Nüfus hareketleri	55
2.1.4.1 Doğumlar ve ölümler	55
2.1.4.2 Göçler	56
2.1.4.2.1 İç göçler	57
2.1.4.2.2 Dış göçler	60
2.1.5 Nüfusun sosyo-kültürel özellikleri	62
2.1.5.1 Nüfusun yaş ve cinsiyet durumu	62
2.1.5.2 Eğitim ve kültür durumu	68
2.1.5.3 Ortalama aile büyüklükleri	71
2.1.5.4 Nüfusun dağılışı ve yoğunlukları	72
2.2 Yerleşme	75
2.2.1 Yerleşmenin başlıca özellikleri	75
2.2.2 Yerleşmenin tarihi gelişimi	75
2.2.3 Yerleşme şekilleri	78
2.2.4 Eynesil'in ekonomik fonksiyonları ve fonksiyonlara göre arazi kullanım durumu	80
2.2.4.1 Hizmetler fonksiyonu	81
2.2.4.1.1 Yönetim fonksiyonu	82
2.2.4.1.2 Ticaret fonksiyonu	83
2.2.4.1.3 Ulaşım ve haberleşme fonksiyonu	84
2.2.4.1.4 Eğitim fonksiyonu	85
2.2.4.2 Tarım fonksiyonu	86
2.2.4.3 Sanayi fonksiyonu	87
2.2.5 Eynesil'in fonksiyonel sınıflandırmadaki yeri	88
2.2.6 Konutlar	91
2.2.6.1 Doğal çevre şartları ve konutlar	92
2.2.6.2 Sosyo-ekonomik şartlar ve konutlar	93

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	96
3. EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ	96
3.1 Tarım	96
3.1.1 Tarımın başlıca özellikleri	96
3.1.2 Toprakta yararlanma durumu ve bölünüşü	97
3.1.3 Parsel büyüklüğü ve mülkiyet durumu	98
3.1.4 Tarım ürünlerinin ekiliş sahaları ve üretim durumu	99
3.1.4.1 Çay tarımı	101
3.1.4.2 Fındık tarımı	104
3.1.4.3 Mısır tarımı	107
3.1.4.4 Sebze tarımı	109
3.1.4.5 Diğer meyveler	110
3.2 Hayvancılık.....	110
3.2.1 Hayvancılık faaliyetlerinin başlıca özellikleri.....	110
3.2.2 Hayvan türleri	111
3.2.2.1 Büyükbaş hayvancılık.....	111
3.2.2.2 Küçükbaş hayvancılık.....	113
3.2.2.3 Kümes hayvancılığı	113
3.2.2.4 Arıcılık.....	113
3.3 Balıkçılık	115
3.4 Sanayi	117
3.5 Ticaret.....	120
3.6 Ulaşım.....	122
3.7 Turizm	125
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	128
SONUÇ	128
KAYNAKÇA.....	133
ÖZGEÇMİŞ	133

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ
EYNESİL İLÇE MERKEZİ'NİN COĞRAFYASI****Salih BİRİNCİ****Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet ZAMAN****2007-SAYFA-152****Juri: Yrd. Doç. Dr. Mehmet ZAMAN****Prof. Dr. Saliha KODAY****Yrd. Doç. Dr. İ.Fevzi ŞAHİN**

Araştırma sahasını oluşturan Eynesil ilçe merkezi, Karadeniz Bölgesinin Doğu Karadeniz Bölümü sınırları içerisinde yer almaktadır. Yönetim bakımından bağlı olduğu Giresun ilinin kıyı kuşağında doğu sınırını oluşturan ilçe, il merkezine 75 km, Trabzon'a ise 62 km uzaklıktadır.

Araştırma sahası yeryüzü şekilleri bakımından Doğu Karadeniz Bölümünün genel özelliklerini taşır. Karadeniz ikliminin görüldüğü yöre, her mevsim bol miktarda yağış alır. Suyun mevcudiyeti ve zeminin geçirimsiz kayalardan oluşması kıyı boyunca sık bir akarsu ağının oluşmasına imkân hazırlamıştır. Bu faktörlere bağlı olarak saha kuzey-güney doğrultusunda akan çok sayıda irili ufaklı akarsu tarafından yarılmıştır. İklim özellikleri itibariyle doğal bitki örtüsünün geniş yapraklı ormanlar olması gerekiyorsa da fındık ve çay bahçeleri oluşturmak için ormanların büyük bir bölümü tahrip edilmiştir.

İnceleme sahası idari bakımdan belediye sınırları içerisindeki beş ayrı mahalle ve yerleşmenin merkezini oluşturan aynı zamanda ilçe merkezi olan bir kasaba yerleşmesinden oluşmaktadır. Yerleşme coğrafyası bakımından ilçe merkezi, hizmet ve tarım sektörlerinin gelişmiş olduğu tipik tarım-hizmet kasabası özelliği göstermektedir.

Eynesil ilçesinde 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre 21110, araştırma sahasını oluşturan ilçe merkezinde ise 10667 kişi yaşamaktaydı. Bu verilere göre ilçe genelinde aritmetik nüfus yoğunluğu 413.9 kişi/km^2 , kasaba merkezinde ise 706.4 kişi/km^2 'dir.

Araştırma sahasında temel ekonomik faaliyetleri tarım oluşturmaktadır. Arazinin engebeli olmasına rağmen tarım alanları oldukça fazla yer tutmaktadır. Tarım alanlarının büyük bir bölümü de fındık ve çay bahçelerine ayrılmıştır. Hayvancılık faaliyeti, bahçe tarımının ön planda olması ve arazinin büyük bir kısmının dikili alanlardan oluşması nedeniyle gelişmemiştir. Buna karşılık araştırma sahasının Karadeniz kıyısında bulunması balıkçılık faaliyetlerini ön plana çıkarmıştır.

ABSTRACT
MASTER THESIS
THE GEOGRAPHY OF EYNESİL DISTRICT CENTRE
Salih BİRİNCİ
Advisor: Assist. Prof. Dr. Mehmet ZAMAN
2007- PAGES- 152
Jury: Assist. Prof. Dr. Mehmet ZAMAN
Prof. Dr. Saliha KODAV
Assist. Prof. Dr. İ. Fevzi ŞAHİN

Consisting the research field of this study, Eynesil district centre is located on the Eastern part of Black Sea Region. The district, forming the eastern border of Giresun, the city which it is dependent administratively, is 75 km range of the city centre and its distance to Trabzon city centre is 62 km.

The research field carries the general characteristics of Eastern Black Sea Region in respect to superterrestrial figures. The area, in which the Black Sea climate system is dominant, receives a heavy rainfall in every season. The existence of water and isolating conglomerate level on the ground has laid the ground for a frequent stream network through the shore. In relation to these factors, the area is cleaved by many streams running in North-South direction. When the climate is taken into consideration the flora should be consisted of large leaved trees, however, a good deal of these forests was destroyed in order to open areas for hazelnut and tea gardens.

The research field consists of five different quarters which are in the borders of the municipality administratively and which are also forming the district centre. As regards to the settlement geography, the district centre carries the characteristics of a typical agriculture-service town with its developed services and agricultural facilities.

According to the general census of population held in year 2000, the population of Eynesil was 21110, and the population of the district centre, which is also the research field of this study, was 10667. According to these data, the density of the population in general is 413.9 persons/km² and the density of population in the district centre is 706.4 persons/km².

In the research field, the basic economic activity is agriculture. Although the land is undulating, there is a great deal of agricultural fields. Most of these fields are consisted of hazelnut and tea gardens. Since the garden agriculture is common and the most of the land is planted, stockbreeding is not developed. However, since the research field is located on the Black Sea coast fishery is quite developed.

ÖNSÖZ

Konusu Eynesil İlçe Merkezinin Coğrafyası olan bu araştırma, yüksek lisans tez çalışmasıdır.

Eynesil İlçe Merkezi Trabzon-Samsun karayolu üzerinde bulunmasına rağmen kıyıdaki diğer şehir yerleşmeleri (Görele ve Beşikdüzü) gibi yeterince gelişmemiştir. Özellikle doğal çevre faktörlerinin son derece uygun olmasına karşılık araştırma sahasının çevresindeki yerleşmeler gibi fonksiyonlarının çeşitlendirememesi ve nüfusun büyük bir kısmının hala daha tarımda çalışması dikkat çeker. Karadeniz kıyı kuşağında aynı doğal şartlara sahip üç yerleşme içerisinde Eynesil ilçe merkezinin sosyal, kültürel ve ekonomik yönden geri kalmasının nedenleri ve bu olumsuz durumun değiştirilmesi için yöre insanının yapması gerekenlerin yanında devlet kurumlarının atması gerekli önemli adımlar vardır. Bu çalışmada sahada mevcut ekonomik faaliyetleri ve bunların ilçe ekonomisine olan etkilerini belirleyerek mevcut yapının daha iyi duruma gelmesi için yapılması gerekenler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmalarımın her aşamasında yardımlarını esirgemeyen başta tez danışmam hocam Yrd. Doç. Dr. Mehmet ZAMAN olmak üzere Prof Dr. İhsan BULUT, Prof Dr. Saliha KODAY, Prof. Dr. Kenan ARINÇ, Yrd. Doç. Dr. Zeki KODAY, Yrd. Doç Dr. Cemal SEVİNDİ ve tezimin fiziki coğrafya bölümüne katkıda bulunan Yrd. Doç. Dr. İbrahim KOPAR'a şükranlarımı sunarım.

Tez yazım aşamasında fikir ve önerilerinden yaralandığım Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖZDEMİR, Yrd. Doç. Dr. Günay KAYA, Yrd Doç. Dr. Zerrin KARAKUZULU, Arş. Gör. Kübra ERHAN ve özellikle de Arş. Gör. Halil HADİMLİ ile Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi öğretim üyelerinden Yrd. Doç. Dr. İ. Fevzi ŞAHİN başta olmak üzere tüm hocalarıma teşekkür ederim.

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1.1 Eynesil ve Tirebolu Meteoroloji İstasyonuna Ait Sıcaklık Değerleri.	17
Tablo 1.2 Eynesil ve Tirebolu’da Don Olaylı Günlerin Aylara Göre Dağılımı.	20
Tablo 1.3 Giresun’da Aylara Göre Ortalama ve Ekstrem Basınç Değerleri (1975-2005).....	22
Tablo 1.4 Eynesil’de Rüzgarların Mevsimler Göre Dağılımı (1989–1993).	23
Tablo 1.5 Eynesil’de Rüzgarların Mevsimlere Göre Dağılımı (1989-1993).....	25
Tablo 1.6 Eynesil’de Ortalama Rüzgar Hızı , En Hızlı Rüzgar ve Yönü (1989-1993)	26
Tablo 1.7 Eynesil ve Tirebolu’da Ortalama Nispi Nem Değerleri.	26
Tablo 1.8 Eynesil ve Tirebolu’da Ortalama Aylık ve Yıllık Bulutluluk Değerleri.	28
Tablo 1.9 Eynesil ve Tirebolu’da Aylara Göre Ortalama Açık, Bulutlu ve Kapalı Gün Sayıları.....	28
Tablo 1.10 Eynesil ve Tirebolu’da Sisli Günlerin Aylara Göre Dağılımı.	29
Tablo 1.11 Eynesil ve Tirebolu’da Aylık ve Yıllık Ortalama Yağış Değerleri (mm)	31
Tablo 1.12 Eynesil ve Tirebolu’da Ortalama Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı (mm).....	32
Tablo 1.13 Eynesil ve Tirebolu’da Ortalama Yağışlı Gün Sayılarının Aylara Göre Dağılımı.	34
Tablo 1.14 Eynesil ve Tirebolu’da Ortalama Kar Yağışlı Gün Sayılarının Aylara Göre Dağılımı.	35
Tablo 1.15 Eynesil’in THORNTWAİTE Formülüne Göre Su Bilançosu.....	36
Tablo 1.16 Eynesil’de De MARTONNE Göre Aylık Kuraklık İndis Değerleri (1923).....	38
Tablo 1.17 Eynesil’in ERİNÇ (1965) Yağış Tesirlilik İndisinin Aylara Göre Durumu.....	38
Tablo 2.18 Eynesil İlçe Merkezi’nin Sayım Yıllarına Göre Toplam Nüfus Miktarı ve Cins Bileşimi (1940–2000).	52
Tablo 2.19 Eynesil İlçe Merkezi’nden Göç Eden Aile Sayısı ve Göç Ettikleri İller.	58
Tablo 2.20 Eynesil İlçe Merkezi’nden Yabancı Ülkelere Göç Eden Aile Sayısı ve Göç Ettikleri Ülkeler.	61
Tablo 2.21 Sayım Devrelerine Göre Eynesil’in Cinsiyet Durumu ve Cinsellik Oranları (2006).	63
Tablo 2.22 Eynesil İlçe Merkezi’nin Dar Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2006).....	65
Tablo 2.23 Eynesil İlçe Merkezi’nin Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2006). .	67
Tablo 2.24 Eynesil İlçesi Halk Eğitim Müdürlüğünün Açmış Olduğu Kurslar (2006–2007). 70	
Tablo 2.25 Eynesil İlçesinde Mahallelere Göre Ortalama Aile Büyüklükleri (2006)	71

VIII

Tablo 2.26 Eynesil’de Mahallere Göre Ortalama Nüfus Yoğunluğu (2006).....	74
Tablo 2.27 Eynesil’de Çalışan Nüfusun Ekonomik Sektörlere Göre Dağılımı (2006)	81
Tablo 2.28 Eynesil’de Kasabasında Ticari İşyeri Sayıları (2006).	83
Tablo 3.29 Eynesil İlçe Merkezi Arazi Kullanım Durumu (2007).....	97
Tablo 3.30 Eynesil İlçe Merkezi’nde Parsel Sayısı ve Ortalama Parsel Büyüklükleri (2006).	99
Tablo 3.31 Eynesil İlçe Merkezi’nde Tarım Ürünlerine Göre Arazi Kullanım Durumu (2006).	100
Tablo 3.32 Eynesil İlçe Merkezi’nde Hayvan varlığının Türlerine Göre Dağılımı (2006)	111
Tablo 3.33 Eynesil İlçe Merkezinde Mahallelere Göre Büyükbaş Hayvan Sayıları (2006).	112
Tablo 3.34 Eynesil’de Avlanan Balık Türleri ve Miktarları (2006).	117

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1.1 Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası.....	1
Şekil 1.2 Eynesil İlçe Merkezi ve Çevresinin Topoğrafya Haritası.....	3
Şekil 1.3 Eynesil İlçe Merkezi ve Çevresinin Jeomorfoloji Haritası.....	8
Şekil 1.4 Eynesil’de Sıcaklık Değerlerinin Yıllık Gidişi (1989–1993).	18
Şekil 1.5 Tirebolu’da Sıcaklık Değerlerinin Yıllık Gidişi (1989–1993).....	18
Şekil 1.6 Eynesil’de Ortalama Don Olaylı Gün Sayılarının Aylara Göre Dağılımı (1989–1993).....	21
Şekil 1.7 Tirebolu’da Ortalama Don Olaylı Gün Sayılarının Aylara Göre Dağılımı (1975–2000).....	21
Şekil 1.8 Giresun’da Aylara Göre Ortalama ve Ekstrem Basınç Değerleri (1975–2005).	22
Şekil 1.9 Eynesil’in Yıllık ve Mevsimlik Ortalama Rüzgar Gülleri.....	24
Şekil 1.10 Eynesil’de Rüzgârların Mevsimlere Göre Dağılımı (1989–1993).....	25
Şekil 1.11 Eynesil’de Ortalama Nispi Nem Değerleri ve Ortalama Sıcaklık Değerleri Arasındaki İlişki.	27
Şekil 1.12 Tirebolu’da Ortalama Nispi Nem Değerleri ve Ortalama Sıcaklık Değerleri Arasındaki İlişki.	27
Şekil 1.13 Eynesil ve Tirebolu’da Aylara Göre Ortalama Açık, Bulutlu ve Kapalı Gün Sayıları.....	29
Şekil 1.14 Eynesil ve Tirebolu’da Sisli Günlerin Aylara Göre Dağılımı.....	30
Şekil 1.15 Eynesil ve Tirebolu’da Aylık ve Yıllık Ortalama Yağış Değerleri (mm).....	31
Şekil 1.16 Eynesil ve Tirebolu’da Aylık ve Yıllık Ortalama Yağış Değerleri (mm).....	32
Şekil 1.17 Eynesil’de Ortalama Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı (mm).....	33
Şekil 1.18 Tirebolu’da Ortalama Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı (mm).....	33
Şekil 1.19 Eynesil ve Tirebolu’da Ortalama Yağışlı Gün Sayılarının Aylara Göre Dağılımı.	34
Şekil 1.20 Eynesil’in Thornthwaite Formülüne Göre Su Bilânçosu Diyagramı.....	37
Şekil 2.21 Eynesil İlçe Merkezi’nin Sayım Yıllarına Göre Nüfusu ve Cins Bileşimi (1940–2000).....	53
Şekil 2.22 Eynesil İlçe Merkezi’nden Göç Eden Aile Sayısı ve Göç Ettikleri İller.....	59
Şekil 2.23 Eynesil İlçe Merkezi’nden Göç Eden Nüfusun İllere Göre Dağılışı.....	59
Şekil 2.24 Eynesil İlçe Merkezi’nden Yabancı Ülkelere Göç Eden Aile Sayısı ve Göç Ettikleri Ülkeler.....	61

Şekil 2.25 Eynesil İlçe Merkezi’nden Dış Ülkelere Göç Eden Nüfus ve Göç Ettikleri Ülkeler.	62
Şekil 2.26 Sayım Devrelerine Göre Eynesil’in Cinsiyet Durumu ve Cinsellik Oranları (2006).	64
Şekil 2.27 Eynesil İlçe Merkezi’nin Nüfus Piramidi (2006).....	66
Şekil 2.28 Eynesil İlçe Merkezi’nin Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2006)....	68
Şekil 2.29 Eynesil İlçe Merkezi’nde Mahallere Göre Nüfus Dağılışı (2006).	73
Şekil 2.30 Eynesil Kasabası’nda Çalışan Nüfusun Ekonomik Sektörlere Göre Dağılımı (2006).	81
Şekil 2.31 Eynesil Kasabasının Fonksiyonel Arazi Kullanım Durumu.	88
Şekil 3.32 Eynesil İlçe Merkezi Arazi Kullanım Durumu (2007).	97
Şekil 3.33 Eynesil İlçe Merkezi’nde Tarım Ürünlerine Göre Arazi Kullanım Durumu (2006).	100
Şekil 3.34 Eynesil İlçe Merkezi’nde Hayvan varlığının Türlerine Göre Dağılımı (2006).....	111

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

	Sayfa No.
Fotoğraf 1.1 Toprak Akması Sonucu Kapanan Boztepe Mahallesi Yolu.	11
Fotoğraf 1.2 Karadeniz Sahil Yolu Yapımında Deniz Dolgusu Sonucu Doğal Yapısı Değişen Eynesil Kıyıları.....	13
Fotoğraf 1.3 Eynesil Kalesi'nin Kurulduğu Burundaki Aktif Falezlerden Bir Görünüm.	14
Fotoğraf 1.4 Eynesil İlçe Merkezindeki En Büyük akarsulardan Oğuz (Topallı) Deresi.	40
Fotoğraf 1.5 Nisan Ayının Sonlarında Su Seviyesinin Azaldığı Dönemde Gizgine Deresi. ..	41
Fotoğraf 1.6 Araştırma Sahasında Sınırlı Alanlarda kalmış Geniş Yapraklı Ormanlardan Bir Görünüm.	47
Fotoğraf 2.7 Eynesil Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğünün Açmış Olduğu Makine Nakışları Kurslarını Düzenlediği Yıl Sonu Sergisi.	70
Fotoğraf 2.8 Dağınık Dokulu Yerleşme Özelliği Gösteren ve Aynı Zamanda Fonksiyonel Bakımdan Köy Karakterindeki Altınlı Mahallesinden Bir Görünüm.	79
Fotoğraf 2.9 Yönetim Hizmetlerini Yoğunlaştığı Cumhuriyet Alanındaki Kamu Hizmet Binaları.	82
Fotoğraf 2.10 Ticari İş yerlerinin Yoğunlaştığı M.Somuncuoğlu Caddesi Ve Cumhuriyet Alanı.	84
Fotoğraf 2.11 Giresun İli'nde Sadece Eynesil İlçe Merkezinde Bulunan İşitme Engelliler İlköğretim Okulu.	86
Fotoğraf 2.12 Eynesil Kasabasının Batı-Doğu Yönünde Görünümü.	91
Fotoğraf 2.13 Alt Katı Taş Malzeme Kullanılarak İnşa Edilmiş Eski Tip Bir Konut.....	93
Fotoğraf 2.14 Eynesil İlçe Merkezi'nde Son Yıllarda Çağdaş Yapı Malzemeleri ile İnşa Edilen Abartman Tarzındaki Konut Sayıları Artmaktadır.	94
Fotoğraf 2.15 Ahşap Malzeme Kullanılarak Yapılan Seranderlerin Sayıları Oldukça Azalmıştır.	95
Fotoğraf 3.16 Yeni Oluşturulan Çay Bahçeleri İçinde Polikültür Tarım Şeklinde Fasulye Yetiştirilmektedir.	96
Fotoğraf 3.17 Küçük Parseller Halindeki Çay Bahçeleri.	101
Fotoğraf 3.18. Doğal Bitki Örtüsünün Ortadan Kaldırılarak Yeni Oluşturulan Çay Bahçelerinden Bir Görünüm.....	104
Fotoğraf 3.19 Araştırma Sahasının Neredeyse Tamamı Fındık Bahçeleri İle Kaplıdır.	105
Fotoğraf 3.20 Fındık Toplama İşinin Yapıldığı Bahçelerden Bir Görünüm.	107

Fotoğraf 3.21 Araştırma Sahasında Ailelerin Çoğu Kendi İhtiyaçlarını Karşılama İçin Mısır Tarımı Yapmaktadır.	108
Fotoğraf 3.22 Ailelerin Kendi İhtiyaçlarından Artan Kısımın Satışa Sunulduğu Kadınlar Pazarı.	109
Fotoğraf 3.23 Arıcılık Faaliyeti Uğraşanlar Arılarını Mayıs Ayına Kadar Yörede Beslemektedirler.	114
Fotoğraf 3.24 Eynesil İlçe Merkezinde Yaklaşık 60 Teknenin Bulunduğu Boztepe Balıkçı Barınağı.	116
Fotoğraf 3.25 Eynesil İlçe Merkezi'ndeki Akfa Çay Fabrikası.	118
Fotoğraf 3.26 Akfa Çay Fabrikası'nın Paketleme Bölümü.	119
Fotoğraf 3.27 Her hafta Çarşamba Günleri Kurulan Pazarda Yöresel Ürünlerin yanında çeşitli Sebze ve Meyve ile Konfeksiyon Ürünleri de Satılmaktadır.	121
Fotoğraf 3.28 Karadeniz Sahil Yolunun Eynesil Geçiş Güzergâhı.	123
Fotoğraf 3.29 Arkeolojik Sit Alanı İlan Edilen Eynesil (Görel) Kalesi.	126

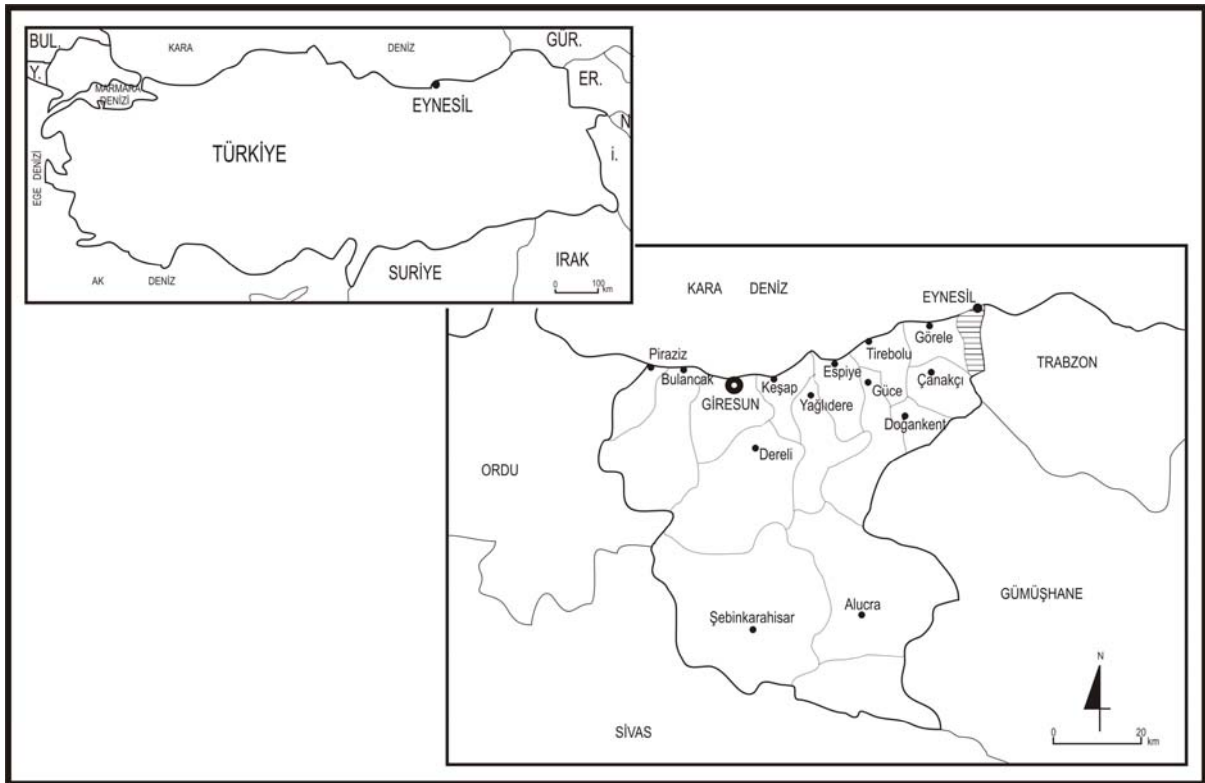
GİRİŞ

1.1. Araştırma Sahasının Yeri ve Sınırları

Araştırma sahasını oluşturan Eynesil ilçe merkezi, Karadeniz Bölgesinin Doğu Karadeniz Bölümü sınırları içerisinde yer almaktadır.

Eynesil, yönetim bakımından Giresun iline bağlı bir ilçe olup, Giresun'a 75 km, Trabzon'a ise 62 km uzaklıktadır. Trabzon-Samsun karayolu üzerinde Karadeniz kıyısında bulunan ilçe merkezi, Oğuz ve Gizgine dereleri arasında kurulmuştur.

Eynesil ilçesinin toplam yönetim alanı yaklaşık 51 km²'dir. İlçe merkezi ise bu alanın % 30.6'sını, yani 15.65 km²'si oluşturmaktadır. Yönetim alanı itibariyle Giresun ilinin en küçük ilçelerinden biridir. Eynesil, batıdan Görele, doğudan Beşikdüzü, güneybatıdan Çanakçı, güneydoğudan Şalpazarı ve kuzeyden de Karadeniz tarafından sınırlandırılmıştır (Şekil 1).

Şekil 1.1 Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası.

Araştırma sahası yeryüzü şekilleri bakımından Doğu Karadeniz Bölümünün genel özelliklerini yansıtmaktadır. Kıyı kuşağı boyunca arkadaki dağlık alandan uzanan sırtlar yer yer denize kadar sokulmuşlardır. Karadeniz ikliminin görüldüğü yöre, her mevsim bol

miktarda yağış alır. Suyun mevcudiyeti ve zeminin geçirimsiz kayalardan oluşması kıyı boyunca sık bir akarsu ağını oluşmasına imkân hazırlamıştır. Bu faktörler bağlı olarak saha kuzey-güney doğrultusunda akan çok sayıda irili ufaklı akarsu tarafından yarılmıştır. İklim özellikleri itibariyle doğal bitki örtüsünün geniş yapraklı ormanlar oluşturması gerekiyorsa da fındık ve çay bahçeleri oluşturmak için ormanların büyük bir bölümü tahrip edilmiştir. Kıyıda 350–400 m yükseltiye kadar çıkan araştırma sahasında asli bitki örtüsü ancak sınırlı alanlarda görülebilmektedir.

İnceleme sahası idari bakımdan belediye sınırları içerisindeki beş ayrı mahalle ve yerleşmenin merkezini oluşturan aynı zamanda ilçe merkezi olan bir kasaba yerleşmesinden oluşmaktadır. Yerleşme coğrafyası bakımından ilçe merkezi, hizmet ve tarım sektörlerinin gelişmiş olduğu tipik tarım-hizmet kasabası özelliği göstermektedir. Kasaba merkezi dışındaki mahaller ise gerek fonksiyon, gerekse de fizyonomi bakımından köy yerleşmelerinden farksızdırlar. Nitekim yerleşme dokularına baktığımızda kasaba yerleşmesinin toplu, mahalle yerleşmelerinin ise bölgedeki bütün köy yerleşmelerinde olduğu gibi dağınık dokulu yerleşme düzeni hâkimdir. Başka bir ifadeyle ilçe merkezini oluşturan kasaba dışındaki mahalle yerleşmeleri coğrafi açıdan birer köy yerleşmesidir.

Eynesil ilçesinde 2000 yılı Genel Nüfus sayımı sonuçlarına göre 21110, araştırma sahasını oluşturan ilçe merkezinde ise 10667 kişi yaşamaktadır. Bu verilere göre ilçe genelinde aritmetik nüfus yoğunluğu 413.9 kişi/km^2 , kasaba merkezinde ise 706.4 kişi/km^2 'dir. Nüfus yoğunluğunun bu kadar yüksek olması kasaba yüzölçümünün az olmasının yanında nüfusun kıyı kuşağına toplanmasının etkisi büyüktür. Bu durum Karadeniz kıyı kuşağındaki kasaba ve şehir yerleşmelerinin tamamında görülmektedir. Bu nedenle de ülkemizde nüfus yoğunluğunu en yüksek olduğu yerlerin başında Doğu Karadeniz Bölümü gelmektedir.

Eynesil, 1461 yılında Trabzon'un fethinden sonra Osmanlı imparatorluğu hâkimiyetine girdi ve Cumhuriyet dönemine kadar Trabzon Sancağının Kürtün Kazasına bağlı bir köy yerleşmesi olarak varlığını sürdürdü. Cumhuriyetin ilk yıllarında Görele ilçesine bağlanan Eynesil, 1930 yılında bucak merkezi, 1960 tarihinde ise Görele ilçesinden ayrılarak ilçe statüsüne getirilmiştir.

Araştırma sahasında temel ekonomik faaliyetleri tarım oluşturmaktadır. Arazinin engebeli olmasına rağmen tarım alanları oldukça fazla yer tutmaktadır. Nitekim 1565.8 hektar olan kasaba yüzölçümünün % 96.8'ini (1516.3 ha) tarım arazileri oluşturmaktadır. Bu alanın büyük bir bölümü de fındık ve çay bahçelerine ayrılmıştır. Hayvancılık faaliyeti, bahçe

Yüksek lisans tezi olan bu çalışmanın esas amacı; Eynesil ilçe merkezinin fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafya özellikleri analiz edilerek sahadaki mevcut durumun daha iyi bir

noktaya gelmesi için yapılması gerekenleri ortaya koymaktır. Bunu yaparken de önce sahanın doğal çevre özellikleri incelenerek, bunların beşeri ve ekonomik faaliyetlere olan etkileri açıklanmaya çalışılmıştır.

Eynesil ilçe merkezi Karadeniz sahil yolu boyunca kurulmuş bir kasaba yerleşmesidir. Doğal çevre özelliklerinin son derece müsait olmasına rağmen yakın çevresindeki Beşikdüzü ve Görele ilçeleri gibi gelişmemiştir. Beşikdüzü 1990 yılında ilçe olduktan sonra ekonomik fonksiyonlarında önemli gelişmeler göstererek şehir karakteri kazanmasına rağmen, ondan 30 yıl önce ilçe olan Eynesil'in halen daha kasaba özelliği taşıması dikkat çekmektedir. Doğal çevre şartlarının aynı olduğu bu iki saha arasında böyle bir farkın görülmesi, çalışma alanı olarak Eynesil'in seçilmesinde temel etmen olmuştur. Bu çalışma ile böyle bir yapının ortaya çıkmasında etkili olan faktörleri belirleyerek, Eynesil'in gelişmesi için gerek yöre insanının, gerekse de devlet kurumlarının yapması neler yapabileceklerini açıklanmaya çalışılmıştır.

Araştırmamız mevcut durumuna gelinceye kadar birkaç aşamadan geçmiştir. İlk aşamada araştırma sahamızla ilgili yazılı kaynaklar gözden geçirilmiş ve bize yararlı olacak dokümanter veriler derlenmiştir. Ancak bu aşamada araştırma sahamız olan Eynesil ile ilgili kaynakların çok az olduğu dikkatimizi çekmiştir. Bu amaçla yakın sahalar ile ilgili basılı kaynaklardan yararlanılarak genellemeye gidilmiştir.

Araştırmanın ikinci aşamasında hocalarımızın her fırsatta vurguladığı coğrafyanın temel araştırma yöntemlerinden olan gezi-gözlem yöntemi uygulanmıştır. Bu aşamada araştırma sahasına giderek gerekli bilgiler toplanmıştır. Özellikle beşeri faaliyetler ile ilgili bilgilerin toplanmasında mülakat yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada ayrıca daha önce yayımlanmış olan HGK'nın 1/25.000, 1/100.000 ölçekli topografya haritalarından, MTA Genel Müdürlüğünün 1/100.000 ölçekli haritalarından, D.M.İ.M'nün verilerinden ve TÜİK (eski ismi DİE) bültenlerinden yararlanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

1.1. Jeomorfolojik Özellikler

Orta ve Doğu Karadeniz Bölümü'nde litoloji temel ve süreçteki gelişim volkanik faaliyetlerle açıklanır. Volkanizma önce bazik karakterle başlamış ve asit tiplere doğru bir gelişme göstermiştir¹. Jeolojik yapı, tabandaki metamorfik serilerin ve granitlerin (muhtemelen paleozoike aittirler) üstünde kalınlığı 2000 metreyi geçen volkanikler ile sedimentlerin birbirlerini takip etmektedirler. Bu seri Jura'nın en alt kesimlerinden başlayarak en genç Tersiyere kadar uzanmaktadır. Genellikle denizin altında püskürmüş olan bazalt, andezit, dasit, aglomera, tufitlerden oluşan volkanikler; sıkı deniz koşulları altında çökelmiş olan bilhassa kalkerli marn ve kalkerlerden müteşekkil sedimentlerle kenetlenmişlerdir².

Bölgenin litolojik yapısını Kretase-Eosen yaşlı volkanik ve plütonik kayalar oluşturur. Bunların çoğu koyu renkli andezit ve bazaltlardır. Denizaltı volkanizması sonucu oluşmuş olan bu temel üzerine kumtaşı, kireçtaşı, marn vb. gibi sedimanter materyaller çökelmiştir³.

Mesozoyik'te ülkemizin kuzey ve güneyinde uzanan orojenik kuşakların bulunduğu alanlar geniş ölçüde Tetis denizi tarafından işgal edilmiş bulunuyordu. Bu dönem içerisinde Tetis jeosenklinali karbonatlı ve flišimsi çökeltilerle kaplıydı. Anadolu'nun kuzey ve güneyine yerleşen jeosenklinallerdeki kıvrılmalar ve yükselmeler Kretase'den itibaren başlamış ve bu suretle Mesozoyik boyunca geniş sahaları işgal eden jeosenklinaller, Tersiyer başlarından itibaren daralmaya ve yer yer de kaybolmaya yüz tutmuştur. Genel bir ifade ile Kuzey Anadolu Dağları'nın bulunduğu bölgedeki jeosenklinallal, Üst Kretase'den itibaren orojenezin başlaması ile önemli ölçüde kaybolmuştur⁴.

Mesozoyik sonunda başlayan ve Oligosen'de en şiddetli (Paroksizma) safhasına ulaşan Alp orojenik hareketleri sonucunda Tetis denizi Anadolu'dan çekilmiştir. Bu bakımdan Oligosen, Anadolu'da aşınmanın hüküm sürdüğü ve karasal şartların yaygın olduğu devre

¹ Enver Altınlı, 1946, Ordu ve Giresun Vilayetlerinin Jeolojik İncelemesi, MTA Rapor No: 1629, s. 75, Ankara.

² Peter Kronberg, 1970, Doğu Karadeniz Dağlarının(Kuzeydoğu Türkiye) Tektoniği Üzerinde Fotojeolojik Veriler, MTA Dergisi, sayı: 74, s.57, Ankara.

³ Erdoğan İlhan, 1976, Türkiye Jeolojisi, OTDÜ Mühendislik Yay. No: 51, s. 83-85, Ankara.

⁴ İbrahim Atalay, 1987, Türkiye Jeomorfolojisine Giriş (Genişletilmiş İkinci Baskı), Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yay. No: 9, s. 11-21, İzmir.

olarak dikkat çekmektedir⁵. Başka bir ifade ile Oligosen’de Anadolu’da karalaşma son safhasına ulaşmış, yani Anadolu’nun büyük bir bölümü kara halini almıştır.

Araştırma sahasının bulunduğu Doğu Karadeniz Bölümü’nde Paleozoikten güncel tortullara kadar değişik orijinli kayalar bulunmaktadır. Bununla birlikte bölgenin temel jeolojik birimleri Üst Kretase-Eosen dönemine ait bazalt, andezit, dasit, aglomera ve tüfler ile bunların arasında bordo renkli kireçtaşı, kumtaşı, marn, vb. kayaların yanı sıra Kuvaterner’e ait akarsu alüvyonları ile yamaç molozları oluşturmaktadır⁶.

Alt-Üst Kretase dönemi geçişinde meydana gelen kısa süreli genel bir çökme ve pelajikleşmeden sonra, bölgede şiddetli bir metamorfizma sonucu toleyitik bazalt, riolit ve yaygın tüfler oluşmuştur⁷.

Üst Kretase genel olarak andezit, bazalt, tüf ve aglomeralardan oluşan kalın bir volkanik örtü halindedir⁸. Taban konglomerası ile başlayan ve volkano-sedimanter seri olarak ifade edilen bu kayaç topluluğu Alt Kretase dönemine ait bazik seri üzerine gelmektedir⁹. *Alt Bazik Seri* olarak adlandırılan volkanik birim bazalt lav akıntıları, aglomera, tüf, fosilli tüfit ve marnlardan oluşmaktadır¹⁰.

Üst Kretase volkanik seriyi genellikle andezitlerle, bunların tüflerinden, porfirlerden ve porfiritlelerden müteşekkil, içinde kalınlıkları 300 m’ye kadar çıkabilen fliş elemanı ara katkılarının (greler, konglomeralar, killer, marnlar, yer yer de kalker) oluşturduğu bir tabaka takip etmektedir¹¹. Üst Kretase yaşlı birimler üzerine taban konglomerası ile aşıl uyumsuz olarak gelen volkano-tortul istif genellikle kırıntılı çökellerle başlamakta ve kalınlığı 800 m’yi aşmaktadır¹². Üst Bazik Seri olarak bilinen bu kayaç topluluğu en Üst Kretase’de başlamakta ve Eosen sonuna kadar devam etmektedir¹³.

Araştırma sahasında IV. Zamana (Kuvaterner) ait unsurlar sınırlı sahalarda görülür. Bunlar genellikle akarsu alüvyonları ve morfolojik olarak kıyı plajları, akarsu veya kıyı

⁵ Atalay, A.g.e., s. 25.

⁶ Fikret Tarhan, 1991, Doğu Karadeniz Heyelanlarına Genel Bir Bakış, Karadeniz Teknik Üniv. Türkiye I. Ulusal Heyelan Sempozyumu Bildirileri, s. 38, Trabzon.

⁷ İhsan Ketin, 1983, Türkiye Jeolojisine Genel Bir Bakış, İstanbul Teknik Üniv. Vak. Yay. No: 32, s. 543-546, İstanbul.

⁸ T.E., Gattinger, 1962, 1/500.000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası, Trabzon Paftası İzahnamesi, MTA Yayınları, s. 11, Ankara.

⁹ Tarhan, 1991, A.g.e., s. 39.

¹⁰ Yücel Yılmaz, 1985, Türkiye’nin Jeolojik Tarihinde Magmatik Etkinlik ve Tektonik Evrimle İlişkisi, Ketin Sempozyumu 20-21 Şubat 1984, TJK Yayını, s. 70, Ankara.

¹¹ Gattinger, A.g.e., s. 13.

¹² İsmail Hakkı Güven, 1998, 1/100.000 Ölçekli Açınısama Nitelikli Türkiye Jeoloji Haritaları Trabzon-C28 ve D28 Paftaları No: 57, MTA Jeoloji Etütleri Dairesi, s. 9, Ankara.

¹³ Ketin, 1983, A.g.e., s. 134.

tarahlarından ibarettirler¹⁴. Alüvyonlar daha ziyade Eynesil deresi ile diğer derelerin ağız kısımları görülürler. Kuvaterner'de oluşmuş morfolojik ünitelerden kıyı plajlarına gelince; genelde kıyı çizgisi boyunca dar ve düzensiz biçimde uzanmaktadırlar. Kıyı plajları genelde çok az genişlikte olup, düzensiz şekilde uzanmaktadırlar. Zaten bu alanların büyük bir kısmı Karadeniz sahil yolu yapımı sırasında denizin doldurulması nedeniyle önemli ölçüde ortadan kalkmıştır.

İnceleme sahasının sık bir bitki örtüsü ile kaplı olması, yapısal özellikleri gizlemektedir. Bu özellikler ancak, bitki örtüsünün tahrip edildiği alanlar ile akarsu yatakları ve yol kenarlarındaki şevlerde izlenmektedir¹⁵.

Doğu Karadeniz Bölümü'nde dağlar hemen kıyıdan itibaren yükselmektedir. Yapısal olarak arazi kuzeye doğru eğimli olup, bu doğrultuda akan çok sayıda akarsu tarafından yarılmış durumdadır. Güney-kuzey yönünde akan bu akarsuların boyları kısa olmasına rağmen vadilerini derin bir şekilde yarmışlardır. Bu durum doğu batı yönünde ulaşımı zorlaştırmaktadır. Yamaç eğiminin fazla olması toprak akması, heyelan gibi kütle hareketlerinin oluşumuna zemin hazırlamaktadır. Özellikle beşeri müdahalelerle yamaçların doğal stabilitesi bozulmakta ve bunun sonucu bilhassa şiddetli yağışlardan sonra mal kayıplarına yol açan kütle hareketleri meydana gelmektedir.

Eynesil ilçe merkezinin bulunduğu saha jeomorfoloji bakımından fazla çeşitlilik göstermemektedir. Bu anlamda inceleyebileceğimiz başlıca jeomorfolojik birimleri; vadiler, aşınım yüzeyleri ve tepelik alanlar, heyelan ve toprak akmaları ile kıyılar oluşturmaktadır.

1.1.1. Aşınım yüzeyleri ve tepelik alanlar

Akarsu ağının sık olması, arazinin derin bir şekilde yarılmasına neden olmuştur. Bununla birlikte sahadaki jeolojik yapı ve farklı dirençteki kayaların varlığı tepelik görünümünün ortaya çıkmasında önemli rol oynamıştır. Çünkü volkanik tüf, kalker, çamur taşı, kil ve marn gibi kayalar kolaylıkla aşınmış, volkanik kayalardan oluşan sert birimler ise aşınmaya karşı direnç gösterdiklerinden yüksekte kalmış ve bugünkü tepelik görünüm ortaya çıkmıştır¹⁶. Bu duruma bağlı olarak kıyı gerisinde yer alan kesimde morfoloji tamamen keskin sırtlar ve tepelerden oluşmaktadır¹⁷. Tepelik alanların çevresi, vadiler arasındaki su bölümleri

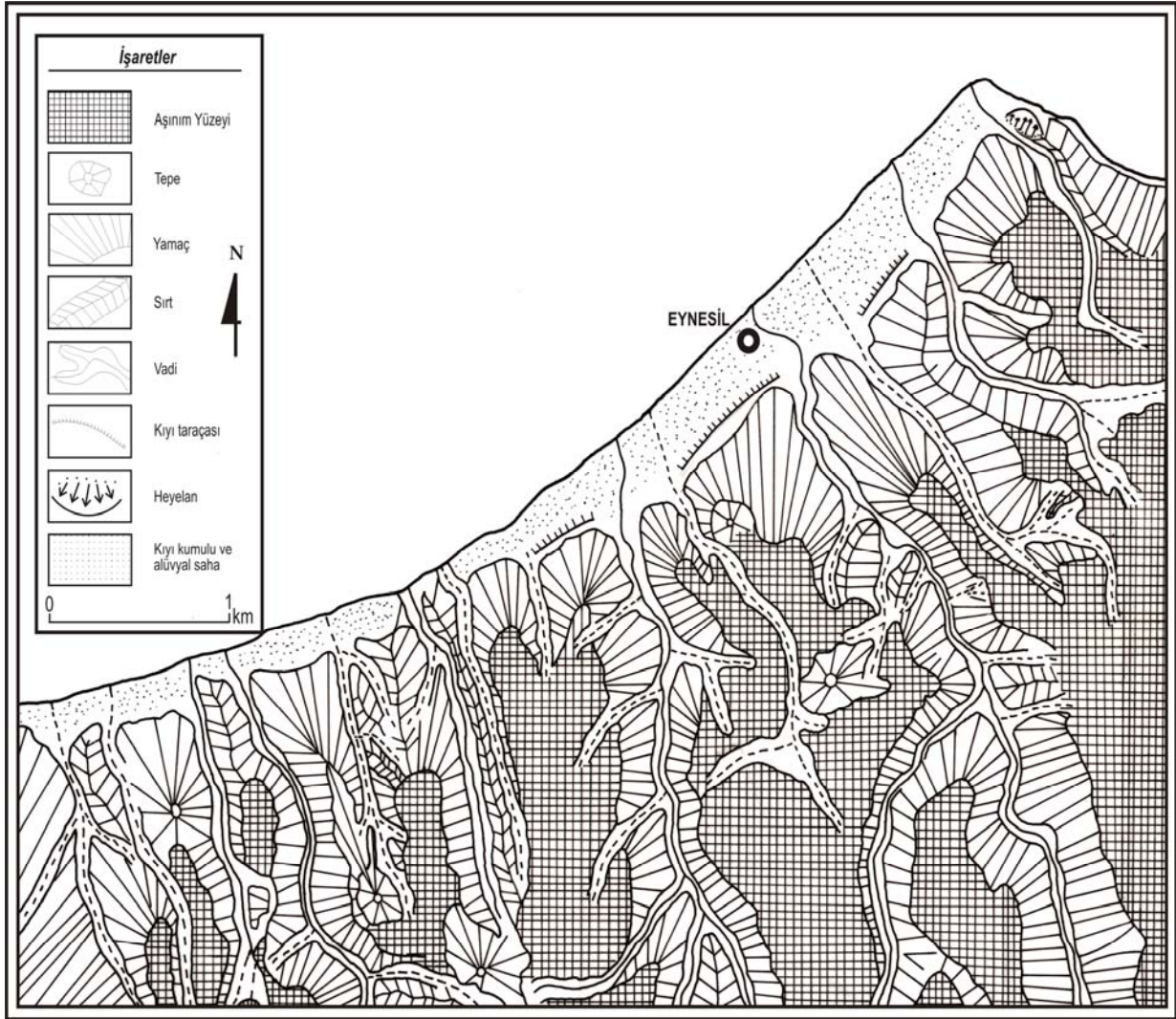
¹⁴ Altınlı, A.g.e., s. 41.

¹⁵ Mehmet Zaman, 2004, Vakfıkebir İlçesinin Coğrafyası, Atatürk Üniv. Yay. No: 937, Fen-Edebiyat Fak. Yay. No: 102, Araştırma Serisi No: 73, s. 12, Erzurum.

¹⁶ Zaman, 2004, A.g.e., s. 17.

¹⁷ Zerrin Karakuzulu, 2002, Karadeniz Ereğli İlçesinin Coğrafyası, Atatürk Üniv. Sosyal Bil. Enst. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), s. 28, Erzurum.

oluşturmaları nedeniyle akarsu aşındırmasından kurtulmuş nispeten eğim miktarı az aşınım yüzeylerine tekabül etmektedirler. Kıydan 200–250 m yükseltilerden itibaren tepeler etrafında düz alanlara görülmeye başlanmaktadır.

Şekil 1.3 Eynesil İlçe Merkezi ve Çevresinin Jeomorfoloji Haritası.

Araştırma sahası kıydan itibaren kademeli bir şekilde güneye doğru yükselir. Ancak bu yükselme her yerde aynı derecede değildir. Özellikle akarsularla birbirinden ayrılan sırtlar topografik yapının tekdüzeliğini bozmaktadır. Bunun yanı sıra sırtlar üzerinde de farklı aşınmaya bağlı olarak çevresine göre nispeten daha yüksekte kalmış alanlar belirlemektedir. Kıyını hemen gerisinde başlayan ve farklı yükseltilere sahip olan bu anlar; Çıtırlık Tepe (186 m), Cüreli tepe (173 m), Aralık Tepe (203 m), Heri Tepe (242 m) Gümüşoluk

(Elmalıyanak) Tepe (287 m), Arifin Tepe (291 m), Telli çeşme Tepe (473 m), Tekeli Tepe (349 m) ve Evliya Tepe (486 m) şeklinde sıralanmaktadır.

1.1.2. Vadiler

Flüvyal olaylarla şekillenmiş bir bölgenin genel morfolojik gelişimini açıklanabilmesi, o bölgedeki akarsu ağının kuruluş ve gelişiminin izahına bağlıdır¹⁸. Bu bakımından değerlendirildiğinde Doğu Karadeniz Bölümü'nün şekillenmesinde en önemli rol akarsulara aittir. Bu kapsamda da akarsuların ayrı bir yeri vardır.

Topografyanın eğimli olması aşındırmanın şiddetli olarak devam etmesine neden olmuştur. Buna bağlı olarak araştırma sahası akarsular tarafından yoğun bir şekilde yarılmış, zaten yüksek ve eğimli olan yörenin daha da arızalanmasına yol açmıştır.

Türkiye'de yakın jeolojik geçmişte meydana gelmiş akarsu ağı ile bugünkü arasında çok büyük farklılıklar vardır. Bunda esas rolü tektonik stil, genç tektonik hareketler, dolayısıyla volkanik faaliyetler oynamıştır. Ülkemizde ilk olarak Oligosen'de karalaşmanın başlamasıyla akarsu şebekesi oluşmaya başlamıştır. Ancak bu dönemde oluşan akarsu şebekesi daha sonra gelişen orojenik hareketlerle tamamen ortadan kalkmıştır. Bugünkü akarsu ağı ise Neojen'de oluşan akarsu şebekesinin Neotektonik hareketlerle değişikliklere uğramasının yanı sıra, Kuvaterner'de genç tektonik hareketlerin zaman zaman canlanması ve iklimde meydana gelen önemli değişiklikler sonucu oluşmuştur¹⁹.

Araştırma sahasındaki en büyük akarsular Oğuz ve Gizgine dereleridir. Eğim derecesinin fazla olması ve akarsuların yataklarında devamlı su bulundurmaları gibi faktörler nedeniyle bu akarsular, vadilerini yer yer 200–250 metreye varacak şekilde oldukça derin bir şekilde yarmıştır. Özellikle akarsuların yukarı kesimlerinde bu durum daha belirgin bir şekilde görülmektedir.

Topografyanın kuzeye doğru meyilli olduğu sahada akarsu şebekesi genel itibariyle paralel ve subparalel özelliktedir. Bu durumun oluşmasında akarsuların eğim ve yapı şartlarına aynen uymasının etkisi büyüktür. Ayrıca, bu olayda zaman unsuru da rol oynamaktadır. Geniş sahalarda yamaç eğimlerinin bir tarafa doğru kuvvetli olması paralel drenajın oluşmasına elverişlidir. Doğu Karadeniz Dağları'nın kuzey cephesindeki akarsu şebekesi bu duruma tipik bir örnektir. Gerek bu paralel kuruluş, gerekse her bir vadi

¹⁸ Sırrı Erinc, Turgut Bilgin, Mustafa Bener, 1961, Gerde Civarında Akarsu Şebekesi, İstanbul Üniv. Coğ. Enst. Dergisi, cilt: 6, sayı: 12, s. 90, İstanbul.

¹⁹ Mehmet Ardos, 1996, Türkiye'de Kuvaterner Jeomorfolojisi, (İkinci Baskı), Çantay Kitabevi, s. 109-110, İstanbul.

sisteminin tüylü dandritik manzara göstermesi mevcut akarsu şebekesinin kuvvetli eğimlerle alakalı olduğunu göstermektedir. Drenaj üzerinde yapının tesirine kanıt olacak bir durum görülmemektedir. Bu durum ve genel görünüm araştırma sahasındaki akarsu ağının yeni olduğu olduğunu göstermektedir²⁰.

Yörenin şekillenmesinde Oğuz ve Gizgine dereleri yanında diğer küçük akarsuların önemli rolü vardır. Nitekim söz konusu akarsular araziye derin bir şekilde yarmışlar ve bugünkü manzaranın ortaya çıkmasına yol açmışlardır. Özellikle yörenin en önemli akarsuyu olan Oğuz deresi orta ve yukarı kesimlerinde doğu ve batı taraflarından çok sayıda kol alarak adeta bir ağaç ve onun dallarının oluşturduğu bir görünüm kazanmıştır. Dolayısıyla yörede genel olarak paralel ve subparalel drenaj ağı görülmesine rağmen, Oğuz ve kısmen de Gizgine derelerinde dandritik drenaj görülmektedir.

1.1.3. Heyelan ve toprak akmaları

Ülkemizde değişik türdeki kütle hareketlerinin görüldüğü yerlerin başında Doğu Karadeniz Bölümü gelmektedir. Bölümde her yıl çok sayıda kaya düşmesi, toprak, çamur akmaları ve heyelanlar meydana gelmektedir. Kütle hareketlerinin oluşmasında bölgenin morfolojisi, jeolojik yapısı, kayaçların ayrışması, iklim karakteristikleri, yerleşim düzeni ve mühendislik yapıları için doğada yapılan değişik amaçlı kazılar rol oynamaktadır²¹.

Bölge jeolojisinin gerek tektonik açıdan aktif olması, gerekse litolojisinin genellikle yağış ve sıcaklık şartları altında ayrışacak ve killeşmeye neden olacak kayaçlardan oluşması da heyelan olaylarını artırıcı bir nedendir²².

Araştırma sahasının jeolojik ve jeomorfolojik yapısı ve bol yağışlı iklim karakteri gibi doğal çevre faktörleri kütle hareketlerinin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Bununla birlikte beşeri etkilerin de bu olayların meydana gelmesinde önemli etkileri bulunmaktadır. Bu kapsam da en dikkat çeken beşeri faktör yol yarmalarıdır. Özellikle yamaç eğimlerinin fazla olduğu alanlarda yol yapım çalışmaları için yapılan kazılar sonucunda yamaçların stabilitesi bozulmakta ve buna bağlı olarak da toprak akması, heyelan gibi kütle hareketleri meydana gelmektedir. Nitekim araştırma sahasında 1974 yılı Mart ve 1981 yılı Temmuz aylarında Eynesil Tüneli ağzında aglomeraların ayrışması sonucu oluşan malzeme kayarak karayolunu trafiğe kapatmıştır. Bu iki heyelanın oluşmasında zemin yapısının yanı sıra yağış ve karayolu

²⁰ Sırrı Erinç, Turgut Bilgin, 1956, Türkiye’de Drenaj Tipleri, İstanbul Üniv. Coğ. Enst. Dergisi, sayı: 7, s. 147-149, İstanbul.

²¹ Tarhan, 1991, A.g.e., s. 39.

²² Ertuğ Öner, İhsan Çiçek, 1987, Heyelan Olayları ve Karadeniz Kıyı Şeridinden Örnekler, Jeomorfoloji Dergisi, sayı: 15, s. 64, Ankara.

kazısının da önemli bir rolü vardır. Söz konusu heyelanların oluşumunu tetikleyen etken Eynesil Tüneli ağzında yapılan kazı çalışmasıdır²³.

Eğim değerlerinin fazla olduğu sahada toprak akması sıkça meydana gelmektedir. Özellikle yeni açılan yollarda, sağanak yağmurlardan sonra yamaçlarda stabilitesinin bozulması nedeniyle toprak kütlesi kayarak yolların kapanmalarının yanı sıra yakındaki konutlara büyük zarar vermektedir. Bu Eynesil ilçesinde 1 Temmuz 2006 tarihinde sağanak yağıştan sonra meydana gelen toprak akmaları sonucu çok sayıda mahalle yolu kapanmış ve Boztepe ve Altınlı mahallelerinde de bazı evlerde hasarlar meydana gelmiştir (Fotoğraf 1.1).

Fotoğraf 1.1 Toprak Akması Sonucu Kapanan Boztepe Mahallesi Yolu.

Heyelan ve toprak akmaları gibi kütle hareketleri can ve mal kayıplarına yol açtıkları gibi alt yapı eserlerine de hasar veririler. Bu nedenle bu tip olayların önlenmesi için önceden gerekli tedbirlerin alınması gereklidir. Bu amaçla yerleşmeleri ve ulaşım güzergâhlarını tehdit eden heyelanların oluşmadan engellenmesi gerekmektedir. Yöredeki heyelanları önlemek ya da etkilerini en aza indirebilmek için; potansiyel heyelan alanlarının kontrol altına alınması, yol yarması sonucu eğimi değiştirilen yamaçlara istinat duvarlarının inşa edilmelidir. Ayrıca bunlara ilaveten bitki örtüsünün tahrip edildiği alanların

²³ Akın Önalp, 1991, Doğu Karadeniz Bölgesi Heyelanları-Nedenleri, Analiz ve Kontrolü, Karadeniz Teknik Univ. I. Ulusal Heyelan Sempozyumu (Bildiriler), s. 90, Trabzon.

ağaçlandırılması, yüzey ve yeraltı suyu drenajlarının düzenlenmesi, yerleşme ve özellikle de tarımsal faaliyetlerinin kontrol altında yapılması gibi tedbirlerin de alınması gerekmektedir. Böylece bu hareketlere karşı alınacak bu ve benzeri gibi önleyici tedbirle harekete geçen kuvvetleri azaltmak veya bu olayları oluşturan nedenleri ortadan kaldırmakla mümkün olacaktır²⁴.

1.1.4 Kıyılar

Doğu Karadeniz kıyıları genel itibariyle yüksek kıyı kategorisine dâhildir. Kıyı, şekli itibariyle büyük küçük koylarla bunları ayıran küt yapılı, dik sarp burunlardan müteşekkil bir kıyıdır. Her ne kadar arakadaki dağlar kıyıya paralel olarak uzanıyorsa da Doğu Karadeniz kıyıları, eski bir kıyı tasnifinde yer alan, boyuna kıyılar sınıfına dâhil kıyılardan değildir.

Bugünkü kıyı şekli son transgresyona maruz kalmış kıyı bölgesindeki topografyanın durumunu aksettirmektedir. Yani yüksek yerler burunları, dere ağızları da koyları meydana getirmektedir²⁵.

Eynesil ilçesinde kıyılar az girintili çıkıntılıdır. Bu nedenle de koy ve körfez bakımından fakirdir. Bununla birlikte Eynesil Kalesinden doğuda Beşikdüzü ilçe sınırına kadar olan kesimde kıyı nispeten batıya göre daha girintilidir. Bu durum sırtların kıyıya kadar sokulması sonucu oluşan burunlardan kaynaklanmaktadır. Buna karşılık kalenin batısındaki kıyı çizgisi bir şerit gibi uzanmaktadır.

Kıyı çizgisi, Eynesil Kalesi ile Sinanlı deresi arasında kuzeydoğu-güneybatı (NE-SW) doğrultusunda, Ağaçlık deresi ile Eynesil kalesi (Kale Burnu) arasında ise kuzeybatı-güneydoğu yönünde uzanış göstermektedir.

Yüksek kıyı kategorisinde değerlendirebileceğimiz sahada ölü ve aktif falezler görülmektedir. Eynesil Kalesi'nin kurulduğu burunun batı tarafında aktif falez çok güzel bir şekilde görülmektedir. Bunu yanında kıyı boyunca küçük ölçekli çakıllı plajlar bulunmaktaydı. Ancak bunların büyük bir karayolu dolgusunun altında kalmıştır²⁶ (Fotoğraf 1.2,3).

²⁴ Mehmet Zaman, 2001, Tonya İlçesinin Coğrafi Etüdü, Tonya Belediyesi Kültür Yayınları No: 1, s.21, Trabzon.

²⁵ Ahmet Ardel, 1963, Samsun'la Hopa Arasındaki Kıyı Bölgesinde Coğrafi Müşahadeler, İstanbul Üniv. Coğ. Enst. Dergisi, cilt: 7, sayı: 13, s. 49, İstanbul.

²⁶ Ünsal Bekdemir, 2003, Karadeniz Sahil Yolunun Standartını Yükseltme Çalışmalarının Kıyı Turizmine Olan Etkisi, Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu (16-18 Nisan 2003), Ege Üniv. Coğrafya Bölümü Sempozyumları 2, s. 140, İzmir.

Kıyıda dikkati çeken unsurlardan biri de burunların denize doğru uzanan çıkıntılarının önünde küçük taş adacıklarının bulunmasıdır. Boyutları 5-10 m arasında değişen taş adacıkları sahil boyunca burunların önünde serpilmişlerdir. Bunlara küçük koylarda ve akarsu ağızlarında rastlamak mümkün değildir. Büyük bir çoğunluğu kıyıdan 5-25 m uzaklıkta bulunan taş adacıkları yazın denizde yüzenler için iyi bir oyun sahası niteliğindedirler²⁷.

Fotoğraf 1.2 Karadeniz Sahil Yolu Yapımında Deniz Dolgusu Sonucu Doğal Yapısı Değişen Eynesil Kıyıları.

Kıyı boyunca dikkat çeken bir başka unsur da taraçalardır. Eynesil ile Beşikdüzü arasında kısmen yerli kaya içinde, kısmen de kumlu ve çakıllı bir depo üzerinde gelişmiş takriben 12 m’lik bir seviye farkı mevcut olup, her iki yerde de akarsular tarafından parçalanmıştır. Taraçanın üzeri tarım alanları ile kaplı bulunmaktadır²⁸. Günümüzde taraça yüzeyi özellikle Köseli Mahallesi’nde açık bir şekilde görülmektedir. Gümüşçay ve Altınlı mahallelerinde de taraça belirgin olmamakla beraber kısmen izlenebilmektedir. İşitme engelliler ilköğretim okulu da bu taraça yüzeyi üzerinde kurulmuştur. Topografyanın

²⁷ Alaattin Tandoğan, 1972, Çayeli ve Pazar Yörelerinin Fiziki Coğrafyası, Coğrafya Araştırmaları Dergisi, sayı: 3-4, Ankara Üniv. Basımevi, s. 233, Ankara.

²⁸ Ardel, 1963, A.g.e., s. 43.

tamamen çay ve fındık bahçeleri ile kaplı olması mevcut taraçanın kıyı boyunca devamlı takip edilmesini engellemektedir. Bununla birlikte bu seviye farkı kıyıdan yukarı doğru çıkıldığında görülmektedir.

Fotoğraf 1.3 Eynesil Kalesi'nin Kurulduğu Burundaki Aktif Falezlerden Bir Görünüm.

1.2 İklim

1.2.1 Giriş

Araştırma Sahasının iklim özelliklerini ortaya koymak için Eynesil Meteoroloji İstasyonu verilerinden yararlanılmıştır. Ancak bu istasyonun rasat süresinin kısa olması nedeniyle karşılaştırma istasyonu olarak Tirebolu Meteoroloji İstasyonu verileri de kullanılmıştır.

İklim elemanlarının incelemeye geçmeden, atmosfer dolaşım sistemi içerisinde ülkemizin ve araştırma sahasının da bulunduğu Doğu Karadeniz Bölümü'nü etkileyen hava kütlelerinin özelliklerini kısaca belirtmek gerekir.

Türkiye, makroklima zonları bakımından değerlendirildiğinde, bütün yıl boyunca belli bir hava kütesinin hâkimiyeti altında kalan bir çekirdek sahası üzerinde bulunmadığı göze çarpar. Başka bir ifadeyle, ülkemiz dinamik-jenetik klimatoloji bakımından bir intikal (geçiş) sahası üzerindedir. Bu nedenle Türkiye genel olarak, subtropikal kuşakta kıtaların batı tarafında gerçekleşen ve Akdeniz iklim tipi adı altında tanınan jenetik bir makroklima tipinin sahası içinde ve onu meydana getiren amillerin tesiri altında bulunur. Bu sahanın kuzeyinde kutbi hava kütlelerinin, güneyinde ise tropikal hava kütlelerinin çekirdek sahaları yer almaktadır. Böylece Türkiye kışın kutbi hava kütleleri, yaz mevsiminde de tropikal hava kütlelerinin etkisi altında bulunmaktadır²⁹.

Kış mevsiminde Anadolu üzerinde yoğun bir şekilde soğuk nüveli yüksek basınç aksine, Akdeniz ve Karadeniz'in nispeten sıcak su yüzeylerinde, yüksek hava akım şartları tarafından kuvvetlendirilen ve yönetilen alçak basınç alanları görülmektedir. Kış mevsiminde hava basınç alanlarının bu düzeni (Ekim'den-Mayıs'a), Doğu Anadolu yüksek düzlükleri ve Balkanlardan Doğu Akdeniz veya Karadeniz'e doğru kuvvetli bir basınç eğimini doğurmaktadır. Bu basınç farkından husule gelen yeryüzü rüzgârları, genel olarak karadan denize doğru bir görünüm kazanmaktadır³⁰.

Bu mevsimde tali derecede olmakla beraber, ülkemizi ilgilendiren ikinci bir konverjans sahası da Doğu Karadeniz üzerindedir. Bu devrede deniz ile kara arasındaki termik tezaadın kuvvetlenmesi, Anadolu'nun geniş kara kütlesi ile etrafındaki denizler arasında da sühnet ve basınç şartları bakımından büyük farkların meydana gelmesine ve bu farkların

²⁹ Sırrı Erinç, 1984, Klimatoloji ve Metotları, İstanbul Üniv. Yay. No: 3278, Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enst. Yay. No: 2, s. 295, İstanbul.

³⁰ Ahmet Nişancı, 1975, Sıklık Dağılımları ve Hava Durumlarına Bağlılık İçinde Türkiye'nin Yağış Şartlarının İncelenmesi, Atatürk Üniv. Yay. No: 381, Edebiyat Fak. Yay. No: 73, Araştırma Serisi No: 62, s. 4-5, Erzurum.

klimatolojik bir ehemmiyet kazanmasına yol açar. Böylece Karadeniz, bilhassa Doğu Karadeniz, kuzeyde Doğu Avrupa üzerindeki kutbi hava kütleleri ile Anadolu üzerinde yerleşen kutbi hava kütleleri arasında bir konverjans sahası karakteri oluşur. Bu nedenle bu mevsimde Karadeniz'in kuzey kıyılarında kuzey rüzgârları, buna mukabil Doğu Karadeniz kıyılarımızda güney rüzgârları büyük bir frekansla hâkimdir³¹. Bu durum, kış mevsiminde Anadolu'nun diverjans sahası buna karşı Doğu Karadeniz'in ise konverjans sahası durumunda olmasından kaynaklanmaktadır.

Yaz mevsiminde Türkiye tamamıyla tropikal hava kütlelerinin etkisi altında bulunmaktadır. Bu mevsimde ülkemizin batı ve kuzeybatısı Atlantik üzerinden gelen mT hava kütleleri tarafından işgal edilmiştir. Güneydoğu ve güneyde ise cT hava kütleleri bulunmaktadır. Sahayı ilgilendiren hava kütlelerinin ana sirkülasyonu kuzeybatı-güneydoğu istikametindedir. Atlantik üzerinden güneydoğu yönünde ilerleyen nemli hava kütleleri alttan ısındığı için nispi nemliliği gittikçe azalır ve yoğunlaşma seviyesi yükselir. Buna bağlı olarak yaz mevsiminde ülkemizde mahalli konveksiyonel ve orografik yağışlar dışında yağış görülmez. Bu mevsimdeki orografik yağışlar bilhassa Karadeniz kıyılarında görülür. Atlantik üzerinden güneydoğu yönünde ilerleyen denizel hava kütleleri Türkiye üzerinde Anadolu'nun kuvvetli reliyefi ile karşılaşınca istikamet bakımından sapmalara maruz kalır, bir kısım hava kütlesi Karadeniz kıyıları boyunca doğuya yönelir. Bunun neticesinde Karadeniz kıyılarında batı ve kuzeybatıya bakan dağ yamaçlarında yükselmeye zorlanan ve nispeten serin bir denizle temas ederek alt tabakaları su buharı ile zenginleşen bu hava akımına dik istikamette uzanan kıyılarda (Doğu Karadeniz) yaz yağışlarına yol açar³².

Geçiş dönemlerinde alt atmosfer katlarından başlayarak, karaların çabuk ısınma ve soğuma dolayısıyla, yüksek tabakaların alttan itibaren belli bir gecikme ile etkilenmesiyle basınç şartlarında bir değişiklik meydana gelir. Böylece ilkbahar aylarında (bilhassa Nisan, Mayıs) kuzeydoğuda Rusya soğuk nüveli yüksek basınç alanı ortadan kalkmakta, buna karşılık güneydoğu Asya sıcak nüveli alçak basınç nispeten kısa sürede teşkil olmaktadır. Sonbahar aylarında ise tam tersi bir durum görülmektedir. Bu dönemde Sibiryâ Yüksek Basıncı alanını genişleterek ülkemizi etkisi altına almaya başlar. Böyle bir basınç dağılışı Ekim ayından itibaren görülmeye başlanır ve değişim ilk olarak Kasım'da gerçekleşir³³.

³¹ Erinc, 1984, A.g.e., s. 298.

³² Erinc, 1984, A.g.e., s. 296-298.

³³ Nişancı, 1975, A.g.e., s. 5-6.

Genel olarak ülkemiz ve Doğu Karadeniz Bölümü'nü etkileyen hava kütlelerini hakkında kısa bir bilgi verdikten sonra araştırma sahasının iklim elemanlarını ve özelliklerini şu şekilde ortaya koymak mümkündür.

1.2.2 İklim elemanları

1.2.2.1 Sıcaklık

Eynesil ve Tirebolu meteoroloji istasyonları rasat sonuçları incelendiğinde; Eynesil'de yıllık ortalama sıcaklığın 13.6 °C, Tirebolu'da ise 14.1 °C olduğu görülür. Her iki istasyonun Karadeniz kıyısında olmasının yanı sıra deniz seviyesinden de aynı yükseltilerde (10 m) bulunmaları sıcaklık değerlerinin çok yakın olmasına neden olmuştur(Tablo1.1, Şekil 1.4,1.5).Ancak yine de 0.5 °C'lik bir farkın oluşması, istasyonların kurulduğu yerel coğrafi özelliklerin bir sonucu olarak değerlendirilmelidir.

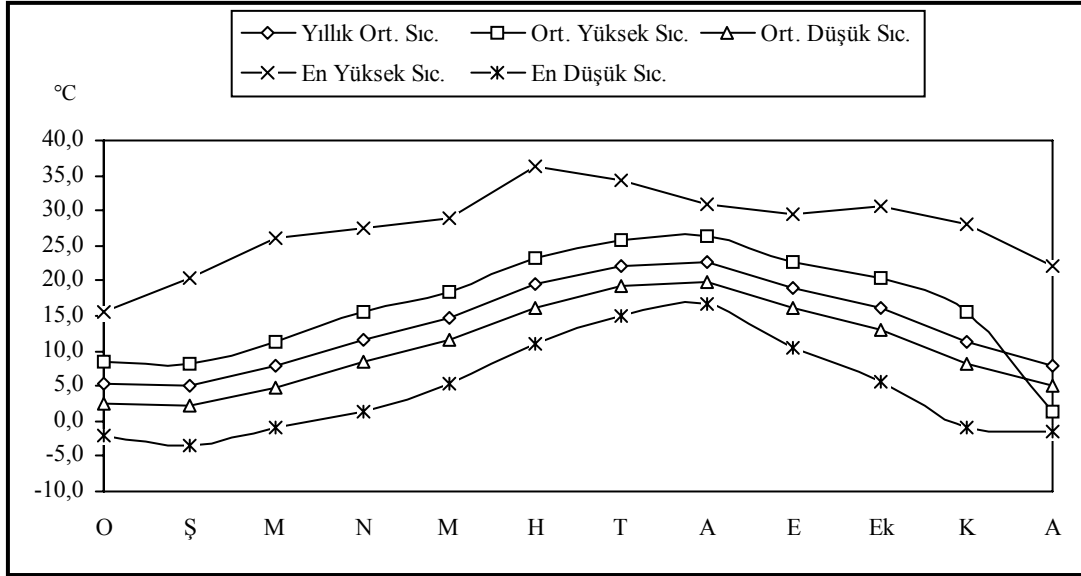
Tablo 1.1 Eynesil ve Tirebolu Meteoroloji İstasyonuna Ait Sıcaklık Değerleri.

	Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Eynesil	Ort. Sıcakl.	5,2	5,0	7,9	11,7	14,8	19,6	22,0	22,7	18,9	16,1	11,4	7,8	13,6
	Ort. Yük.Sıc	8,5	8,2	11,2	15,7	18,3	23,2	25,7	26,4	22,7	20,3	15,5	1,3	17,3
	Ort.Düş.Sıc.	2,6	2,3	4,7	8,4	11,7	16,2	19,4	19,9	16,1	13,0	8,3	5,1	10,6
	En Yük Sıc.	15,7	20,3	26,0	27,4	29,0	36,4	34,4	31,0	29,4	30,6	28,0	22,2	36,4
	En Düş Sıc.	-2,0	-3,4	-1,0	1,3	5,4	11,0	15,0	16,8	10,4	5,6	-0,8	-1,5	-3,4
Tirebolu	Ort. Sıcakl.	7,1	6,7	8,2	11,7	15,3	19,5	22,0	22,2	19,3	15,6	11,9	9,2	14,1
	Ort. Yük.Sıc	10,9	10,5	12,1	16,4	19,5	23,7	25,8	26,2	23,7	19,9	16,2	13,1	18,2
	Ort.Düş.Sıc.	4,1	3,6	5,0	8,2	12,11	16,1	18,9	19,2	16,2	12,6	8,8	6,1	10,9
	En Yük. Sıc.	23,6	25,5	29,5	35,0	35,0	35,0	34,5	35,0	33,5	31,6	31,5	27,5	35,0
	En Düş Sıc.	-5,5	-5,7	-4,4	-0,4	5,0	9,8	13,6	13,6	10,0	4,7	-0,2	-2,2	-5,7

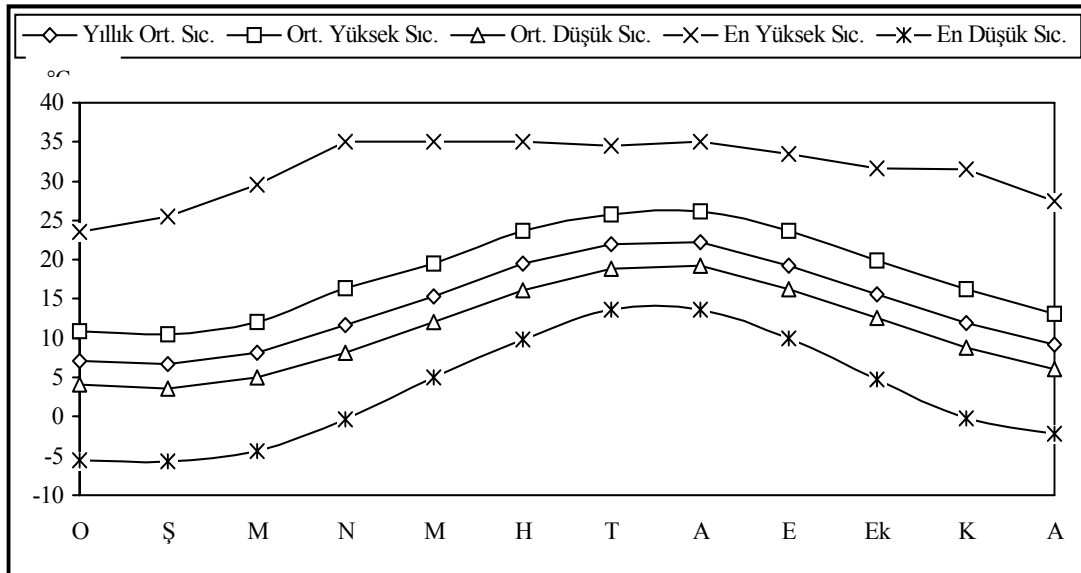
Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verileri.

Aylık ortalama sıcaklık değerleri incelendiğinde, sıcaklıklarının 5 °C'nin altına düşmediği görülür. Araştırma sahasında aylık ortalama en düşük sıcaklık 5 °C ile Şubat ayında görülürken, bu aydan itibaren artmaya başlayan sıcaklıklar Ağustos ayında 22.7 °C ile maksimum seviyeye çıkmaktadır. Bu aydan itibaren tekrar azalmaya başlarken sıcaklıklar Aralık ayında 7.8 °C'ye kadar düşmektedir(Tablo1.1,Şekil1.4). Karşılaştırma istasyonu olarak ele aldığımız Tirebolu'nun aylık ortalama sıcaklıklarına bakıldığında, sıcaklığın yılın hiçbir

ayında 6.5 °C'nin altına düşmediği bu istasyonda da, Eynesil'de olduğu gibi en düşük ortalama sıcaklıkların 6.7 °C ile Şubat'ta ve en yüksek ortalama sıcaklıkların da 22.7 °C ile Ağustos ayında görüldüğü dikkat çeker(Tablo1.1,Şekil1.5). Ortalama sıcaklıkların 5 °C'nin altına düşmemesi gerek Eynesil ve gerekse de Tirebolu'da yılın tamamında vejetasyon sürecinin devam ettiğini göstermektedir.

Şekil 1.4 Eynesil'de Sıcaklık Değerlerinin Yıllık Gidişi (1989–1993).

Şekil 1.5 Tirebolu'da Sıcaklık Değerlerinin Yıllık Gidişi (1989–1993).

Araştırma sahasında mevsimler arasında sıcaklık farkı oldukça fazladır. Nitekim Eynesil’de yaz aylarının ortalama sıcaklığı 21.4 °C iken, kış aylarının ortalama sıcaklığı 6.0 °C’dir. En soğuk ay ile en sıcak ay arasındaki sıcaklık farkı (amplitüd) ise 17.7 °C’dir. Tirebolu’da ise yaz aylarının sıcaklığı 21.4 °C iken, kış aylarının ortalama sıcaklığı 7.6 °C’dir. Bu verilere göre Tirebolu’da yıllık amplitüd 13.7 °C’dir. Araştırma sahasında en soğuk ay ile en sıcak ay arasındaki sıcaklık farkının düşük olmasında, Karadeniz’in ılımanlaştırıcı etkisinin yanı sıra kış döneminde fön olaylarının ortalama sıcaklığı yükseltmesinin de etkileri bulunmaktadır³⁴.

Aylık ortalama sıcaklıklara göre, bu istasyonda kış mevsiminin başlangıcı Kasım ayı olarak ortaya konabilir. Çünkü bu ayın ortalama sıcaklığı bir önceki aya göre 4.7 °C’lik bir düşüş göstermiştir. Bununla beraber yörede asıl kış mevsimi sıcaklıkların önemli ölçüde azaldığı ve birbirine yakın değerler gösterdiği Aralık (7.8 °C), Ocak (5.2 °C), Şubat (5.0 °C) aylarından ibarettir.

Sıcaklıkların artmaya başladığı Mart ayından itibaren görülmeye başlayan ilkbahar mevsimi, Nisan ve Mayıs aylarını da içine almaktadır. Bu mevsimde sıcaklıklarının hızla yükselmesiyle yörenin çehresi değişmeye başlamakta ve bu durum sonbahara kadar devam etmektedir.

Yaz mevsimi, ortalama sıcaklıkların bir önceki aya göre yaklaşık olarak 5 °C arttığı Haziran (19.6 °C) ayında başlamakta ve yine sıcaklıkların yüksek değerler gösterdiği Temmuz (22.0 °C) ile Ağustos (22.7 °C) aylarını kapsamaktadır.

Ortalama sıcaklıkların ani düşüş gösterdiği Eylül ayından itibaren sonbahar mevsimi başlamakta ve Kasım ayına kadar devam etmektedir. Eylül ayı sıcaklık ortalamaları yaz aylarının sıcaklık derecelerine çok yakın değerler göstermektedir. Bu nedenle araştırma sahasında yaz mevsiminin bir miktar Eylül ayına kaymış olduğunu söyleyebiliriz.

Tirebolu’da aylık ortalama sıcaklıklara göre kış mevsimi sıcaklıkların 10 °C’nin altına düştüğü Aralık ayında başlamakta ve Şubat ayı ve kısmen de Mart ayına kadar devam etmektedir. Sıcaklıkların bir önceki aya göre artmaya başladığı Mart ayı ilkbaharın başlangıcı olarak kabul edilebilir. Ancak yörede bahar tam olarak sıcaklıkların önemli oranda yükseldiği Nisan ayında başlamakta ve Mayıs ayında sona ermektedir. Yaz mevsimi ortalama sıcaklıkların yaklaşık 20 °C civarında olduğu Haziran (19.5 °C), Temmuz (22.0 °C), Ağustos

³⁴ Sırrı Erinç, 1961, Doğu Karadeniz Kıyılarında Fön ve Termik Tesirleri Hakkında, Türk Coğrafya Dergisi, sayı: 21, s. 26, İstanbul.

(22.2 °C) aylarını kapsamakta ve kısmen aylık ortalama sıcaklıkların yaz aylarına yakın değerler gösterdiği Eylül (19.3 °C) ayına sarmaktadır.

Ekstrem sıcaklık değerlerinin yıl içindeki dağılışı incelendiğinde, iki istasyon arasında bazı farkların olduğu dikkat çekmektedir. Maksimum sıcaklıkların Eynesil’de Aralık (15.7 C) hariç diğer aylarda 20 °C’nin üzerinde olduğu, buna karşın Tirebolu’da ise yılın hiçbir ayında 23.5 °C’nin altına düşmediği görülmektedir. Şüphesiz bu durum Eynesil meteoroloji istasyonu rasat süresinin (1989–1993) çok kısa olmasından kaynaklanmış olmalıdır. Çünkü herhangi bir sahanın iklimi ortaya konurken verilerin uzun bir dönemi kapsamasına dikkat edilmektedir. Eynesil’de bu dönem içerisinde en yüksek sıcaklık 36.4 °C ile Haziran, en düşük sıcaklık ise -3.4 ile Şubat ayında ölçülmüştür. 1975–2000 döneminde Tirebolu’da en yüksek sıcaklık 35.0 °C ile Nisan, Mayıs Haziran ve Ağustos aylarında, en düşük sıcaklık da -5.7 °C ile Şubat ayında tespit edilmiştir. Minimum sıcaklıklar her iki istasyonda da Kasım ayından itibaren 0 °C’nin altına düşmekte ve bu durum Eynesil’de Mart’a, Tirebolu’da ise Nisan’a kadar sürmektedir.

Araştırma sahasında donlu gün sayısı, Karadeniz’in hemen kıyısında yer alması ve buna bağlı olarak denizin ılımanlaştırıcı etkileri nedeniyle Eynesil’de 9.2 gün, Tirebolu’da ise 9.0 gün kadardır. Aralık ayında başlayan donlu günler Mart ayı sonuna, hatta Tirebolu’da Nisan ayının başlarına kadar devam etmekte, Nisan-Kasım ayları arasındaki dönemde ise yörede don olayı görülmemektedir(Tablo1.2, Şekil1.6,1.7).

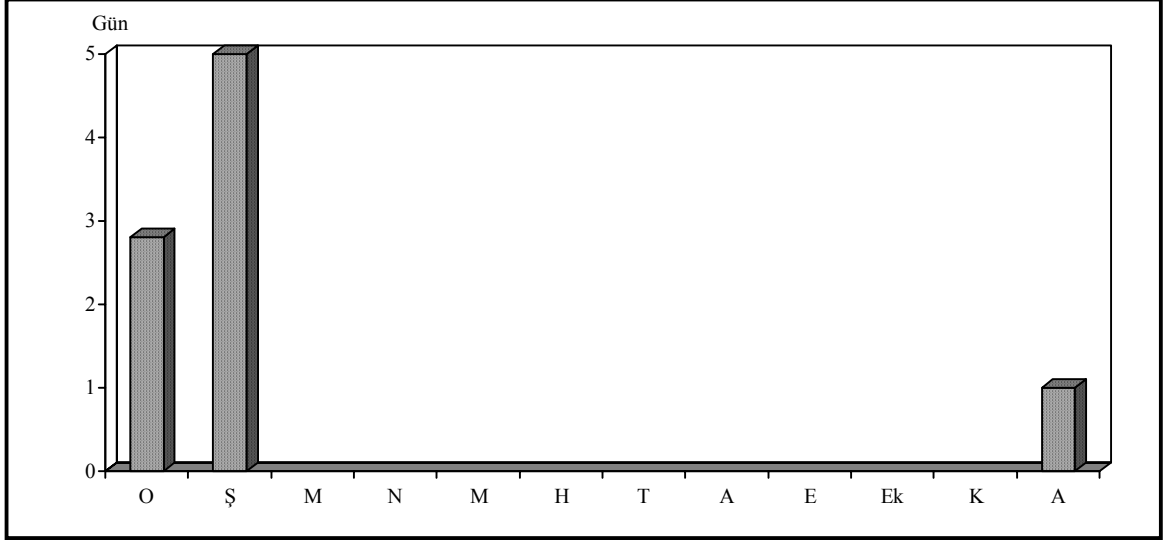
Tablo 1.2 Eynesil ve Tirebolu’da Don Olaylı Günlerin Aylara Göre Dağılımı.

AYLAR	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Eynesil	2,8	5,0	0,4	-	-	-	-	-	-	-	-	1,0	9,2
Tirebolu	2,8	3,8	1,5	0,1	-	-	-	-	-	-	-	0,8	9,0

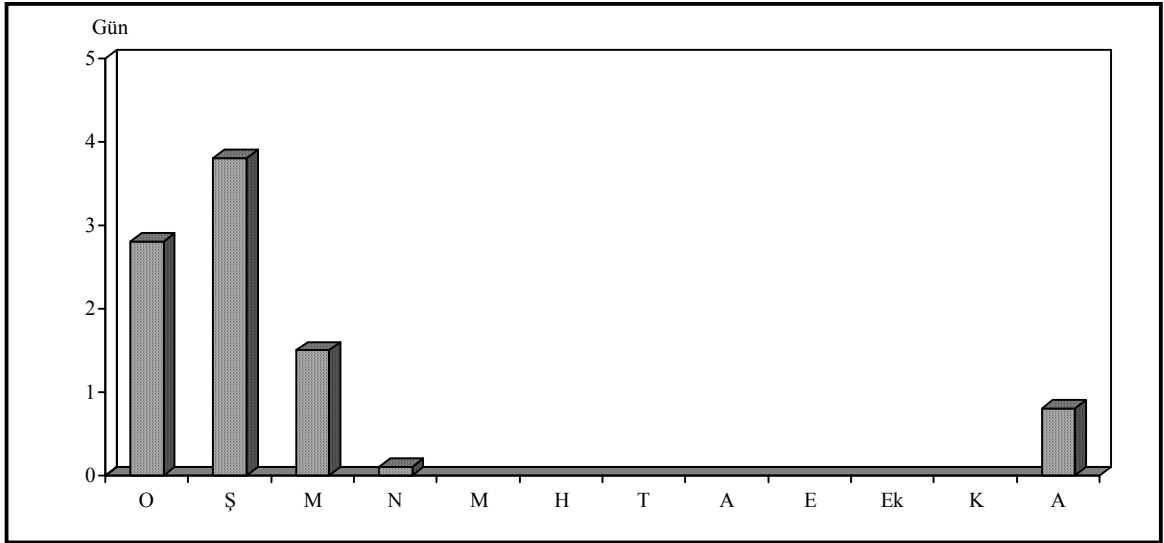
Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verileri.

Donlu günlerin aylara göre dağılımına bakıldığında, Şubat 5 gün ile en fazla donlu günün görüldüğü aydır. Bu ayı 2.8 gün ile Ocak, 1 gün ile Aralık ve 0.4 gün ile Mart ayı takip etmektedir. Tirebolu’da da en fazla don olayının görüldüğü ay 3.8 gün ile Şubat olup, bu ayı Ocak (2.8 gün), Mart (1.5 gün), Aralık (0.8 gün) ve Nisan (0.1 gün) ayları takip etmektedir. Böylece don olaylarının büyük bir kısmının kış aylarında (Eynesil’de %95.7, Tirebolu’da %82.2) görüldüğü ortaya çıkmaktadır. Araştırma sahasında, vejetasyon süresinin başladığı ilkbahar aylarında az da olsa don olaylarına rastlanır. Nitekim Eynesil’de yıl içerisindeki

donlu günlerin % 4.3'ü (0.4 gün), Tirebolu'da ise % 17.8'i (1.6 gün) Mart ve Nisan aylarında görülmektedir.

Şekil 1.6 Eynesil’de Ortalama Don Olaylı Gün Sayılarının Aylara Göre Dağılımı (1989–1993).

Şekil 1.7 Tirebolu’da Ortalama Don Olaylı Gün Sayılarının Aylara Göre Dağılımı (1975–2000).

Araştırma sahasında ilkbahar aylarında görülen donlar, tarımsal faaliyetler açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle bu dönemde görülen don olayları yöre ekonomisinin temelini oluşturan fındık ve çay tarımını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu tip olayların görüldüğü yıllarda büyük miktarda ürün kayıplarının olması zaten kısıtlı kaynaklarla geçinen bölge insanların yaşam şartlarını daha da zorlaştırmaktadır.

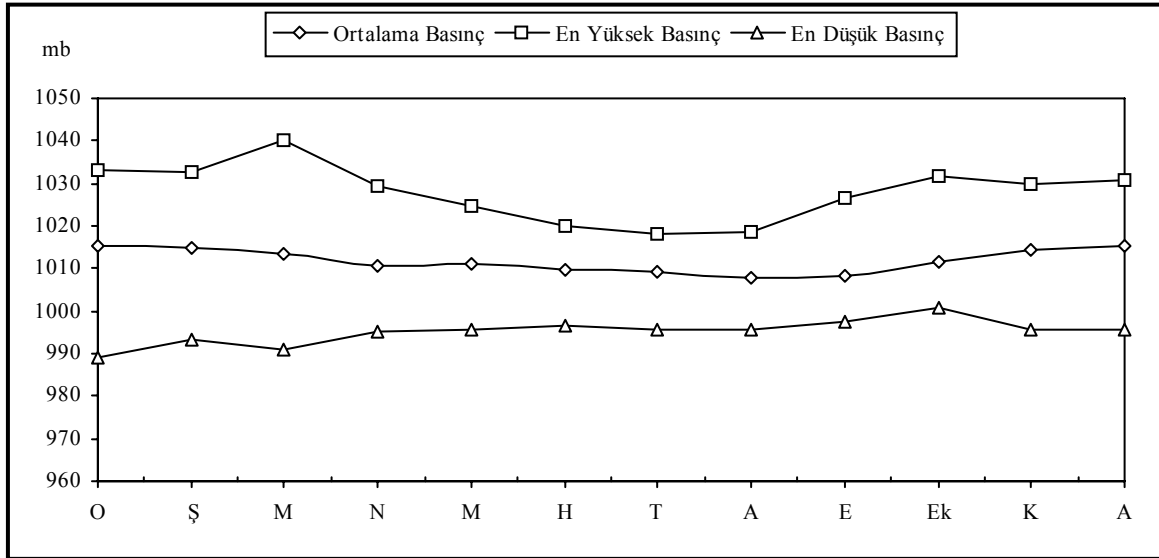
1.2.2.2 Atmosfer basıncı ve rüzgârlar

Araştırma sahasındaki meteoroloji istasyonlarında basınç rasatları yapılmadığı için, Giresun Meteoroloji İstasyonu verilerinden yararlanılarak bölgenin basınç durumu incelenmeye çalışılmıştır.

Tablo 1.3 Giresun’da Aylara Göre Ortalama ve Ekstrem Basınç Değerleri (1975-2005)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Ortalama Basınç	1015.3	1014.8	1013.5	1010.7	1010.9	1009.9	1009.3	1007.6	1008.4	1011.6	1014.6	1015.4	1012.3
En Yük. Basınç	1033.2	1032.7	1040.2	1029.6	1024.6	1020.0	1018.3	1018.4	1026.6	1031.5	1030.0	1030.8	1040.2
En Düş. Basınç	989.0	993.1	991.0	995.1	995.4	996.4	995.7	995.6	997.3	1001.0	995.4	995.4	989.0

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verileri.

Şekil 1.8 Giresun’da Aylara Göre Ortalama ve Ekstrem Basınç Değerleri (1975-2005).

Yükselti, sıcaklık ve coğrafi enleme bağlı olarak basınç değerleri değişmektedir. Bu şartlar altında 26 yıllık rasat sonuçlarına göre Giresun’da yıllık ortalama basınç 1012.3 mb’dır. Aylık ortalama basınç değerleri incelendiğinde, Nisan-Eylül arasındaki dönemde basınç değerlerinin normal atmosfer basıncının altında olduğu görülür. Nitekim Nisan’da ortalama basınç 1010.7 mb. ile normal değerin altına düşmektedir. Bu aydan itibaren sıcaklıkların artmasıyla basınç giderek azalmakta ve Temmuz’da 1007.6 mb.lık değerle minimum seviye inmektedir. Ekim’de sıcaklıkların da azalmasına bağlı olarak tekrar artmaya başlayan basınç Kasım ayında 1015.4 mb. ile en yüksek seviyeye ulaşmaktadır (Tablo 1.3, Şekil 1.8).

Tablo 1.4 Eynesil’de Rüzgarların Mevsimler Göre Dağılımı (1989–1993).

Yönler	Mevsimler, Esme Sayıları ve Frekansları									
	İlkbahar		Yaz		Sonbahar		Kış		Yıllık	
	Esme Sayısı	% Frekansı	Esme Sayısı	% Frekansı	Esme Sayısı	% Frekansı	Esme Sayısı	% Frekansı	Esme Sayısı	% Frekansı
N	329	29.0	225	18.9	192	15.8	100	10.6	846	18.9
NE	97	8.6	62	5.2	49	4.0	57	6.1	265	5.9
E	167	14.7	143	12.0	79	6.5	132	14.1	521	11.6
SE	409	36.0	638	53.6	783	64.2	564	60.0	2394	53.3
S	24	2.1	43	3.6	51	4.2	20	2.1	138	3.1
SW	23	2.0	10	0.9	7	0.6	6	0.6	46	1.0
W	21	1.8	16	1.3	13	1.0	11	1.2	61	1.4
NW	66	5.8	53	4.5	45	3.7	50	5.3	214	4.8
Toplam	1136	100.0	1190	100.0	1219	100.0	940	100.0	4485	100.0

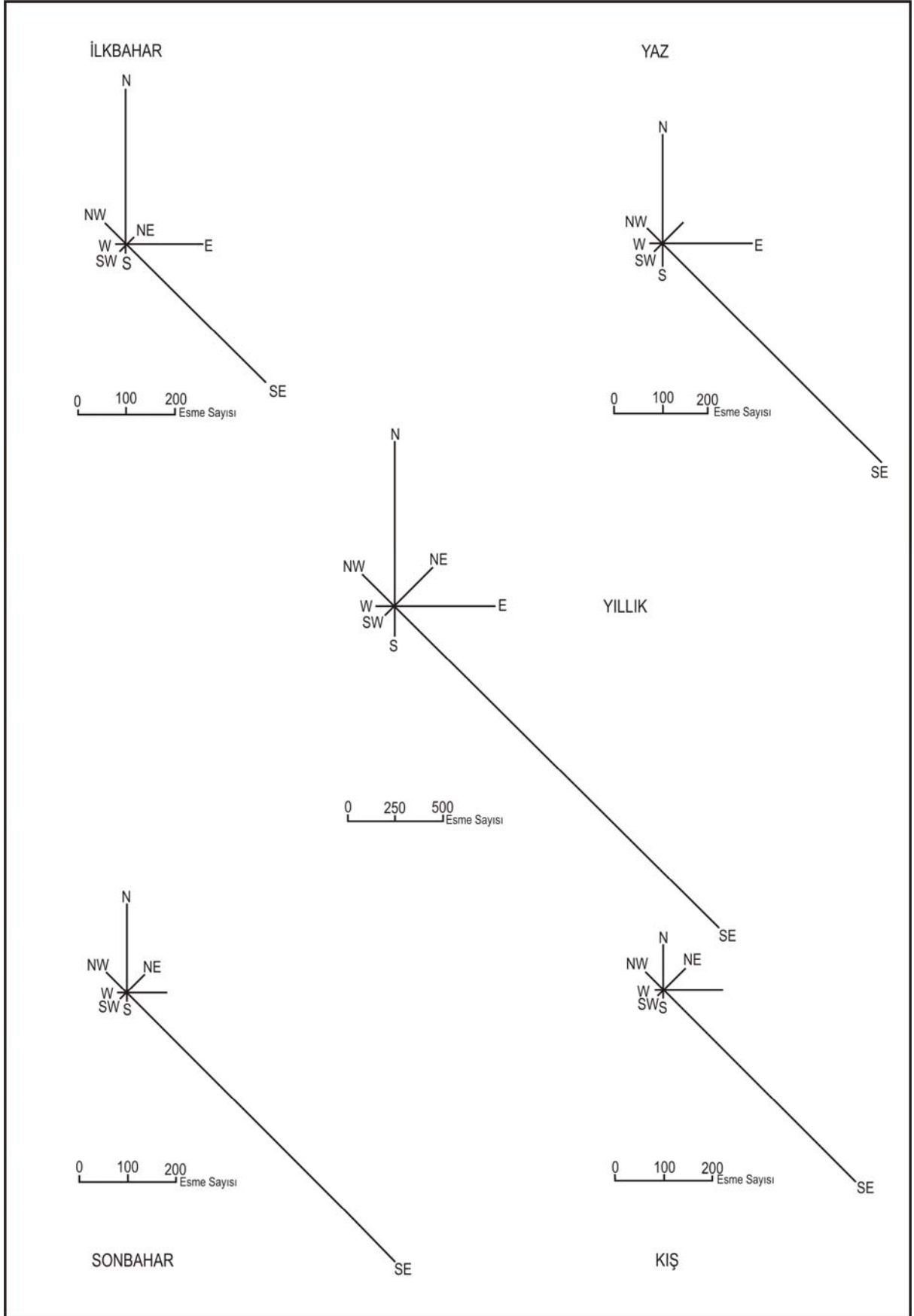
Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verileri.

Araştırma sahasında rüzgârların yönü ve frekansları, sahada etkili olan basınç merkezlerinin yıl içindeki dağılışının veya mevsimler itibariyle değişmesinin yanı sıra yer şekillerine bağlı olarak gelişmiştir. Bu basınç merkezleri kış mevsiminde Doğu Anadolu’ya yerleşen yüksek basınç alanı ile Doğu Karadeniz’deki alçak basınç alanı; Yaz mevsiminde ise kuzeye ilerleyen ve Karadeniz’e kadar genişleyen Asor Yüksek Basınç alanı ile aşırı sınımaya bağlı olarak Anadolu’ya kadar genişleyen Basra Alçak Basınç alanıdır³⁵. Yörede rüzgâr sistemleri üzerinde etki olan bir diğer unsur da soğuk dönemde Karadeniz, bilhassa Doğu Karadeniz üzerinde oluşan konverjans sahasıdır. Bu devrede deniz ile kara arasındaki sıcaklık farkının kuvvetlenmesi, Anadolu’nun geniş kara kütlesi ile etrafındaki denizler arasında da sıcaklık ve basınç şartları bakımından büyük farkların meydana gelmesine ve klimatolojik bir önem kazanmasına yol açar. Bu durum Doğu Karadeniz kıyılarında fön rüzgârlarının ve fönlü hava tipinin meydana gelmesine neden olur³⁶.

Eynesil meteoroloji istasyonu verilerine göre yıllık toplam esme sayısı 4485 olup, bunun da % 53.3’ünü (2394) güneydoğu oluşturmaktadır. Araştırma sahasında güney (%57.4) ve kuzey (29.6) sektörlü rüzgarlar, yıllık esme sayısının % 87 gibi çok büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Yörede rüzgarların en az estiği yönler % 1.0 frekansla güneybatı ve % 1.4 ile batıdır. Araştırma sahasında batıdan esen rüzgarların frekansı (% 7.2) çok düşük olması dikkat çekmektedir(Tablo 1.4, Şekil 1.9). Şüphesiz bu durum sahanın batı yönden gelen rüzgârlara kapalı olmasının yanı sıra meteoroloji istasyonunun kurulduğu yerin konumundan kaynaklanmış olması muhtemeldir.

³⁵ Zaman, 2001, A.g.e., s. 33.

³⁶ Erinç, 1984, A.g.e., s. 294-313.

Şekil 1.9 Eynesil'in Yıllık ve Mevsimlik Ortalama Rüzgar Gülleri.

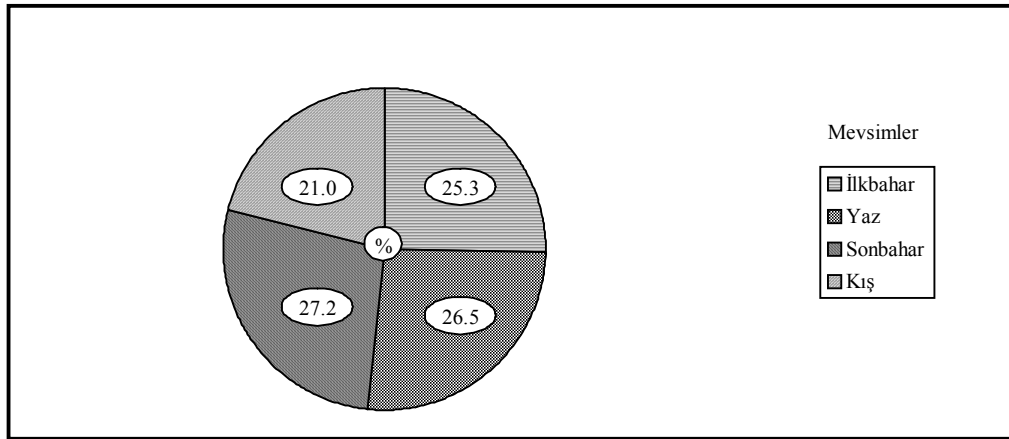
Bir bölgede rüzgârların belli yönlerde yoğunluk kazanmasında basınç merkezlerinin yıl içindeki değişimlerinin yanında yerel faktörlerin de önemli etkileri bulunmaktadır. Araştırma sahasında kuzeyde Karadeniz, güneyde ise dağlık bir kütlenin varlığı, bunlar arasında hava sirkülasyonunu engelleyecek bir ünitenin bulunmaması ve topografyanın da akarsular tarafından kabaca güney, hatta güneydoğu yönünde yarılmış olması rüzgârların bu doğrultuda gelişmesine yol açmıştır. Nitekim araştırma sahasında Rubinstein formülüne göre tespit edilen hâkim rüzgâr yönünün S 54° E olması bu durumu doğrulamaktadır. Gerçekten de hâkim rüzgar istikameti frekansının % 56.5 gibi çok yüksek bir değer göstermesi, sahada güneydoğudan esen rüzgarların etkisini açıkça ortaya koymaktadır.

Eynesil’de rüzgâr esme sayılarının mevsimlere göre dağılımı incelendiğinde kış hariç, mevsimler arasında büyük bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Ancak hâkim rüzgâr yönlerinde farklılıklar bulunmaktadır. Güney sektörlü rüzgârlar ilkbahar hariç tüm mevsimlerde hâkim rüzgâr karakterindedirler. İlkbaharda ise, kuzey yönlü rüzgarlar % 43.4 frekansla ilk sırada bulunmaktadır. Bu durum kara ile deniz arasındaki ısınma farklılığından kaynaklanmaktadır. Bilindiği gibi karalar denizlere göre daha çabuk ısınmakta ve soğumaktadır. Karaların, sıcaklıkların yükselmeye başladığı ilkbahar mevsiminde denizlere oranla daha fazla ısınmaları, deniz ve kara arasında sıcaklık farkının ortaya çıkmasına, bu da soğuk deniz üzerinden karaya doğru esen rüzgârların (meltem) oluşmasına yol açmaktadır.

Tablo 1.5 Eynesil’de Rüzgarların Mevsimlere Göre Dağılımı (1989-1993)

Mevsimler	İlkbahar	Yaz	Sonbahar	Kış	Toplam
Esme Sayısı	1136	1190	1219	940	4485
Frekans	25.3	26.5	27.2	21.0	100.0

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verileri.

Şekil 1.10 Eynesil’de Rüzgârların Mevsimlere Göre Dağılımı (1989–1993).

Rüzgarların mevsimlere göre dağılımında sonbahar 1219 esme sayısı ve % 27.2 frekans değeri ile ilk sıradadır. Bu mevsimi % 26.5 frekansla yaz, % 25.3'le ilkbahar ve % 21.0 ile kış mevsimi izlemektedir (Tablo 1.5, Şekil 1.10).

Tablo 1.6 Eynesil’de Ortalama Rüzgar Hızı, En Hızlı Rüzgar ve Yönü (1989–1993).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Ort. Rüzgâr Hızı (m/sn)	1.3	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.2	1.1	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2
En Hızlı Rüzgâr (m/sn)	5	7	7	6	7	7	3	3	6	6	8	7	8
En Hızlı Rüzgâr Yönü	E	NE	SW	SE	SE	SW	NW	S	N	SW	SE	SW	SE

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verileri.

Eynesil’de 1989–1993 dönemi arasında yıllık ortalama rüzgar hızı 1.2 m/sn dir. Ortalama rüzgâr hızı aylara göre büyük farklılıklar göstermemektedir. Bununla birlikte en yüksek ortalama rüzgar hızı 1.3 m/sn ile Ocak ayında, en düşük değere ise 1.1 m/sn ile Şubat-Haziran arasındaki dönem ve Ağustos ayında görülmektedir. En hızlı rüzgârların yıl içindeki dağılışına baktığımızda, maksimum hız Kasım’da (8 m/sn), minimum ise (5 m/sn) Ocak’ta görülmektedir. En hızlı rüzgârın yönü, yıl genelinde de hâkim rüzgâr karakterindeki güneydoğudur (Tablo 1.6).

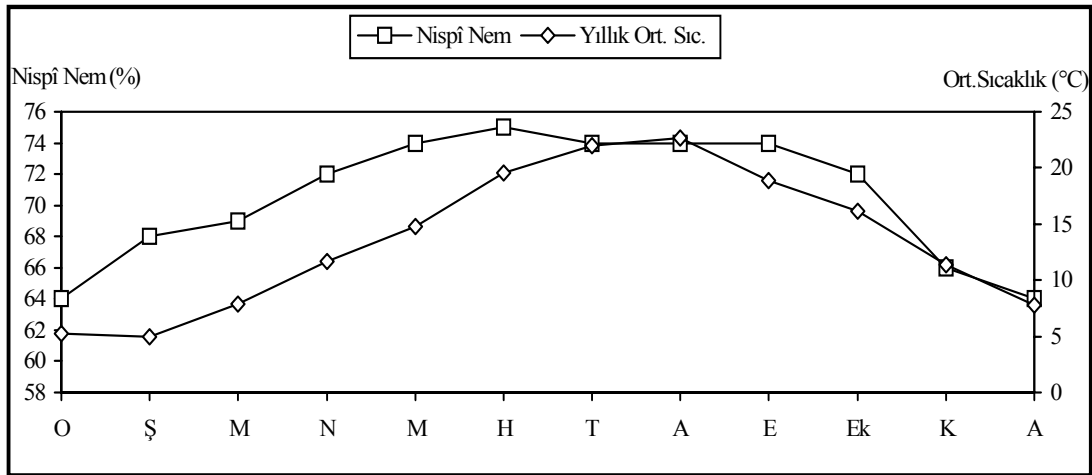
1.2.2.3 Nem ve bulutluluk

Araştırma sahası yıl boyunca Karadeniz üzerinden gelen nemli hava kütleleri nedeniyle yüksek nem değerlerine sahiptir. Nitekim Eynesil Meteoroloji İstasyonu verilerine göre yıllık ortalama bağıl nem (nispi) % 70 iken, bu istasyonun batısındaki Tirebolu’da ise % 74 civarındadır.

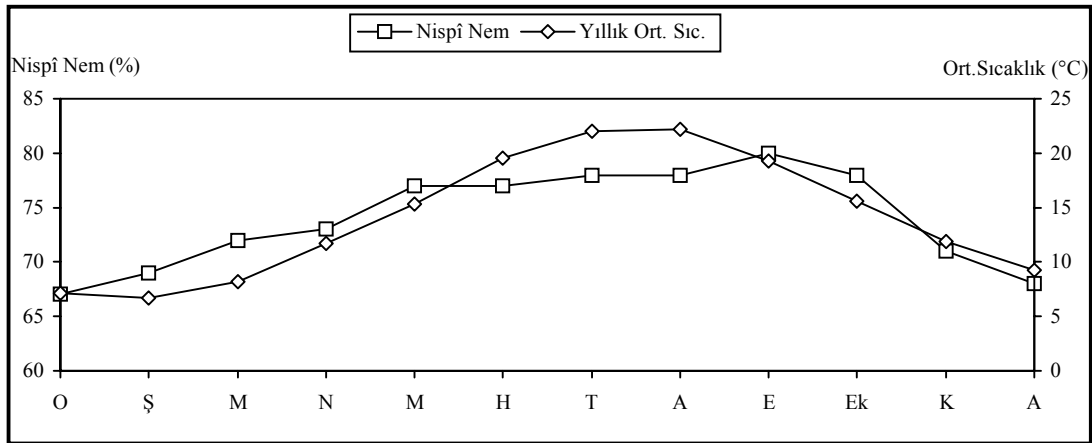
Tablo1.7 Eynesil ve Tirebolu’da Ortalama Nispi Nem Değerleri.

İstasyonlar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Eynesil (1989-1993)	64	68	69	72	74	75	74	74	74	72	66	64	70
Tirebolu (1975-2000)	67	69	72	73	77	77	78	78	80	78	71	68	74

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verileri.

Şekil 1.11 Eynesil’de Ortalama Nispi Nem Değerleri ve Ortalama Sıcaklık Değerleri Arasındaki İlişki.

Şekil 1.12 Tirebolu’da Ortalama Nispi Nem Değerleri ve Ortalama Sıcaklık Değerleri Arasındaki İlişki.

Nem miktarının aylara göre dağılımı incelendiğinde, bağıl nemin Kasım-Mart arasında yıllık ortalamasının altında, Nisan-Ekim döneminde ise ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Nispi nem değerlerinin en yüksek olduğu dönem % 74.3 ile yaz ve en düşük olduğu dönemin kış olması dikkat çekmektedir. Benzer durum Tirebolu’da da görülmekte, yaz mevsimi ortalama % 78’lik nispi nem değeriyle yıl içinde en yüksek nemin görüldüğü dönemi, kış mevsimi de % 68 ile en düşük dönemi oluşturmaktadır (Tablo 1.7, Şekil 1.11,12). Bilindiği gibi sıcaklığın yükselmesi nispi nemliliği azaltırken, sıcaklığın düşmesi nispi nemi artırmaktadır. Araştırma sahamızın da bulunduğu Karadeniz kıyılarımızda ise tam tersi bir durum görülmektedir. Sıcaklıkların maksimuma ulaştığı yaz aylarında nispi nem miktarının yükselmesi, sıcaklıkların azaldığı kış aylarında ise, nem miktarının düşük değerler göstermesi

bölgede etkili olan rüzgârların istikametleri ile ilgilidir. Yaz mevsiminde bu kıyılarda denizden karaya doğru esen ve dağ yamaçlarında yükselmeye zorlanan hava hareketleri kıyı kuşağında nispi nemliliği artırır. Buna karşılık kışın, karadan denize, yani dağlardan aşağıya doğru esen fön karakterli rüzgârlar havayı ısıtarak nispi nem miktarını azaltır³⁷.

Tablo 1.8 Eynesil ve Tirebolu’da Ortalama Aylık ve Yıllık Bulutluluk Değerleri.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Eynesil (1989–1993)	5.6	5.8	5.3	5.3	4.8	3.8	4.7	4.1	4.5	4.1	4.5	5.3	4.8
Tirebolu (1975–2000)	6.2	6.3	6.2	5.9	5.4	4.3	5.2	5.1	5.0	5.3	5.7	6.0	5.6

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verileri.

Yıllık ortalama bulutluluk nispetinin dağılışı ile nispi nemlilik arasında benzerlikler vardır. Nitekim nispi nemlikte olduğu gibi bulutluluk bakımından da en yüksek değerlere Karadeniz kıyılarında erişilmektedir³⁸.

Eynesil’de ortalama bulutluluk 4.8 dir. Aylara göre bulutluluk dereceleri incelendiğinde, en düşük değerlere yaz ve sonbahar aylarında (Haziran 3.8, Ekim 4.1 gibi), en yüksek değerlere ise kış ve ilkbaharda (Şubat 5.8, Mart 5.3) ulaşılmaktadır. Uzun yıllık rasat sonuçlarına sahip Tirebolu’da ortalama bulutluluk 5.6’dır. Bu istasyonda da en yüksek değerlere kış ve ilkbaharda (Şubat 6.3, Mart 5.9), en düşük değerlere yaz ve sonbaharda (Haziran 4.3, Ekim 4.1) ulaşılmaktadır (Tablo 1.8). Araştırma sırasında yaz aylarında bile bulutluluk derecesi (Eynesil 4.2, Tirebolu 4.8) yüksektir. Bu mevsimde bulutluğun yüksek oluşu, karaya yönelen hava kütlelerinin dağ yamaçlarında yükselmeye zorlanmasıyla ortaya çıkan yoğunlaşmanın sonucudur³⁹.

Tablo1.9 Eynesil ve Tirebolu’da Aylara Göre Ortalama Açık, Bulutlu ve Kapalı Gün Sayıları.

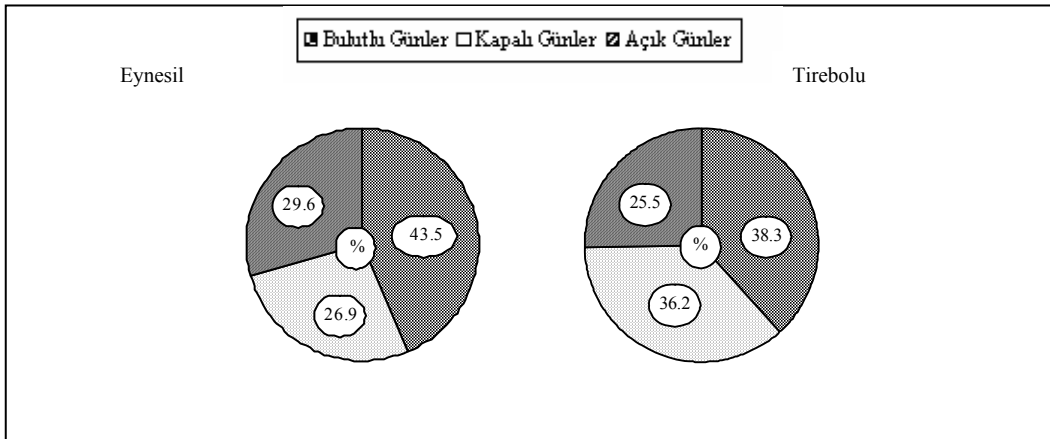
	Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Eynesil (1989-1993)	Ort.Açık Günler	7.3	6.5	6.8	7.6	9.8	11.2	7.4	8.8	10.0	12.0	12.2	8.5	108.1
	Ort.Bulutlu Günler	11.5	11.3	15.0	13.2	13.0	14.2	17.2	17.8	13.2	11.8	8.0	12.8	159.0
	Ort.Kapalı Günler	12.3	10.5	9.2	9.2	8.2	4.6	6.4	4.4	6.8	7.2	9.8	9.8	98.4
Tirebolu (1975-2000)	Ort.Açık Günler	6.2	5.2	6.7	7.0	7.4	10.6	8.1	8.0	9.3	9.1	7.9	6.7	93.1
	Ort.Bulutlu Günler	10.7	9.7	10.0	10.8	14.1	13.2	12.8	14.1	11.9	10.8	10.6	11.0	140.0
	Ort.Kapalı Günler	14.0	12.8	14.3	12.2	9.5	6.2	10.0	8.6	8.8	11.1	11.6	13.3	132.4

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verileri.

³⁷ Erinç, 1984, A.g.e., s. 105,349.

³⁸ Erinç, 1984, A.g.e., s. 349.

³⁹ Zaman, 2004, A.g.e., s. 43.

Şekil 1.13 Eynesil ve Tirebolu'da Aylara Göre Ortalama Açık, Bulutlu ve Kapalı Gün Sayıları.

Beşeri ve ekonomik faaliyetler açısından önemli olan açık, bulutlu ve kapalı gün sayıları incelendiğinde, açık günlerin gerek Eynesil (108.1 gün) ve gerekse de Tirebolu'da (92.2 gün) yılın 1/3'ünden azını oluşturduğu, buna karşılık bulutlu ve kapalı günlerin ise yılın 2/3'ünden fazlasını kapsadığı dikkat çekmektedir. Bulutlu günler Eynesil'de 159 gün, Tirebolu'da 140 gün ile diğer günlere göre ilk sırada bulunmaktadır. Yıl genelinde kapalı günlerin dağılımında iki istasyon arasında önemi bir fark dikkat çekmektedir. Eynesil'de 98.4 gün ile kapalı günler yıl içerisinde en az paya sahiptir. Buna karşılık Tirebolu'da kapalı gün sayıları, bulutlu günlere yakın olup 132.4 gün kadardır (Tablo 1.9, Şekil 1.13). Karadeniz kıyısında bulunan iki istasyon arasındaki bu fark, topografik şartlar ve istasyonların konumlarından kaynaklanmaktadır. Tirebolu'nun kuzeybatıdan gelen Karadeniz kökenli rüzgârları doğrudan alması ve kıyıdan itibaren yükseltinin hemen artması Eynesil'e göre açık günlerin daha az, bulutlu ve kapalı gün sayılarının ise daha fazla olmasına neden olmuştur. Nitekim bu durum yağış şartları üzerinde de etkili olmuş ve Tirebolu'daki yağış miktarının Eynesil'den fazla olması sonucunu doğurmuştur.

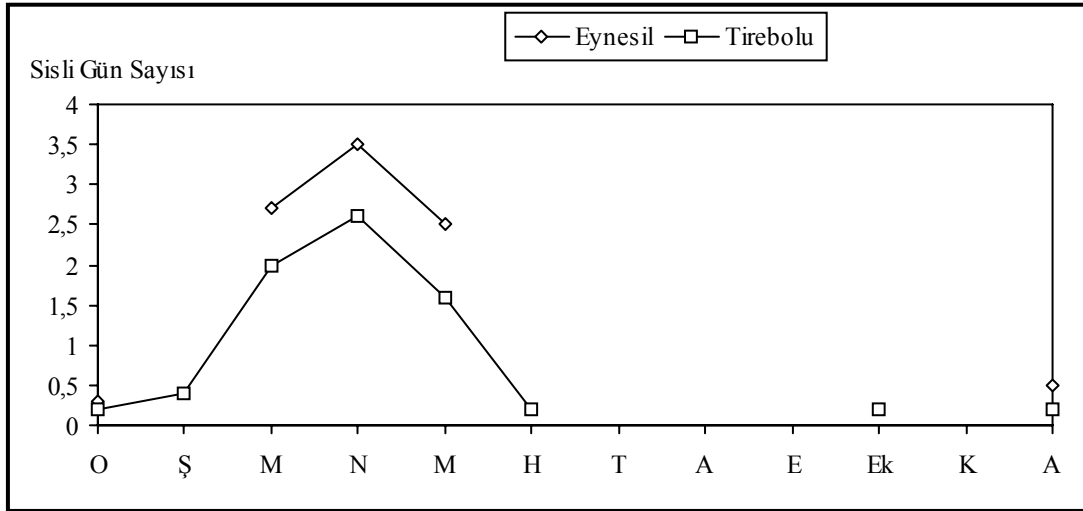
Araştırma sahasında deniz yüzeyinden kaynaklanan buharlaşmanın yükseklerle doğru yoğunlaşması sonucu oluşan sis (yöresel adıyla duman) olayı, kıyıdan iç kesimlere doğru gidildikçe artmakta, çoğu zaman yöreyi kaplamakta ve bazen de günlerce çekilmemektedir⁴⁰.

Tablo 1.10 Eynesil ve Tirebolu'da Sisli Günlerin Aylara Göre Dağılımı.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Eynesil (1989–1993)	0,3	-	2,7	3,5	2,5	-	-	-	-	-	-	0,5	9.5
Tirebolu (1975–2000)	0,2	0,4	2,0	2,6	1,6	0,2	-	-	-	0,2	-	0,2	7.4

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verileri.

⁴⁰ Zaman, 2001, A.g.e., s.42.

Şekil 1.14 Eynesil ve Tirebolu’da Sisli Günlerin Aylara Göre Dağılımı.

Rasat sonuçlarından yararlandığımız meteoroloji istasyonlarının verilerine göre, ortalama olarak Eynesil’de yılın 9.5 günü, Tirebolu’da ise 7.4 günü sisli geçmektedir (Tablo 1.10, şekil 1.14). Bununla beraber araştırma sahasında sisli gün sayıları yükselirken yoğunlaşmanın etkisiyle artmaktadır. Sisli günlerin aylara göre dağılımına bakıldığında, Eynesil’de Aralık-Mayıs döneminde, Şubat ayı hariç sisli günler görülmekte, buna karşılık Haziran-Kasım arasında ise sisli günlere rastlanmamaktadır. Tirebolu’da Ekim ayında başlayan sisli günler Kasım hariç Haziran ayına kadar devam etmektedir. Tirebolu’da Temmuz-Eylül arasında ve Kasım ayında sisli gün görülmemektedir. Meteoroloji istasyonların verilerinden yaz aylarında sisli günlerin çok az veya hemen hemen hiç görülmediği anlaşılmaktadır. Ancak bu durum sadece istasyonların bulunduğu konumun özelliklerini yansıtmaktadır. Buna karşılık araştırma sahası genelinde, özellikle yüksek kesimlerde yaz aylarında yoğun olarak sis görülmektedir. Araştırma sahasında her iki istasyonda da en fazla sisli günün görüldüğü mevsim, Eynesil’de sisli günlerin % 91.6’sının (8.7 gün), Tirebolu’da da % 83.8’inin (6.2 gün) görüldüğü ilkbahardır.

1.2.2.4 Yağış

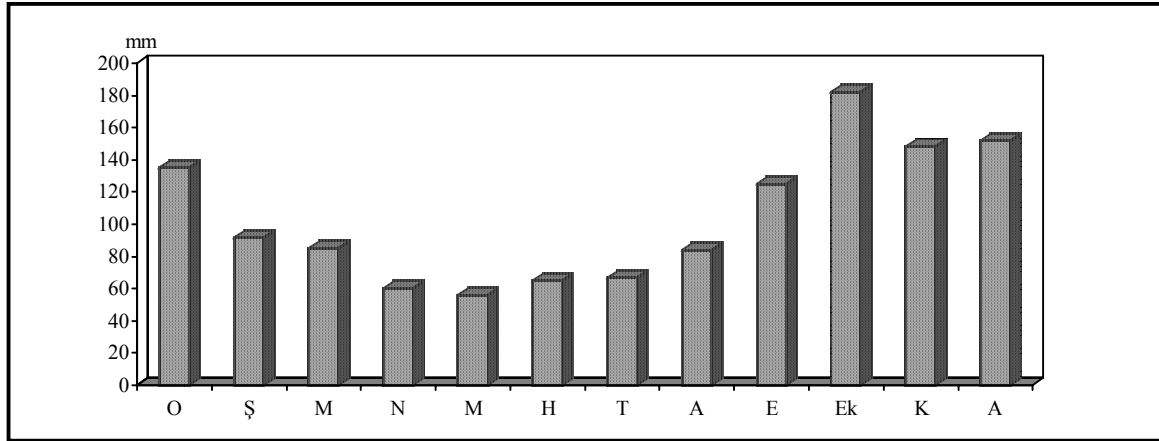
Eynesil Meteoroloji İstasyonunun 3 yıllık rasat sonuçlarına göre yıllık ortalama yağış miktarı 1284 mm’dir. 1977–2000 yılları arasındaki 24 yıllık verileri göre Tirebolu Meteoroloji İstasyonunun ortalama yağış miktarı ise 1598.1 mm olup, iki istasyon arasındaki yağış farkı yaklaşık 300 mm (314.1 mm) dir. İki istasyon da deniz seviyesinden 10 m yükseltide bulunmaktadır. Yağış miktarları arasında görülen bu fark, istasyonların hava

kütlerine göre konumlarından ve bulundukları sahaların topografik özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Tirebolu, bulunduğu konum itibarıyla kuzeybatı yönünden gelen Karadeniz kökenli hava kütlelerini doğrudan alması ve bunun yanında kıyıdan itibaren dağların başlaması Eynesil'e oranla daha fazla yağış almasına neden olmuştur. Buna karşılık Eynesil'in coğrafi konumu nedeniyle kuzeybatıdan gelen nemli hava kütlelerini doğrudan alamaması, diğer bir ifadeyle Tirebolu'nun yağış duldasında kalmasının yanı sıra Eynesil'de yükseltinin kıyıdan itibaren birden artmaması, yani arkasının açık olması Tirebolu'ya oranla daha az yağış almasında etkili olmuştur.

Tablo1.11 Eynesil ve Tirebolu'da Aylık ve Yıllık Ortalama Yağış Değerleri (mm).

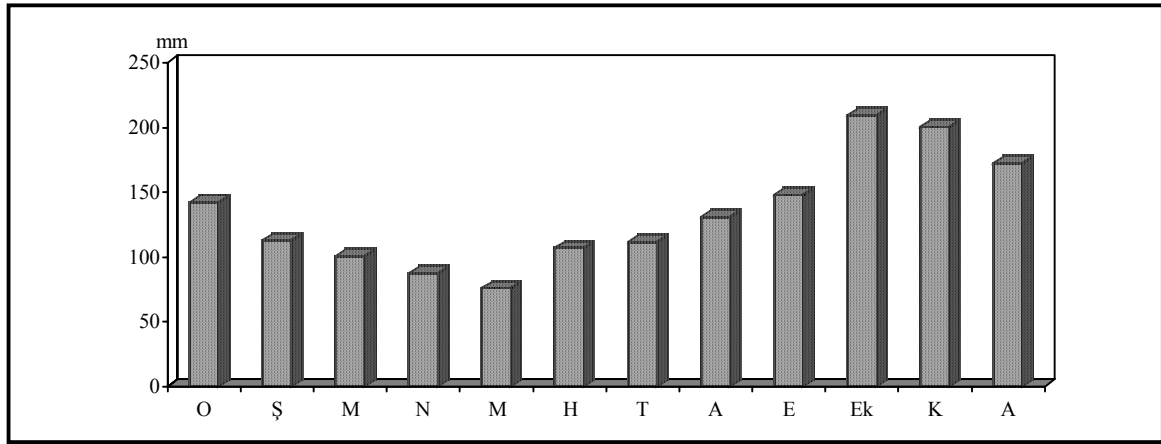
İstasyonlar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Eynesil (1991-1993)	124,2	118,8	51,1	58,0	80,6	72,5	95,1	37,4	135,9	149,9	203,6	156,9	1284,0
Tirebolu (1977-2000)	141,7	112,8	100,7	87,2	75,8	106,9	111,7	131,1	148,1	209,3	200,7	172,1	1598,1

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verileri.

Şekil 1.15 Eynesil ve Tirebolu'da Aylık ve Yıllık Ortalama Yağış Değerleri (mm).

Yağışın aylara dağılımına bakıldığında, gerek Eynesil ve gerekse de Tirebolu'da en fazla yağış Karadeniz genelinde olduğu gibi sonbahar aylarında görülür. Eynesil'de en fazla yağış 203.6 mm ile Kasım'da, en az yağış ise 37.4 mm yağış miktarı ile Ağustos ayında düşmektedir. Tirebolu'da 209.3 mm ile Ekim en fazla yağışın görüldüğü ay iken, bu istasyonda en az yağış 75.8 mm'lik yağışla Mayıs'ta ölçülmüştür (Tablo 1.11, Şekil 1.14,1.16).

Şekil 1.16 Eynesil ve Tirebolu’da Aylık ve Yıllık Ortalama Yağış Değerleri (mm).

Yağışın mevsimlere göre dağılımı incelendiğinde, her mevsimin yağışın olduğu, başka bir ifadeyle yağışın mevsimlere nispeten düzenli bir şekilde dağıldığı görülmektedir. Karadeniz yağış rejimine sahip bölgede, yağış maksimumu frontal faaliyetlerinin en kuvvetli olduğu sonbahar ve kış mevsimine tekabül etmektedir. Kuzeybatı-güneydoğu yönünde hareket eden hava akımlarının hâkim olduğu yaz mevsiminde orografik yağışlar meydana gelir. Buna karşılık güney rüzgârlarının büyük bir frekansla estiği, yağış ihtimallerini azaltan fönlü hava tiplerinin nispeten fazla görüldüğü ve denizle kara arasında termik farkların azaldığı ilkbahar ayları en az yağış alan mevsim durumundadır⁴¹.

Tabl 1.12 Eynesil ve Tirebolu’da Ortalama Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı (mm).

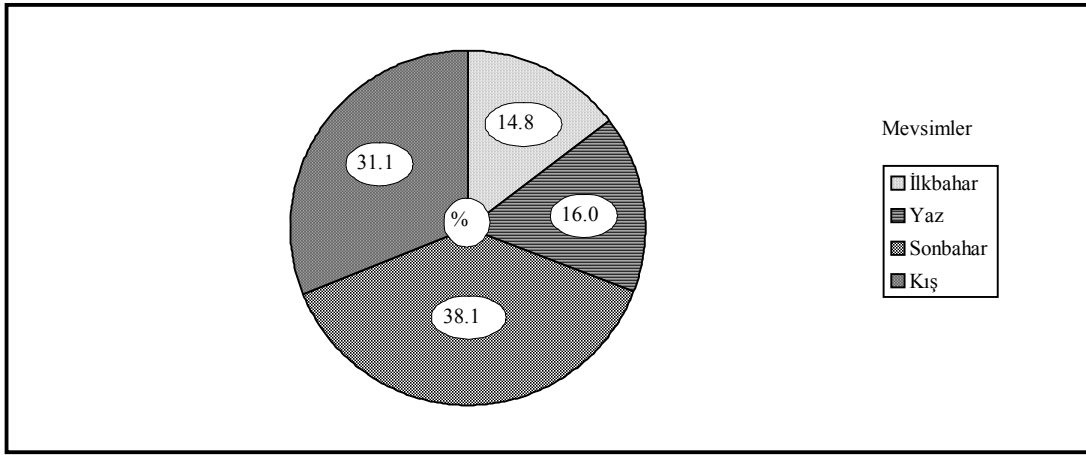
Mevsimler	Kış		İlkbahar		Yaz		Sonbahar		Yıllık	
	Yağış	%	Yağış	%	Yağış	%	Yağış	%	Yağış	%
Eynesil (1991-1993)	399.9	31.1	189.7	14.8	205.0	16.0	489.4	38.1	1284.0	100.0
Tirebolu (1977-2000)	426.6	26.7	263.7	16.5	349.7	21.9	558.1	34.9	1598.1	100.0

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşler Genel Müdürlüğü Verileri.

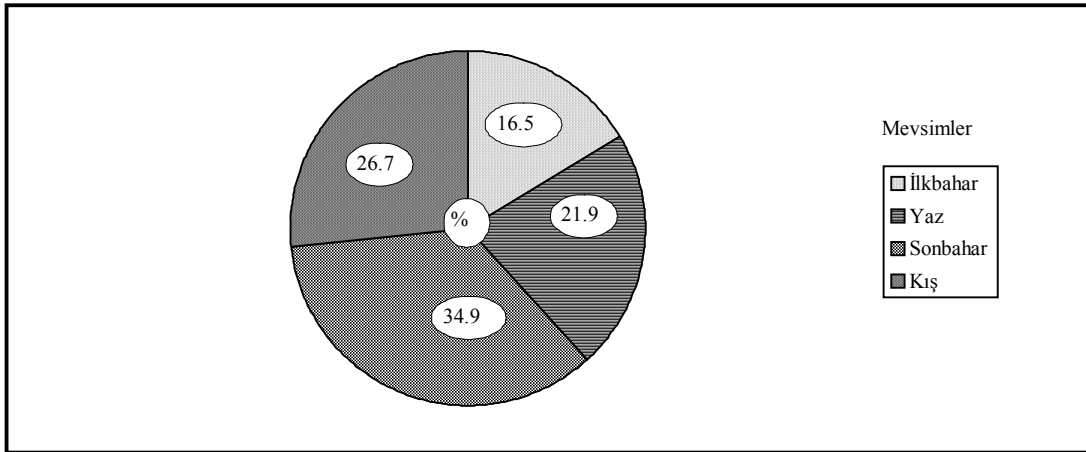
Eynesil meteoroloji istasyonu verilerine göre en yağışlı mevsim, yıl içerisinde toplam yağışın %38.1’inin (489.4 mm) düştüğü sonbahardır. Bu mevsimi % 31.1 (399.9 mm) ile kış takip etmektedir. Eynesil’de en az yağışlı mevsim % 14.8 (189.7 mm) yağış oranıyla ilkbahardır (Tablo 1.12, Şekil 1.17). Bu mevsimde, deniz nispeten ılık olduğu halde kara büyük bir hızla ısınmış bulunmakta ve bu yüzden ilkbahar genel olarak yoğunlaşmaya en elverişsiz şartları göstermektedir. Bu nedenle ilkbahar en az yağışın düştüğü mevsimdir.

⁴¹ Erinç, 1984, A.g.e., s. 324.

Eynesil’de yaz yağışlarının toplam yağış içindeki oranını (% 16.0) düşüktür. Bu durum, yaz mevsiminde yörede görülen orografik yağışların, Eynesil’in konumu nedeniyle bu istasyonu çok fazla etkilememesinden kaynaklanmaktadır. Bilindiği gibi orografik yağışlar (rölyef yağışları), nemli hava kütlelerinin bir dağ yamacına veya karşılaştıkları bir yükselti karşısında yükselmeleri sırasında yoğunlaşmanın artması ile yağış bırakırlar. Eynesil’in coğrafi konumu daha öncede ifade edildiği gibi gerek Tirebolu’nun yağmur duldasında kalması, gerekse de arkasının nispeten açık olması yaz mevsiminde Karadeniz üzerinden gelen nemli hava kütlelerinin bir anda yükselip yağış bırakmasını engellemektedir.

Şekil 1.17 Eynesil’de Ortalama Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı (mm).

Şekil 1.18 Tirebolu’da Ortalama Yağışın Mevsimlere Göre Dağılışı (mm).

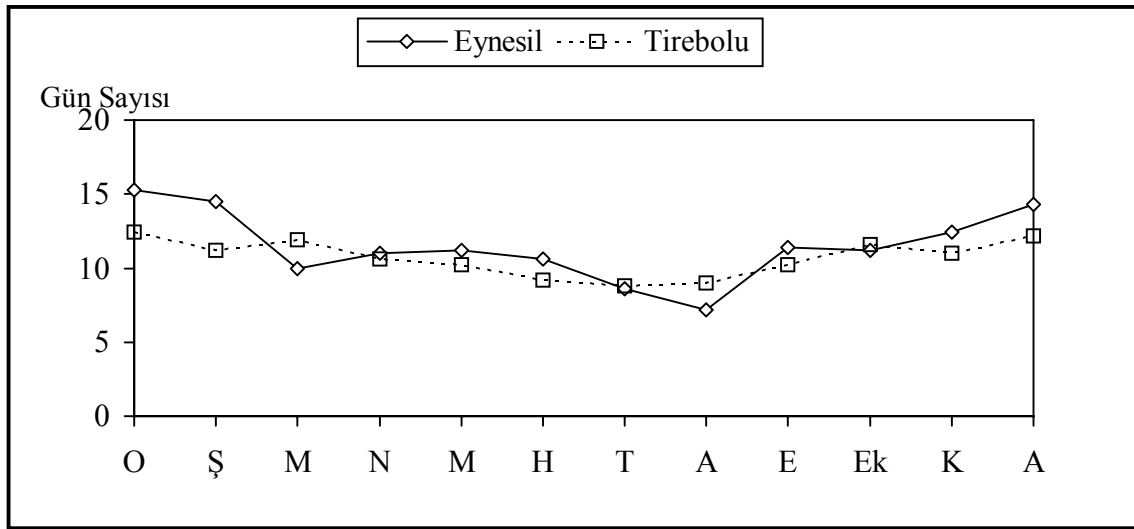
Karşılaştırma istasyonu olarak incelediğimiz Tirebolu’da, yağışın mevsimlere göre dağılışı Eynesil’e benzer bir durum göstermektedir. Ancak bu istasyonda yaz yağışlarının toplam yağış içindeki payı Eynesil’e göre daha fazladır. Nitekim bu istasyonda da sonbahar %

34.9 (558.1 mm) ile en yağışlı mevsimdir. Bu mevsimi % 26.7 (426.6 mm) yağış oranı ile kış, % 21.9 (349.7 mm) ile yaz izlemektedir (Tablo 112, Şekil 1.18). Tirebolu’da en az yağışın düştüğü mevsim ise % 16.5 (263.7mm) oranla ilkbahardır. Tirebolu’da Eynesil’in aksine yaz yağışlarını biraz daha artmış olması kuzeybatıdan gelen nemli hava kütlelerini kıynın hemen gerisinde başlayan dağlık sahaya karşılaşması ve yükselmeye zorlanmasından kaynaklanmıştır.

Tablo 1.13 Eynesil ve Tirebolu’da Ortalama Yağışlı Gün Sayılarının Aylara Göre Dağılımı.

İstasyonlar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Eynesil (1991-1993)	15,3	14,5	10,0	11,0	11,2	10,6	8,6	7,2	11,4	11,2	12,4	14,3	137,7
Tirebolu (1977-2000)	12,4	11,2	11,9	10,6	10,2	9,2	8,8	9,0	10,2	11,6	11,0	12,2	128,3

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verileri.

Şekil 1.19 Eynesil ve Tirebolu’da Ortalama Yağışlı Gün Sayılarının Aylara Göre Dağılımı.

Araştırma sahasında yağışlı günler, yılın yaklaşık 1/3 ünü kapsamaktadır. Yağışlı gün sayıları Eynesil’de 137.7, Tirebolu’da ise 128,3 güne ulaşmaktadır. Yağışlı günlerin aylara göre dağılımı incelendiğinde, Ocak ayı 15,3 gün ile Eynesil’de en fazla yağışlı günün görüldüğü ay iken, en az yağış miktarının düştüğü Ağustos ayı aynı zamanda 7,2 yağışlı gün sayısı ile en az yağışlı günün görüldüğü ay durumundadır. Tirebolu’da 12,4 gün ile Ocak en fazla, 8,8 gün ile Temmuz’da ise en az yağışlı günün görüldüğü aydır (Tablo 1.13, Şekil 1.19). Her iki istasyon da Temmuz ve Ağustos hariç, diğer aylarda ortalama olarak 10 günün üzerinde yağış almaktadır.

Yağışlı günlerin mevsimlere göre dağılımına bakıldığında ise, kış 44,1 gün ile yıl içerisinde en fazla yağışlı günün olduğu mevsimdir. Bu mevsimi 35 gün ile sonbahar, 32,2 gün ile ilkbahar ve 26,4 gün ile yaz takip etmektedir. Tirebolu’da da ise en fazla yağışlı günün olduğu mevsim 35,8 gün ile kıştır. Sonbahar 32,8 gün ve ilkbahar 32,7 gün ile kıştan sonra gelmektedir. Yaz 27,0 yağışlı gün sayısı ile en az yağışlı günün görüldüğü mevsimi oluşturmaktadır.

Tablo 1.14 Eynesil ve Tirebolu’da Ortalama Kar Yağışlı Gün Sayılarının Aylara Göre Dağılımı.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Eynesil (1989–1993)	4,8	6,0	0,8	0,2	-	-	-	-	-	-	0,6	1,5	13,9
Tirebolu (1975–2000)	3,6	4,1	1,8	0,3	-	-	-	-	-	-	0,5	1,7	12,0

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verileri.

Karadeniz’in ılımanlaştırıcı etkisinin yanında araştırma sahasının denizden yükseltisinin fazla olmaması, hem kar yağışlı gün sayılarının az, hem de karın yerde kalma süresinin kısa olmasına yol açmıştır. Rasat sonuçlarından yararlandığımız Eynesil’de, ortalama kar yağışlı gün sayısı 13,9 gün olup, kar yağışları Kasım-Nisan ayları arasındaki dönemde görülmektedir. En fazla kar yağışlı günün görüldüğü ayı Şubat (6,0 gün) oluşturmaktadır. Bunu Ocak (4,8 gün), Aralık (1,5 gün), Mart (0,8 gün), Kasım (0,6 gün) ve Nisan (0,2 gün) ayları takip etmektedir. Karşılaştırma istasyonumuz olan Tirebolu’da 1975–2000 yılları arasında, 26 yıllık verilere göre ortama kar yağışlı gün sayısı 12,0 gündür. Kasım ayında başlayan kar yağışları Nisan ayına kadar devam etmektedir. Ancak, en fazla kar yağışlı güne Şubat (4,1 gün), Ocak (3,6 gün), Mart (1,8 gün) ve Aralık (1,7 gün) aylarında rastlanılmaktadır. Kasım (0,5 gün) ve Nisan (0,3 gün) aylarında ise kar yağışlı günler oldukça azdır. Araştırma sahasında kar örtüsünün yerde kalma süresi gerek Eynesil ve gerekse de Tirebolu meteoroloji istasyonları kayıtlarında 0 gün ile gösterilmiştir (Tablo 1.14). Ancak bu durum sadece istasyonların bulunduğu mevkiinin özelliklerini yansıtmaktadır. Her iki istasyon da deniz seviyesinden 10 m yükseltide bulunmaktadır. Bu nedenle kar yağışının görüldüğü günlerde bile bu istasyonlarda, kar aynı gün içerisinde erimekte, dolayısıyla karın yerde kalma süresi birkaç saati geçmemektedir. Bununla beraber araştırma sahasında, karın yerde kalma süresi deniz seviyesinden yükseldikçe artmakta, meteoroloji istasyonları kayıtlarında gösterilmemesine rağmen, kıyı kuşağında bile en azından kar yağışlı gün sayısı kadar kar örtüsü yerde kalmaktadır.

1.2.3 Yağış etkinliği

Bir yerin ikliminin ortaya konmasında yalnız o yerdeki sıcaklık, basınç ve rüzgârlar yahut sadece nem ve yağış değerleri yeterli değildir. O yerdeki iklim hakkında ancak iklimin bu elemanlarının hep birlikte bir arada mütealası bir fikir verir. Zira iklim birbiri ile alakalı olan bu hadiselerin bir bütünüdür⁴². Bu anlamda araştırma sahasının ikliminin ortaya konmasında (belirlenmesinde) Thorntwaite, De Martonne (1923) ve Erinç (1965) yağış etkinliği formülleri kullanılmıştır.

Tablo 1.15 Eynesil’in THORNTWAİTE Formülüne Göre Su Bilânçosu.

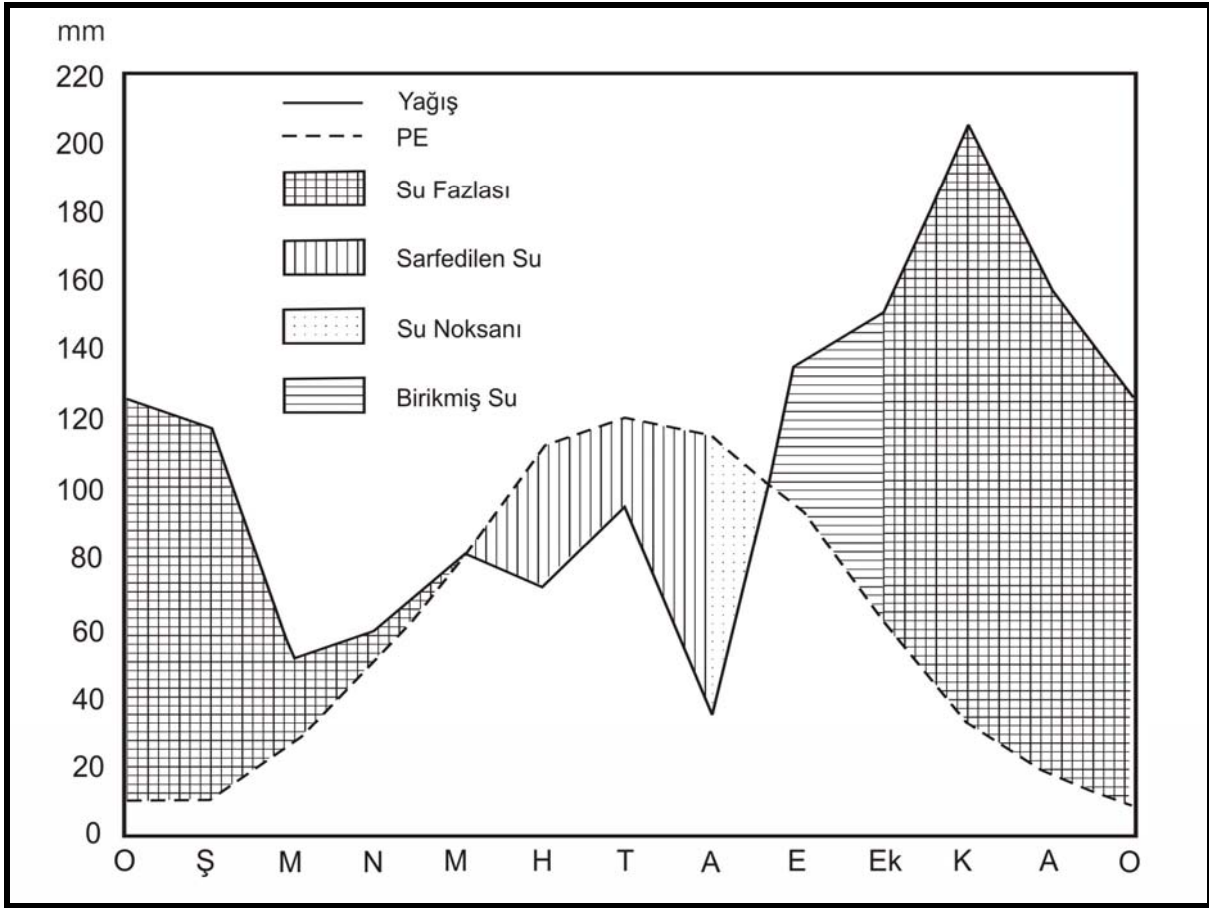
Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Sıcaklık °C	5,2	5,0	7,9	11,7	14,8	19,6	22,0	22,7	18,9	16,1	11,4	7,8	13,6
Sıcaklık İndisi	1,06	1,00	2,00	3,62	5,17	7,91	9,42	9,88	7,49	5,87	3,48	1,96	58,86
Potan, ETP, (mm)	13	13	25	44	60	89	95	98	92	65	42	24	
En, Düz, Kat,,	0,83	0,83	1,03	1,11	1,25	1,26	1,27	1,19	1,04	0,96	0,82	0,80	
Düzeltilmiş PE (mm)	10,79	10,79	25,75	48,84	75,00	112,14	120,65	116,62	95,68	62,40	34,44	19,20	732,3
Yağış (mm)	124,2	118,8	51,1	58,0	80,60	72,50	95,10	37,40	135,90	149,90	203,60	159,90	1284,0
Birikmiş Suyun Aylık Değiş, (mm)	0	0	0	0	0	-39,9	-25,55	-34,55	40,22	59,78	0	0	
Birikmiş su (mm)	100	100	100	100	100	60,1	34,55	0,00	40,22	100	100	100	
Gerçek Evapotrans, (mm)	10,79	10,79	25,75	48,84	75,00	112,14	120,65	71,95	95,68	62,40	34,44	19,20	687,63
Su Noksanı (mm)	0	0	0	0	0	0	0	44,67	0	0	0	0	44,67
Su Fazlası (mm)	113,41	108,01	25,35	9,16	5,6	0	0	0	0	27,72	169,16	137,7	596,11
Akış (mm)	125,55	110,71	66,68	17,25	7,38	3,69	-	-	-	13,86	98,44	153,43	596,11
Nemlilik	10,51	10,01	0,98	0,18	0,07	-0,35	-0,21	-0,67	0,42	1,40	4,91	7,17	

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verileri.

Eynesil Meteoroloji İstasyonunun verilerinden yararlanılarak, Thornthwaite metoduna göre hazırlanan su bilânçosu diyagramı analiz edildiğinde, Eylül ayında yağış miktarı, potansiyel evapotranspirasyondan (PE) fazla bir değer göstermekte ve bu aydan itibaren toprak suya doymuş hale gelmektedir. Araştırma sahasında Ekim ayından Mayıs’ın sonuna kadar su fazlalığı ve toprağın suya doymuş hali devam etmekte ve dolayısıyla bu dönem

⁴² Ahmet Ardel, Ajun Kurter, Yusuf Dönmez, 1969, Klimatoloji Tatbikatı, İstanbul Üniv. Yay. No: 1123, Fen-Edebiyat Fak. Coğrafya Enst. Yay. No: 40, Taş Matbaası, s. 266, İstanbul.

Eynesil’de nemli devre olarak belirlemektedir. Haziran ayından itibaren potansiyel evapotranspirasyonun yağış miktarından yüksek olması nedeniyle düşen yağış miktarı buharlaşma ile kaybolan su miktarını karşılayamamakta ve toprakta biriken su, bu ayla birlikte sarf edilmeye (kullanılmaya) başlanmaktadır. Bu durum birikmiş suyun tamamen bittiği Ağustos ayına kadar devam etmektedir. Toprakta birikmiş olan suyun kullanıldığı Haziran ve Temmuz ayları Eynesil’de yarı nemli devre olarak dikkat çekmektedir. Ağustos ayında toprakta birikmiş suyun tamamen tükenmesinin yanı sıra yağış miktarının da potansiyel evapotranspirasyondan düşük olması, su noksanının ortaya çıkmasına ve dolayısıyla bu ayın kurak devre olarak belirmesine neden olmuştur (Tablo 1.15, Şekil 1.20).

Şekil 1.20 Eynesil’in Thornthwaite Formülüne Göre Su Bilânçosu Diyagramı.

Thorntwaite metoduna göre Eynesil’de, “ $B3 B'2 r a^1$ ” sembolleriyle ifade edilen, üçüncü dereceden nemli, ikinci dereceden mezotermal (orta sıcaklıkta), su noksanı olmayan yahut pek az olan ve tam ozeanik şartlara yakın iklim tipi görülmektedir.

Sıcaklık ve yağış miktarı dikkate alınarak kurak aylarla yağışlı ayların tespit edilmesinde kullanılan De Martonne kuraklık indisi formülüne (1923)⁴³ göre Eynesil yıllık 54,40 indisi değeri ile nemli iklim özelliği göstermektedir. Aynı formüle göre araştırma sahasında Ağustos yarı kurak, Haziran yarı nemli ve diğer aylar ise nemli devre olarak belirmektedir.

Tablo 1.16 Eynesil’de De MARTONNE Göre Aylık Kuraklık İndis Değerleri (1923).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Ortalama Yağış (mm)	124,2	118,8	51,1	58,0	80,6	72,5	95,1	37,4	135,9	149,9	203,6	156,9	1284,0
Ortalama Sıcaklık	5,2	5,0	7,9	11,7	14,8	19,6	22,0	22,7	18,9	16,1	11,4	7,8	13,6
İndis Değeri	98,05	95,04	34,25	32,07	39,0	29,39	51,87	13,72	56,42	68,91	114,16	105,77	54,40
Yağış Etkinliği	Nemli					Yarı Nemli	Nemli	Yarı Kurak	Nemli				Nemli

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verileri.

Eynesil’de Erinç yağış etkinliği formülüne göre Eylül’den Şubat’a kadar çok nemli, Mart, Nisan ve Mayıs aylarından oluşan ilkbahar mevsimi ile Temmuz ayında nemli iklim şartları görülmektedir. De Martonne kuraklık indisinde olduğu gibi Erinç formülünde de Haziran ayı yarı nemli, Ağustos ise yarı kurak özellik göstermektedir. Diğer aylar ise çok nemli özelliğe sahiptir.

Tablo 1.17 Eynesil’in ERİNÇ (1965) Yağış Tesirlilik İndisinin Aylara Göre Durumu.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Ortalama Yağış (mm)	124,2	118,8	51,1	58,0	80,6	72,5	95,1	37,4	135,9	149,9	203,6	156,9	1284,0
Orta, Max, Sıcaklık	8,5	8,2	11,2	15,7	18,3	23,2	25,7	26,4	22,7	20,3	15,5	11,3	17,3
İndis Değeri	175,3	173,9	54,8	44,3	52,9	37,5	44,4	17,0	71,8	88,6	157,6	166,6	74,2
Yağış Etkinliği	Çok Nemli		Nemli			Yarı Nemli	Nemli	Yarı Kurak	Çok Nemli				Çok Nemli

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verileri.

Araştırma sahası gerek Thorntwaite ve De Martonne, gerekse de Erinç formüllerine göre nemli veya çok nemli iklim şartlarına sahiptir.

⁴³ Yusuf Dönmez, 1984, Umumi Klimatoloji ve İklim Çalışmaları, İstanbul Üniv. Yay. No:2506, Coğrafya Enst. Yay. No:102, Güryay Matbaacılık, s.248-253, İstanbul.

1.3. Hidrografya Özellikleri

Araştırma sahasında hidrografya özellikleri kapsamında yer üstü suları (Karadeniz ve akarsular), yeraltı suları ve kaynaklar incelenecektir. Eynesil ve çevresi gerek yer üstü suları ve gerekse de yeraltı suları yönünden zengindir. Doğu-batı doğrultusunda çok sayıda akarsuyun bulunması ve yamaçlar ile akarsu kenarlarında görülen kaynaklar bu durumu doğrulamaktadır.

Doğu Karadeniz Bölümü genelinde olduğu gibi araştırma sahasında da sık bir akarsu ağı gelişmiştir.

Bir sahanın akarsu şebekesi iklim, topografya, zeminin tabiatı, bitki örtüsü gibi faktörlerin tesiri altında gelişir⁴⁴. Bol yağış, geçirimsiz bir zemin ve gür bir bitki örtüsünün bulunduğu saha akarsu ağının gelişmesi için en uygun şartları karşılamaktadır. Bu özelliklere sahip Eynesil ve çevresinde irili ufaklı çok sayıda küçük dere bulunmaktadır.

Hidrolojik unsurlar içerisinde en önemlisini Karadeniz oluşturmaktadır. Bir kıyı yerleşmesi olan Eynesil kasabası gerek fiziki ve gerekse de beşeri ve ekonomik coğrafya özellikleri yönünden Karadeniz'in etkisi altında kalmaktadır. Bu bağlamda Karadeniz balıkçılık faaliyetleri ile direkt olarak, iklim üzerindeki etkileriyle de dolaylı yoldan insanların ekonomik faaliyetlerini, başka bir ifadeyle yaşayış biçimlerini belirlemektedir.

1.3.1. Akarsular

Doğu Karadeniz Bölümü'nde doruk çizgisi kıyıya yakındır. Bu sebeple de büyük akarsular gelişmemiştir. Kaynak sahalarında bulunan doruk çizgisini henüz pek aşamamış olan bu akarsular bol yağışlı bir iklim altında yataklarında her mevsimde su bulunmasına rağmen eğimleri fazla olduğu gibi yer yer de birçok eğim kesikleri meydana getirirler⁴⁵. Araştırma sahasında arazinin yüksekliği, yağışın bolluğu, gür ve sık bir bitki örtüsünün mevcudiyeti; volkaniklerden müteşekkil zeminin geçirimsiz oluşu sık bir akarsu ağının oluşmasına imkân hazırlamıştır⁴⁶.

⁴⁴ Alâettin Tandoğan, 1972, Çayeli ve Pazar Yörelerinin Fiziki Coğrafyası, Ankara Üniv. Coğrafya Araştırmalar Dergisi, sayı: 3-4, s. 252, Ankara.

⁴⁵ İsmail Hakkı Akyol, 1947, Türkiye'de Akarsu Sistemleri ve Rejimleri, Türk Coğrafya Dergisi, Sayı: 9-10, s. 12-13, Ankara.

⁴⁶ Tandoğan, 1972, A.g.e., s. 252.

Eynesil ilçesi ve çevresinde her vadide akarsu mevcuttur. Akarsuların büyük bir bölümü sel karakterinde olup, sağanak yağışlardan sonra yataklarında bol su taşımakta ve zaman zaman taşkınlara yol açmaktadırlar.

Araştırma sahasında arazi genel olarak kuzeye eğimlidir. Kıyıya yakın tepelik alanlardan kaynaklarını alan akarsular güney-kuzey doğrultusunda akmakta ve denize dökülmektedirler. Arazinin asli meyline uygun olarak konsekant karakterdeki ana akarsular sağ sol taraflarından çok sayıda kol almaktadır. Subsekant kollar ana akarsuya çeşitli açılarla birleşmektedir. Yağışlı dönemlerde yataklarında bol su taşıyan subsekant özelliğindeki yan kolların bazıları yağışın az olduğu kurak dönemlerde kurumaktadırlar. Dolayısıyla ana akarsulara karışan yan kollar bir kısmı geçici (dönemlik) akarsu niteliğindedir.

Araştırma sahasının en önemli akarsuları Oğuz ve Gizgine dereleridir (Fotoğraf 1.4, 5). Sağ ve sol taraflarından pek çok kol alarak dandritik drenaj özelliği gösteren bu akarsular dar ve derin, V biçimli tabansız vadilerde güney-kuzey doğrultusunda akmaktadırlar. Bu iki akarsuya yan taraftan karışan kolların da yataklarını derin bir şekilde yarması zaten engebeli olan yöre arazisinin daha da arızalanmasına neden olmuştur.

Fotoğraf 1.4 Eynesil İlçe Merkezindeki En Büyük akarsulardan Oğuz (Topallı) Deresi.

Kaynaklarını sahil kesimine yakın tepelik alanlardan alan başlıca akarsular doğudan batıya doğru; Ağaçlık Deresi, Divan Deresi, Oğuz Deresi, Gizgine Deresi, Yamaklı Dere, Mancaba Deresi ve Sinanlı Deresi'dir. Bu akarsular içerisinde Oğuz ve Gizgine dereleri hariç

diğerleri kıyıya çok yakın tepelerden kaynaklarını alan kısa boylu akarsu özelliğindedirler. Yöredeki akarsular üzerinde un değirmenleri bulunmaktadır. Ancak değirmenlerin sayıları geçmişe oranla oldukça azalmıştır. Bu durumun en önemli nedeni mısır alanlarının çay ve fındık tarım alanlarına dönüştürülmesi sonucu mısır üretiminin azalmasının yanı sıra mısır ununun gıda maddesi olarak eski önemini kaybetmesidir.

Araştırma sahasında akarsu yataklarının dar ve ıslah edilmemiş olması şiddetli yağışlardan bir takım olumsuz olaylara neden olmaktadır. Özellikle sağanak yağışlardan sonra zemine düşen yağışın büyük bir kısmı kısa sürede akarsu yataklarına ulaşmakta ve taşkınlara yol açmaktadır. Bu olaylar sonucu vadi içlerindeki tarım alanları, konutlar ve karayolları zarar görmektedir. Yörede her yıl tekrarlanan taşkınlar bir yıl önce yapılan yollara tekrar hasar vermektedir. Ekonomik yönden büyük kayıplara neden olan bu olayların önüne geçmek için akarsu yatakları ıslah edilmelisinin yanı sıra yolların taşkınlardan korunması için de istinat duvarları inşa edilmelidir.

Fotoğraf 1.5 Nisan Ayının Sonlarında Su Seviyesinin Azaldığı Dönemde Gizgine Deresi.

Doğu Karadeniz Bölümü ülkemizin en fazla yağış alan yeridir. Yıllık yağış miktarı nispeten düzenli olarak dağılmıştır. Eynesil’de yıllık ortalama yağış miktarı 1284 mm kadardır. Yıl içerisinde her mevsim yağış görülmesine rağmen ilkbahar ve yaz aylarında diğer aylara göre daha az yağış düşmektedir. Bu nedenle akarsular her mevsim yataklarında su

taşımaktadır. Bununla beraber yağış miktarının fazla olduğu sonbahar mevsimi akarsuların en fazla su taşıdıkları dönem olarak belirlemektedir. Ayrıca kaynaklarını yüksek kesimlerden alan nispeten daha büyük akarsular sonbahar mevsimi dışında özellikle sıcaklıkların yükselmeye başladığı Mart ve Nisan aylarında da yataklarında fazla su taşırlar. Buna karşılık yöre akarsularının debilerinin en düşük olduğu devre, yıl içerisinde en az yağışın düştüğü Mayıs ve Eylül ayları arasındaki dönemdir (Fotoğraf 1.5).

1.3.2. Kaynaklar

Araştırma sahasında yeraltı su durumu ile ilgili bir çalışma yapılmamıştır. Ancak yörenin her mevsim bol miktarda yağış alması, jeolojik yapının geçirimsiz volkanik kayalardan oluşması ve toprağın yıl boyunca suya doymun olması nedeniyle yeraltı suyu bakımından zengin olduğu söylenebilir.

Eynesil ve çevresi soğuk su kaynakları bakımından zengindir. Kaynaklar genellikle vadi yamaçlarında ortaya çıkmakta ve pınar, göze gibi isimlerle ifade edilmektedirler. Kaynakların bazıları plastik borularla evelere alınarak içme suyu olarak kullanılmaktadır.

1.3.3. Karadeniz

Kıtalararası bir iç deniz olan Karadeniz, Avrupa'nın güneydoğusunda Balkan ve Anadolu yarımadalarıyla doğu Avrupa platformu ve Kafkasya arsında doğu-batı doğrultusunda uzanan elips şeklinde, orta büyüklükte (424.000 km²) bir denizdir.

Karadeniz, Akdeniz ve Marmara'nın aksine körfez itibariyle fakirdir. Kıyılardaki girintiler irili ufaklı koylar olup, pek azı liman karakterine sahiptir⁴⁷.

Orta iklim kuşağında bulunan Karadeniz, yazın subtropikal karakterde olan Akdeniz âlemine dâhil olmakta, kışın ise daha ziyade doğu Avrupa kontinental iklim sahasının tesiri altında bulunmaktadır. Yazın Karadeniz havzasında yüzey sularının sıcaklığı, Temmuz-Ağustos aylarında 20 ile 26 °C arasındadır. Kış mevsiminde ise Yüzeyde sıcaklık 7 ille 7.5 °C civarındadır⁴⁸.

Karadeniz yüzey sularının tuzluluğu okyanuslardaki normal tuzluluğun (%035) altındadır. Bu durum Karadeniz'e dökülen büyük akarsuların getirmiş oldukları çok miktarda

⁴⁷ Ahmet Ardel, 1953, Karadeniz'in İdrolajisi, İstanbul Üniv. Coğ. Enst. Derg. Cilt: 2, Sayı: 5-6, s. 23-24, İstanbul.

⁴⁸ Ardel, 1953, A.g.e., s. 30.

tatlı sudan ve bizzat denizin yüzeyine düşen yağıştan ileri gelmektedir⁴⁹. Yüzeyden altta doğru tuzluluk oranı değişmekte ve 200 m derinlikte binde 22'ye, 2000 m civarında ise binde 22.4'e ulaşmaktadır⁵⁰.

Karadeniz'in diğer bir özelliği de su dolaşımının olmadığı 200 m'den derin sularda canlı hayatının olmamasıdır. Başka bir anlatımla, Karadeniz'de hayatı sağlayan oksijen 100-200 m derinlikteki su sütununda bulunur. Bu kuşaktaki fitoplankton, zooplankton ve balıklar denizdeki canlı ortamı oluşturur. Bu su sütunun altında H₂S ile zehirlenmiş olan, fakat mineral ve organik maddeler bakımından zengin su kütlesi bulunur. Karadeniz'de canlı ortamının zengin olması, zehirlenmiş su kütlesinden bol miktarda organik ve inorganik besin maddelerinin hâsıl olması ile ilgilidir. Bu nedenle Karadeniz'de birim saha itibariyle okyanuslardan iki kat daha fazla balık ve diğer canlılar yaşamaktadır⁵¹.

Araştırma sahasının bulunduğu alanda kıyı boyunca koy ve körfez bulunmaktadır. Bu nedenle balıkçılık faaliyeti çok fazla gelişmemiştir. Bu faaliyet nispeten daha korunaklı olan küçük balıkçı barınaklarının bulunduğu Boztepe mahallesinde yapılmaktadır. Yörede plajların bulunmayışı kıyı turizminin gelişmesini engellemiştir. Bu nedenle Eynesil İlçe merkezine Karadeniz'in doğrudan etkisi sadece balıkçılık faaliyeti ile sınırlı kalmıştır.

1.4. Toprak Özellikleri

Toprak tarım yapılan veya geniş anlamda üstünde çeşitli tarımsal ve ekonomik faaliyetlerin görüldüğü, köklerle kaplı yer kabuğunun birkaç santimlik kısmıdır⁵² şeklinde tanımlanmaktadır. Bu yönüyle insanlık için en önemli doğal zenginlik kaynağı durumundadır.

Toprak oluşumunda çeşitli faktörler etkili olmaktadır. Bir sahada toprak, iklim ve canlıların rölyef şartlarına bağlı olarak uzun bir zaman içinde ana kaya üzerinde yaptıkları müşterek (ortak) tesirin neticesi ile meydana gelir⁵³.

Araştırma sahasının toprakları, Doğu Karadeniz Bölümü topraklarına benzer özellikler göstermektedir. Yıllık yağış miktarının fazla olması toprakların yıkanma derecesini artırmış ve bu da yöre topraklarının podzollaşmasına yol açmıştır. Bilindiği gibi podzollaşma yüksek

⁴⁹ Ardel, 1953, A.g.e., s. 30.

⁵⁰ İbrahim Atalay, 2004, Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği (İkinci Baskı), s. 79, İzmir.

⁵¹ Atalay, 2004, A.g.e., s. 78.

⁵² Barış Mater, 1986, Toprak Oluşumu, Erozyon ve Koruması, İstanbul Üniv. Yay. No: 3465, Deniz Bilimleri ve Coğ. Enst. Yay. No: 6, s. 1, İstanbul.

⁵³ Harvey Oakes, 1958, Türkiye Toprakları, Türk Yüksek Mühendisler Neşriyatı No: 8, Ege Üniv. Matbaası, s. 35, İzmir.

yağış değerlerinin görüldüğü alanlarda toprağın üst kısmındaki demir ve alüminyum bileşiklerinin yıkanarak B horizonuna geçmesi sonucu üst toprak tabakasının (A horizonu) soluk renkte bulunması, buna karşılık alt toprak (B horizonu) katının ise sarı-kırmızı renkte olması durumudur.

Nemli ve yağışlı bir iklimin görüldüğü sahada başlıca topraklarını; zonal toprak grubu içerisindeki kırmızı-sarı podzolik ve gri-kahverengi podzolik topraklar, azonal topraklardan ise kolüvyal topraklar ile sahil kumulları oluşturmaktadır.

Araştırma sahasında en yaygın toprak grubunu podzolik topraklar oluşturmaktadır. Bu topraklar içerisinde en yaygın olanı kırmızı-sarı podzolik topraklar olup, oluşumlarında hem podzollaşma, hem de lateritleşme görülmektedir. Kırmızı-sarı podzolik toprakların bulunduğu sahalarda sıcak yazlar ve ılıman kışlar, bakteri faaliyetini artırmaktadır. Bu bakımından topraktaki humus oranı düşüktür. Tipik sarı ve kırmızı renkler, demirin oksitlenmesinden ileri gelmektedir⁵⁴. Sıcaklık ve yağış nedeniyle oldukça fazla ayrılmış ve yıkanmışlardır. Profil morfolojilerine bakıldığında kırmızı kahverengi ve sarı argilic B (yani silikat killerinin biriktiği horizon) horizonuna sahiptir. Baz doygunluğu % 50'nin altındadır. Bu toprakların ayrıca ochric (yani açık renkli sığ horizon) ve umbric (koyu renkli hidrojen doygunluğu olan) A horizonu ile demir ve alüminyum silikatlarının belirgin bir B horizonuna sahiptir. Bitki besin maddelerince zengin olmayan bu topraklarda tarım yapılabilmesi için mutlaka ıslah edilmeleri gerekmektedir⁵⁵.

Bu toprakların bulunduğu yerlerde yağış 1200–2300 mm arasında değişmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık ise 13 °C civarındadır. Ana kayaları Üst Tebeşir veya Eosen yaşlı bazalt, andezit ve dasit lav, tüf ve aglomera ile değişik yaşlardaki gevşek tortullardır. Genellikle çok dik eğimlerde yer alan bu toprakların bir kısmı tarıma açılmıştır. Tarım küçük parsellerde yapılmakta ve daha çok çay, mısır, sebze ve fındık başta olmak üzere meyve yetiştirilmektedir. Çaydan başka ürünler yetiştirildiğinde toprakların kireçlenmesi gerekmektedir⁵⁶.

Araştırma sahasında az da olsa gri-kahverengi podzolik topraklar bulunmaktadır. Bu topraklar serin ve yağışlı iklimlerde, çoğunlukla yaprağını döken, kısmen de iğne yapraklı orman örtüsü altında ve değişik ana madde üzerinde oluşurlar. ABC profili oluşumlarında hafif seyreden bir podzolizasyon olayı görülür. Genelde yüzeyde çürümemiş bir yaprak katı

⁵⁴ İbrahim Atalay, 1982, Toprak Coğrafyası, Ege Üniv. Sosyal Bilimler Fakültesi Yay. No: 8, s. 208, İzmir.

⁵⁵ Barış Mater, 1998, Toprak Coğrafyası, Çantay Kitabevi, s. 171, İstanbul.

⁵⁶ M. Yüksel Dizdar, 2003, Türkiye'nin Toprak Kaynakları, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Teknik Yayınlar Dizisi No: 2, s. 79, Ankara.

ve bunun altında koyu grimsi kahverengi, granüler, 5–10 cm kalınlıkta bir humus katına sahiptir. B horizonunun üst kısmı sarımsı kahverengiden açık kırmızımsı kahverengiye kadar değişmektedir⁵⁷. Bu topraklar yüksek oranda tarımsal potansiyele sahip olmalarına rağmen üzerlerinde tarım yapılırken toprağa kireç ve kimyasal gübre katmak gerekmektedir⁵⁸.

Eynesil ve çevresinde görülen toprak tiplerinden biri de azonal toprak grubundan olan kolüvyal topraklardır. Dik yamaçların eteklerinde ve vadi ağızlarında bulunurlar. Toprak özellikleri çevre ve yukarı arazilerdeki topraklara benzemektedir. Yer çekimi, toprak kayması, yüzey akışı ve yan derelerle taşınan materyaller üzerinde oluşmuş, A (C) profilleri genç topraklardır. Yağışın ve akışın şiddetine ve eğim derecesine göre değişik parça büyüklüklerini içeren katlar ihtiva ederler. Bu katlar alüvyal topraklar gibi birbirine paralel değildir. Yüzey akışının azaldığı oranda parçalarının çapları küçülmekte ve hatta alüvyal toprak parça büyüklüğüne eşit olmaktadır. Böylece doğal eğimin çok azaldığı yerde kolüvyal ve alüvyal topraklar birbirine geçişli olarak karışır⁵⁹.

Kıyılarda dalgalar ve rüzgârlar tarafından biriktirilen kumların oluşturduğu kıyı kumulları toprak oluşumu herhangi bir gelişme göstermemeleri nedeniyle bir arazi tipi olarak nitelendirilmektedir. Topografyaları ondüleli veya hafif tepeliktir. Çoğunlukla fazla rüzgâra maruz kaldıklarından üzerlerinde sabit bir bitki örtüsü yoktur⁶⁰. Araştırma sahasında önceleri daha fazla alan kaplayan kıyı kumulları, sahil yolunun yapımı sırasında kıyı çizgisinin doğal yapısının bozulması sonucu önemli oranda azalmıştır ve ancak sınırlı alanlarda kalmıştır.

Eynesil’de Köy hizmetleri genel Müdürlüğünün 1987 yılı raporuna göre arazi kabiliyet kullanma sınıfları incelendiğinde, III Sınıf arazilerin 139 ha, IV. Sınıf arazilerin 670 ha, VI. Sınıf arazilerin 1432 ha, VII. Sınıf arazilerin 5002 ha ve VIII. Sınıf arazilerin de 103 ha olduğu anlaşılmaktadır⁶¹.

1.5. Bitki Örtüsü

Bir sahanın doğal bitki örtüsü, her şeyden önce iklim şartları ile yakından ilgilidir. Bitkilerin gelişebilmeleri için iklim elemanlarından sıcaklık ve yağışın aynı anda bulunması gerekir. Step ikliminin hüküm sürdüğü bölgelerde olduğu gibi, yağıştan mahrum sıcak bir

⁵⁷ Giresun İl Çevre Durum Raporu, 2005, Giresun Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü Yayını, s. 19, Giresun.

⁵⁸ Barış Mater, 1998, Toprak Coğrafyası, Çantay Kitabevi, s. 185, İstanbul.

⁵⁹ Dizdar, 2003, A.g.e., s. 84.

⁶⁰ Giresun İl Çevre Durum Raporu, 2005, Giresun Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü Yayını, s. 22, Giresun.

⁶¹ Giresun Tarım Master Planı, 2005, s. 57.

devre veya sıcaklığın düşük olduğu yağışlı bir devre, tabii bitki örtüsünün gelişmesi için müsait bir ortam teşkil etmez. Sıcak mevsimde yeteri kadar yağış alan sahalarda, gür bir bitki örtüsü teşekkül edebilmektedir. Yöremizde yağışlı, nispeten mutedil (ılıman) iklimin görülmesi doğal bitki örtüsünün gür ve çeşitli olmasını doğurmuştur⁶².

Araştırma sahasında, en soğuk ayda bile ortalama sıcaklıkların 5 °C'nin altına düşmemesi, bitkilerin fizyolojik faaliyetlerini sürdürmeleri bakımından önem taşımaktadır. Bitki türlerine göre değişmekle beraber, genel olarak 5 °C'nin⁶³ üzerindeki sıcaklıklarda bitkiler gelişimlerine devam etmektedirler. Bu görüşe göre sahada vejetasyon süresi yılın tamamında devam ettiği söylenebilir. Bununla birlikte bu konuda ATALALAY⁶⁴, bitkisel gelişimin başlangıç noktasını 8 °C olarak ele almaktadır. Araştırma sahasında da bu değere göre vejetasyon devresi, sıcaklıkların 8 °C'nin üstünde olduğu Nisan'da başlamakta ve Kasım ayına kadar devam etmektedir. Aralık ayından itibaren ortalama sıcaklıkların bitkisel gelişim için gerekli olan eşik değerinin altına düşmesi ile bitkisel gelişim süreci kesintiye uğramakta ve bu durum Şubat, kısmen de ortalama sıcaklıkların 7.9 °C olduğu Mart ayı başlarına kadar sürmektedir.

Eynesil, Kuzey Anadolu Fitocoğrafya Bölgesi'nin Ordu'dan doğuya doğru uzanan Kolşik Flora alt bölgesi içerisinde bulunur⁶⁵. Kolşik Flora, muhtelif yapraklı ağaçlardan mürekkep ve zengin bir alt formasyona sahip olan orman topluluğundan oluşmaktadır. Kolşik Flora hemen deniz kenarından başlaması gerekirse de yerleşme ve ziraat faaliyetleri dolayısıyla çoğu yerde önemli şekilde tahrip edilmiştir. Bu sebeple ancak tarım ve yerleşmeye elverişli olamayan alanlarda görülebilmektedir⁶⁶.

Kolşik Floranın irtifa sınırı oldukça alçak olup, deniz seviyesinden (kıyıdan) 600-800 m yükseltilere kadar çıkmaktadır. Bu yükseltiden itibaren kolşik flora yer yer ortadan kaybolarak karışık ormanlara geçilmektedir⁶⁷.

Araştırma sahasında, kışın düşük sıcaklıklardan korunmak için sonbaharda havaların soğuması ile yaprağını döken geniş yapraklı ormanlar yaygındır. Beşeri faaliyetler nedeniyle önemli oranda tahrip edilmiş ve sınırlı alanlarda kalan bu ormanların başlıca elemanlarını; kızılğaç (*Alnus glutinosa*), kayın (*Fagus orientalis*), kestane (*Castanea sativa*), ceviz

⁶² Tandoğan, 1972, A.g.e., s. 243.

⁶³ Sırrı Erinc, 1945, Kuzey Anadolu Dağlarının Ordu-Giresun Kesiminde Landşaft Şeritleri, Türk Coğ. Derg. s. 121, İstanbul.

⁶⁴ İbrahim Atalay, 1994, Türkiye Vejetasyon Coğrafyası, Ege Üniv. Basımevi, s. 14-15, İzmir.

⁶⁵ Atalay, 1994, A.g.e., s. 114.

⁶⁶ Hamit İnandık, 1965, Türkiye Bitki Coğrafyasına Giriş, İstanbul Üniv. Coğ. Enst. Yay. No: 42, s. 16, İstanbul.

⁶⁷ Hamit İnandık, 1969, Bitkiler Coğrafyası, İstanbul Üniv. Coğ. Enst. Yay. No: 930, s. 131, İstanbul.

(*Pterocarya covcasica*), ıhlamur (*Tilia grandifolia*), karaağaç (*Ulmus campestre*), karayemiş (*Pirunus lauracerasus*), yabani kiraz (*Prinus avium*), adi gürgen (*Carbinus betulus*), kızılıçık (*Cornus snguina*) ve akça ağaç (*Acer platonoides*) gibi ağaç türleri oluşturmaktadır.

Fotoğraf 1.6 Araştırma Sahasında Sınırlı Alanlarda kalmış Geniş Yapraklı Ormanlardan Bir Görünüm.

Geniş yapraklı orman formasyonu altında zengin bir orman altı florası gelişmiştir. Ağaççık ve çeşitli otsu türlerin bulunduğu bu flora; sarı ve mor çiçekli ormangülleri (*Rhoddodendron flavum*, *Rhododendron ponticum*), ayı üzümü (*Vaccinium arctophls*), akdiken (*Frangula alnus*), yabani asma (*Vitis vinifera*), böğürtlen (*Rubus fruticosus*), eğrelti otları (*Dryopteris filix*) gibi elemanlardan müteşekkildir. Bunlar içerisinde yörede komar olarak adlandırılan ormangülleri, ayrı bir önem taşımaktadır. Kıyı kuşağından ormanın üst sınırına kadar yetişebilen ormangülleri, aslında bir çalı türü olup, yakacak olarak kullanılmaktadır. Geçmişte çok geniş alan kaplayan ormangülleri uzun yıllar boyunca çok fazla tahribata uğramış ve günümüzde ancak küçük topluluklar halinde kalmıştır.

Araştırma sahasında en yaygın ağaç türü kızılağaçtır (*Alnus glutinosa*). Çok arsız bir bitki olan kızılağaç havası nemli, yazları sıcak bir iklimden hoşlanır. Bu özellikleri dolayısıyla inceleme sahamızda optimum yetiştirme şartlarını bulmuştur. Yılın tamamında yüksek nispi nem değerlerine sahip yörede, kıyı kuşağından itibaren görülmeye başlayan kızılağaç, akarsu

boyalarında saf meşcereler teşkil etmektedir. Bu ağaç türü yöre insanının odun ihtiyacını karşılamak için kullanılmaktadır⁶⁸.

Geniş yapraklı ormanlar içerisinde kızılğaçtan sonra önemli yayılış gösteren ağaç türlerinden biri de kestanedir. Kerestesi rutubete dayanıklı olduğu için mesken inşasında, özellikle meskenlerin kapı, çerçeve ve çatılarının yanı sıra kayık yapımında da kestane kullanılmaktadır. Kestane ağaçları saf topluluklar oluşturduğu gibi, bazen de ceviz, gürgen, kızılğaç ve karağaç gibi türlerle karışık halde bulunmaktadır⁶⁹.

Araştırma sahasında yayılış gösteren ağaç türleri içerisinde kuşkusuz en dikkat çeken taflan olarak ifade edilen karayemiştir. Gülgiller (Rosaceae) familyasının bir türü olan taflan (*Lauracerasus officinalis*), kışın yapraklarını dökmeyen, 5-6, hatta 8-10 metreye kadar yükselebilen bir ağaçtır. Doğada kendiliğinden yetiştiği gibi aileler tarafından kültür altına alınarak evlerin kenarlarında ve fındık bahçeleri içerisinde de yetiştirilmektedir. Doğal olarak deniz seviyesi ile 1700–1800 m arasında görülen taflan, yer yer 2000 metreye kadar yetişebilmektedir. Meyveleri olgunlaşmadan önce koyu yeşil renktedir. Temmuz ve Ağustos aylarında olgunlaşan meyveleri mavimsi siyah renkte olup, yenildiğinde ağızda buruk bir tat bırakmaktadır⁷⁰.

Araştırma sahasının doğal bitki örtüsü ormanlar yerleşme ve tarımsal faaliyetler neticesinde büyük ölçüde tahrip edilmiştir. Özellikle fındık ve çay tarım alanlarını tamamı orman açmaları sonucunda oluşturulmuştur. Bu nedenle günümüzde doğal bitki örtüsü (ormanlar) tarım ve yerleşmeye uygun olamayan alanlarda görülebilmektedir (Fotoğraf 1.6).

⁶⁸ Tandoğan, 1972, A.g.e., s. 244.

⁶⁹ Tandoğan, 1972, A.g.e., s. 245.

⁷⁰ Nurten Günel, 2002, Türkiye Doğal Bitki Örtüsünde Bir Çalı Türü: Taflan (*Lauracerasus officinalis*), Türk Coğ. Derg., Sayı: 38, s. 2-15, İstanbul.

İKİNCİ BÖLÜM

2. BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

2.1 Nüfus

2.1.1 Nüfusun başlıca özellikleri

Nüfus; hareket halinde, her an ve durmadan değişen bir olaydır. Doğum, ölüm, göç gibi olaylar sonucu zaman içerisinde bir yöre bölge ve hatta ülkelerin nüfus miktarları artmakta ya da azalmaktadır⁷¹.

Nüfus ekonomik büyümenin temel unsurları arasında yer almaktadır. Nüfusun miktarı, yapısı, eğitim durumu, sosyal ve ekonomik nitelikleri ekonomik kalkınmanın göz ardı edilemeyecek olan temel öğelerini oluşturur. Bu nedenle nüfusu incelemeyen sosyal ve ekonomik sorunlara isabetli teşhis koymak ve çözüm yolları bulmak mümkün değildir⁷².

Bu anlamda bir ülke, bölge veya yörenin gelişmesinde bir faktör olan nüfusun miktarı, yapısı ve nüfusun artışı gibi konuları iyi bir şekilde analiz etmemiz gerekir. Nüfus miktarı ve yapısı; doğum, ölüm ve göç olayları neticesinde her an değişmektedir. Dolayısıyla herhangi bir bölgenin nüfus ile ilgili yapacağı bir çalışma sadece o yerin belli bir günde yapılmış olan nüfus tespitlerinin sonucunu içermektedir. Nüfusun miktarı ve yapısında meydana gelen bu değişimi ancak Devlet İstatistik Enstitüsünün periyodik olarak tüm Türkiye’de yapmış olduğu nüfus sayımlarının yayınlanmış istatistiklerine dayanmaktadır. Cumhuriyet döneminden önce Anadolu’daki nüfus hakkında bilgilerimiz ise tahrir defterleri, vergi hukuk defterleri ve bazı seyyahların görüşlerinden ibarettir⁷³.

Eynesil nüfusu ile ilgili en eski bilgiler Osmanlı İmparatorluğu dönemine aittir. Bu döneme ait bilgiler vergi nüfus defterlerinden elde edilmiştir. 1486, 1515, 1520, 1554 tarihli tahrir defterlerinde Eynesil, Kürtün kazasına bağlı köy yerleşmesi idi. Bunun yanında o dönemde Görele kalesi ya da Görele kale kasabası da bugünkü Eynesil ilçe merkezinin sınırları içerisinde bulunmaktaydı. Bu nedenle Eynesil’de nüfusun tarihi gelişimi konusunda Kürtün kazasına bağlı Eynesi köyü ile ilgili bilgilerin yanında Görele kale kasaba yerleşmesiyle ilgili nüfus bilgilerinin de verilmesi de daha uygun olacaktır.

⁷¹ Ali Tanoğlu, 1969, Nüfus ve Yerleşme, İstanbul Üniv. Yay. No: 1183, Fen-Edebiyat Fak. Coğrafya Enst. Yay. No: 45, s. 31, İstanbul.

⁷² Alaattin Tandoğan, 1998, Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu, s. 2, Trabzon.

⁷³ Hayati Doğanay, 1997, Türkiye Beşeri Coğrafyası, Gazi Büro Kitabevi, s.143, Ankara.

2.1.2 Nüfusun tarihi gelişimi

Eynesil ile ilgili ilk nüfus kayıtlarına 1486 tarihli vergi nüfus defterinde rastlanmaktadır. Bu tarihte Eynesi köyü 32 neferden (hane) oluşmaktadır. Bunlardan 26'sı topraklı hane, 3 yetişkin bekâr erkek, 2 kişi muaf ve 1 kişide asker çiftçi köyde yaşıyordu⁷⁴. Aynı dönemde Görele kale kasabasında Müslüman olarak 9 nefer bulunurken; Hristiyanların sayısı 60 hane, 6 bive (dul) olarak tespit edilmiştir⁷⁵. Buna göre 1486 tarihinde Eynesil ilçe sınırları içerisinde toplam 144 hane bulunuyordu.

1515 tarihinde yazılmış olan defterde Eynesil yine Kürtün'e bağlı bir köy durumundadır. 1484–1515 yılına kadar geçen 29 yıl içinde hane sayısı 26'dan 34'e çıkmıştır. Bu tarihte Eynesi köyünde 4 muaf (vergi alınmayan hane) ve 3 de asker çiftçi yaşadığı tespit edilmiştir⁷⁶.

1515 tarihli Trabzon Sancağı mufassal tahrir defteri ve 1530 tarihli muhasebe defterinde yer alan kayıtlara göre Görele kalesinde (bugünkü Eynesil'in 1 km doğusunda) Müslüman hane sayısı 7, Hristiyan hane sayısı ise 134'tür. Ayrıca bu tarihte Müslüman kale neferi (koruyucusu) 9, Hristiyan bekâr erkek 12 ve 5 tanede dul yaşıyordu. Bu bilgilere göre Eynesil ilçe merkezinde o dönemde Eynesi köyünde 42 ve Görele kasabasında da 167 hane olmak üzere toplam 209 hane bulunuyordu⁷⁷.

Trabzon sancağını konu alan 288 nolu 1554 tarihli vergi nüfus defterinde Eynesi köyü ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Bu bilgilere göre köyde 7'si topraksız toplam 24 hane, 10 muaf ve 1 hayırsever (mevküfe), 3 de asker çiftçi (müsellem) yaşıyordu. Aynı tarihli mufassal defterde Görele kalesi görevlileriyle ilgili bilgi verilmemiştir. Tahminen bu dönemde Görele kasabası nüfusu 640 kişiydi. 1554 yılında kalede 14 Müslüman haneye karşılık, 111 Hristiyan hane ile 13 yetişkin bekâr nüfus bulunuyordu. 1583 yılında ise kasabada 53 asker çiftçi (mücerred) 91 topraksız hane (çaba) ve 10 kale neferi Müslüman'a karşılık 163 Hristiyan hane bulunuyordu⁷⁸.

Eynesil ilçesiyle ilgili düzenli ve sağlıklı nüfus bilgilerine Cumhuriyet döneminde periyodik olarak yapılan nüfus sayımlarında rastlanır. Bu sayımlarda ilçe ile ilgili ayrıntılı verilere ancak 1940 yılından sonraki dönemlerde takip edilebilmektedir. Bu tarihten önceki

⁷⁴ Faruk Sümer, 1992, Tirebolu Tarihi, Tirebolu Kültür ve Yardımlaşma Derneği Yayınları, s.58, İstanbul.

⁷⁵ Mehmet Fatsa, 2005, 15 ve 16. Yüzyılda Giresun Kırsalının Sosyal ve İktisadi Tarihi, Giresun Belediyesi Yayınları, s. 193, Giresun.

⁷⁶ Sümer, 1992, A.g.e., s. 58.

⁷⁷ Fatsa, 2005, A.g.e., s. 193.

⁷⁸ Fatsa, 2005, A.g.e., s. 193.

sayım dönemlerinde (1927–1935) nüfus bilgileri ilçenin toplam nüfusu hakkında bilgiler içermesi nedeniyle ilçe merkeziyle ilgili nüfus verileri sağlıklı ve düzenli olarak 1940 yılından sonra analiz edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma sahasında nüfus bilgileri düzenli olarak 1940 yılından izlenebilmektedir. Bu tarihte Görele ilçesine bağlı bucak merkezi olan Eynesil'in, bucak merkezi olan Göreleishaklı mahallesinin toplam nüfusu 670 kişiden, 2000 yılında 10667 kişiye çıkmıştır. Böylece Eynesil ilçe merkezinde nüfus 1940–2000 arasında 60 yıl içinde 9997 kişi artmıştır. Aynı devre içerisinde yıllık nüfus artış hızı % 13.21 olarak gerçekleşmiştir. Ancak bu artış hızı bazı yıllar hariç (1955, 2000) Türkiye genelinin yıllık nüfus artış hızına yakın, hatta daha düşük bir oran göstermiştir.

2.1.3 Nüfus miktarları ve artış-azalışları

Nüfus miktarı doğum, ölüm ve göç gibi değişken unsurlar sonucunda artmakta ya da azalmaktadır. Araştırma sahasının nüfusu bu değişkenler sonucunda değişik dönemlerde farklı özellikler göstermiştir. Nüfus miktarı 1945 sayım dönemi hariç her sayım döneminde artış göstermiştir. Bununla birlikte 1955 ve 2000 döneminde görülen artış oranı diğer dönemlerden çok yüksek olmuştur. Bu iki dönem içerisinde 1950–1955 arasındaki yıllık nüfus artış oranı % 51.1 oranında gerçekleşmiştir. Bu durum doğal nüfus artışından ziyade 1953 yılında Eynesil'de belediye teşkilatı kurulması ve bunun sonucunda 1950 döneminde köy statüsünde olan 4 yerleşmenin belediyeye bağlı mahalleye dönüştürülmesinden kaynaklanmıştır. Ancak 1997–2000 yılları arasında, 3 yıllık dönemde görülen % 11.5'lik yüksek yıllık nüfus artış hızını doğal nüfus artış hızıyla açıklamak mümkün değildir. Bu dönem içerisinde nüfus 1997 yılında 7614 ten 10667'ye çıkmıştır. Bu durum son yıllarda belediyelerin iller bankasından daha fazla pay almak için nüfus miktarını yüksek göstermelerinden kaynaklanmaktadır.

Eynesil ilçe merkezinde sayım dönemlerine göre nüfusun miktarlarını ve artış oranlarını 1940 sayım yılından itibaren düzenli ve sağlıklı bir şekilde takip etmekteyiz. İlçe merkezinde 1940 yılında 313 erkek ve 357 kadın toplam 670 kişi yaşıyordu. 1940–1945 döneminde nüfus bir önceki döneme göre yılda % 0.8 azalarak 670'den 643 kişiye düşmüştür. Bu dönem içerisinde toplam nüfusta 27 kişilik bir azalma görülmüştür. Ancak bu azalma Türkiye genelinde olduğu gibi erkek nüfusta değil kadın nüfusta olmuştur. Öyle ki 1945 yılında toplam nüfusta bir önceki döneme göre görülen 27 kişilik düşüşün 26'sı kadın nüfusta gerçekleşmiştir. Türkiye'de 1940–1945 döneminde genel olarak 2. Dünya Savaşı sonucu

genel seferberlik hali ilan edilmesi nedeniyle erkek nüfusun askere çağırılması sonucu bu dönemde Türkiye'nin nüfus artış oranının düşük hızda gerçekleşmesine neden olmuştur. Ancak araştırma sahasında nüfus miktarında artış olmadığı gibi aksine bir azalma görülmektedir. Bu durum Kurtuluş Savaşı yıllarında bölgede doğum oranlarının çok düşük olmasıyla ilgili olmalıdır. Kurtuluş Savaşı yıllarında erkek nüfusun cephelerde savaşması nedeniyle doğum oranları çok düşük olması, o dönemde görülen düşük doğum oranlarının etkisi ancak 1940–1945 döneminde ortaya çıkmıştır. 1916–1923 yılları arasındaki doğan çocuklar ancak 1940'lı yıllarda evlenme yaşına gelmişlerdir. Dolayısıyla o dönemdeki çocuk nüfusta görülen azalmanın etkisi kendini 1940–1945 döneminde göstermiştir. Bunun sonucunda 1940–1945 devresi doğum olaylarının az, buna karşılık savaş, kıtlık ve benzeri gibi faktörlerin etkisiyle ölüm oranlarının da yüksek olması, nüfusta azalmaya yol açmıştır⁷⁹. Birinci Dünya ve Kurtuluş Savaşları (1914–1927) esnasında doğumların az ölümlerin fazla oluşuyla 1940–1945 devresinde ana-baba çağındaki nüfus eksikliğine bu yıllardaki savaşın olağan üstü hal eklenince artış oranı yarı yarıya azalmıştır.

Tablo 2.18 Eynesil İlçe Merkezi'nin Sayım Yıllarına Göre Toplam Nüfus Miktarı ve Cins Bileşimi (1940–2000).

Sayım Yılı	Erkek Nüfus	Artan-Azalan Nüfus	Yıllık Artış Oranı %	Kadın Nüfus	Artan-Azalan Nüfus	Yıllık Artış Oranı %	Toplam Nüfus	Artan-Azalan Nüfus	Yıllık Artış Oranı %
1940	313	-	-	357	-	-	670	-	-
1945	312	-1	-0,06	331	26	-1,5	643	-27	-0,8
1950	-	-		-	-	-	734	91	2,7
1955	1750	1438	27,1	2143	1812	31,6	3893	3159	51,1
1960	2102	352	3,7	2419	276	2,4	4521	628	3,0
1965	2421	319	2,8	2789	370	2,9	5210	689	2,8
1970	2652	231	1,8	3086	297	2,0	5738	528	1,9
1975	2911	259	1,9	3170	84	0,5	6081	343	1,5
1980	3097	186	1,3	3502	332	2,0	6599	518	1,6
1985	3140	43	0,3	3489	-13	-0,07	6629	30	0,09
1990	3264	124	0,8	3449	-40	-0,2	6713	84	0,3
1997	-	-	-	-	-	-	7614	901	1,8
2000	5367	2103	5,2	5300	1851	11,0	10667	3053	11,5

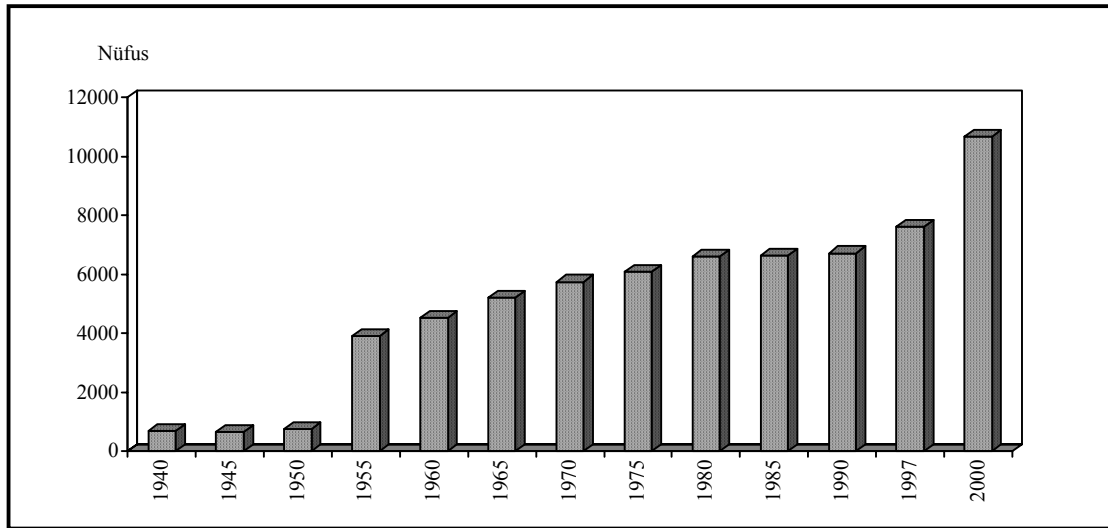
Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Verileri.

1945–1950 devresinde ilçe merkezi nüfusu artmaya başlamıştır. 2. Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra asker nüfusun evlerine geri dönmesiyle doğum oranları artmış ve

⁷⁹ Besim Darkot, 1961, Türkiye'nin Nüfus Hareketleri Üzerinde Yeni Gözlemler, Türk Coğrafya Dergisi, sayı: 21, s. 5-6, İstanbul.

bunun yanı sıra yaşam koşullarında savaş yıllarına göre nispeten iyi olması ve devletin nüfusu artırmak için uyguladığı politikalar (çocuk parası, fazla çocuğu ailelerin vergiden muaf sayılması vb) sonucu nüfus miktarında bir önceki döneme göre 91 kişilik bir artış olmuştur. Bu devrede araştırma sahasında yıllık nüfus artış oranı % 2.7 ile aynı dönemde Türkiye'deki yıllık nüfus artış oranının (% 2.1) üzerinde gerçekleşmiştir.

Sayım dönemleri içerisinde en fazla nüfus artışı 1950–1955 devresinde görülür. Bu dönem içerisinde nüfus yıllık % 51.1 oranında artarak 734'ten 3893'e çıkmıştır. Toplam nüfus miktarında bir önceki döneme göre 3159 kişi artmıştır. Bu durum 1953 yılında Eynesil bucak merkezinde belediye teşkilatı kurulmasının bir sonucudur. Belediye teşkilatının kurulmasıyla 1950 sayım döneminde dört ayrı köy olan Boztepe, Dere İshaklı, Görele köseli, Nefsi köseli köy yerleşmelerinin 1953 yılında Eynesil belediyesine mahalle olarak bağlanması, nüfus miktarının bu oranda artmasının temel nedenidir.

Şekil 2.21 Eynesil İlçe Merkezi'nin Sayım Yıllarına Göre Nüfusu ve Cins Bileşimi (1940–2000).

1955–1960 yılları arasında nüfus 628 kişi artarak 4521'e ulaşmıştır. Aynı dönem içerisinde yıllık nüfus artış hızı % 3.0 düzeyinde gerçekleşmiştir. 1955–1960 dönemi ülkemizde nüfusun en hızlı şekilde arttığı devredir. Nüfusun artışında 2. Dünya Savaşı'ndan sonra çok partili demokratik rejime geçmenin de etkisiyle sağlanan nispi huzur ve sükûn sayesinde geleceğe daha büyük bir güvenle bakılması gibi psikolojik bir sebep milli gelirin artması gibi iktisadi faktör, doğum oranının artmasında etkili olmuştur. Buna karşılık hayat standardının yükselmesinin yanında tıptaki gelişmeler sayesinde sıtma, verem, tifo gibi ölümcül birçok hastalığın tedavi edilebilir hale gelmesi, ölüm oranının düşmesini sağlamıştır.

Doğum oranı artarken ölüm oranının düşmesi tabiatıyla nüfusun süratle artması sonucunu doğurmuştur⁸⁰.

Araştırma sahasında 1960 yılından sonra nüfus artış hızı 2000 yılına kadar, 1965 sayım yılı hariç % 3'ün altında kalmıştır. 1960–1965 döneminde yıllık % 2.8 bir hızla artan nüfus 5210 çıkmıştır. Eynesil'de 1965 yılından sonra nüfus artış hızı Türkiye genelinin altında olmuştur. Araştırma sahasından 1961 yılından sonra ve özellikle de 1965 yılından itibaren yurt dışına yönelik işçi göçlerinin yoğunlaşması nüfus artış oranlarının düşmesine etkili olmuştur. Bunun yanı sıra ekonomik imkânlar nedeniyle iç göçlerinde bu yıllardan sonra yoğunlaştığı görülür. Bu faktörlerin etkisiyle 1965–1970 yılları arasında ilçe merkezi nüfusu 528 kişi artarak 5210'dan 5738'e çıkmıştır. Bu devrede görülen yıllık nüfus artış hızı ise % 1.9'dur. Bu dönemden sonra daha önce de ifade edildiği gibi, özellikle dış ve iç göçlerin etkisiyle nüfus 2000 yılına kadar % 2'nin, başka bir ifadeyle Türkiye ortalamasının altında artmıştır. 1970–1975 yılları arasında % 2.1'lik bir nüfus artış hızı ile ilçe merkezi nüfusu 343 kişi artarak 6081'e ulaşmıştır. Bir sonraki dönemde (1975–1980) yurt dışı ve yurt içi göç hareketleri bir önceki döneme göre önemli oranda azalmıştır. Buna bağlı olarak da 1970–1980 döneminde yıllık nüfus artış hızı % 1.6 oranında gerçekleşmiştir. Aynı devre içerisinde toplam nüfus artış hızı 518 olup, bu miktarın da bir önceki döneme göre fazla olduğu dikkat çeker.

Araştırma sahası nüfusu 1980–1985 döneminde sadece 30 kişi artarak 6599'dan, 6629'a çıkmıştır. Yıllık nüfus artış oranı % 0.09 gibi çok düşük düzeyde gerçekleşmesi dikkat çeker. Bu devrede nüfus hemen hemen hiç artmamıştır. Bu dönem aynı zamanda ilçe merkezinde en düşük nüfus artışının görüldüğü devre durumundadır. Nüfus artış hızındaki düşüş büyük oranda iç göçlerden kaynaklanmıştır. Nitekim 1980–1985 devresinde Giresun ilinde görülen net iç göç verme oranı %0 41.5 düzeyinde gerçekleşmiştir ki, bu oranla Giresun en fazla göçü veren iller arasında 9'uncu sırada bulunuyordu⁸¹. Dolayısıyla bu devrede ilçe merkezinde nüfusun artmaması veya artış hızının çok düşük olması net göç verme oranının çok yüksek olmasının bir sonucudur. Aynı durum 1985–1990 döneminde de devam etmiştir. Bu nedenle 1990 yılında nüfus 1985 yılına göre 84 kişi artarak 6713'e ulaşmıştır. Bu devrede yıllık nüfus artış hızı bir önceki döneme göre bir miktar yükselerek % 0.3 oranında gerçekleşmiştir.

⁸⁰ Tandoğan, 1998, A.g.e., s. 57.

⁸¹ Tandoğan, 1998, A.g.e., s. 84.

Eynesil ilçe merkezi nüfusu 1990–1997 yılları arasında 901 kişi artarak 6713’den 7614’e yükselmiştir. 7 yıllık dönem içerisinde yıllık nüfus artış hızı % 1.8’dir. 2000 yılında yapılan nüfus sayımında ise ilçe merkezi nüfusu 10000 sınırını aşarak 10667’ye ulaşmıştır. Bu devre içerisinde nüfus miktarı, 3 yıl gibi çok kısa sürede 3053 kişi artmıştır. Aynı dönem içerisinde yıllık nüfus artış hızı % 11.5 gibi çok yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. Ancak 1997–2000 yılları arasında nüfus miktarında görülen artışı doğal nüfus artışı ile açıklamak mümkün değildir. Bunun yanı sıra 3 yıllık süre içerisinde ilçe merkezinin dışardan aşırı bir şekilde göç almamış olması, bu artışın göç hareketleriyle de izah etmemizi engellemektedir. Dolayısıyla son dönemde görülen hızlı nüfus artışı, hatalı ve fazla nüfus sayılmasından kaynaklanmaktadır. Gerçekten de nüfus miktarlarının abartılı olarak gösterilmesinin başlıca sebebi, yerleşmelerin ulusal gelirden daha çok fazla pay alma istekleridir. Bu nedenle ülkemizde son yıllarda küçük yerleşmelerin çoğunda nüfus olduğundan fazla gösterilmektedir⁸².

2.1.4 Nüfus hareketleri

2.1.4.1 Doğumlar ve ölümler

Nüfusun önemli değişkenlerinin birini oluşturan doğum ve ölüm olayları nüfus miktarının azalıp çoğalmasında etkili oldukları kadar yapısı üzerinde de büyük etkileri bulunmaktadır. Doğum ve ölüm oranları bir nüfus kitlesinin yapısını ortaya koymaktadır. Genel olarak doğum ve ölüm oranlarının fazla olduğu nüfuslarda genç nüfus fazla buna karşılık yaşlı nüfus azlığı dikkat çekerken, tam tersi durumda ölüm oranlarının fazla, doğum oranlarının düşük olduğu nüfuslarda yetişkin nüfus fazlalığı görülür. Bu durum nüfusun yapısının yanı sıra sosyal ve ekonomik niteliklerini de doğrudan etkilemektedir. Yetişkin nüfus oranının fazla olduğu kitlelerde çalışabilecek (faal nüfus) oranının yüksek olması toplumun kalkınması yönünde önemli bir avantaj olarak belirlemektedir. Buna karşılık yetişkin nüfusun az, doğum oranlarının fazla olması nedeniyle çocuk nüfusun fazla olduğu toplumlarda ise ekonomik gelişme için gerekli iş gücü eksikliği ortaya çıkar. Bu gibi durumlar toplumun kalkınması yönünde engeller çıkartır. Dünya genelinde baktığımızda ekonomik yönden gelişmiş toplumların nüfus yapılarının durağan olduğu görülür. Yani düşük doğum hızı ve aynı zamanda düşük ölüm oranlarına sahiptirler. Dolayısıyla doğum-ölüm oranlarının

⁸² Halil Hadimli, 2001, Hınıs Kasabası’nın Coğrafyası, Atatürk Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 53, Erzurum.

nüfusun miktarı ve yapısı bakımından en önemli değişkenleri oluşturmaktadır. Bir bölge ya da yerleşmenin nüfus özellikleri incelenirken bu iki hayati değişken çok iyi değerlendirilmeli ve analiz edilmelidir⁸³.

Araştırma sahasında doğum olayları ile ilgili veriler Eynesil sağlık ocağı kayıtlarından elde edilmiştir. Bu verilere 2006 yılında ilçe merkezinde toplam 92 doğum gerçekleşmiş olup, bunların % 57.6'sını (53) erkek, % 42.4'ünü (39) kız çocukları oluşturmaktadır. Aynı yıl içerisinde toplam 6144 kişinin yaşadığı ilçe merkezinde genel doğum oranı % 1.5'tir. Araştırma sahasında 15–49 yaş grubunun (1518 kişi) oluşturduğu 1000 kadına düşen çocuk sayısını ifade eden doğurganlık oranı % 6.06'dır. Buna göre Eynesil ilçe merkezinde doğurganlık hızı hem Türkiye genelinde (% 2.53) hem de Giresun ilinden (% 2.31)⁸⁴ çok yüksektir.

Nüfusun en önemli hayati değişkenlerinden biri de ölümlerdir. Araştırma sahasında 2006 yılı içerisinde toplam 21 ölüm gerçekleşmiştir. Buna göre ölüm oranı % 0.34 olarak gerçekleşmiştir. Bir sahadaki doğal nüfus artışı doğum olaylarının ölümlerden fazla olmasına bağlıdır. Doğumların ölümlerden fazla olmasıyla nüfusta meydana gelen değişim doğal artış olarak ifade edilir⁸⁵. Doğum oranı % 1.5, ölüm oranı ise % 0.34 olan araştırma sahasında doğal nüfus artış oranı % 1.16 olarak gerçekleşmiştir.

Araştırma sahasının doğurganlık hızı Türkiye ortalamasının (% 2.53) çok üstündedir. Doğurganlık hızının yüksek olması toplam nüfus içerisinde genç nüfus oranının yüksek olmasının bir sonucudur. Gerçekten de nüfusun dar aralıklı yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde 15–49 yaş grup nüfusu toplam nüfusun önemli bir kısmını oluşturduğu görülür.

2.1.4.2 Göçler

Nüfusun; devamlı yaşama bölgelerini kişisel olarak aileler veya gruplar halinde terk edip geçici veya sürekli olarak yaşamak amacıyla bir başka yere gitme hareketine göç etmek denir⁸⁶. Göçler nüfus ile kaynaklar arasında daha iyi bir denge sağlanmasını başarmak için

⁸³ Zaman, 2001, A.g.e., s. 83.

⁸⁴ DİE, 2000, Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, s. 94, Ankara.

⁸⁵ Erol Tümertekin, Nazmiye Özgüç, 1998, Beşeri Coğrafya, İnsan, Kültür, Mekan, Çantay Kitabevi, s. 249, İstanbul.

⁸⁶ Hayati Doğanay, 1995, Türkiye Beşeri Coğrafyası, MEB Yay. No: 2982, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi No: 877, Eğitim Dizisi No: 10, s.172, İstanbul.

kendiliğinden meydana gelen bir çaba olarak ifade edilebilir⁸⁷. Özellikle kır kesiminden şehirlere doğru ağırlıklı şekilde cereyan eden bu hareketin temelinde ülkenin belirli alanlarında daha çok kır kesiminde yaşayan nüfus ile oradaki geçim kaynakları arasındaki dengenin bozulmuş olması, tarım sektöründe fakat aynı zamanda tüm ülkede yapısal değişikliklerin ortaya çıkması, belirli merkezlerde tarım dışı alanlarda yeni iş olanaklarının belirmesi, ulaşım sisteminin gelişmesi gibi nedenler yatmaktadır⁸⁸. Bunlara toplumsal ve sosyal olayları da eklemek mümkündür. Araştırma sahasında tarım alanlarının kısıtlı olması ve iş imkânlarının yetersizliği insanların çok eski tarihlerden itibaren gerek yurtiçi ve gerekse de yurtdışına göç etmesine neden olmuştur. Ekonominin tarıma dayalı olduğu sahada, nüfus artışının fazla olması zaten küçük arazilerde zor şartlarda geçinen yöre insanını göçe zorlamıştır.

Ülkemizin genelinde olduğu gibi, araştırma sahasında da göç hareketine katılanların sayısı ile yurt içi ve yurt dışında hangi merkezlere yöneldiğinin tespiti mümkün olmamaktadır. Çünkü göç hareketi süreci çoğunlukla çok uzun bir zaman dilimini kapsar. Göç bazen bütün aile bireylerini içine alırken bazen de aile bireylerinden birkaçının katılımıyla eğitim, çalışma, evlenme veya başka sosyal amaçlarla gerçekleşir. Buna ilaveten genel nüfus sayım sonuçlarının, köy ve ilçe yönetim birimleri bazında göç hareketini belirleyecek şekilde düzenlenmemesi nedeniyle, gerekli bilgilerin D.İ.E'den temin edilememesi, bu nüfus hareketinin özelliklerinin rakamsal değerlerle ifadesini güçleştiren bir başka önemli etkidir⁸⁹. Ancak buna rağmen yörede yapılan mülakatlarla sınırlı da olsa göçlerin yönü ve büyüklüğü ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Göçler nedeni, mesafesi, süresi, hacmi, yönü ve organizasyonu bakımından büyük farklılıklar göstermekle birlikte genellikle uluslararası göçler ve iç göçler olarak ikiye ayrılmaktadır⁹⁰.

2.1.4.2.1 İç göçler

Araştırma sahasında iç göçler ilçe merkezinden il dışına olan, il dışından ilçe merkezine ve yaz aylarında yörede yoğun olarak görülen yaylacılık faaliyetine bağlı olarak gerçekleşen mevsimlik göçler olarak sınıflandırılabilir. Bunun yanı sıra temmuz ve ağustos

⁸⁷ Erol Tümertekin, 1984, Beşeri Coğrafyaya Giriş, Erenler Matbaası, s. 122-123, İstanbul.

⁸⁸ E. Murat Özgür, 1995, Türkiye'deki İç Göçlerde Ankara İlinin Yeri, Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı: 4, s. 63, Ankara.

⁸⁹ İ. Fevzi Şahin, 2006, Erzin İlçesi'nin Coğrafyası, Aktif Yayınevi, s. 99, İstanbul.

⁹⁰ Tümertekin, 1984, A.g.e., s. 123.

aylarında fındık tarımı için yakın ilçelerden Eynesil'e iş gücü göçleri de olmaktadır. Bununla birlikte iç göçler konusunda üzerinde en fazla durulması gereken konu ilçe merkezinden il dışına yönelik olan göç hareketleridir.

Türkiye'de insanların ülke içinde daimi olarak yer değiştirmesi, sınırlı ölçülerde de olsa eskiden beri var olan bir olgudur. Gelişmiş ülkelere göre endüstrileşme ve şehirleşme aşamasına gecikmeli olarak girmiş ülkemizde, Cumhuriyetin ilk yıllarında büyük merkezlere doğru yönelmiş nüfus akımları, 1950'li yıllardan itibaren ivme kazanmış ve halen de devam etmektedir⁹¹.

Eynesil ilçe merkezinden il dışına yönelik göçler başlangıçta yoğun olarak Zonguldak iline yönelik olmuştur. Daha sonra İstanbul ili ilk sırayı alarak ve günümüzde de üstünlüğünü sürdürmektedir. Tandoğan'ın yapmış olduğu bir çalışmaya göre 1975 yılında Karadeniz bölgesi kıyı kesiminde yer alan iller içinde Giresun %0 37.7 net göç oranı ile Artvin'den (%0 55.5) sonra ikinci sırada bulunuyordu. Bu dönemde dikkat çeken bir başka özellik ise Giresun'dan göç edenlerin yarısının İstanbul'a yerleşmiş olmasıdır. Diğer illere (Kocaeli, Ankara, Bursa, Samsun vb) göç edenlerin sayıları ise oldukça düşüktür⁹².

Tablo 2.19 Eynesil İlçe Merkezi'nden Göç Eden Aile Sayısı ve Göç Ettikleri İller.

Göç Edilen İl	Göç Eden Aile	%'si
İstanbul	245	23,1
Zonguldak	233	22,0
Bursa	155	14,6
Kocaeli	125	11,8
Sakarya	100	9,5
İzmir	30	2,8
Ankara	46	4,4
Giresun	70	6,6
Samsun	25	2,4
Diğer	30	2,8
Toplam	1059	100,0

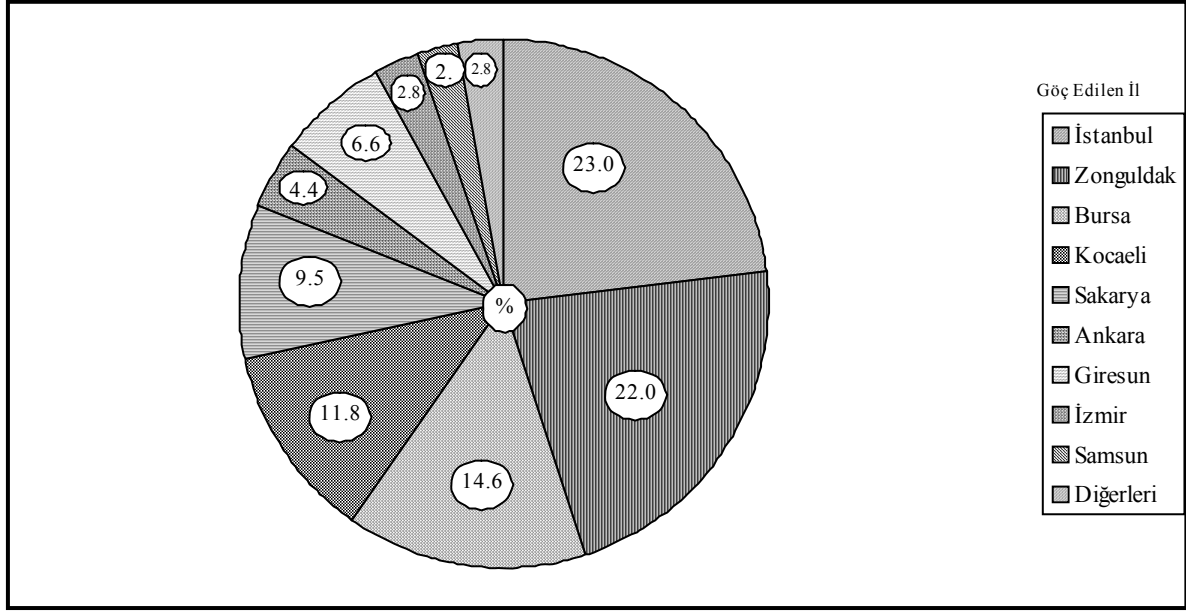
Kaynak: Yörede Muhtarlarla Yapılan Mülakat Sonuçları.

Araştırma sahasında son yıllarda göç hareketlerinin özellikle İstanbul, Bursa, Kocaeli ve Sakarya gibi iş imkânlarının fazla olduğu şehirlere yönelmiştir. Yörede yapmış olduğumuz mülakatlarda hemen hemen her aileden bir ya da iki kişinin bu illere göç etmiş olduğu tespit edilmiştir. Bunlar içerisinde İstanbul ilk sıradadır. Zonguldak ili daha önce de ifade edildiği

⁹¹ E. Murat Özgür, 2001, Türkiye Coğrafyası, Hilmi Usta Matbaacılık, s. 127, Ankara.

⁹² Alaattin Tandoğan, 1988, Karadeniz Bölgesi Kıyı Kesiminin Türkiye Nüfus Hareketleri İçerisindeki Yeri, İkinci Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri (1-3 Haziran 1988), s. 440-441, Samsun.

gibi ilk göç hareketlerinin yoğunlaştığı il olduğu için halen daha ilçe merkezinde İstanbul'dan sonra göç eden ailelerin en yoğun olarak yaşadıkları il durumundadır (Tablo 2.19, Şekil 2.22, 2.23). Marmara bölgesi illeri dışında, diğer bölgelere olan göçlere daha ziyade memur aileleri katıldıkları dikkat çeker.

Şekil 2.22 Eynesil İlçe Merkezi'nden Göç Eden Aile Sayısı ve Göç Ettikleri İller.

Şekil 2.23 Eynesil İlçe Merkezi'nden Göç Eden Nüfusun İllere Göre Dağılışı.

İç göçler içerisinde üzerinde önemle durulması gereken bir konuda mevsimlik göçlerdir. Araştırma sahasında haziran ayından itibaren insanlar yaylalara çıkmakta 3–4 ay buralarda kalmaktadırlar. Eskiden çok daha yaygın olan, büyük oranda hayvancılığa dayalı olarak yaylalara çıkılmaktayken, günümüzde daha ziyade yaşlı nüfusun eski alışkanlıklarının devam ettirmek için sürdürülen bir faaliyet olarak dikkat çeker.

Yörede yaylacılık faaliyetlerinin yanı sıra görülen bir diğer mevsimlik göç hareketi de findık ve çay tarımı için çevre ilçelerden gelen işçiler oluşturmaktadır. Özellikle temmuz sonu ve ağustos aylarında findık ve çay toplanması sırasında Eynesil'e çevre ilçelerden işçi gelmektedir. Aynı dönemde yurt içi ve yurt dışında çalışan nüfusun bir kısmının da ilçeye dönmesi ilçe merkezinde ticari hayatı canlandırmaktadır. İl dışından Eynesil ilçe merkezine yönelik büyük göç hareketlerinden söz etmek mümkün değildir. Bu şekilde ki göçleri sadece ilçe merkezinde çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarında çalışmak üzere gelenler oluşturmaktadır.

2.1.4.2.2 Dış göçler

Türkiye'den Avrupa ülkelerine yönelik iş gücü göçü 1958–1961 arasında yaşanmıştır. Bu yıllarda stajyer olarak bazı uzmanlar gönderilmiştir. Ancak bu yıllardaki göç çok sınırlı düzeyde kalmıştır. Türkiye'den Batı Avrupa'ya yönelik asıl iş gücü göçü 1960 yıllarının başında olmuştur. 1961 yılında Almanya ile yapılan iş gücü göçü antlaşmasından sonra peşe diğer Avrupa ülkeleriyle antlaşmalar yapılarak binlerce Türk işçi Avrupa ülkelerine gitmiştir⁹³.

Araştırma sahasından yabancı ülkelere olan göçlerin nedenleri iç göçlerle benzerlik göstermektedir. Göç nedenleri arasında hızlı nüfus artışı, tarım arazilerinin küçük olması ve ailelerin geçimini sağlayamaması gibi çeşitli sosyo-ekonomik faktörler ön planda gelmektedir.

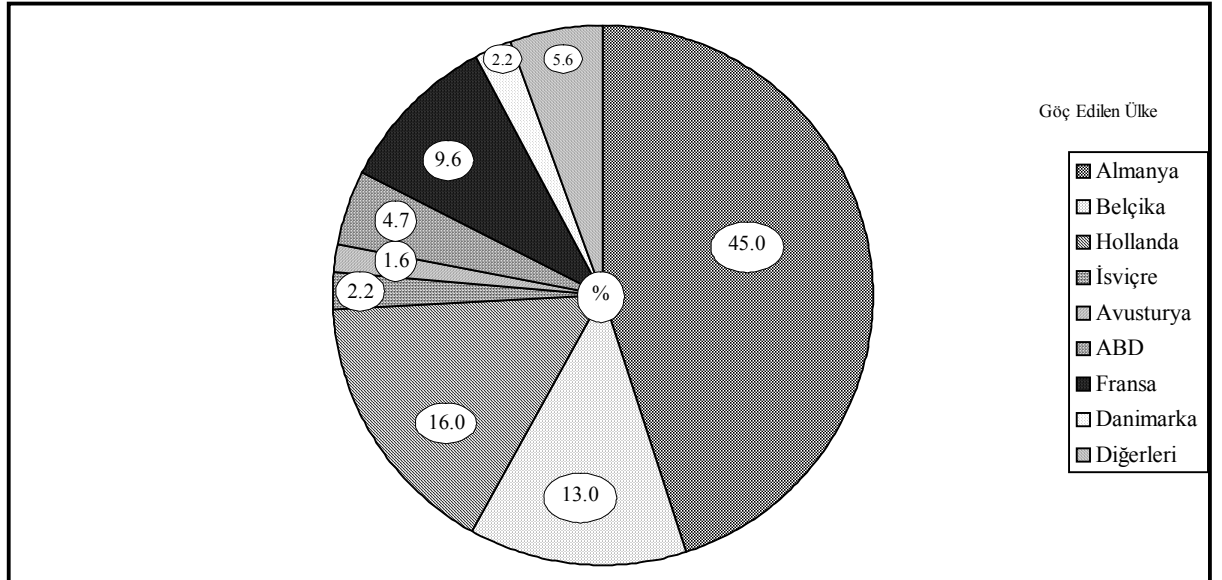
Yurt dışına en fazla iş gücü göçünün olduğu ülke Almanya'dır. Yapılan mülakatlar sonucunda araştırma sahasından yurt dışına göç edenlerin % 45'inin Almanya'ya gitmiş olduğu tespit edilmiştir. Bu ülkeyi Hollanda (52 aile), Belçika (42 aile), Fransa (31 aile) izlemektedir. Bunların yanı sıra yöreden Amerika, İsviçre, Danimarka ve Avusturya gibi ülkelere de göç etmiş çok sayıda aile bulunmaktadır (Tablo 2.20, Şekil 2.24, 2.25).

⁹³ Mustafa Mutluer, 2003, Uluslar arası Göçler ve Türkiye, Çantay Kitabevi, s. 35-36, İstanbul.

Tablo 2.20 Eynesil İlçe Merkezi'nden Yabancı Ülkelere Göç Eden Aile Sayısı ve Göç Ettikleri Ülkeler.

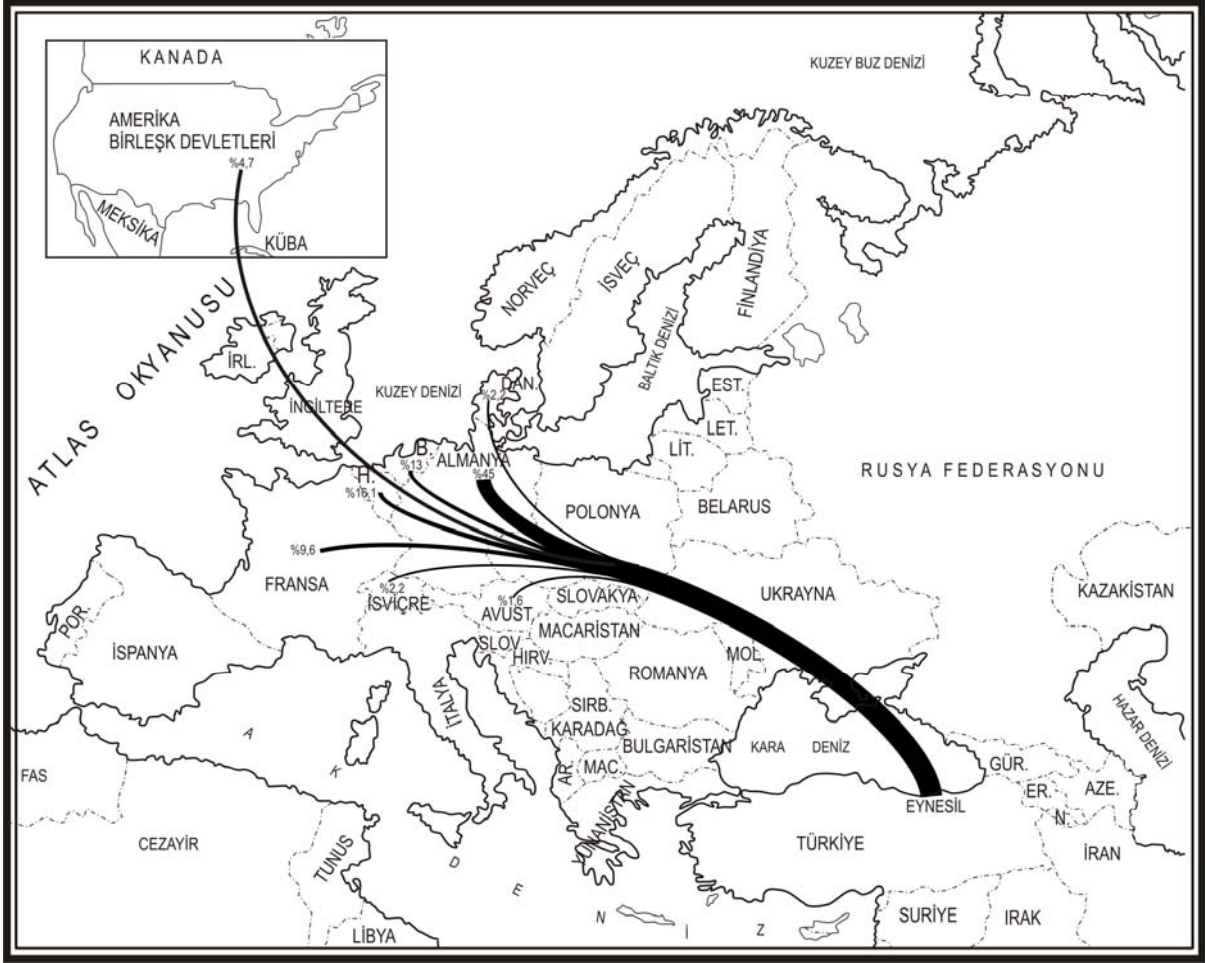
Göç Edilen Ülke	Göç Eden Aile	%'si
Almanya	145	45,0
Belçika	42	13,0
Hollanda	52	16,1
İsviçre	7	2,2
Avusturya	5	1,6
ABD	15	4,7
Fransa	31	9,6
Danimarka	7	2,2
Diğer	18	5,6
Toplam	322	100,0

Kaynak: Yörede Muhtarlarla Yapılan Mülakat Sonuçları.

Şekil 2.24 Eynesil İlçe Merkezi'nden Yabancı Ülkelere Göç Eden Aile Sayısı ve Göç Ettikleri Ülkeler.

Eynesil ilçe merkezinden yabancı ülkelere olan göçler içerisinde sadece iş gücü niteliğinde olan göçler de söz konusudur. Özellikle Suudi Arabistan, Cezayir, Libya gibi ülkeler ile Kafkas ülkelerine yönelik iş gücü göçlerine yalnızca erkek nüfus katılmıştır. Geçmişte çok sayıda insanın katılmış olduğu bu hareket günümüzde hemen hemen ortadan kalkmıştır. Ancak bu ülkelerde çalışan nüfusun önemli bir bölümü geri dönmüştür.

Şekil 2.25 Eynesil İlçe Merkezi'nden Dış Ülkelere Göç Eden Nüfus ve Göç Ettikleri Ülkeler.

2.1.5 Nüfusun sosyo-kültürel özellikleri

2.1.5.1 Nüfusun yaş ve cinsiyet durumu

Nüfusun cinsiyet ve yaş gruplarına göre gösterdiği değişkenlik sosyal ve ekonomik faaliyetleri etkilemektedir. Bu nedenle yapılan plan ve programlarda nüfusun miktarı kadar yaş ve cinsiyet yapısı da dikkate alınmalıdır.

Bir yerin nüfusunda toplam olarak veya yaş gruplarına göre kadın erkek nüfusundaki dağılışı yalnız demografik yönden değil; sosyal ve ekonomik bakımdan da büyük önem taşır. Örneğin evlenecek yaşlardaki kadın ve erkek nüfuslarında ortaya çıkacak bir oransızlık, evlenmeler hususunda güçlüklerin belirmesinde ve bunun sonucunda bazı sosyal sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir⁹⁴. Bunun yanında doğurgan çağıdaki kadın noksanlığı doğum oranlarının gerilemesine, genç ve ergin erkek nüfus azlığı çalışma hayatının, en azından bazı

⁹⁴ E.Murat Özgür, 1998, Türkiye Nüfus Coğrafyası, s. 67, Ankara.

sektörlerin sekteye uğramasına ya da Türkiye gibi askerliğin belli bir dönemde erkek nüfusa yükümlülük olduğu ülkelerde ülke savunmasının zaaf göstermesine ve ek önlemler alınmasına neden olabilir. Yine cinslerden birinin fazlalığı dolayısıyla diğerinin eksikliği, sosyolojik ve psikolojik sorunların artmasını da beraberinde getireceğinden toplumsal düzende yozlaşma, suç oranlarında yükselme, ruh sağlığı bozulmuş insan sayısında artma gibi yan etkiler yaratması da mümkündür. Cinslerin farklı istek ve ihtiyaçları toplumun üretim ve pazarlama süreçlerinde, ekonomik tercihlerinde de etkili olabilmektedir. Onun için nüfusun cinsiyet yapısı bilinmeli, bilinmekle kalmayıp zaman içindeki gelişimi mutlaka izlenmelidir⁹⁵.

Tablo 2.21 Sayım Devrelerine Göre Eynesil'in Cinsiyet Durumu ve Cinsellik Oranları (2006).

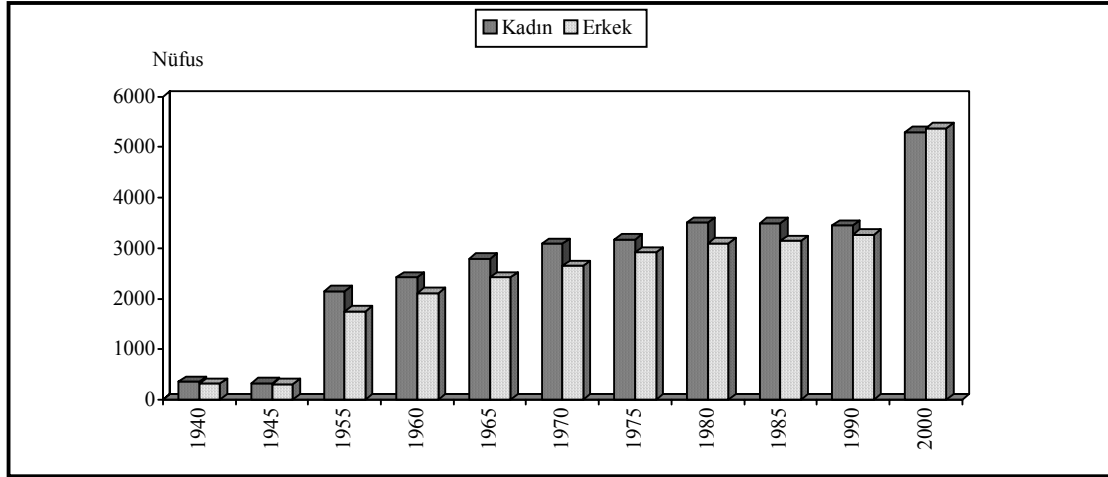
Sayım Yılı	Erkek Nüfus	%'si	Kadın Nüfus	%'si	Toplam Nüfus	Kadın-Erkek Farkı	Cinsellik Oranı (%)
1940	313	46,7	357	53,3	670	44	87
1945	312	48,5	331	51,5	643	19	94
1950	-	-	-		734		
1955	1750	45,0	2143	55,0	3893	393	82
1960	2105	46,5	2419	53,5	4521	317	87
1965	2421	46,5	2789	53,5	5210	368	87
1970	2652	46,2	3086	53,8	5738	434	86
1975	2911	47,9	3170	52,1	6081	259	92
1980	3097	46,9	3502	53,1	6599	405	88
1985	3140	47,4	3489	52,6	6629	349	90
1990	3264	48,6	3449	51,4	6713	185	95
1997	-		-		7614		
2000	5367	50,3	5300	49,7	10667	-67	101

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Verileri.

Araştırma sahasında nüfusun cinsiyet oranları incelendiğinde 2000 sayım yılı hariç bütün sayım dönemlerinde kadın nüfus fazlalığı görülmektedir. Kadın nüfus oranının yüksek olmasında göç hareketlerinin büyük etkisi vardır. Bilindiği gibi dışa yönelik göç hareketlerinin yoğun olduğu alanlarda kadın nüfus fazlalığı, buna karşılık göç alan sahalarda ise erkek nüfus fazlalığı dikkat çekmektedir. Araştırma sahamızı oluşturan Eynesil ilçe merkezi çok eski tarihlerden beri geçim kaynaklarının kısıtlı olması ve ekonomik nedenlerden dolayı göç vermektedir. Göç hareketlerine daha çok erkek nüfusun katılması cinsiyet yapısında kadınlar lehine bir durumun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Göç hareketlerine kadınlara oranla erkek nüfusun daha fazla katılması nüfusu yaş gruplarına göre dağılımı

⁹⁵ Tandoğan, 1998, A.g.e., s. 110.

incelendiğinde daha iyi anlaşılmaktadır. Araştırma sahasında 20–24 yaş grubuna kadar erkek nüfus oranı fazla olduğu halde, bu yaş grubundan itibaren erkek nüfus birden azalmaya başlamaktadır. Özellikle 20’li yaşlardan itibaren çalışma çağına gelen erkek nüfus iş imkânlarının fazla olduğu illere göç etmektedir.

Şekil 2.26 Sayım Devrelerine Göre Eynesil’in Cinsiyet Durumu ve Cinsellik Oranları (2006).

Sayım dönemleri içerisinde erkek nüfus oranının fazla olduğu tek dönem 1997–2000 devresidir. Toplam nüfusta kadın nüfus oranının % 50’nin altına düştüğü (% 49.7) bu devrede genel cinsellik oranı 101 ile en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Kadın nüfus oranının en yüksek olduğu dönem ise toplam nüfusun % 55’ini kadınların oluşturduğu 1950-1955’dir. Bu devre aynı zamanda genel cinsellik oranının yani 100 kadına düşen erkek sayısının 82 ile en düşük olduğu devreyi oluşturmaktadır (Tablo 2.21, Şekil 2.26).

Bir ülke ya da yerleşme alanındaki toplam nüfus miktarı cinsiyet bileşimi yanında nüfusun yaş yapısı, gerek toplumları etkileyen tarihi olaylar hakkında ipucu vermesi ve gerekse işgücü kapasitesi, gıda ve çeşitli hizmetleri olan ihtiyaç, aile tipleri, göçler, doğum ve ölümler gibi sosyo-ekonomik olayları yansıtması nedeniyle incelenmesi gereken önemli nüfus değişkenlerinden biridir⁹⁶. Çünkü bir saha ile ilgili planlama yaparken öncelikle çocuk sayısına bakarak bu çocuklara sağlıklı büyüme, iyi beslenme ve kaliteli eğitim alma ortamları hazırlamak, yetişkin miktarına göre onlara meslek ve mesleki eğitim kazandırma, istihdam alanı yaratma ve evlilikten sonra doğan konut ihtiyacını giderme çabasında olmak, fiziksel ve ruhsal gerileme dönemini yaşayan yaşlıların nüfustaki sayıları dikkate alarak bu insanların

⁹⁶ Tümertekin, 1984, A.g.e., s. 143.

sağlık ve bakım sorunlarını çözümlmek ilk yapılacak işler arasındadır⁹⁷. Bu nedenle bir saha ile ilgili sosyal ve ekonomik amaçlı planlamalarda stratejilerin isabetli seçilebilmesi bakımından, nüfusun miktarı bakımından önemli bir sorunda nüfusun yaş yapısının bilinmesi ve analiz edilmesidir⁹⁸.

Nüfusun yaş yapısı bir nüfus kitlesinin yaş gruplarına göre sergilediği bileşimi tanımlar. Bu bileşimi analiz edip bazı sonuçlar ortaya koyabilmek için belli sayım devrelerindeki nüfusu belli yaş dilimi aralıkları esas alarak gruplandırmak gerekir.

Tablo 2.22 Eynesil İlçe Merkezi'nin Dar Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2006).

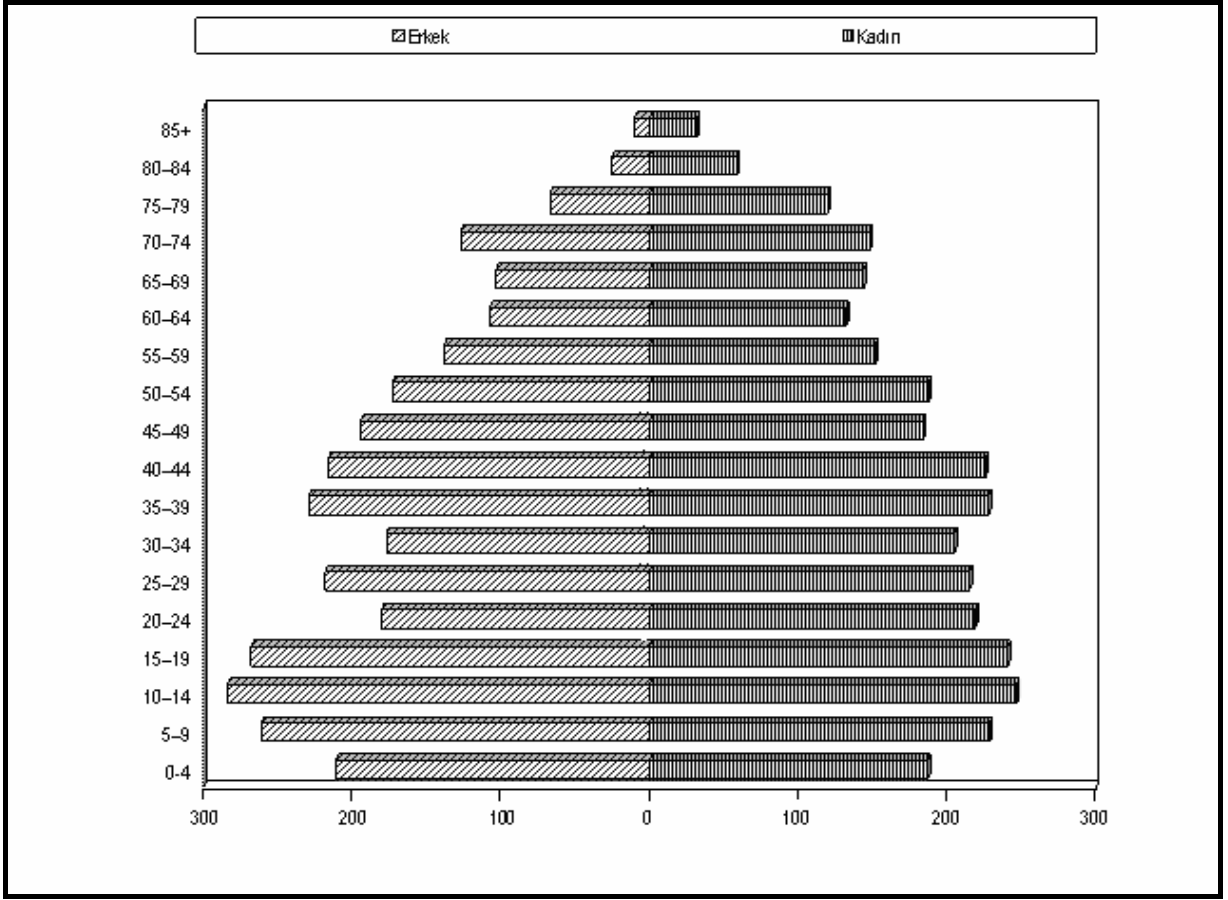
Yaş Grubu	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam
0-4	211	53.0	187	47.0	398
5-9	261	53.3	229	46.7	490
10-14	284	53.5	247	46.5	531
15-19	268	52.7	241	47.3	509
20-24	180	45.1	219	54.9	399
25-29	218	50.3	215	49.7	433
30-34	177	46.3	205	53.7	382
35-39	229	50.1	228	49.9	457
40-44	216	48.9	226	51.1	442
45-49	194	51.3	184	48.7	378
50-54	173	47.9	188	52.1	361
55-59	138	47.6	152	52.4	290
60-64	107	44.8	132	55.2	239
65-69	103	41.7	144	58.3	247
70-74	127	46.2	148	53.8	275
75-79	67	35.8	120	64.2	187
80-84	25	29.8	59	70.2	84
85+	10	23.8	32	76.2	42

Kaynak: Eynesil Sağlık Ocağı Kayıtları.

Sağlık ocağı kayıtlarına göre hazırladığımız nüfusun dar aralıklı yaş grupları tablosu incelendiğinde en fazla nüfus 531 kişi ile 10-14 grubunda olduğu görülür. Bunlar toplam nüfusun % 24.9'unu oluşturmaktadır. Eynesil ilçe merkezinde 0-14 yaş grubunda ki çocuk nüfus içerisinde en az nüfusa 0-4 yaş grubunda olup, çocuk nüfusun ancak % 28.1'ini oluşturur. Çocuk nüfus içerisinde en fazla paya 10-14 yaş grubu sahiptir. Bu gruptaki nüfus toplam nüfusun % 8.6'sını, çocuk nüfusun ise % 37.4'ünü oluşturur (Tablo 2.2, Şekil 2.27).

⁹⁷ E. Murat Özgür, 1999, Türkiye Nüfusunun Yaş Yapısı, Ankara Üniv. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı: 7, s. 159, Ankara.

⁹⁸ Doğanay, 1997, A.g.e., s. 152.

Şekil 2.27 Eynesil İlçe Merkezi'nin Nüfus Piramidi (2006).

Araştırma sahası çocuk nüfusunda dikkat çeken bir başka özellik de alt yaş gruplarındaki (0-4) nüfusun üst yaş gruplarından daha az olmasıdır. Üst yaş gruplarında çocuk grubun fazla olması 8-10 yıl öncesinde doğum oranlarının günümüze göre yüksek olmasıyla ilgilidir. Son yıllarda aile planlaması çalışmalarının yoğunlaşması ve eğitim seviyesinin yükselmesi sonucu doğum oranlarının azalması alt yaş gruplarında çocuk nüfus oranının düşmesine neden olmuştur. Bunun yanı sıra evlenme çağındaki erkek nüfusun 20-24 yaşlardan itibaren göç hareketine katılması da dolaylı olarak doğum oranlarının düşmesinde etkili olmuştur. Çünkü bu yaşlarda ilçeden ayrılan genç nüfus bir daha geriye dönmekte, göç ettikleri yerlerde evlenerek oralarda hayatlarını sürdürmektedirler. Eynesil ilçesi nüfus piramidine baktığımızda erkek nüfus miktarının 20-24 yaş grubunda ani bir daralma görülür. Aynı yaş grubundaki kadın nüfusa oranla erkek nüfusta görülen daralmanın başlıca sebebi erkek nüfusun 20 yaşından itibaren askere gitmesiyle ilgilidir. Bunun yanı sıra çalışma amacıyla ilçe dışına kadın nüfusa oranla erkek nüfusun daha fazla çıkması da bunda etkili olmuştur.

Nüfus piramidinde dikkat çeken bir başka özellikte 35–39 yaş grubundan itibaren erkek nüfusta daralmanın görülmesidir. Buna karşılık kadın nüfustaki daralma daha az belirgindir.

Yaş gruplarına göre cinsiyet oranlarına bakıldığında 0–19 arasındaki gruplarda erkek nüfusun fazla olduğu dikkat çeker. 20–24 yaş grubundan itibaren ise kadın nüfus oranının arttığı buna karşılık erkek nüfusun azaldığı görülür. Kadın nüfus fazlalığı 60–64 yaş grubundan sonra sürekli artmakta ve en yüksek orana % 76.2 ile 85+ yaş grubunda erişmektedir. Yüksek yaş gruplarında görülen kadın nüfus fazlalığı kadınların erkeklere oranla ortalama yaşam sürelerinin yüksek olmasının sonucudur. Buna karşılık orta yaşlarda görülen kadın nüfus fazlalığı ise erkek nüfusun kadın nüfusa göre göç hareketine daha fazla katılmasından kaynaklanmıştır.

Tablo 2.23 Eynesil İlçe Merkezi'nin Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2006).

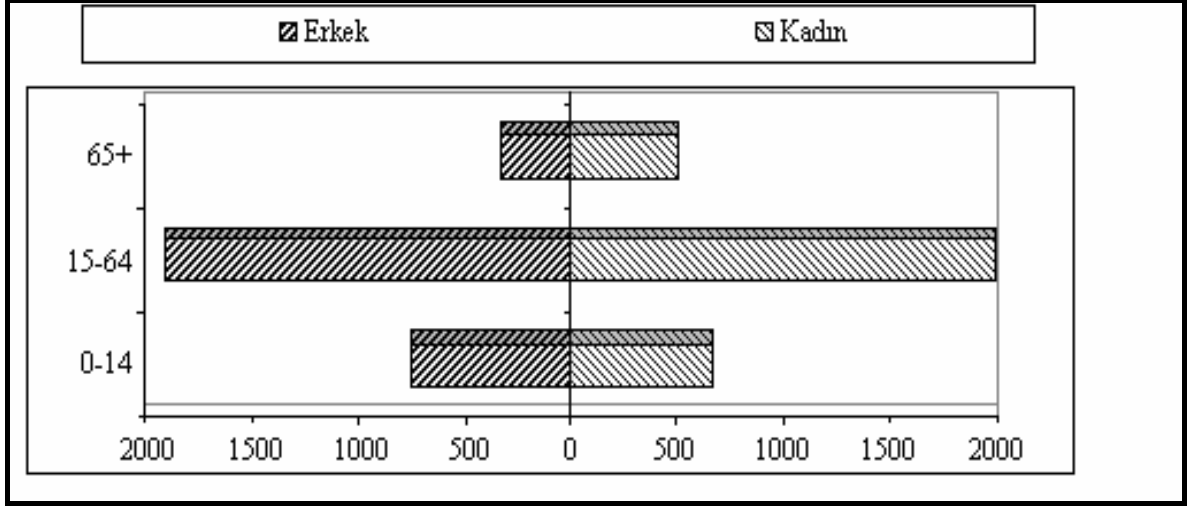
Yaş Grupları	Erkek	Kadın	Toplam	%'si
0-14	756	663	1419	23.1
15-64	1900	1990	3890	63.3
65+	332	503	835	13.6
Toplam	2988	3156	6144	100.0

Kaynak: Eynesil Sağlık Ocağı Kayıtları.

Nüfusun geniş aralıklı olarak gruplandırılması nüfusta bağımlılık oranı ve çalışma çağındaki nüfusun belirlenmesi bakımından önemlidir⁹⁹. Toplumdaki üretim faaliyetlerine iştirak etmediği varsayılan 0–14 yaş grubu ile 65 ve daha yukarı yaşlardaki nüfusun toplamı bağımlı nüfus olarak kabul edilirken, 15–64 yaş grubundaki nüfus, faal nüfus olarak değerlendirilir¹⁰⁰. Teorik olarak faal nüfus her ne kadar 15–64 yaş arası olarak kabul edilse de özellikle tarım ekonomisinin hâkim olduğu araştırma sahasında 65 yaş üstü insanların zirai faaliyetlerde yoğun bir şekilde çalıştığı görülmektedir. Bunun yanı sıra çocuk nüfus içerisinde de fındık sektöründe önemli bir nüfusun çalıştığı da düşünülürse tarım ekonomisinin görüldüğü alanlarda aktif nüfusun sadece 15–65 yaş arası nüfus olarak kabul edilmesi gerçek durumu yansıtmayabilir. Ancak yine de teorik olarak çalışma çağındaki nüfusun genel nüfusa oranını yansıtmaması bakımından önemli bir yere sahiptir.

⁹⁹ Doğanay, 1995, A.g.e., s. 158.

¹⁰⁰ Tandoğan, 1998, A.g.e., s. 119.

Şekil 2.28 Eynesil İlçe Merkezi'nin Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2006).

Geniş aralıklı gruplandırmaya göre ilçe merkezi nüfusunun % 23.1'i (1419) çocuk, % 63.3'ü (3890) faal nüfus ve % 13.6'sını da (835) yaşlı nüfus oluşturmaktadır. Bu duruma göre ilçe merkezinde aktif nüfus 3890 ve bağımlı nüfus ise 2254 kişi olup bağımlılık oranı % 57.9'dur (Tablo 2.23, Şekil 2.28). Bağımlılık oranının yüksek oluşu doğum oranının yüksek olması ve 25–30 yaşından sonra erkek nüfusun önemli bir kısmının ilçe dışına çıkmasının etkisi büyüktür.

2.1.5.2 Eğitim ve kültür durumu

Eğitim ve kültür, nüfusun en önemli niteliklerinin başında gelir. Eğitim seviyesi nüfusun artış hızı, doğumlar, ortalama aile büyüklükleri gibi değişkenlerin üzerinde doğrudan etkilidir. Bunun yanı sıra eğitim ve kültürel yapı nüfusun kalkınması için büyük önem taşır. Genel olarak eğitim ve kültür seviyesinin yüksek olduğu toplumların ekonomik yönden gelişmiş oldukları görülür. Çünkü eğitim ve kültür seviyesi insanların yaşam koşullarını, yaşamdan beklentileri değişmesine ve gelişmesine neden olur. Bu durum beraberinde insanların ihtiyaçlarının artmasına ve toplumda farklı ihtiyaçlara yönelik çeşitli hizmet sektörünün doğmasına yol açar. Böylece insanlar için gerekli olan iş imkânları ortaya çıkar. Ayrıca eğitim, ekonomik sektörler için gerekli olan nitelikli iş gücünün yetişmesinde katkı sağlayarak, toplumların kalkınmasında doğrudan etkili olur. Bu nedenle eğitimin ülkelerin ya da bölgelerin kalkınmasındaki etkisi göz ardı edilemez¹⁰¹.

¹⁰¹ Akın Atauz, Eğitim-Nüfus ve Kalkınma İlişkileri, www.kbam.metu.edu.tr/published/egitim-nufus-kalkinma.

Eğitim, bir sahasının kalkınması ve sosyo-kültürel yönden gelişmesinde en önemli unsurların başında gelir. Bu açıdan araştırma sahası nüfusu ile ilgili değerlendirmelerimiz kısıtlı verilere dayanmaktadır. Eğitim durumu ile yapılan değerlendirmeler TÜİK verilerine dayanmaktadır. Bir sahada yaşayan nüfusun eğitim durumunu yansıtan temel ölçütlerin başında okur-yazarlık oranları gelmektedir. Bu bakımdan Eynesil ilçe merkezi okur-yazarlık oranının yüksek olduğu söylenebilir. Araştırma sahasında 2000 yılı nüfus sayım sonuçlarına 6 yaş üstü nüfusun (9758) 8763'ü okuma yazma biliyordu. Okuma yazma bilmeyenler ise 993 kişiydi. Okuma-yazma bilenlerin % 54.3'ü (4754) erkek, % 45.7'si (4009) kadınlardan oluşuyordu. Okur-yazar olmayanların ise % 12.9'u (128) erkek, % 87.1'i (865) kadındı. Araştırma sahasında okuma-yazma bilen nüfusta erkeklerin kadınlara oranla fazla olduğu, okur-yazar olmayan nüfusta ise kadın nüfus oranının çok olduğu dikkat çeker. Bu durum erkek çocukların eski dönemlerde kız çocuklarına oranla okula gönderilmelerinden kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra erkek nüfusta okur-yazar oranının fazla olmasında sosyal yaşama daha aktif olarak katılmaları, askerlik dönemlerinde okuma-yazma bilmeyenlerin okumayı öğrenmeleri de etkili olmuştur.

Eynesil ilçe merkezinde okuma-yazma oranı % 89.8'dir. Cinsiyet bazında baktığımızda bu oran erkeklerde % 97.4, kadınlarda % 82.2 düzeyindedir. Kadınlarda okur-yazarlık oranı düşük olması 25-30 yıl öncesine dayanmaktadır. Nitekim bu durum yaş gruplarına okuma-yazma bilmeyenlerin sayısına bakıldığında daha açık bir şekilde görülmektedir. 2000 yılı genel nüfus sayımı, nüfusun sosyal ve ekonomik niteliklerinden yaş ve cinsiyet gruplarına eğitim durumu verileri incelendiğinde¹⁰² özellikle 30-35 yaş grubundan itibaren kadın nüfusta okur-yazar olmayanların sayısının önemli oranda arttığı görülmektedir. Dolayısıyla kadınlarda ki okur-yazar oranının düşük olmasında en önemli rolü eski dönemlerdeki kadın nüfusun okullaşma oranının erkeklere oranla düşük olmasından kaynaklanmıştır. Eynesil ilçe merkezinde günümüzde okullaşma bakımından kız ve erkek çocuklar arasında bir fark yoktur. Okul çağına gelen tüm çocuklar eğitim-öğretime başlamaktadır.

Araştırma sahasında 2006 yılı itibariyle bir Anadolu Lisesi, bir imam hatip ve bir normal lise ile üç ilköğretim okulu bulunmaktadır. Bunlar içerisinde en dikkat çeken iştirme engelliler ilköğretim okuludur. Bu okul Giresun ilinde sadece Eynesil ilçesinde bulunmakta olup bölgesel nitelik göstermektedir.

¹⁰² DİE.,2000, Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Giresun İli, DİE Matbaası, Ağustos 2002, s.103, Ankara.

Fotoğraf 2.7 Eynesil Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü'nün Açmış Olduğu Makine Nakışları Kurslarını Düzenlediği Yıl Sonu Sergisi.

Nüfusun sosyal ve ekonomik niteliklerinin gelişmesinde eğitim kadar önemli olan bir konuda kültür hizmetleridir. Sosyal imkânların kısıtlı olduğu ilçe merkezinde bu tür hizmetler daha ziyade halk eğitim merkezi müdürlüğü tarafından yürütülmeye çalışılmaktadır. Bu anlamda müdürlük mesleki-teknik, sosyal ve kültürel, okuma-yazma dallarında çeşitli kurslar açarak halkın eğitim ve kültür seviyesini yükseltici çalışmalarda bulunmaktadır.

Eynesil İlçesi Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü 2005–2006 eğitim-öğretim yılında çeşitli dallarda toplam 15 ayrı alanda 30 kurs açmıştır (Tablo 2.24). Kurslara 287 kadın ve 353'ü erkek olmak üzere toplam 640 kursiyer kayıt yaptırmıştır.

Tablo 2.24 Eynesil İlçesi Halk Eğitim Müdürlüğü'nün Açmış Olduğu Kurslar (2006–2007)

Kurslar	Sayısı	Kurslar	Sayısı
Bilgisayar	2	İngilizce	1
Açık	2	Halk Oyunları	7
Matematik	2	Okuma-Yazma	2
Sosyal Bilgiler	1	Kalorifer Ateşçiliği	2
Fen Bilgisi	2	Arıcılık	2
Türkçe	2	Makine Nakışları	1
Tekvando	2	Bağlama	2
Kemençe	1	TOPLAM	30

Kaynak: Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü Verileri.

2.1.5.3 Ortalama aile büyüklükleri

Nüfusun sosyal ve ekonomik nitelikleri arasında yer alan aile büyüklükleri, toplumların gelenek ve göreneklerine, yaşam tarzlarına, sürdürülen ekonomik faaliyetlere göre değişmektedir. Araştırma sahasında aile büyüklükleri fazla değildir. Genelde ailelerin büyük çocukları geçim sıkıntısı nedeniyle çalışmak amacıyla iş imkânlarının fazla olduğu illere göç etmişler ve bu nedenle de evlerde sadece anne-baba ve kız çocukları kalmıştır.

Araştırma sahasında 2006 yılı sağlık ocağı kayıtlarına göre 1751 hanede 6144 kişi yaşamaktaydı. Buna göre ortalama aile büyüklüğü 3.5 kişidir. Buna karşılık 2000 yılı nüfus sayımı verilerine göre ilçe merkezinde ortalama aile büyüklüğü 4.8 olup bu değer aynı yıl için de hem Giresun ili (4.8), hem de Türkiye ortalamasından fazladır. Burada dikkat çeken en önemli nokta aile büyüklüklerinin altı yıllık devrede 5.0 dan 3.5'e düşmesidir.

2000–2006 devresinde hane halkı sayısının azalması doğum oranlarının her geçen yıl giderek düşmesi ve göçlerin artmasından kaynaklanmıştır. Yörede yapmış olduğumuz mülakatlarda ailelerin, özellikle erkek çocukların çalışmak için batı bölgelerimizdeki illere gitmeleri bu durumda önemli rol oynamıştır.

Ortalama aile büyüklükleri mahallelere göre değişiklik göstermektedir. Altınlı Mahallesi 3.3 kişi ile en düşük ortalama aile büyüklüğüne sahiptir. Bu mahalleyi 3.6 ortalama aile büyüklüğü ile Boztepe ve Gümüşçay mahalleleri takip etmektedir. Derebaşı 3.8 ve Köseli 3.9 ile en yüksek ortalama aile büyüklüğüne sahip mahalle yerleşmeleridir (Tablo 2.25).

Tablo 2.25 Eynesil İlçesinde Mahallelere Göre Ortalama Aile Büyüklükleri (2006).

Mahalle	Hane	Toplam Nüfus	Ort. Aile Büyük.
Altınlı	254	840	3,3
Boztepe	209	751	3,6
Derebaşı	207	781	3,8
Gümüşçay	853	3078	3,6
Köseli	178	694	3,9
Toplam	1701	6144	3,6

Kaynak: Eynesil İlçe Merkezi Sağlık Ocağı Kayıtları.

Araştırma sahasında ortalama aile büyüklüklerinin az olması ilk bakışta bölgede çekirdek aile yapısının yaygın olduğu izlenimini vermektedir. Ancak bu durum ayrıntıda böyle değildir. Genelde aileler anne-baba yanı sıra büyükanne ve büyükbaba ile beraber yaşamaktadırlar.

2.1.5.4 Nüfusun dağılışı ve yoğunlukları

Nüfusun alansal dağılışının matematiksel anlatımında yararlanılan ve toplam nüfusun alana eşit olarak dağılışını gösteren mutlak nüfus yoğunluğu¹⁰³ araştırma sahasında 2006 yılı sağlık ocağı kayıtlarına göre km^2 'ye 582'dir.

Bir sahada nüfusun dağılışı üzerinde yeryüzü şekilleri, bitki örtüsü, akarsular gibi fiziki faktörlerin yanı sıra tarım arazilerinin büyüklüğü, tarımsal faaliyetlerin şekli vb. beşeri ve ekonomik faaliyetlerinden etkileri vardır. Bu şartlar altında nüfus araziye eşit olarak dağılmamıştır. Yerleşmeyi sınırlandıran faktörlerin etkisiyle bazı alanlar nüfus bakımından yoğun iken bazı yerler nüfusça boş alanlar olarak belirmektedir.

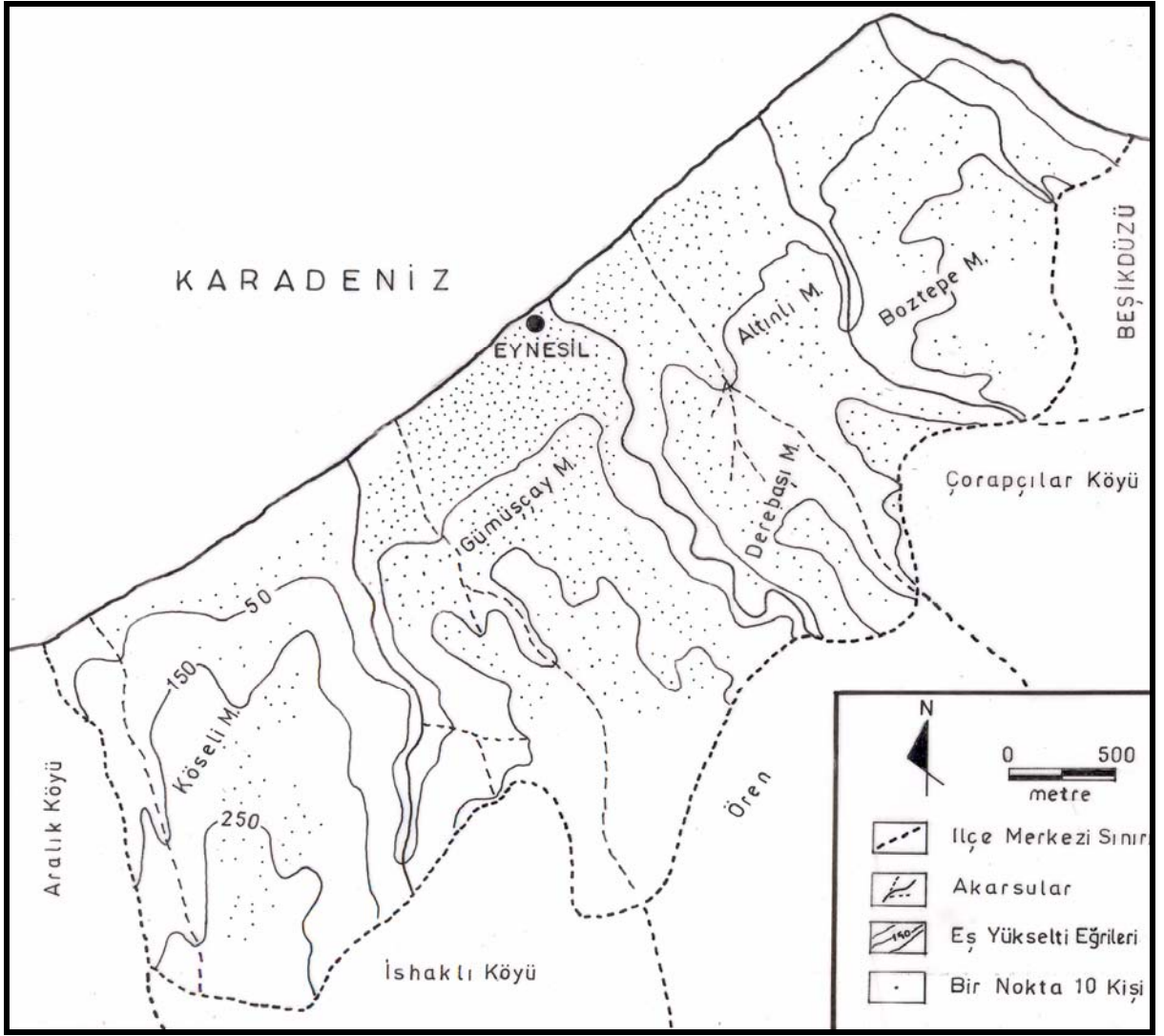
Eynesil ilçe merkezi Karadeniz kıyı kuşağında Trabzon-Samsun karayolu boyunca gelişmiş bir yerleşmedir. Yerleşmeyi oluşturan mahalleler kıydan 2–3 km kadar iç kesimlere sokulmuşlardır. Bilindiği gibi nüfus yoğunluğu kıyı bölgelerimizde fazladır. Özellikle Doğu Karadeniz Bölümü'nün kıyı kuşağı nüfus yönünden en yoğun bölgelerimizin başında gelmektedir. Araştırma sahamızı oluşturan Eynesil ilçe merkezinde bu bölümde bulunmakta ve genel itibariyle bölümün özelliklerini yansıtmaktadır. Doğu Karadeniz Bölümü'nde olduğu gibi burada da nüfus kıyı boyunca yoğunlaşmıştır. Nüfusun en yoğun olduğu saha kıyı kuşağıdır. Bu kuşak; fındık, çay, çeşitli meyve ve sebzelerin ticari olarak yetiştirildiği, tarıma elverişli alanların ve dolayısıyla da tarım potansiyelin yüksek olduğu alanları oluşturmaktadır. Ayrıca kıyı kuşağı yüksek sahalara oranla daha elverişli iklim şartlarını görülmesinin yanı sıra denize dayalı ekonomik faaliyetlerin (balıkçılık) varlığı da nüfusun bu kuşakta toplanmasına etkili olmuştur¹⁰⁴.

Eynesil ilçe merkezi 10.557 km^2 'lik yüzölçüme sahiptir. 2006 yılı itibariyle bu alanlar içerisinde sağlık ocağı kayıtlarına göre 6144 kişi yaşamaktaydı. Bu duruma göre ortalama nüfus yoğunluğu km^2 'ye 582 kişidir. Bu değer 2000 yılı Türkiye ortalamasından (88) ve Giresun ili ortalama nüfus yoğunluğundan (77) çok üstündedir¹⁰⁵. Nüfus yoğunluğunun çok yüksek olması Eynesil ilçe merkezinin kıyı boyunca uzanması ve idare alanının küçük olmasından kaynaklanmıştır.

¹⁰³ Füsün Baykal, Asaf Koçman, 1983, Ege Bölgesinde Nüfusun Alansal Dağılışı ve Sorunları, Ege Coğrafya Dergisi, sayı: 1, s. 101, İzmir.

¹⁰⁴ Zaman, 2004, A.g.e., s. 147-148.

¹⁰⁵ DİE.,2000, Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, s. 83, s.103, Ankara.

Şekil 2.29 Eynesil İlçe Merkezi'nde Mahallere Göre Nüfus Dağılışı (2006).

Araştırma sahasında ortalama nüfus yoğunluğunun fazla olmasına karşılık, nüfus her yere eşit bir şekilde dağılmamıştır. Eynesil ilçe merkezini oluşturan mahalle yerleşmelerine göre nüfus yoğunlukları farklı değerler göstermekte, bazı mahallelerde yoğunlukların ortalamanın oldukça üstünde olduğu, bazılarında ise ortalamanın çok altında olduğu dikkat çekmektedir. Nüfus yoğunlukları, ilçe merkezine olan uzaklıklara, kapladığı alana (yüz ölçüme) ve nüfus miktarına bağlı olarak mahallelere göre değişmektedir. Gümüşçay Mahallesi ilçe merkezini oluşturması nedeniyle km^2 'ye 889.1 kişi ile nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu yerleşmedir. Altınlı Mahallesi ortalama olarak $769.2 \text{ km}^2/\text{kişi}$, Derebaşı Mahallesi ise $767.9 \text{ km}^2/\text{kişi}$ nüfus yoğunluğuna sahiptir. Köseli ve Boztepe mahallelerinde nüfus yoğunluğu ortalamanın altındadır. Köseli Mahallesi km^2 'ye 390.8 kişi, Boztepe Mahallesi ise km^2 'ye 234 kişi düşmektedir (Tablo 2.26, Şekil 2.29). Bunda özellikle ilçe

merkezinine uzaklığın fazla olmasının yanı sıra arazinin de diğer mahallelere göre çok geniş olması önemli rol oynamıştır. Bunun dışında Boztepe Mahallesi sınırlarında eğitim, ticaret, sanayi gibi nüfusu kendine çekecek tesislerin bulunmaması da nüfus yoğunluğunun diğer mahallelere göre az olmasında etkili olmuştur. Çünkü Boztepe dışındaki mahalle yerleşmelerinin kıyı kuşağı boyunca çok sayıda eğitim, ticaret, sanayi tesislerinin varlığı bu mahallelerin nüfusun buralarda yoğunlaşmasına yol açmıştır.

Tablo 2.26 Eynesil’de Mahallere Göre Ortalama Nüfus Yoğunluğu (2006).

Mahalle	Alan (km ²)	Nüfus	Nüfus Yoğunluğu
Gümüşçay Mah.	3,462	3078	889,1
Boztepe Mah.	3,210	751	234,0
Altınlı Mah.	1,092	840	769,2
Derebaşı Mah.	1,017	781	767,9
Köseli Mah.	1,776	694	390,8
Toplam	10,557	6144	582.0

Kaynak: Görele Tapu Kadastro Müdürlüğü Verileri ve Sağlık Ocağı Kayıtları.

Eynesil ilçe merkezinde nüfusun alansal dağılışı ve nüfus yoğunluklarında dikkat çeken bir başka özellikte Gümüşçay Mahallesi dışındaki mahalle yerleşmelerinin devam kır yerleşmesi konumundaki köy yerleşmeleri özelliği göstermeleridir. Zaten Gümüşçay dışındaki mahalleler 1953 yılından önce birer köy yerleşmesi durumundayken, bu tarihte Eynesil’de belediye teşkilatı kurulması nedeniyle mahalle yerleşmesi olarak belediye bağlanmışlardır. Ancak aradan 50 yıldan fazla bir süre geçmesine rağmen mahalleler kırsal yerleşme özelliklerinden pek bir şey kaybetmemişlerdir.

2.2 Yerleşme

2.2.1 Yerleşmenin başlıca özellikleri

Barınmak ya da belirli bir faaliyeti sürdürmek amacıyla bir saha üzerine inşa edilmiş bir veya birden fazla sayıda meskenden oluşan kümeye yerleşme denir. Yerleşme, yerleşim alanı ile bu saha üzerinde insanlar tarafından değişik amaçlara yönelik olarak inşa edilmiş meskenlerden oluşmaktadır. Yerleşim alanının coğrafi özellikleri konutların saha üzerindeki dağılışı düzenine, konut tiplerine ve ortaya çıkan yerleşmenin fonksiyonel özelliklerine etki etmektedir¹⁰⁶. Beşeri coğrafyanın bir dalı olan yerleşme coğrafyası da yerleşmelerin konumlarını, yoğunluklarını, fizyonomi (büyüklüklerini, görünüm), fonksiyon ve kökenlerini araştırarak açıklamaya çalışmaktadır¹⁰⁷.

Araştırma sahasında yeryüzü şekilleri, bitki örtüsü, akarsular gibi fiziki coğrafya faktörleri ile tarım arazilerinin küçük ve parçalı oluşu, hâkim tarımsal faaliyet ve sosyo-kültürel özellikler şeklindeki beşeri coğrafya etmenleri yerleşmelerin şekli ve fonksiyonları belli karakter kazanmalarında etkili olmuştur. Bütün bu faktörlere bağlı olarak araştırma sahasında yerleşmelerin fonksiyonları ve şekilleri ortaya çıkmıştır. Karadeniz kıyı kuşağında bulunan Eynesil ilçe merkezi yerleşme coğrafyası açısından bir kasaba ve 5 mahalle yerleşmesinden oluşmaktadır. Kasaba merkezini Gümüşçay Mahallesi, Derebaşı ve Köseli mahallesinin sahile yakın kesimleri oluşturmaktadır. Mahalle yerleşmelerin tamamı köy yerleşmesi özelliği göstermektedir. Bunlar içerisinde kısmen Gümüşçay Mahallesi kasaba merkezinin büyük bir bölümünü oluşturması nedeniyle diğer mahallerden ayrılır. Ancak bu mahallenin de merkez dışında kalan alanları köy karakteri göstermektedir.

2.2.2 Yerleşmenin tarihi gelişimi

Doğu Karadeniz ve Giresun ile ilgili ilk tarihi bilgilere Yunanlı coğrafyacı ve seyyahların eserlerinde rastlanılmaktadır. Bu eserlerde Kolhlar, Driller, Mossionikler, Halibler, Tibarenler gibi kavimlerin bölgede yaşamış olduklarından bahsetilmekte, ancak hiçbirinin Yunan kökenli olmadıkları da belirtilmektedir. Yunanlı coğrafyacı ve seyyahların bölge ile ilgili verdiği bilgilerin dışında Eski Anadolu tarihi ile ilgili çalışmalarda, MÖ 2000’li

¹⁰⁶ Ali Özçağlar, 1997, Türkiye’de Belediye Örgütlü Yerleşmeler (Kasabalar-Şehirler), Ekol Yayınevi, s. 1-2, Ankara.

¹⁰⁷ Bedriye Tolun-Denker, 1977, Yerleşme Coğrafyası, Kır Yerleşmeleri, İstanbul Üniv. Yay. No: 2275, Coğrafya Enst. Yay. No: 93, s. 3, İstanbul.

yıllardan 14. asıra kadar Gaşkalar, İskitler, Kimmerler, Amazonlar, Driller, Hunlar, Kumanlar, Peçenekler, Akhunlar, Sabirler, Hazarlar, Bulgar ve Oğuzlar gibi çeşitli Türk gruplarının Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yaşamış odluları ifade edilmektedir¹⁰⁸.

MÖ 2500-2000 yıllarında Anadolu'nun büyük bir bölümü Hitit Devletinin hakimiyeti altında olmasında rağmen Karadeniz'in kuzeyini ele geçirememişlerdi. Bu tarihlerde bölge Gaşkaların hâkimiyeti altında bulunuyordu¹⁰⁹. Gaşkalardan sonra MÖ 675 ve 654 yıllarında Kimmerler ve İskitler birbiri ardından Kafkaslardan inerek Doğu Karadeniz'e girdiler. Bu iki kavmin bölgedeki hâkimiyeti çok uzun sürmedi ve MÖ 625 yılında Medlerin akınlarıyla sona erdi¹¹⁰.

MÖ 615 yılından itibaren Doğu Anadolu Bölgesini ve Urartu topraklarına kadar ilerleyen Pesler, MÖ 606 yılında Doğu Karadeniz Bölgesi'ni ele geçirmişlerdir. Ancak MÖ 550 yılında Med devletinin birden bire çökmesi ile Persler önce Kızılırmak'a kadar, sonra da Batı Anadolu'ya kadar yayılmışlardır¹¹¹.

Anadolu'da Medlerin hâkimiyetinin kalkması üzerine Yunan kökenli Miletliiler kıyı boyunca ticaret kolonileri kurmuşlardı. Ancak bu koloniler coğrafyanın etkisi ile tamamıyla kıyı şeridinde sınırlı kalmış ve denize yönelik olmuştur. Ancak iç kesimler yerli halkın kontrolünde bulunuyordu¹¹².

İran'da Medlerin yerini alan Perslerin Anadolu'yu hâkimiyetleri altına almaları sonucu bölgede Yunanlılar tarafından kurulan koloniler özerk bir statü ile Perslere bağlantı. Bu dönemde Pers imparatorluğuna dâhil olan bütün Anadolu toprakları Kapadokya Eyaleti (Satraplığı) adı altında idari bir birim oluşturuyordu. Mali düzenlemeler yapılırken, bu birimin kuzey bölümünün, yani Doğu Karadeniz Bölgesi'nin farklı özellikler taşıdığı görüldü ve burası için ayrı bir mahalli bölge oluşturularak adına Pont Kapadokya'sı denildi. Bölge daha sonraları önem kazanarak ayrı bir eyalet haline geldi ve Pont Satraplığı adını aldı. Bundan sonra Pont Satraplığının içinde kalan yerler Pont ülkesi veya Pontus olarak ifade edildi. Önceleri küçük bir alanı kapsayan Pontus, kısa sürede hızla genişleyerek Yozgat, Muş,

¹⁰⁸ Bilgehan Atsız Göğdağ, 1996, MÖ. 2000'li Yıllardan Günümüze Giresun'daki Türk Varlığı, Giresun Tarihi Sempozyumu Bildirileri (24-25 Mayıs 1996), s. 28-29, İstanbul.

¹⁰⁹ Ekrem Memiş, 1990, MÖ. 2. Binyılda Hitit-Gaşka Münasebetleri, Uluslar arası Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri, s. 110, Samsun.

¹¹⁰ Fatma Acun, 1999, Tarih Boyunca Pontus, Milli Mücadelede Giresun Sempozyumu Bildiriler (6-7 Mart 1999), Giresun Belediyesi Kültür Yay. No: 3, s. 21, Giresun.

¹¹¹ Mehmet Bilgin, 1990, Sürmene Tarihi, Sürmene Belediyesi Yayınları, s. 59, İstanbul.

¹¹² Acun, 1999, A.g.e., s. 22.

Erzurum, Erzincan, Gümüşhane, Trabzon, Ordu, Giresun, Samsun, Amasya, Tokat ve Sivas'ı içine alan büyük bir ülke haline gelmiştir¹¹³.

MÖ 334 yılında Makedonya Kralı İskender doğu seferine çıkarak Anadolu'yu kendi topraklarına kattı. Bu durum MÖ 323 yılında İskender'in ölümüne kadar devam etti. İskender'in ölümü üzerine komutanları arasında çıkan anlaşmazlıklardan yaralanan Mitridates, MÖ 281 yılından önce Pontus devletini kurdu. Bu devlet MÖ VI. Mitridat Evpatos'un ölümüne kadar varlığını sürdürmüştür¹¹⁴.

Pont hanedanlığının yıkılmasından sonra bölge Roma egemenliği altına girmiştir. Kavimler göçünün etkisi ile 395 yılında Roma imparatorluğunun ikiye ayrılması sonucu Karadeniz Bölgesi Doğu Roma İmparatorluğunun yönetimine girmiştir. Latinlerin IV. Haçlı seferinde (1204) İstanbul'u işgal etmeleri üzerine de buradan kaçan Bizansın imparatorluk hanedanı Komnenoslardan I. Andronikosun torunları Aleksios ve David Komnen Trabzon'a gelerek halaları Gürcü Kraliçesi Tamara'nın yardımıyla Trabzon'da II. Pontus Krallığını kurmuşlardır¹¹⁵.

Türklerin bölgeye gelişleri ilk gelişleri ise MÖ VII. yüzyıla kadar geri götürülebilir. Ancak MS IV. yüzyıldan (395 yılında Kavimler göçüyle birlikte) itibaren başlayan akınlar daha sıklıkla birbirini takip etmiş, önceleri genelde keşif ve sızma niteliğinde olan seyrek yerleşme ile sonuçlanan bu akınlar, Çepnilerin ve onları takip eden Oğuz boylarının kararlı ve sabırlı ilerlemeleri ile 13. yüzyıldan başlayarak daimi yerleşmeye dönüşmüştür¹¹⁶. Nitekim Trabzon Rum İmparatoru II. Yuannis zamanında (1280–1297) Türklerin Ünye yöresini fethettikleri ve Trabzon'a büyük bir akın düzenlemişler ancak başarılı olamamışlardır. Türkler daha sonra doğuya doğru ilerleyerek 14. yüzyılda Giresun'u fethetmişlerdir. Aynı yüzyılın ikinci yarısında Kelkit vadisinde bulunan Çepniler kuzeye doğru ilerleyerek Harşit Çayı vadisi ve çevresine hâkimiyetleri altına almışlardır¹¹⁷. Özellikle 14. yüzyıl boyunca ve 15 yüzyılın ilk yarısında Harşit Çayının doğusunda Eynesil, Beşikdüzü, Kürtün, batısında Tirebolu, Keşap, Dereli ve Giresun şehrinin güneyi ile Baltama Deresine kadar olan saha Çepniler tarafından iskân edilerek Türkleştirilmişti¹¹⁸.

¹¹³ Acun, 1999, a.g.e., s. 22.

¹¹⁴ Sümer, 1992, A.g.e., s. 13-16.

¹¹⁵ Fatsa, 2005, A.g.e., s. 58.

¹¹⁶ Acun, 1999, A.g.e., s. 33.

¹¹⁷ Faruk Sümer, 1992, Çepniler, Anadolu'nun Bir Türk Yurdu Hale Gelmesinde Önemli Rol Oynayan Oğuz Boyu, Türk Dünyası Araştırma Yayınları, s. 14-15, İstanbul.

¹¹⁸ Mehmet Bilgin, 1996, Giresun Bölgesi'nde Türkmen Beylikleri ve İskan Hareketleri, Giresun Tarihi Sempozyumu Bildiriler (24-25 Mayıs 1996), Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No: 1, s. 77, İstanbul.

Fatih Sultan Mehmet'in Trabzon'a sefer düzenleyeceği sırada Doğu Karadeniz Bölgesi'nin siyasi durumuna bakıldığında Görele, Tirebolu ve Giresun kaleleri Trabzon Rum imparatorluğuna bağlı beyler tarafından idare edilirken, buna karşılık Kürtün, Dereli, Bulancak ile Giresun, Tirebolu ve Eynesil'in kırsal kesimi Çepni beylerinin yönetimi altında bulunuyordu. Daha önce de edildiği gibi Çepniler buralara Yukarı Kelkit yöresinden gelmişlerdir. Fatih'in Trabzon'u fethi ve bunun sonucu Trabzon Rum İmparatorluğuna son vermesinden sonra kıydan batıya doğru gidilerek Görele, Tirebolu, Bedreme ve Giresun kaleleri alınmıştır¹¹⁹.

Böylece Eynesil 1461 yılında Trabzon'un fethiyle beraber Osmanlı hâkimiyetine girdi ve 1916 yılına kadar Trabzon sancağının Kürtün nahiyesine bağlı bir köy yerleşmesi iken I. Dünya Savaşı sırasında 1916 yılı Temmuz ayında Ruslar tarafından işgal edildi. Yaklaşık bir buçuk yıl Rus hâkimiyeti altında kalan bölge, 12 Şubat 1918 tarihinde harekete geçen Türk kuvvetleri tarafından 13 Şubat 1918 tarihinde düşman işgalinden kurtarıldı¹²⁰. Bu tarihten sonra Görele'ye bağlanan Eynesil'de 1930 yılında bucak, 1953 yılında da belediye teşkilatı kuruldu. Eynesil, Bakanlar Kurulunun 1960 tarih/7033 sayılı kararı ile Görele ilçesinden ayrılarak ilçe statüsüne getirilmiştir.

Eynesil isminin nereden geldiği konusunda başlıca iki görüş vardır. Bunlardan birincisi İyi nesil kelimesinin zamanla Eynesil'e dönüşmesidir. Ancak gerçeğe daha yakın görüş ise Türklerin Eyne ya da İne isimle bir bey öncülüğünde bölgeye yerleştikleri ve buraya "*İne Bey*'in" yeri anlamına gelen "*İnesi*" adını verdikleridir. Gerçekten de günümüzde yörede çok sayıda kişi Eynesil yerine Eynesi kelimesini kullanmaktadır. Bu da Eynesil adının Eyne Beyden gelme ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

2.2.3 Yerleşme şekilleri

Yerleşme, çok çeşitli şekillerde görünür. Göçebe çobanların çadır toplulukları; yarı göçebe-çiftçi çobanların senenin yalnız bir kısmında oturdukları kışlık, yazlık ve güzlük eğreti yerleşmeleri; bunlar gibi mesela yine Anadolu'da rastlanan ve kısmen göçebe yerleşme ile sedanter yerleşme arasında bir takım ara tip yerleşmeler gibi görünen mandıra, ağıl, oba, kom,

¹¹⁹ Fatsa, 2005, A.g.e., s. 73.

¹²⁰ Ayhan Yüksel, 1996, Savaş Yıllarında Giresun (1914–1918): Sosyal ve Ekonomik Durum, Milli Mücadelede Giresun Sempozyum Bildiriler (24–25 Mayıs 1996), Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No: 3, s. 236-243, İstanbul.

mezra ve divanlar; sedanter insanların oturdukları münferit ev, münferit çiftlik, mahalle, köy, kasaba ve nihayet şehir yeryüzünde görünen başlıca yer şekilleridir¹²¹.

Yerleşmeler genel olarak sürekli ve dönemlik yerleşmeler şeklinde ki grupta toplanabilir. Sürekli yerleşmeler de fonksiyonlarına göre kendi arasında köy, kasaba ve şehir yerleşmeleri şeklinde sınıflandırılabilir. Bu sınıflandırmaya göre Eynesil ilçe merkezinde bir kasaba yerleşmesi ve 5 mahalle yerleşmesi bulunmaktadır.

Fotoğraf 2.8 Dağınık Dokulu Yerleşme Özelliği Gösteren ve Aynı Zamanda Fonksiyonel Bakımdan Köy Karakterindeki Altınlı Mahallesinden Bir Görünüm.

Yerleşme dokularına baktığımızda kasaba yerleşmesinin toplu mahallerin ise dağınık dokulu yerleşme özelliği gösterdikleri dikkat çeker. Bölgede dağınık dokulu yerleşme düzeninde reliefin etkisi önemlidir. Kıyı boyunca yerleşmeye elverişli düzlüklerin az yer tutması, bahçelerin küçük parçalar halinde olması ve bu tarlalara gidip-gelme güçlüğü yanında ürünün korunması meselesi, ailelerin kendi bahçeleri içine yerleşmesini yol açmıştır. Ayrıca bölgede suyun kolay bulunabilmesi de yerleşmelerin dağınık olmasını etkilemiştir¹²². Kasaba merkezinden uzaklaştıkça yerleşme çekirdekleri arasındaki mesafe artmaktadır. Böylece mahalle yerleşmeleri gerek fonksiyonları ve gerekse de fizyonomileri açısından birer

¹²¹ Ali Tanoğlu, 1969, A.g.e., s. 247, İstanbul.

¹²² Kenan Arıncı, 2006, Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri I. Cilt (Kıyı Bölgeleri), Mega Ofset, s. 245, Erzurum.

köy yerleşmesi karakteri gösterirler (Fotoğraf 2.8). Bu yerleşmeler zaten köy yerleşmesi iken idari açıdan belediye teşkilatının kurulması üzerine mahalle yerleşmesine dönüştürülmüşlerdir. Ancak aradan yaklaşık 50 yıl gibi uzun bir süre geçmesine rağmen köy karakterinden sıyrılamamışlardır.

2.2.4 Eynesil'in ekonomik fonksiyonları ve fonksiyonlara göre arazi kullanım durumu

Fonksiyon, Fransızca bir sözcük olup, işlev, görev anlamına gelmektedir. İnsanlarda olduğu gibi, yerleşmelerin de işlevleri bulunmaktadır. Her yerleşmenin birinci görevi, ne şekilde olursa olsun insanları barındırmaktır. Yerleşmelerde barınan insanlar yaşamlarını sürdürebilmek için değişik türde ekonomik etkinliklerde bulunurlar. Bu etkinlikleri hammadde üretimine dayananlar (tarım, hayvancılık, madencilik, ormancılık, su ürünleri avcılığı veya yetiştiriciliği vb.), sanayi ve hizmetler oluşturmaktadır. Bir yerleşmede bu tür faaliyetlerin sadece biri bulunabileceği gibi, ikisi, hatta üçü bir arada bulunabilmektedir¹²³.

Eynesil'in ekonomik fonksiyonlarını belirleyebilmek için öncelikle çalışan nüfusun sektörlere göre dağılımını tespit etmemiz gerekir. Ayrıca tespit bize Eynesil'in yerleşme coğrafyası açısından fonksiyonel sınıflandırmadaki yerini belirlemede de yardımcı olacaktır. Bu nedenle öncelikle temel fonksiyonlarını inceledikten sonra yerleşmenin fonksiyonel sınıflandırmada yerini ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Araştırma sahasında sağlık ocağı verilerine 15–64 yaş arasındaki aktif nüfus 3890 kişidir. Bu nüfusu içersinde yer alan 15–19 yaş grubundaki genç nüfusun büyük bir bölümü okul çağında olması nedeniyle faal nüfus içerisinde değerlendirilmesi sakıncalıdır. Bu nedenle bu yaş grubundaki 509 kişinin aktif nüfus kapsamında değerlendirilmemelidir. Bunun yanı sıra yaşlı nüfus olarak kabul edilen 65 yaşından sonraki nüfusunda tamamen bağımlı olduğu söylenemez. Tarım ekonomisinin hâkim olduğu yörede 65 yaş üstündeki bir kısım insan da bu sektörde çalışmaktadır.

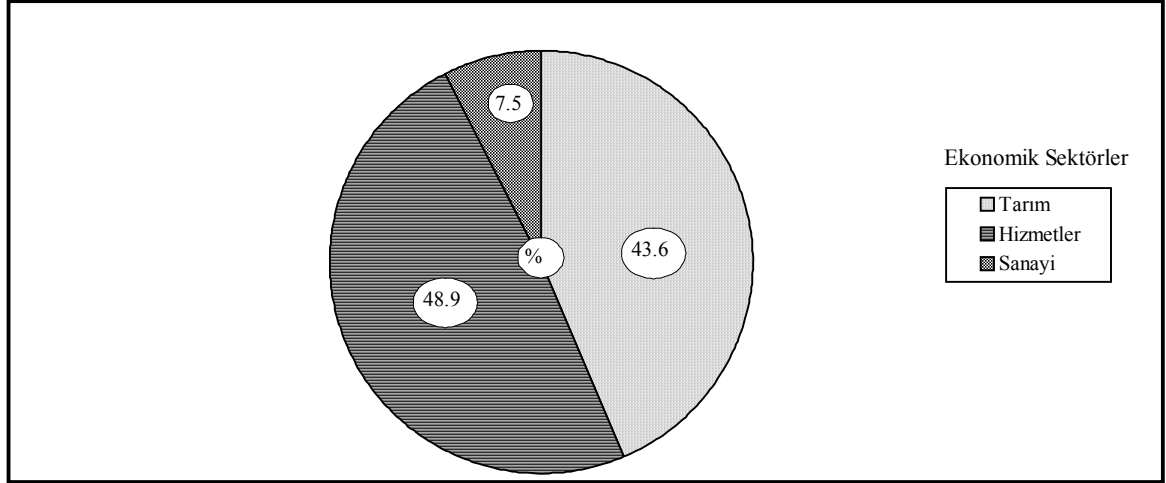
İş imkânlarını sınırlı olduğu araştırma sahasında toplam 2085 kişi faal olarak çalışmaktadır. Bunların % 48.9'u (1019 kişi) hizmetler, % 43.6'sı (910 kişi) tarım ve % 7.5'i sanayi sektöründe çalışmaktadır (Tablo 2.27, Şekil 2.30).

¹²³ Ali Özçağlar 2000, Coğrafyaya Giriş, Hilmi Usta Matbaacılık, s. 66, Ankara.

Tablo 2.27 Eynesil’de Çalışan Nüfusun Ekonomik Sektörlere Göre Dağılımı (2006)

Ekonomik Sektörler	Çalışan İşgücü	%’si
A.TARIM	910	43.6
B.HİZMETLER	1019	48.9
Yönetim	188	18.4
Ticaret Hizmetleri	401	39.4
Ulaşım-Haberleşme	180	17.7
Eğitim	135	13.2
Diğer	115	11.3
C.SANAYİ	156	7.5
TOPLAM	2085	100.0

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü, Kaymakamlık ve diğer Kamu Kurum ve Kuruluşları Verilerinden.

Şekil 2.30 Eynesil Kasabası’nda Çalışan Nüfusun Ekonomik Sektörlere Göre Dağılımı (2006).

2.2.4.1 Hizmetler fonksiyonu

Araştırma sahası idari açıdan ilçe merkezi durumundadır. Eynesil, yönetim fonksiyonu nedeniyle belli bir etki sahasına sahiptir. Bunun yanında çevre yerleşmeler için bir merkez olması, yönetim, ticaret, eğitim, ulaşım vb. hizmetlerin gelişmesine yol açmıştır. Eynesil’de çalışan nüfusun sektörlere göre dağılımına baktığımızda ilk sırada (% 48.9) hizmetler sektörünün olduğu görülür. Bu sektör içinde ise en yüksek payı % 39.4 ile ticari hizmetler oluştururken, yönetim % 18.4, ulaşım-haberleşme % 17.7, eğitim % 13.2 ve diğer hizmetler de % 11.3’ünü oluşturmaktadır.

2.2.4.1.1 Yönetim fonksiyonu

Eynesil tarihi Koralla (Görece) kalesinin 1 km batısında kurulmuş çok eski bir yerleşmedir. 15. yüzyıldan 1930 yılına kadar idari olarak köy statüsünde kalmıştır. Eynesil’de 1930 yılında bucak teşkilatının kurulması ile yönetim fonksiyonu belirmeye başlamıştır. Özellikle 1953 yılında belediye örgütünün kurulması ve 1960 tarihinde de Eynesil’in ilçe statüsüne getirilmesi yönetim fonksiyonu ve buna bağlı etki bölgesi genişlemesini sağlamıştır. Böylece tarihi çok eskilere dayanan ve bu dönem içerisinde köy yerleşmesi durumunda olan Eynesil, Cumhuriyet döneminde kazanmış olduğu yönetim fonksiyonuna bağlı olarak değişik fonksiyonları gelişmiş bir yerleşme özelliği göstermektedir.

Eynesil ilçesi 51 km’lik yönetim sahası içerisinde bir belde ve 12 köy yerleşmesi bulunmaktadır. 2000 yılı nüfus sayımına göre yönetim alanı içinde toplam 21110 kişi yaşamaktadır. Eynesil’in hinterlandının geniş çok dar olması yönetim hizmetlerinin çeşitlenmesi ve gelişmesini engellemiştir.

Araştırma sahasında yönetim fonksiyonunda çalışan nüfusun (188) hizmetler sektöründeki oranı % 18.4’tür. Yönetim hizmetlerinde çalışanların toplam çalışanlara oranı sadece % 9’unu oluşturmaktadır.

Fotoğraf 2.9 Yönetim Hizmetlerini Yoğunlaştığı Cumhuriyet Alanındaki Kamu Hizmet Binaları.

Eynesil ilçe merkezinde yönetim hizmet alanları belli yerlerde toplanmıştır. Yönetim hizmetleri birkaç binada verilmeye çalışılmaktadır. İlçe merkezinde kaymakamlık, belediye,

emniyet, jandarma dışındaki kamu kuruluşlarının hizmet binaları yoktur. Bu durum hizmetlerin sağlıklı bir şekilde yürütülmesinde güçlükler doğurmaktadır. Yönetim fonksiyon alanları Gümüşçay Mahallesi'nde yoğunlaşır. Kaymakamlık, jandarma, belediye ve emniyet amirliği gibi çok sayıdaki kamu hizmet binası bu mahallede toplanmıştır (Fotoğraf 2.9). Sağlık grup başkanlığı ve sağlık ocağı ise Derebaşı Mahallesi'nde, Fiskobirlik ise Köseli Mahallesi'nde bulunmaktadır.

2.2.4.1.2 Ticaret fonksiyonu

Ticaret fonksiyonu, hizmetler sektörü içinde ilk sırada yer alır. Araştırma sahasında 272 ticari iş yeri bulunmaktadır. Bu sektörde çalışan nüfus toplam çalışanların % 19,2'sini oluşturur.

Ticari iş yerlerinin sayısı kadar niteliğinin de önem kazandığı bir gerçektir. Genel başlıklar altında toplamak gerekirse, Eynesil'de perakende, toptan sanayi ve imalat ile ticari hizmet yerleri olarak dört temel ticari faaliyete ayırmak mümkündür¹²⁴. Bunlar içerisinde en yaygın olanı ise yerel ihtiyacı karşılamaya yönelik olan perakende ticaret faaliyetidir.

Tablo 2.28 Eynesil'de Kasabasında Ticari İşyeri Sayıları (2006).

İşyeri Türü	Sayısı	İşyeri Türü	Sayısı
Bakal-Market	59	Berber-Kuaför	9
Manav	4	Fotoğraf Stüdyosu	2
Konfeksiyon	15	İnternet Kafe	7
Kasap	2	Tüp Bayii	4
Zahireci	5	Fırın	7
Ayakkabıcı	8	Terzi	4
Kuyumcu	2	Elektrikçi	4
Mobilya-Beyaz Eşya	8	Nalburiye	4
Zücaciye	2	İnşaat Mal. Satıcısı	15
Tekel Bayii	8	PVC Doğrama	5
Eczacı	5	Demirci	7
Kırtasiye	4	Oto Tamircisi	5
Pastane	5	Briket Atölyesi	2
Lokanta	14	Mermerci	2
Kahvehane	9	Marangoz	4
Çay ocağı	15	Seyahat Yazıhanesi	3
Fındık Tüccarı	4	Petrol İstasyonu	2
Banka	1	Diğer	16
Toplam			272

Kaynak: Eynesil Belediye Zabıta Müdürlüğü Kayıtları.

¹²⁴ İhsan Bulut, 1998, Torul'un Coğrafi Etüdü, Atatürk Üniv. Yay. No: 876, Kazım Karabekir Eğitim Fak. Yay. No: 95, Araştırma Serisi No: 35, s. 127, Erzurum.

Fotoğraf 2.10. Ticari İş yerlerinin Yoğunlaştığı M.Somuncuoğlu Caddesi Ve Cumhuriyet Alanı.

Ticari işyerlerinin büyük bir bölümü Gümüşçay Mahallesi'nde toplanmıştır. Bu mahallede Sahil Caddesi ve M. Somuncuoğlu caddeleri boyunca sağ ve sol taraflarındaki konutların birinci katları tamamen ticari işyerleriyle kaplıdır (Fotoğraf 2.10). Bunun yanı sıra Derebaşı Mahallesi ve Köseli Mahallesi'nde birkaç tane işyeri bulunmaktadır. Diğer mahallerde ise bakkal dışında işyeri yoktur.

2.2.4.1.3 Ulaşım ve haberleşme fonksiyonu

Araştırma sahanda hizmetler sektörü içinde ticaret ve yönetim fonksiyonunda sonra fazla gelişmiş alan ulaşım-haberleşmedir. Bu alanda çalışanlar (180) hizmetler sektörünün % 17.7'sini, bütün fonksiyonlar içerisinde çalışanların ise % 8.6'sını oluşturur.

Eynesil'de ulaşım sektörü içinde çalışanların büyük bir bölümünü Giresun ve Trabzon arasında çalışan dolmuş şoförleri ile nakliyeciler oluşturur. Bunu yanı sıra bu sektör içinde haberleşme alanında çalışanları da göz ardı etmemek gerekir. Eynesil'de haberleşme sektöründe PTT, Telekom'da çalışanların yanı sıra Mercan Fm radyosu çalışanları da eklenmelidir. Radyo, 1994 yılında kurulmuş ve günümüz itibariyle 15 kişinin çalıştığı bir kurum haline gelmiştir. Mercan Fm radyosu yayın hizmeti dışında bölgedeki firma ve kuruluşlar için web sayfası tasarımı yanında prodüksiyon gibi çeşitli hizmetlerde sunmaktadır.

2.2.4.1.4 Eğitim fonksiyonu

Eynesil’de hizmetler sektörü içinde gelişme gösteren bir başka fonksiyon da eğitimidir. Bu alanda çalışanlar (135 kişi) hizmetler sektörünün % 13.2 sini, tüm sektörlerin ise % 6.5’ini oluşturmaktadır. Eynesil ilçe merkezinde 3 ortaöğretim ve 3 tane de ilköğretim okulu bulunmaktadır. Eynesil genelinde gerek köy, gerekse de mahallerdeki çok sayıda okul 8 yıllık zorunlu eğitim ile birlikte taşınmalı eğitim sistemine geçilmesi nedeniyle kapatılmıştır. Bu nedenle ilçe merkezinde yatılı bölge ilköğretim okulu yapılmak suretiyle uzaktan gelen öğrencilerin daha iyi eğitim almaları sağlanmıştır. Eynesil’de ilköğretimde olduğu gibi orta öğretim yeterince gelişmemiştir. Bu alanda ilçede sadece İmam-Hatip Lisesi, Çok Programlı Lise ile Anadolu Lisesi bulunmaktadır. Eynesil’de orta öğretime devam eden öğrencilerin bir kısmı eğitim hizmetlerinin gelişmiş olduğu Beşikdüzü ilçesindeki okullara gitmektedirler. Bu da eğitim fonksiyonun yeterli düzeyde gelişmesini engellemiştir.

Eynesil’de eğitim kurumları farklı mahallere dağılmıştır. Eynesil Çok Programlı Lisesi, Mustafa Yüksel İlköğretim okulu ile İmam-Hatip lisesi Gümüşçay Mahallesi’nde, Anadolu Lisesi ile İşitme Engelliler ilköğretim okulu Köseli Mahallesi’nde ve Şehit Onbaşı Şahin Abanoz Yatılı Bölge İlköğretim okulu ise Altınlı Mahallesi’nde bulunmaktadır. Eğitim hizmetleri açısından büyük önem arz eden ve yöre insanını sosyo-kültürel gelişimine katkısı olan halk eğitim müdürlüğünün kendine ait binası yoktur. Müdürlük kaymakamlık binasının 4. katında 2 odada hizmet vermeye çalışmaktadır. Bu durum müdürlüğün verdiği hizmetleri olumsuz yönde etkilemektedir. Halk eğitim müdürlüğü bilgisayar, halk oyunları, İngilizce gibi kursları ilçedeki diğer eğitim kurumlarının boş olduğu saatlerde vermektedir.

İlçede, eğitim hizmetleri bakımından en dikkat çeken özellik işitme engelliler ilköğretim okulunun bulunmasıdır. Giresun ili sınırları içinde sadece Eynesil’de bulunan okulda, batıda Bulancak ilçesinden başlayarak doğuya doğru tüm ilçelerdeki işitme engelli çocuklar eğitim görmektedir. Dolayısıyla bu okul sayesinde sınırlı da olsa Eynesil’in eğitim fonksiyonu açısından etki sahasının kıyı kuşağındaki tüm ilçelere ulaştığını söyleyebiliriz (Fotoğraf 2.11).

Araştırma sahasında eğitim fonksiyonunun gelişmesine katkı sağlayabilecek etmenlerden biri de meslek yüksek okulunun açılmasıdır. Tamamıyla hayırseverlerin yardımlarıyla yapımına devam eden okul inşaatının tamamlanması, ilçedeki eğitim-öğretime başlaması sahada eğitim hizmetlerini çeşitlendireceği gibi ilçe ekonomisine de önemli katkıları olacaktır. Bunun yanı sıra ülkenin farklı bölgelerinden öğrencilerin yöreye gelmesi,

sosyal ve kültürel hizmetlerin yeterli olmadığı sahada bunların gelişmesine imkân sağlayacaktır.

Fotoğraf 2.11. Giresun İli'nde Sadece Eynesil İlçe Merkezinde Bulunan İşitme Engelliler İlköğretim Okulu.

2.2.4.2 Tarım fonksiyonu

Eynesil ilçe merkezinin temel geçim kaynaklarından biri tarımdır. Yöre arazisinin büyük bir bölümü tarım alanlarına, özellikle de fındık tarımına ayrılmıştır. Bunun yanında azda olsa çay tarımı da yapılmaktadır. Tarım dışında ekonomik sektörlerin fazla gelişmediği bölgede iş imkânlarının kısıtlı olması insanları tarımsal faaliyetlerde çalışmaya yöneltmiştir. Bu nedenle tarım sektöründe çalışanlar genel anlamda hizmetler sektöründen sonra en fazla insanın çalıştığı alan olarak dikkat çeker. Araştırma sahasında tarım sektörü içinde ilçe tarım müdürlüğü kayıtlarına göre 910 kişi çalışmaktadır. Bunlar toplam çalışanların % 43.6'sını oluşturmaktadır. Bunla birlikte tarımda çalışan nüfusu bu sayı ile sınırlandırmak doğru olmaz. Fındık ve çay tarımının yapıldığı bölgede bu ürünlerin toplama dönemlerinde aile fertlerinin hemen hemen tamamı tarımsal üretime destek olmaktadır. Dolayısıyla doğrudan olmasa da tarım sektöründe çalışan insan sayısı mevcut sayısının çok üstündedir.

Eynesil’de tarım fonksiyonu ilçe merkezinden birkaç yüz metre uzaklaştıkça belirginleşmektedir. Ticari ve hizmet konutlarının yoğunlaştığı Gümüşçay Mahallesi ile Derebaşı Mahallesi’nin kıyı kuşağı dışındaki arazinin tamamı fındık ve çay bahçeleri ile kaplıdır. İlçe merkezine bağlı mahallelerin tamamı coğrafi açıdan köy yerleşmesi özelliği göstermektedir. Mahallerin başlıca ekonomik fonksiyonu tarım olmakla birlikte her evden bir veya birkaç kişinin de tarım sektörü dışında çalıştığı dikkat çekicidir. Başka bir ifade ile tarımla uğraşan aileler geçimlerini sadece bu sektörden sağlamamaktadır. Bununla birlikte yörede diğer sektörlere göre tarım fonksiyonun ağırlığı açık bir şekilde hissedilir.

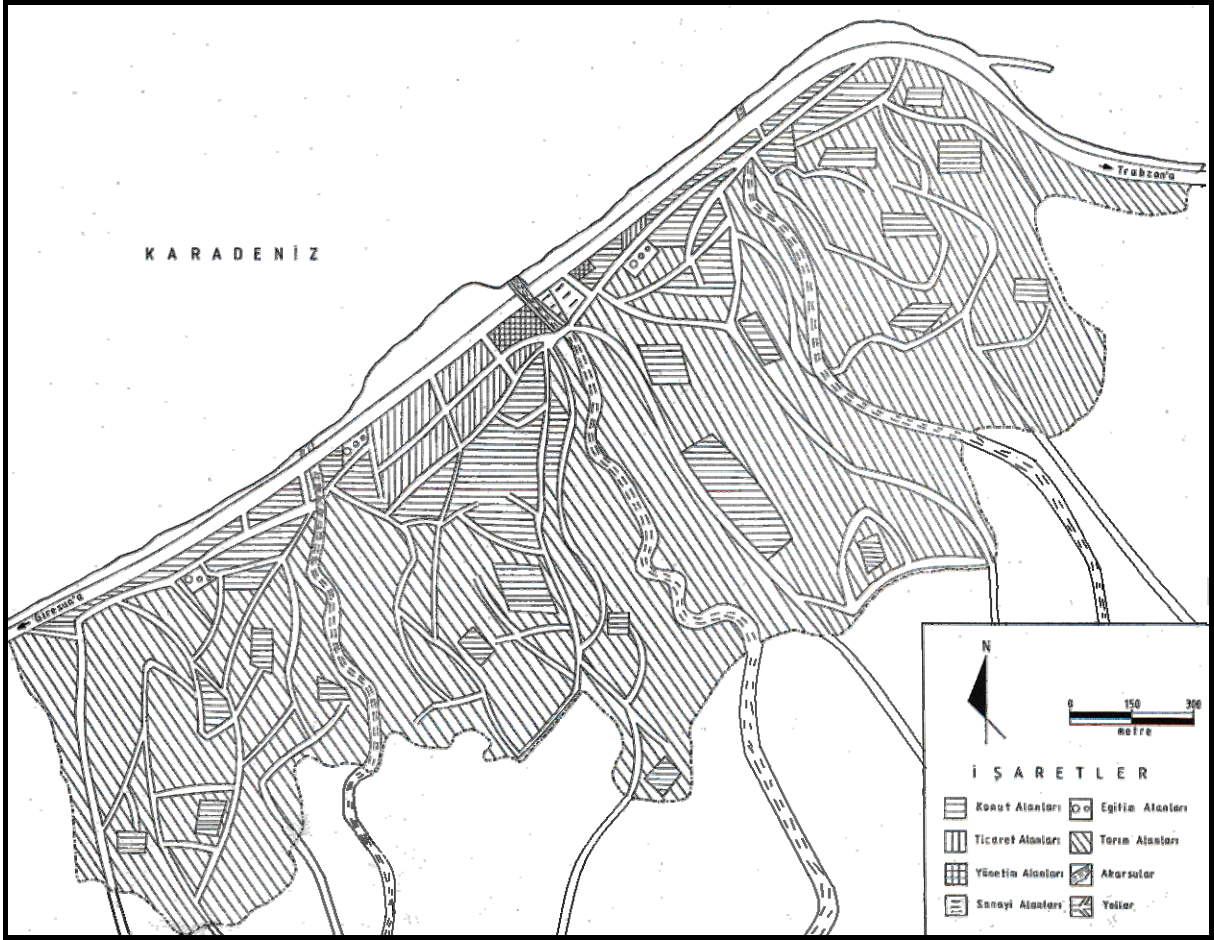
2.2.4.3 Sanayi fonksiyonu

Araştırma sahasında fonksiyonlar içinde en az gelişmiş olanı sanayidir. Nitelim bu alanda çalışan nüfusun (156 kişi) diğer fonksiyonlarda çalışanların ancak % 7.5’ini oluşturmaktadır.

Eynesil ilçe merkezinde modern anlamda bir sanayi tesisi bulunmaktadır. Bunun dışındaki işletmelerin tamamı atölye tipindeki tesislerden ibaret olup, tamamı yerel ihtiyaçları karşılamaya yöneliktir. Aslında Eynesil ilçesi genelinde merkezdeki Akfa Çay Fabrikası dışında 3 tane daha özel çay fabrikası bulunmaktadır. Ancak, çay yaprağı toplanmasına dayalı olan bu sanayi yılın tamamında devamlılık göstermemektedir. Bu nedenle çay tarımına bağlı sanayi bölgede istihdama sadece mevsimlik bir katkı sağlamaktadır.

Sanayi fonksiyonunda ele alınması gereken konulardan biri de yerel ihtiyaçları karşılamaya yönelik olan atölyelerdir. Bunlar demir doğrama, PVC, mermer, briket, marangoz-mobilya ve oto tamirhanesi gibi çeşitli alanlarda hizmet vermektedirler.

Araştırma sahasında sanayi alanında hizmet veren tesisler belli alanlarda toplanmamıştır. Başak bir ifade ile sanayi faaliyetleri için ayrılmış bir yer bulunmamaktadır. Bununla birlikte oto tamirhaneleri, PVC doğrama ve mermer atölyelerinin bir kısmının sahil karayolu boyunca sıralandığı dikkat çeker. Bunun dışındaki demirci, marangoz atölyelerinin ise ilçe merkezinin muhtelif yerlerinde hizmet vermektedirler.

Şekil 2.31 Eynesil Kasabası'nın Fonksiyonel Arazi Kullanım Durumu.

2.2.5 Eynesil'in fonksiyonel sınıflandırmadaki yeri

Bir yerleşmenin oluşmasını ve varlığını sürdürmesini sağlayan ekonomik, sosyal ve kültürel amaçlı güçler veya faktörler, o yerleşmenin fonksiyonları olarak tanımlanır. Bunlar ilk olarak tarımsal ve tarım dışı fonksiyonlar olarak iki gruba ayrılır¹²⁵. Araştırma sahasında tarım dışı fonksiyonlar hizmetler ve sanayi fonksiyonunda ibarettir. Hizmetler de kendi arasında yönetim, ticaret, eğitim ve ulaşım gibi çeşitli sektörlerden oluşmaktadır. Eynesil’de çalışanların bu üç ana sektör içinde dağılımına baktığımızda ilk sırada hizmetler sektörünün (% 48.9) yer aldığı görülür. Tarım fonksiyonunda çalışanlar toplam çalışanların % 43.6’sını, sanayide çalışanlar ise % 7.5’ini teşkil eder.

Yerleşmeler değişik şekillerde sınıflandırılır. Bununla birlikte araştırma sahasının sürekli yerleşme olması nedeniyle sınıflandırmayı bu kapsamda ele almak daha doğru

¹²⁵ Doğanay, 1997, A.g.e., s. 22.

olacaktır. Bu yönüyle daimi yerleşmeler köy, kasaba ve şehirlerden oluşmaktadır¹²⁶. Eynesil, idari coğrafya açısından ilçe merkezi durumundadır. Bu nedenle DİE (TÜİK) tarafından şehir olarak kabul edilmektedir. Ancak coğrafi açıdan bir yerleşmenin şehir veya kasaba yerleşmesi olup olmadığı çeşitli kriterlere bağlıdır. Bunlar yönetim, planlama, nüfus ve ekonomik fonksiyonlar gibi kıstaslardan oluşur¹²⁷.

Kır ve kent ayrımında üzerinde en çok durulan kriter nüfustur. Nüfusun miktarı temel belirleyici olarak ele alınır. Ancak bir yerleşmenin şehir sayılması için ne kadar nüfusa sahip olması gerektiği konusunda coğrafyacılar arasında görüş birliği yoktur. Bununla birlikte nüfusun sürekli olarak artması, şehir ayrımında tespit edilen nüfus miktarındaki görüş farklılıklarının normal olarak karşılanması gerekir. DARKOT¹²⁸ bir yerleşmenin şehir sayılabilmesi için nüfusunun 3000 olması gerektiğini, TÜMERTEKİN¹²⁹ ve EMİROĞLU¹³⁰ ise 10000 olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda ÖZÇAĞLAR, şehir yerleşmelerini tanımlarken Türkiye’de bir yerleşmenin şehir özelliklerini kazanabilmesi için nüfusun 20000 üzerinde olması gerektiğini, ancak nüfusu bu sayının biraz altında olan bir yerleşmenin şehir olabileceği gibi, nüfusu 20000’den fazla bir yerleşmenin de kasaba olabileceğini ifade etmiştir¹³¹.

Kır ve kent ayrımında üzerinde nüfus dışında üzerinde durulan bir başka faktör ekonomik fonksiyonlardır. Bu konuda çalışan çok sayıda coğrafyacı şehir ayrımında nüfusun önemli bir kıstas olduğunu ancak bunun yanında çalışanların fonksiyonlara göre dağılımına da bakılması dikkate alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konuda DOĞANAY, herhangi bir yerleşmede aktif nüfusun % 50’den fazlası tarım dışı sektörlerde çalışıyorsa, bu tip yerleşmenin şehir sayılması gerektiğini ifade etmiştir. Bunu dışında ÖZGÜR’de yerleşmelerin fonksiyonel bakımdan bir sınıflandırma yapmıştır. Bu sınıflandırmada esasen, iktisaden faal olan nüfus içerisinde primer (tarım, ormancılık, balıkçılık vs.), sekonder (maden çıkarımı, imalat, inşaat), ve tersiyer (ticaret, mali işler, diğer sosyal ve kişisel hizmetler) sektörlerde çalışan nüfusun oranlarına göre yerleşmelerin genel fonksiyon ya da karakterlerinin belirlenmesidir. Buna göre; tarım, tarım/endüstri, tarım/hizmet, tarım/hizmet/endüstri,

¹²⁶ Özçağlar, 1997, A.g.e., s. 6.

¹²⁷ Doğanay, 1997, A.g.e., s. 407-411.

¹²⁸ Besim Darkot, 1967, Şehir Ayrımında Nüfus Sayısı ve Fonksiyon Kriterleri, İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Dergisi, cilt: 8, sayı: 17, s. 7, İstanbul.

¹²⁹ Erol Tümertekin, 1973, Türkiye’de Şehirleşme ve Şehirsel Fonksiyonlar, İstanbul Üniv. Yay. No: 1840, Coğrafya Enst. Yay. No: 72, s.23, İstanbul.

¹³⁰ Mecdi Emiroğlu, 1975, Türkiye Coğrafya Bölgelerine Göre Şehir Yerleşmeleri ve Şehirli Nüfus, D:T:C:F: Coğrafya Araştırmaları Dergisi, sayı: 7, s. 127, Ankara.

¹³¹ Özçağlar, 1997, A.g.e., s. 9.

endüstri, endüstri/hizmet (veya hizmet/endüstri) ve hizmet olmak üzere, faaliyetlerin oransal ağırlığına göre 7 tip ayırım yapılmaktadır¹³².

İdari açıdan ilçe merkezi olan Eynesil, 2000 Genel Nüfus Sayım sonuçlarına göre 10667 nüfusa sahiptir. Bu durumda kır ve kent ayırımında pek çok araştırmacıya göre eşik değer olarak kabul edilen 10000 nüfusun üzerinde olan Eynesil şehir olarak değerlendirilebilir. Ancak 2006 yılı Eynesil Sağlık Ocağı kayıtlarına göre ilçe merkezinin nüfusu 6144'tür. Dolayısıyla Eynesil gerçekte 10000 nüfus kriterinden bir hayli uzak olup, bu kıstasa göre şehirden ziyade kasaba yerleşmesi niteliği taşımaktadır.

Eynesil fonksiyonel sınıflandırma bakımından değerlendirildiğinde; genelde hizmet ve tarım fonksiyonun ön plana çıktığı görülür. Ülkemizde az ya da çok tarımın etkisinde, bunun yanında tarım dışı faaliyetlerin geliştiği ve çeşitlendiği idari merkezlerin kiminde tarımla birlikte hizmet, kiminde tarımla endüstri, diğer bölümlünde de tarım, hizmet ve endüstri bir arada önemlidir. Mülki idare merkezi olmaları nedeniyle, tarımsal özellikleri yanında, yönetim, yargı ve askerlik gibi halk ile devlet arasındaki resmi ilişkilerin düzenlenmesi, gerek o merkez ve gerekse ona bağlı (idari, sosyal ve ekonomik açıdan) kır yerleşmelerindeki ürün fazlasının mübadelesi, zaman içinde çeşitli ihtiyaçların karşılanması sayesinde hizmet unsurlarının gelişmesiyle tarım/hizmet ikilisinin etkisine girmiş çok sayıda yerleşme bulunmaktadır. Yerleşme tipi olarak kasabalara karşılık gelen bu yerleşmelerin nüfus büyüklüğü 2000 ile 20000 arasında değişmektedir. Bu şekildeki tarım/hizmet kasabalarında çalışan nüfusun % 25-50'si tarımsal, % 27-50'si hizmet, ancak % 24'ü de endüstriyel faaliyetlere katılmaktadır¹³³. Nitekim faal nüfusun % 48.9'u hizmet, % 43.6'sı tarım ve % 7.5'i de sanayi alanında çalıştığı Eynesil ilçe merkezi, hizmet ve tarım sektörlerinin hâkim olduğu tipik bir tarım/hizmet kasabasıdır.

Kasabalar, köy yerleşmesi ile şehir arasında köprü oluşturan yerleşmelerdir. Fonksiyonları itibariyle şehirler kadar gelişmemiş, fakat köy yerleşmelerine oranla bir hayli gelişmiş yerleşmeler olan kasabalarda hem köy, hem de şehir hayat tarzı bir arada bulunur¹³⁴. Gerçekten de Eynesil ilçe merkezi genel anlamda bu durumu yansıtmaktadır. Hizmet ve ticaret faaliyetlerinin yoğun olduğu kasaba merkezi şehir özelliği gösterirken, merkezden 100-

¹³² E. Murat Özgür, Yeni İlçe Merkezlerinin Fonksiyonel Bakımından Gösterdiği Özellikler, Ankara Üniv. D.T.C.F. Coğrafya Araştırmaları Dergisi, sayı: 12, s. 27, Ankara.

¹³³ E. Murat Özgür, 1996, İl ve İlçe Merkezlerimizin, Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı Bakımından Sınıflandırılması, Ankara Üniv. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, sayı: 5, s.57-59, Ankara.

¹³⁴ Özçağlar, 1997, A.g.e., s. 7.

150 m dışarı çıkıldığında fındık ve çay bahçeleri ortaya çıkmakta ve tamamen köy yaşam tarzı belirmektedir.

Fotoğraf 2.12 Eynesil Kasabasının Batı-Doğu Yönünde Görünümü.

2.2.6 Konutlar

Yerleşmelerin yapısını oluşturan en küçük elemana konut denir. Mesken ya da konut, en ilkel çardak, mağara, çadır, mavna veya basit bir kulübe olabildiği gibi bir çiftlik ve gökdelen de olabilir. Bunun yanında mesken sadece insanların yaşadıkları yapılar değil, aynı zamanda her türlü sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılama yönelik olan (cami, sinema, hayvan barınakları vb.) bütün binaları kapsamaktadır¹³⁵.

İnsanlar devamlı, geçici, münferit veya toplu bir halde; ne şekilde yerleşmiş bulunursa bulunsun, içecek yiyecek ve diğer ihtiyaçlarını karşılayan yere ya da çevresine az çok bağlıdır ve inşa ettikleri mesken şekillerinde olduğu kadar, yerleşme yerinin seçilmesinde, yerleşmenin teşekkülünde, şeklinde ve bu yer ve çevre coğrafi şartlarının büyük bir etkisi vardır¹³⁶.

¹³⁵ Tolun-Denker, 1977, A.g.e., s. 59-60.

¹³⁶ Tanoğlu, 1969, A.g.e., s. 200.

Meskenlerin inşasında ve şekilleri üzerinde coğrafi çevrenin yan sıra sosyo-kültürel, ekonomik, tarihi gibi çeşitli faktörlerin etkileri vardır. Bütün bunlara bağlı olarak konutların yapı ve şekilleri bölge ve yörelere göre farklılık göstermektedir. Bu nedenle konutların şekil ve yapıları üzerinde etki eden etmenler ayrıntıda pek çok başlık altında incelenebilirse de doğal çevre özellikleri ve sosyo-ekonomik şartların konutlar üzerindeki etkisi şeklinde iki ana başlık altında ele alınmasının pratikte daha yararlı olacağı kanaatindeyiz.

2.2.6.1 Doğal çevre şartları ve konutlar

Konutlar şekillerinde coğrafyayı ilgilendiren konu çevreden sağlanan yapı malzemesinin evin inşası üzerindeki etkisi ve çevre koşullarına uymak kaygısı ile eve verilen şekillerdir. İnsan bütün faaliyetlerinde olduğu gibi, evinin inşasında da içinde bulunduğu coğrafi çevre koşulların etkisinde kalır¹³⁷. Araştırma sahasında meskenlerin şekil ve yapı malzemesi üzerinde etkili olan temel çevre faktörleri iklim ve bitki örtüsü ve jeolojik yapıdır. Bu faktörler konutların gerek şekil ve gerekse de yapımı üzerinde etkili olmuştur.

Araştırma sahasında konut yapımında öceleri en çok kullanılan malzeme taş ve ahşaptı. Taş malzeme evlerin toprakla temas eden kısımlarında kullanılırken, iç bölmeler ve çatı yapımında ahşap malzeme kullanılmaktaydı (Fotoğraf 2.13). Ancak günümüzde çevreden sağlanan malzemelerle konut inşası oldukça azalmıştır. Bu anlamda özellikle de taş malzeme kullanımı tamamen ortadan kalkmış, buna karşılık ahşap kullanımı eskisi kadar olmasa da günümüzde de özellikle evlerin çerçeve, kapı ve çatı kısımlarının yapımında çok yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Konutların şekli üzerinde etkili olan en önemli faktörlerden biri iklimdir. Eynesil her mevsim bol miktarda yağış alması meskenlerin ve nispi nemin fazla olması evlerin çatı şekillerini etkilediği gibi konut yapımında kullanılan malzemeyi de etkilemiştir. Yıl içerisinde devamlı yağış olması evlerin çatılarının eğimli yapılması zorunluluğunu doğurmuştur. Bu nedenle evlerin çatıları iki ya da 4 tarafa meyilli olarak yapılır. Bu sayede kış mevsiminde karın çatıda uzun süre kalması engellenmiş olur. Çatılarda örtü olarak eskiden yaygın olarak kiremit kullanılırken, günümüzde teneke veya çinko kullanılmaktadır. İklim faktörü ayrıca konut yapımında malzeme kullanımını etkilemektedir. Yörede yağış ve nemin fazla olması evlerin toprakla temas eden kısımlarının rutubete karşı dayanaklı malzemelerden yapılmasına

¹³⁷ Tolun-Denker, 1977, A.g.e., s. 60.

neden olmuştur. Bu nedenle son yıllarda evlerin toprakla temas eden yüzeyleri betondan yapılırken, üst katlarda tuğla kullanılmaktadır.

Fotoğraf 2.13 Alt Katı Taş Malzeme Kullanılarak İnşa Edilmiş Eski Tip Bir Konut.

Doğal çevre faktörleri ayrıca konutların kuruluş yerleri üzerinde de rol oynar. Nitekim araştırma sahasında konutların genel olarak vadi içlerinden ziyade sırtlarda kurulması buraların vadilere oranla daha havadar ve güneş ışınlarını doğrudan alması gibi faktörlerle ilgilidir. Bunun yanı sıra sırtların vadi içlerine oranla daha az eğimli olmaları da meskenlerin buralarda kurulmasına yol açmıştır. Gerçekten de sahadaki yerleşmelerin dağılımına baktığımızda kıyı kuşağı dışındaki tüm yerleşme birimlerindeki konutların büyük bir kısmının sırt ve yamaçlarda kurulduğu görülmektedir.

2.2.6.2 Sosyo-ekonomik şartlar ve konutlar

Konutlar sadece doğal çevrenin şekillendirdiği eserler değildir. Buların yapılış ve şekillenmelerinde, bölge ailelerinin gelenek ve görenekleri sosyal, ekonomik ve kültürel düzeyleri ile uğraşılan ekonomik faaliyetler gibi beşeri faktörler de etkili olmaktadır. Araştırma sahasında eskiden beri önemli olan tarım faaliyetlerine bağlı olarak ev ve eklentileri de sürdürülen ekonomik faaliyete uygun şekillerde yapılmıştır.

Araştırma sahasında özellikle fındık ve çay tarımından elde edilen gelirin yanı sıra çok sayıda işçinin yurt içi ve yurt dışında çalışması yöre insanının ekonomik seviyesinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Bu şekilde yöre insanının ekonomik durumunun gelişmesi meskenlerin inşasında kullanılan malzemelerin ve yapı şekillerinin değişmesine yol açmıştır. Ulaşım imkânların gelişmiş olduğu sahada bütün bu faktörlere bağlı olarak mesken yapımında tamamen çağdaş yapı malzemeleri kullanılmaya başlanmış ve konutların planlarında da önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Eski dönemlerde çevreden sağlanan malzeme ile yapılan konutların alt katı ahır, üst katı ise oturma yeri olarak kullanılmaktaydı. Evin iç bölmeleri tamamen ahşap malzemeden yapılıyordu. Bu tip evlerde genelde iki ya da evin dışında ancak eve bitişik bir oda olmak üzere toplam üç odadan oluşuyordu. Evin mutfak ve oturma odasını aşana oluşturuyordu. Tuvalet ise evin dışında bulunuyordu.

Fotoğraf 2.14 Eynesil İlçe Merkezi'nde Son Yıllarda Çağdaş Yapı Malzemeleri ile İnşa Edilen Apartman Tarzındaki Konut Sayıları Artmaktadır.

Buna karşılık günümüzde evlerin alt katları yine ahır olarak yapılıyorsa da konutların inşasında tuğla, demir, çimento gibi tamamen çağdaş yapı malzemeleri kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra evlerin planlarında önemli değişiklikler vardır. Yeni konutların oturma için ayrılan üst katlarında yatak odaları, mutfak, banyo tuvalet gibi bölümler birbirinden ayrı olarak aynı katta yer almaktadır.

Araştırma sahasında konutlardaki kat ve oda sayıları ailelerin ekonomik seviyelerine ve yapılarına bağlı olarak değişmektedir. Ekonomik durumu iyi olan ve çok nüfuslu aileler genellikle çok katlı ve oda sayısı fazla olan konutlarda oturmaktadırlar. Ticari ve hizmetler fonksiyonlarını geliştirdiği kasaba merkezinde konutların kat sayılarının arttığı, sahil kesiminde 5-6 katlı konutların fazlalaştığı dikkat çeker (Fotoğraf 2.14).

Mesken, daha önce de ifade edildiği gibi insanların yaşadığı evlerin dışında ahır, merek, fabrika, çadır gibi insanların doğrudan ya da dolaylı olarak yararlandıkları her türlü yapıyı kapsamaktadır. Bu açıdan araştırma sahasında sürdürülen ekonomik faaliyete göre serander, merek gibi ev eklentilerinin de ele alınması gerekir. Bunlar içerisinde en dikkat çeken yerden 1.5-2 m yüksekte direkler üstünde ahşap malzeme kullanılarak yapılan bir çeşit ambar hizmeti gören seranderlerdir. Yörede fındık ve çay tarımından önce mısır tarımının çok yaygın bir şekilde yapılması nedeniyle mısırın kurutulması ve nemden korunabilmesi için her ailenin seranderi bulunuyordu. Bugün tarım faaliyetinin değişmesi ile birlikte seranderlerin sayısı da önemli oranda azalmıştır (Fotoğraf 2.15).

Netice itibarıyla araştırma sahasında doğal çevre faktörleri ve sosyo-ekonomik faktörlerin bağlı olarak iki katlı konutlar yaygındır. Bunlar gerek kullanılan yapı malzemeleri ve gerekse de inşa şekilleri bakımından birbirlerine benzerler. Meskenler çağdaş yapı malzemeleri ile inşa edilmekte, ancak çatı kısımları çevreden sağlanan ahşap malzeme ile yapılmaktadır.

Fotoğraf 2.15 Ahşap Malzeme Kullanılarak Yapılan Seranderlerin Sayıları Oldukça Azalmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

3.1 Tarım

3.1.1 Tarımın başlıca özellikleri

Araştırma sahasında ekonominin temeli tarıma dayanır. Ticari anlamda fındık ve çay tarımının yapılmış olduğu yörede aileler çeşitli sebze ve meyveler de yetiştirmektedirler. Ancak sebze üretimi pazar için değil ailelerin kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Araştırma sahasında toplam arazinin % 96.8'sini ekili-dikili alanlar (çay-fındık) oluşturması nedeniyle hayvancılık faaliyeti gelişmemiştir. Hayvancılık geçim tipi şeklinde olup, çok az sayıda aile tarafından yapılmaktadır.

Tarımsal faaliyetle içerisinde en yaygın olan fındık tarımıdır. Araştırma sahasında gerek toplam yüzölçümü ve gerekse de tarım alanlarının büyük bir bölümü fındık tarımına ayrılmıştır. Fındıktan sonra ikinci sırayı çay tarımı alır. Fındık ve çay bahçeleri müstakil olarak küçük parseller halinde kıyıda itibaren görülmeye başlar. Ancak bazı yerlerde fındık ağaçları altında çay tarımının da yapıldığı görülür. Hatta bazı durumlarda yeni oluşturulan çay bahçelerinde çay fideleri arasında fasulye, kabak, lahana gibi sebzelerin de yetiştirildiği görülür (Fotoğraf 3.16). Polikültür tarım sistemi olarak ifade edilen bu sistemle insanlar tarım arazilerinin kıt olması nedeniyle aynı bahçede birden fazla ürün elde etmek suretiyle ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır.

Fotoğraf 3.16 Yeni Oluşturulan Çay Bahçeleri İçinde Polikültür Tarım Şeklinde Fasulye Yetiştirilmektedir.

Tarımsal faaliyet içerisinde dikkat çeken bir başka özellik de kivi, mandalina, incir, portakal gibi ürünlerin tropikal ve subtropikal meyvelerin yetiştirilmesidir. İklim şartlarının uygun olması kıyıya yakın yerlerde bu meyvelerin yetiştirilebilmesini sağlamıştır.

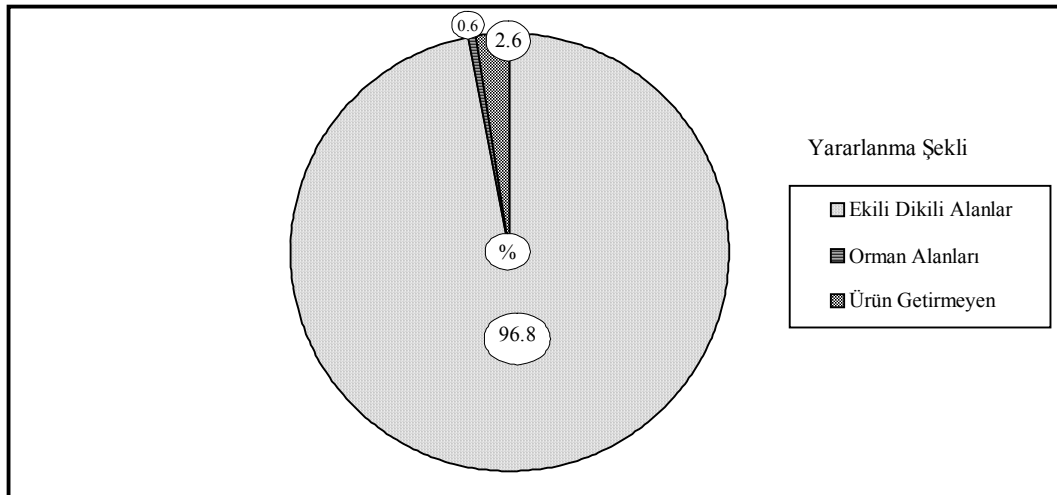
3.1.2 Topraktan yararlanma durumu ve bölünüşü

Toprağın değişik sosyal ve ekonomik amaçlarla kullanılması veya değerlendirilmesi faaliyeti topraktan yararlanmayı ifade etmektedir. Bu bakımdan araziler tarım, orman, çayır-mera ile ürün getirmeyen alanlar olarak sınıflandırılmaktadır¹³⁸. Araştırma sahası toplam arazisinin (1565.8 hektar), 1516.3 hektarı tarım, 9.5 hektarı orman-mera, 40 hektarı ürün getirmeyen alanlardan meydana gelir. Bu duruma göre araştırma sahasının % 97.4'ü faydalanılan arazilerden oluşmaktadır. Kullanım dışı alanlar ise toplam arazinin sadece % 2.6'sını oluşturur (Tablo 2.29, Şekil 3.32).

Tablo 2.29 Eynesil İlçe Merkezi Arazi Kullanım Durumu (2007)

Kullanım Şekli	Alanı (ha)	%'si
Ekili-Dikili	1516.3	96.8
Orman-Mera	9.5	0.6
Ürün Getirmeyen	40.0	2.6
Toplam	1565.8	100.0

Kaynak: Tarım İlçe Müdürlüğü Verileri.

Şekil 3.32 Eynesil İlçe Merkezi Arazi Kullanım Durumu (2007).

¹³⁸ Hayati Doğanay, 1995, Türkiye Ekonomik Coğrafyası. Çizgi Kitabevi, s. 62, Konya.

Eynesil ilçe merkezi topraklarında en geniş alanı 1516.3 hektar ile ekili-dikili araziler oluşturur. Başka bir ifadeyle toplam arazinin % 96.8'i tarıma ayrılmıştır. Bu oran toprakların % 25.2'si tarım alanlarından oluşan Giresun ilinden¹³⁹, hem de % 34.4 ekili-dikili arazilerden oluşan Türkiye genelinden çok yüksektir. Araştırma sahasında tarım alanlarının oranı çok yüksek olmasında özellikle fındık ve çay bahçelerinin eğimli yamaçlarda kurulması ve buralarda istifade edilmesinden kaynaklanmıştır. Bunun yanı sıra inceleme sahası arazisinin kıyıda ancak 400–500 m'ye kadar çıkması da tarım alanlarının genişlemesinde etkili olmuştur. Bilindiği gibi gerek fındık ve gerekse de çay tarımının bu yükseltilere kadar ekonomik olarak yetiştirilmesi araştırma sahası topraklarının neredeyse tamamının fındık ve çay bahçelerine dönüştürülmesine sebep olmuştur. Bu nedenlerle tarım alanları yörede çok geniş yer kaplamaktadır. Araştırma sahasında ekili-dikili alanlardan sonra en fazla yer kaplayan arazi 40 hektar (% 2.6) ile ürün getirmeyen alanlar oluşturur. Bu alanlar yerleşim yerleri, akarsu yatakları, kayalıklar gibi boş arazilerden ibarettir. Toplam arazi içerisinde en az paya orman-mera alanları sahiptir. Nitekim 9.5 hektar ile toplam yüzölçümün sadece % 0.6'sını oluşturan bu alanlar ancak eğimi fazla olan tepelik yerlerde görülür.

Eynesil ilçe merkezi Doğu Karadeniz Bölümünün kıyı kuşağında denizden ancak 400-500 m yükseltilere kadar çıkmaktadır. Bol yağışlı bir iklimin mevcudiyeti ve sıcaklıkların uygun olması gibi uygun iklim koşulları yörede fındık ve çay tarımını geniş alanlarda yapılmasına neden olmuştur. Öyle ki sahanın tamamına yakını fındık ve çay bahçeleriyle kaplı durumdadır. Çay ve fındık bahçelerinin eğimli topografya yüzeylerinde bile çok rahat bir şekilde kurulabilmesi araştırma sahasında dikili alanların (% 96.2) çok geniş yer kaplamasına yol açmıştır.

3.1.3 Parsel büyüklüğü ve mülkiyet durumu

Tarım arazilerinin parsel büyüklüğü üretim durumunu etkilemektedir. Araştırma sahasında tarım alanları genel olarak küçük ve dağınık parsellerden oluşmaktadır. Yörede birbirinden ayrı parsellerde fındık, çay ve çeşitli sebzeler yetiştirilmektedir. Bunun yanı sıra tarım alanlarının küçük olması aynı bahçede çeşitli ürünlerin bir arada yetiştirilmesi zorunluluğunu doğurmuştur. Bu nedenle yöre insanı birim alandan en iyi şekilde yararlanmak için, fındık bahçeleri altında çay tarımı, mısır tarlaları arasında fasulye, lahana vb. sebze tarımı

¹³⁹ Giresun Tarım Master Planı, 2005, s. 20, Ankara.

yapılmaktadır. Bu durum yetiştirilen ürünlerin hem miktarını, hem de kalitesinde düşüşlere neden olmaktadır.

Araştırma sahasının bulunduğu Karadeniz Bölgesi kıyı kuşağı ülkemizde nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu yerlerin başında gelir. Topografyanın engebeli olduğu bölgelerde tarım alanları dağınık ve küçük parsellerden oluşmaktadır. Araştırma sahasında bölge geneline göre tarım alanlarının çok yüksek olmasına karşılık nüfus yoğunluğunun fazla olması, arazilerin miras yoluyla küçülmesine neden olmuştur. Ayrıca tarım topraklarının küçük ve dağınık olmaları nüfusun tarımsal faaliyetlerinde ilk planda kendi ihtiyaçlarının giderilme amacıyla faaliyette bulunmalarını zorunlu kılmaktadır. Bu durum yapılan üretimin ekonomik olmasını etkilemiş, fındık ve çay dışındaki tarımsal üretimin geçim tipi şeklinde olmasına yol açmıştır.¹⁴⁰

Topu Kadastro Müdürlüğü verilerine göre Eynesil ilçe merkezinde 5033 parsel için toplam 1055.7 hektar arazi mevcuttur. Bu verilere göre ortalama parsel yüzölçümü 2.1 dekadır. Parsel büyüklükleri mahallelere göre değişiklik göstermekte, özellikle topografyanın eğimli ve engebeli olduğu mahallelerde ortalama parsel yüzölçümlerinin küçüldüğü dikkat çeker. Nitekim en düşük parsel yüzölçümlerine diğer mahallelere göre daha engebeli araziye sahip Boztepe ve Altınlı mahallelerinde rastlanmaktadır. Bu iki mahallede ortalama parsel büyüklüğü 1.7 dekar iken, Köseli Mahallesi'nde 2.1, Derebaşı Mahallesi'nde 2.5 ve Gümüşçay Mahallesi'nde ise 2.8 dekadır (Tablo 3.30).

Tablo 3.30 Eynesil İlçe Merkezi'nde Parsel Sayısı ve Ortalama Parsel Büyüklükleri (2006).

Mahalleler	Parsel Sayısı	Ort. Büyüklük (da)	Toplam (da)
Gümüşçay Mah.	1221	2.8	3462
Boztepe Mah.	1894	1.7	3210
Altınlı Mah.	655	1.7	109.2
Derebaşı Mah.	411	2.5	1017
Köseli Mah.	852	2.1	1776
Toplam	5033	2.1	10557

Kaynak: Görele İlçesi Tapu Kadastro Müdürlüğü Verileri.

3.1.4 Tarım ürünlerinin ekiliş sahaları ve üretim durumu

Eynesil ilçe merkezinde, 1516.3 hektar olan tarım alanlarının büyük bir bölümü dikili alanlara ayrılmıştır. Tarım alanlarının % 84.9'u (1287.1 hektar) fındık, % 14.4'ünde (218.5 hektar) ise çay tarımı yapılmaktadır. Bu iki ürünün tarım alanlarının % 99.3'ünü

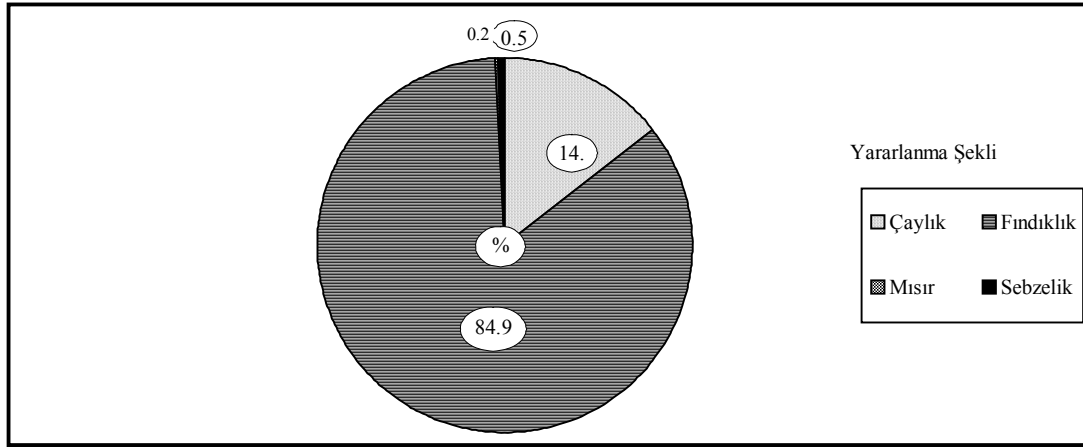
¹⁴⁰ Mecdi Emiroğlu, 1971, Coğrafi Bölgelere Göre Kırsal Yerleşmelere Yüzölçümü, Parsel Sayısı ve Genişlikleri İle İlgili Bir Araştırma, Ankara Üniv. Coğrafya Araştırma Dergisi, s. 3-4, sayfa 110, Ankara.

kaplamaktadır. Yörede dikili alanların çok fazla olması fındık ve çay bitkisinden elde edilen gelirin diğer ürünlere göre fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra tarım arazilerinin küçük olması diğer ürünlerin yetiştirilmesini de etkilemektedir. Bu nedenle yörede birim alandan en fazla girdi sağlayan ürünlerin (fındık ve çay) yetiştirilmesine öncelik verilmektedir (Tablo 3.31, Şekil 3.33).

Tablo 3.31 Eynesil İlçe Merkezi'nde Tarım Ürünlerine Göre Arazi Kullanım Durumu (2006).

Yararlanma Şekli	Yüzölçümü (ha.)	%'si
Çaylık	218.5	14.4
Fındıklık	1287.1	84.9
Mısır	3.0	0.2
Sebzelik	7.7	0.5
Toplam	1516.3	100

Kaynak: Tarım İlçe Müdürlüğü Verileri.

Şekil 3.33 Eynesil İlçe Merkezi'nde Tarım Ürünlerine Göre Arazi Kullanım Durumu (2006).

Araştırma sahasında ekili alanlar mısır ve sebze, özellikle de patates tarımına ayrılmıştır. Bu ürünlerin üretimi ailelerin kendi ihtiyacını karşılamaya yönelik olarak yapılmakta olup, ticari bir önemi yoktur. Eskiden daha geniş alanlarda tarımı yapılan mısır, günümüzde sınırlı alanlarda ekimi yapılmaktadır. Bu nedenle tarım alanlarının ancak % 0,2'sinde (3 hektar) mısır tarımı yapılmaktadır. Aynı şekilde sebzelik alanlar da tarım alanlarının % 0.5 gibi çok küçük bir bölümünü teşkil eder. Başka bir ifadeyle araştırma sahasında mısır ve sebze tarımı ayrılmış alanlar yok denecek kadar azdır. Bu ürünler genelde evlerin kenarlarındaki bahçelerde yan yana veya iç içe yetiştirilmektedir. Aynı bahçe içerisinde bir bölümde mısır tarımı yapılırken hemen yanında sebze, genellikle de patates yetiştirilmektedir.

3.1.4.1 ay tarımı

Araştırma sahasında toplam 1516.3 hektar tarım alanının 218.5 hektarı çay ziraatına ayrılmıştır. Tarım alanlarının % 14.4'ünü oluşturan çay alanları, dikili alanların (1505.6 ha) ise % 14.5'ini kaplamaktadır. ay bahçeleri findık bahçeleri arasında kuk parseller halinde bulunmaktadır (Fotoğraf 3.17).

Eynesil, ikinci sınıf çay tarım bölgesinde bulunmasına rağmen birim alandan elde edilen üretim miktarı oldukça yüksektir. Tarım ilçe müdürlüğü verilerine göre ortalama olarak dekara başına 1000 kg yaş çay yaprağı alınabilmektedir. Buna göre Eynesil'de kesin olmamakla birlikte yaklaşık 2185 ton yaş çay yaprağı toplanmaktadır.

Fotoğraf 3.17 Kuk Parseller Halindeki ay Bahçeleri.

Ülkemizde ay tarımı Cumhuriyet devrinde, özellikle de 1950'den sonra giderek büyük bir önem kazanmıştır. İlk olarak 1924 yılında çay deneme bahçesi kurulması başlanan çay ziraatı halkın ilgi göstermemesi nedeniyle başarısız oldu. Daha sonra 1937–1940 yılları arasında 735 hektarlık çay bahçesi oluşturularak çay tarımı yapılmaya başlandı. 1940 yılında (3788 Sayılı Kanuna göre) Rize merkez olmak üzere doğuda Sarp köyü (Gürcistan sınırı), batıda Araklı ilçe merkezinin doğusundaki Karadere'ye kadar olan saha çay dikim bölgesi olarak tespit edildi. Ancak artan ihtiyaç ve ailelere büyük gelir sağlaması gibi nedenlerle çay

tarım alanlarının genişletilmesine ihtiyaç duyuldu. Bu nedenlerle 1951 yılında devlet (5748 Sayılı Kanun) çay tarım bölgesini Artvin ilinin kıyı bölgeleri ile Trabzon, Giresun ve Ordu ilinin batısında Fatsa'ya kadar genişlemesine karar verildi¹⁴¹. Böylece bu tarihten itibaren çay tarım bölgesine giren Eynesil'de çay tarım alanları oluşturularak çay tarımına başlanmış oldu.

Çay bitkisi nemli tropikal ve nemli subtropikal kuşağın bitkisidir. Ancak dünya üzerinde, kuzey yarımkürede 42°, güney yarımkürede 24° güney enlemlerine kadar çok geniş bir bölgede yetişebilmektedir¹⁴². Bununla birlikte sıcaklık, bağıl nem, toprak kalitesi ve bakı gibi faktörler verim ve kaliteyi etkileyen en önemli doğal unsurlardır¹⁴³.

İklim ve toprak şartları çayın yetişmesi için en önemli iki unsurdur. Çay bitkisi fazla sıcak ve fazla soğuğa dayanamamaktadır. Ortalama en yüksek sıcaklıkların 35°C üzerine çıkmasıyla yanma ve kavrulmalar görülür. Aylık ortalama sıcaklıkların da büyük farklılıklar göstermemesi gerekmektedir. Sıcaklığın -8 °C aşağı düşmesi çay bitkisinin yaşamasını ve ürün vermesini olumsuz yönde etkilemektedir¹⁴⁴.

Araştırma sahasında en yüksek sıcaklıklar bile nadiren 35 °C'nin üzerine çıkmakta ve en düşük sıcaklıklarda -8 °C'nin altına düşmemektedir. Bunun yanı sıra aylık ortalama sıcaklık farklarının da en düşük olduğu yerlerin başında gelen araştırma sahası, sıcaklık şartları bakımından çay tarımı için optimum şartlara sahiptir.

Çay bitkisinin gelişmesi için sıcaklık kadar yağış ve nemin de büyük etkisi vardır. Bilhassa yetiştirme devresinde bol yağış isteyen çayın yetişmesi için yıllık yağış 1600 mm'den az olmamalıdır. Yağışın yılın tamamına dağılmış olması da iyi yetiştirme için önemlidir. Bunun yanı sıra çay üretiminde nispi nem değerlerinin ayrı bir yeri vardır. Yıllık nispi nem değerlerinin % 70'den düşük olmaması gerekir¹⁴⁵.

Eynesil ilçe merkezi çay için gerekli olan yıllık yağış miktarı dışında uygun iklim koşullarına sahiptir. Yıllık ortalama yağış 1284 mm ile çay bitkisinin yetişmesi için gerekli olan 1600 mm altında olmasına rağmen nispi nem değerlerinin yüksek olması çay üretimi için uygun ortamı sağlar. Nitekim Eynesil Meteoroloji İstasyonu verilerine göre yıllık ortalama nispi nem % 70 ile çay için gerekli olan ortalama değere yakındır. Çay bitkisinin

¹⁴¹ Doğanay, 1998, A.g.e., s. 157-158.

¹⁴² Tefvik Tarkan, 1973, Türkiye'de Çay Ziraatı ve Endüstrisi, Atatürk Üniv. Yay. No. 195, Edebiyat Fak. Yay. No. 45, Yardımcı Ders Kitabı No: 1, Sevinç Matbaası, s. 4, Ankara.

¹⁴³ İhsan Bulut, 2006, Genel Tarım Bilgileri ve Tarımın Coğrafi Esasları (Ziraat Coğrafyası), Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, s. 91, Ankara.

¹⁴⁴ Alaattin Tandoğan, 1970, Çayeli ve Pazar İlçelerinin Ekonomik Yapısı, Ankara Üniv. DTCF Dergisi, Cilt: 19, Sayı: 1-4, s. 86, Ankara.

¹⁴⁵ Süha Göney, 1986, Sıcak Bölgelerde Ziraat Hayatı, İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Yay. No: 2732, Coğrafya Enstitüsü Yay. No: 116, s. 190, İstanbul.

yapraklarının gelişme devresi dönemlerinde ise nispi nem değerlerinin % 70'in bir hayli üzerinde olması çayın yetiştirilmesini kolaylaştırmaktadır.

Çay bitkisinin yetişmesinde etkili olan doğal faktörlerin biri de, toprak şartlarıdır. Çay toprak istekleri yönünden pek seçici olmamakla beraber derin, serin, humuslu ve asit karakterdeki toprakları sever, kirece tahammülü azdır¹⁴⁶. Gelişmesi için azota ihtiyaç duyar toprak reaksiyonunun çay ziraatı bakımından önemi büyüktür. Asit reaksiyon gösteren pH derecesinin 4.5–6 arasında olduğu topraklarda iyi yetişir¹⁴⁷.

Çay, tohumla, fidanla ve çelikle olmak üzere üç şekilde üretilir. En yaygın üretim şekli ise tohumla üretilir¹⁴⁸. Bu yöntemlerle üretilen fidanlar bahçelerde merdiven basamağı şeklinde oluşturulan setlerin yatay olan kısmına dikilir. Eğim derecesine göre bu basamakların arasındaki yükseklik ve genişlik ayarlanır. Eğim fazla ise basamaklar arasında mesafe artmakta, az ise; basamaklar arasında ki mesafe azalmaktadır. Eğimin az olduğu yerlerde çay fidanları çok sık şeritler halinde dikildiğinden bahçenin içinde dolaşmak zordur. Fakat bu bahçelerde birim alana verim daha yüksektir¹⁴⁹.

Yeni oluşturulan çay bahçelerinden 3–4 yıl sonra yaş çay yaprağı hasadı yapılabilmektedir. Yaş çay yaprağı hasadında 2.5 veya 3 yapraklı filizler toplanmaktadır. Çay bahçelerinde dikimden 7–8 yıl sonra iktisadi olarak verim alınmaktadır. Bir çay bahçesinden 70–80 yıl gibi uzun süreli olarak iktisadi manada verim sağlanır. Ancak çay bahçelerinden uzun süre verim alınabilmesi için 4–5 yılda budanması gerekmektedir. Ayrıca 25–30 yılda bir gençleştirme adı altında kökten budama yapılmaktadır. Budanan bahçelerde verim düşmekte, hatta gençleştirme budamasından sonra 3 yıl ürün alınamamaktadır. Çünkü bu budamada kökten bir karış yukarıdaki bütün dallar kesildiği için bitki kendisini ancak 3–4 yılda toparlayabilmektedir¹⁵⁰. Bütün bu budama işlemleri üretim, kalite ve bitkinin ömrünün uzatılması için, bitkinin fizyolojik faaliyetinin durduğu, yöredeki insanların tabiriyle ağaçlardan suyun çekildiği Kasım-Mart dönemi içerisinde yapılmaktadır¹⁵¹.

Araştırma sahasında çay hasadına ilk olarak mayıs ayının ikinci yarısında başlamakta ve aralıklarla Ekim'e kadar devam etmektedir. Bu dönem içerisinde çay sürgünleri 3 defa,

¹⁴⁶ Tevfik Tarkan, 1970, Rize-Hopa Yöresinin Coğrafi Etüdü, Atatürk Üniv. Yay. No: 145, Edebiyat Fak. Yay. No: 35, Araştırma Seri No: 27, s. 43, Erzurum.

¹⁴⁷ Tarkan, 1973, A.g.e., s. 6.

¹⁴⁸ Tarkan, 1973, A.g.e., s. 7-8.

¹⁴⁹ Saliha Koday, 2000, Türkiye'de Çay Tarım Alanlarının Dağılışı ve Çay Üretimimizdeki Gelişmeler, Türk Coğrafya Dergisi, Sayı: 35, s. 325-326, İstanbul.

¹⁵⁰ Zeki Koday, 2003, Arhavi İlçesinin Coğrafyası, Atatürk Üniv. Yay. No: 934, Fen-Edebiyat Fak. Yay. No: 100, Araştırma Serisi No: 71, s. 138, Erzurum.

¹⁵¹ Zaman, 2004, A.g.e., s. 317.

iklim koşullarının iyi olduğu yıllarda ise 4 kez toplanabilmektedir. Çay yapraklarının toplandığı devrelere kampanya dönemi olarak ifade edilir. Bu dönemlerde toplanan çayların büyük bir bölümü ilçedeki özel çay fabrikalarına, çok az bir kısmı da Çay-kur'a ait Tirebolu Çay Fabrikası'na satılmaktadır.

Fotoğraf 3.18 Doğal Bitki Örtüsünün Ortadan Kaldırılarak Yeni Oluşturulan Çay Bahçelerinden Bir Görünüm.

3.1.4.2 Fındık tarımı

Araştırma sahasında fındık bahçeleri 1287.1 hektar alan kaplamaktadır. Tarım alanlarının % 84.9'unu, dikili alanların ise % 85.5'ini oluştururlar. Başka bir ifade ile araştırma sahasının büyük bir bölümü fındık bahçeleri ile kapıdır (Fotoğraf 3.19).

Fındık bitkisi iklim istekleri bakımından ılıman ve nemli iklim bölgelerine uyum sağlamış, nemli ve serin topraklarda 6–7 metreye kadar büyüeyebilen kıraç ve güneye dönük arazilerde 2-2.5 metre boylanabilen bir ağaççık bitkisidir. Bitkinin yeterli ve bir büyüme ve gelişme sağlayabilmesi için yıllık yağış tutarlarını minimum 750–800 mm den az ve 1300–1400 mm den fazla olmaması, optimum değerlerin ise 1000–1200 mm dolayında olması gerekir. Ayrıca yağış rejimlerinin düzenli olması, yani yağışın her mevsime nispeten düzenli dağılması gerekir. Özellikle yaz mevsiminin kurak geçmesi meyvelerin erken olgunlaşmasına

yol açtığı için birim alana verim ve randımanı çok belirgin bir şekilde düşürür. Bu nedenle bu gibi yerlerde sula yapılması gerekir¹⁵².

Fındık sıcaklık istekleri bakımından duyarlıdır. Sıcaklıkların kışın çok düşmediği (ortalama 6–7 °C), yaz ortalamalarının çok yükselmediği (20–25 °C) bölgeleri tercih eder¹⁵³. Fındık çok düşük ve çok yüksek sıcaklıklardan çabuk etkilenir ve bu durum üretim miktarını doğrudan etkiler.

Bitkinin ekonomik anlamda verimliliğini etkileyen iklim elemanlarının en önemlisi ilkbaharda görülen don olaylarıdır. Şubat ayında dişi çiçeklerini büyümeye başlayan bitki, bu devrede meydana gelebilecek bir-iki saatlik şiddetli don olaylarında önemli ölçüde etkilenmektedir. Özellikle 250–300 m’den daha yüksekte kurulmuş bahçelerde bu nedenle bazı yıllarda % 40–50, hatta % 80’lere kadar varan üretim miktarında azalmalar görülür¹⁵⁴. Bu sebeple araştırma sahasında 450–500 m den sonra çay bahçelerinde artışlar görülmektedir. Çünkü çay bitkisi kıyıda 600-700m yükseltilere kadar ekonomik olarak yetiştirilebilmektedir.

Fotoğraf 3.19 Araştırma Sahasının Neredeyse Tamamı Fındık Bahçeleri İle Kaplıdır.

Araştırma sahası fındık bitkisi için gerekli olan optimum iklim şartlarına sahiptir. Bu durum Eynesil Meteoroloji İstasyonu verileri incelendiğinde açık bir şekilde görülmektedir.

¹⁵² Hayati Doğanay, 1987, Ziraat Coğrafyası, Atatürk üniversitesi Ders Notları (Teksir), s. 117, Erzurum.

¹⁵³ Bulut, 2006, A.g.e., s. 167.

¹⁵⁴ Mehmet Zaman, 2004, Türkiye’de Fındık Bahçelerinin Coğrafi Dağılışı ve Üretimi, Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı: 11, Çizgi Kitabevi, s. 56, Konya.

Bu verilere göre yıllık ortalama yağış miktarı 1284 mm olup bu da mevsimlere nispeten düzenli bir şekilde dağılmıştır. Aynı şekilde sıcaklıklar da fındık bitkisi için gerekli olan değerler düzeyindedir. Nitekim kış sıcaklık ortalaması 6 °C, yaz sıcaklık ortalaması 21.4 °C civarındadır. Dolayısıyla araştırma sahası iklim şartları bakımından fındık tarımı için son derece uygundur.

Fındık tarımında toprak özellikleri de önemli bir yer tutar. Toprağın derin, humusça zengin, serin ve yapısının bileşimine göre ana maddeleri dengeli bir oranda karışımında olması gerekir. Kireç, kum ve kil oranı yüksek topraklarda fındık yetiştiriciliği pek ekonomik değildir. Fındık yetiştiriciliğinde doğal faktörlerin yanı sıra gübreleme, ilaçlama, toplama ve ocaklarda fazla dalları ayıklama gibi beşeri faktörlerin etkisi de bulunmaktadır. Bunlar üretim miktarının yanı sıra özellikle de fındık kalitesini etkilemektedir. Fındık tarımında işçilik ilkbahar aylarında başlar. Bu dönemde fındık ocaklarının gübreleme işleri yapılır. Gübreleme ocaktaki fındık ağacı sayısına göre 0.5 kg ile 1 kg arasında değişmektedir. Bitki için son derece önemli olan kimyasal gübrelerden azotlu ve fosforlu gübreler bitkinin gelişmesini, potasyumlu gübreler ise bitkinin don ve hastalıklara karşı korunmasını sağlar¹⁵⁵. Bunların yanı sıra Nisan-Mayıs ayları içerisinde zararlı böceklerle mücadele için ilaçlama yapılmaktadır.

Araştırma sahasında fındık toplanması işi ağustos ayının ilk haftasından sonra başlar. Bu işe başlamadan önce fındık bahçelerinde çeşitli hazırlıklar yapılır. Bu amaçla fındıklıkların altındaki otlar temizlenerek dallardan düşen fındığın kaybolması önlenmiş olur. Fındık bahçelerindeki ot ve çayırların temizlenmesi fındığın olgunlaşıp daldan düşmeye başlamadan yapılır ve birkaç gün sonra toplamaya geçilir. Fındık toplama işlemi ağaçtan ve yerden olmak üzere iki şekilde yapılır. Eğimli ve engebeli bahçelerde fındık ağaçtan elle toplanırken, düz arazilerde yerden toplama yapılmaktadır. Ancak araştırma sahasında en yaygın toplama şekli ağaçtan toplama yöntemidir (Fotoğraf 3.20). Yerden toplama işleminde bahçenin en az iki kere gezilmesi gerekmektedir. Çünkü ilk toplamada ocaklardaki bütün meyvelerin olgunlaşıp yere düşmemesi bu duruma yol açmaktadır. Bu nedenle çiftçiler genellikle ağaçtan elle toplama yöntemini tercih etmektedirler.

Toplanan fındıklar harmanlara serilir ve belli bir süre kurutulduktan sonra patoz denen makinelerle fındıklar çotanak denen yeşil kabuklarından ayıklanırlar. Böylece kabuğundan çıkarılan fındık güneş altında birkaç gün kurutularak içindeki boş ve çürükleri seçildikten sonra çuvallara doldurularak rutubetsiz bir yerde depolanır.

¹⁵⁵ Doğanay, 1987, A.g.e., s. 219.

Fındık üretim miktarı yıllara göre değişkenlik göstermektedir. Eynesil ilçesinde ortalama olarak dekar başına fındık üretimi 92 kg'dır. İlçe merkezinde 12871 dekar fındık alanı olduğuna göre toplam üretim, yaklaşık olarak 1184 ton civarındadır. Ancak, ilçe genelinde 800–850 m yükseltiye kadar fındık yetiştirilmesine karşılık, 350–400 metre yükseltiye kadar çıkan ilçe merkezindeki fındık bahçelerinde dekara üretim miktarının ve dolayısıyla da toplam üretimin 1184 tondan fazla olacağı muhakkaktır.

Fotoğraf 3.20 Fındık Toplama İşinin Yapıldığı Bahçelerden Bir Görünüm.

Fındık tarımı araştırma sahasının temel geçim kaynağını oluşturmaktadır. Üretilen fındığın bir kısmı Fiskobirlik, bir kısmı da tüccarlara satılmaktadır. Fiskobirlik Kurumu üreticinin parasını zamanında ödememesi nedeniyle çiftçi ürününü daha az bir fiyata tüccara satmaktadır.

3.1.4.3 Mısır tarımı

Eynesil ilçe merkezinde mısır tarımı ekili alanların (10.7 hektar) % 28'ini, toplam tarım alanlarının ise % 0.2'sini oluşturmaktadır. Mısır tarımı küçük parsellerde genelde polikültür tarım şeklinde yapılmaktadır. Yani aynı tarlada bu bitki ile birlikte fasulye, kabak,

lahana gibi sebzelerde yetiştirilmektedir¹⁵⁶. Mısır üretimi günümüzde daha çok ailelerin eski alışkanlıklarını ve damak zevklerini sürdürmeleri amacıyla yapılmaktadır. Özellikle yöresel yemeklerin yanı sıra balık ürünlerinin yenilmesinde mısırın kullanılması her ailenin kendi ihtiyacını karşılamak için mısır yetiştirmesine yol açmaktadır. Bu nedenle yörede evlerin kenarlarındaki küçük arazilerde az da olsa mısır tarımı yapılmaktadır (Fotoğraf 3.21).

Mısır sıcak ve nemli iklim bölgelerinin bitkisidir. Bununla birlikte kültürü alınmış türlerinin çok fazla olması ve sulamalı tarım yöntemiyle de yetiştirilebilmesi gibi nedenlerle mısır tarımı çok geniş alanlarda yapılabilmektedir¹⁵⁷.

Mısır bitkisi yetiştirme devresi boyunca; ekimi yapılan günlerde hava sıcaklığının 10 °C'den az, yetiştirme devresi boyunca da 20–25 °C'den fazla olmaması gerekir. Mısır tarımında nem ve yağışlarda önemlidir. Yıllık yağışlar 800–1000 mm'nin altına düşmemelidir. Ayrıca yağışların mevsimlere dengeli bir şekilde dağılması ve yetiştirme devresi boyunca yağış düşmesi gerekir. Büyüme devresinde yaz yağışlarının önemi çok fazladır. Bunun yanı sıra bağıl nem oranlarının % 60'ın üzerinde olması mısır bitkisinin gelişimi için gereklidir¹⁵⁸.

Fotoğraf 3.21 Araştırma Sahasında Ailelerin Çoğu Kendi İhtiyaçlarını Karşılamak İçin Mısır Tarımı Yapmaktadır.

¹⁵⁶ Zaman, 2001, A.g.e., s. 251.

¹⁵⁷ Doğanay, 1998, A.g.e., s. 105.

¹⁵⁸ Doğanay, 1987, A.g.e., s. 120.

Toprak istekleri diğer tahıllardan fazla olan mısır, en iyi gelişmeyi ve en yüksek verimi organik madde ve alınabilir besin maddelerince zengin, drenaj ve havalanması iyi olan derin, tınlı topraklarda gösterir.

Araştırma sahasında mısır tarım alanları Mart sonu ve Nisan ayı başlarında bel, kazma gibi âletlerler yardımıyla insan gücü ile ekime hazır hale getirilir. Nisan ayının ortalarından itibaren yükseltiye ve sıcaklıklara göre tohumlar toprağa ekilir. Tohumlar büyüüp 10–15 cm olduğunda sık olan fidanlar alınarak, tarla yabancı otlardan temizlenir. Ağustos ayı başlarında olgunlaşan mısır bitkisi hasat edilmeye başlanır. Bu dönem içinde belli bir süre bahçede küçük yığınlarda kurutulan mısır, daha sonra sap kısmından koçanları ayrılarak seranderlerde saklanır. Mısır sapları ise kışın hayvan yetirilmek üzere evlerin yakınında ağaç direklere yığılarak muhafaza edilir.

3.1.4.4 Sebze tarımı

Araştırma sahasında 7.7 hektarlık bir alanda sebze tarımı yapılmaktadır. Sebze tarımı için ayrılan alanların az olması ve mevcut alanların da küçük parsellerden oluşması bu faaliyetin geçim tipi şekline olmasına neden olmuştur. Her aile kendi ihtiyacı ölçüsünde az da olsa sebze yetiştirmektedir. Yaz aylarında bazı aileler salatalık, biber ve patlıcan gibi sebzeleri yerel pazarda satışa sunmaktadır (Fotoğraf 3.22).

Fotoğraf 3.22 Ailelerin Kendi İhtiyaçlarından Artan Kısımının Satışa Sunulduğu Kadınlar Pazarı.

Sebzeler içinde en fazla üretilen patatestir. Patates tarımı dışında ki sebzeler için ayrılmış bahçeler yoktur. Fasulye, lahana, patlıcan, kabak, biber gibi sebzeler patates bahçelerinin kenarında yetiştirilmektedir. Ayrıca sebzelerin bir kısmı mısır bahçeleri içinde enter kültür tarım şeklinde de yetiştirilebilmektedir.

3.1.4.5 Diğer meyveler

Eynesil’de fındık dışında yerel ölçüde de olsa ticari olarak meyve üretimi yapılmaktadır. Aileler elma, armut, dut, erik, ayva, incir, mandalina, portakal, karayemiş gibi meyveler yetiştirmektedirler. Bunlar içerisinde en fazla üretilen elma, armut ve mandalınadır. Bu meyvelerin bir kısmı, özellikle de incir, kivi ve karayemiş Eynesil ve yakın ilçelerde kurulan pazarlarda satılmaktadır. Kivi üretimi ise son yıllarda başlamış olup, günümüzde ilçe merkezinde ticari anlamda yetiştirilmemektedir. İlçe genelinde ise yaklaşık birer dönümlük iki bahçede üretim yapılmaktadır.

Araştırma sahası iklim ve toprak şartları bakımından kivi üretimine son derece uygundur. Eynesil’in de bulunduğu Karadeniz kıyı şeridi boyunca çay tarımının yapıldığı alanlarda kivi tarımı rahatlıkla yapılabilir. Bununla birlikte ülkemizde 1987¹⁵⁹ yılında üretimine başlanmasına rağmen günümüze kadar araştırma sahasında bu yönde günümüze kadar olumlu bir gelişme olmamıştır.

3.2 Hayvancılık

3.2.1 Hayvancılık faaliyetlerinin başlıca özellikleri

Araştırma sahasında hayvancılık faaliyetleri, geçim tipi şeklindedir. Tarım alanlarının büyük bir bölümünün fındık ve çay tarımına ayrılmış olması, yani dikili alanlardan oluşması nedeniyle çayır ve mera alanlarının azlığı hayvancılık faaliyetlerinin gelişmesini engellemiştir. Bunun yanı sıra hayvancılık sektöründen elde edilen gelirin diğer faaliyetlere oranla daha az olması hayvancılığın gelişmesini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu nedenlerle ilçe merkezinde sadece 455 hayvan beslenmekte olup bunların 305’ini büyükbaş (% 67), 150’sini ise (% 33) küçükbaş hayvanlar oluşturmaktadır (Tablo 3.32, Şekil 3.34).

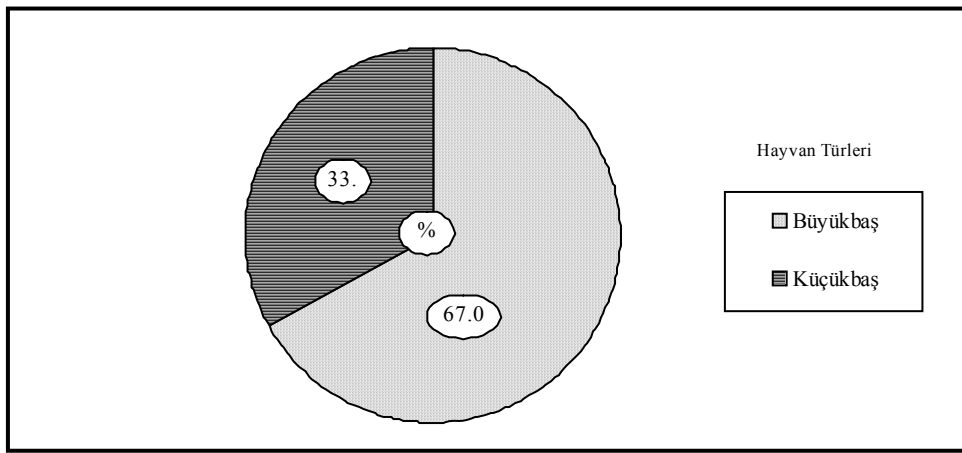
Hayvancılık faaliyetlerini büyükbaş, küçükbaş, kümes hayvancılığı ve arıcılık şeklinde sınıflandırarak inceleyebiliriz.

¹⁵⁹ Saliha Koday, 2000, Türkiye’de Kivi Üretimi, Doğu Coğrafya Dergisi, sayı: 3, s. 111,112, Erzurum.

Tablo 3.32 Eynesil İlçe Merkezi'nde Hayvan varlığının Türlerine Göre Dağılımı (2006)

Hayvan Türü	Sayısı	%'si
Büyükbaş	305	67.0
Küçükbaş	150	33.0
Toplam	455	100.0

Kaynak: Tarım İlçe Müdürlüğü Verileri.

Şekil 3.34 Eynesil İlçe Merkezi'nde Hayvan varlığının Türlerine Göre Dağılımı (2006)

3.2.2 Hayvan türleri

3.2.2.1 Büyükbaş hayvancılık

Ülkemizde büyükbaş hayvancılık mera ve ahır hayvancılığı şeklinde yapılmaktadır. Çayır ve meraların bol olduğu alanlarda mera hayvancılığı yapılırken, otlak alanları sınırlı ya da çok az olan bölgelerde ahır hayvancılığı yapılmaktadır. Karadeniz Bölgesi'nde genellikle ahır hayvancılığı yapılırken yazın alpin çayırlar katındaki yayla alanları da büyükbaş hayvancılık açısından önem taşımaktadır¹⁶⁰. Karadeniz kıyı kuşağında yer alan Eynesil ilçe merkezinde toplam hayvan varlığının % 67.1'ini (305 baş) büyük baş hayvanlar oluşturmaktadır. Yörede beslenen büyükbaş hayvanların tamamı sığırlardan oluşmaktadır.

Araştırma sahasında büyükbaş hayvan besiciliği ailelerin süt ve süt mamullerini karşılamaya yönelik olarak yapılmaktadır. Bu nedenle son yıllarda büyükbaş hayvan

¹⁶⁰ Saliha Koday, 2005, Doğu Anadolu Bölgesi'nde Hayvancılık, Atatürk Üniv. Yay. No: 949, Fen-Edeb. Fak. Yay. No: 104, Araştırma Serisi No: 74, s. 61, Erzurum.

varlığındaki sayı eski dönemlere oranla önemli oranda azalmıştır. Şüphesiz bu durum hayvancılıktan elde edilen gelirin azalmasından kaynaklanmıştır. Ayrıca çayır ve meraların çok az olduğu sahada hayvanların yemlerinin dışardan para ile alınması zorunluluğu ve bunların girdi fiyatlarının son yıllarda oldukça artması, buna karşılık et ve süt ürünlerinin önceki yıllara oranla yükselmemesi, hatta et fiyatlarının düşmesi büyükbaş hayvancılık faaliyetinin gerilemesinin başlıca sebeplerinden biridir.

Eynesil ilçe merkezinde büyükbaş hayvan varlığının mahallelere göre dağılımına bakıldığında Eynesil kasaba merkezini oluşturan ve en büyük mahalle konumunda olan Gümüşçay Mahallesi hayvan sayısının en az olduğu yerleşme durumundadır. İlçe merkezinden uzaklaştıkça mahallelerdeki hayvan sayılarının arttığı dikkat çekmekte, hatta aynı mahallede bile kıyıda yükseklerle çıktıkça beslenen hayvan sayılarında artışlar görülmektedir. Bunun başlıca sebebi hiç şüphesiz kıyıda uzaklaştıkça şehrsel fonksiyonların azalmasına karşılık tarımsal yapının etkisinin daha da artmasıdır. Nitekim hayvan sayısının en fazla olduğu yerleşmenin kasaba merkezine en uzak olan Boztepe Mahallesi olması da bu durumu doğrulamaktadır. Bu mahalledeki hayvan sayısı 90 baş iken, Altınlı ve Derebaşı mahallelerinde 60, Köseli mahallesinde 55 büyükbaş hayvan beslenmektedir (Tablo 3.33).

Tablo 3.33 Eynesil İlçe Merkezinde Mahallelere Göre Büyükbaş Hayvan Sayıları (2006).

Mahalle	Hayvan Sayısı	%'si
Gümüşçay Mah.	40	13.1
Derebaşı Mah.	60	19.7
Altınlı Mah.	60	19.7
Köseli Mah.	55	18.0
Boztepe Mah.	90	29.5
Toplam	305	100.0

Kaynak: Eynesil İlçe Tarım Müdürlüğü Verileri.

Büyükbaş hayvanların büyük bölümü jersey ırkı melez ineklerden oluşmaktadır. Bunların yanı sıra çok az sayıda olsa da holstein, montofon ve simendal melez gibi kültür ırkı cins inekler de beslenmektedir.

Araştırma sahasında beslenen büyükbaş hayvanlar yılın 9 ayını ahırlarda geçirmektedir. Bu dönem içerisinde hayvanlara mısır sapı, kuru ot, kepek, yem, mısır gibi yemlerle beslenmektedir. Yaz mevsiminde ise aileler hayvanlarını yaylalara çıkararak buralardaki geniş çayır ile meralarda hayvanlarını beslemektedirler.

3.2.2.2 Küçükbaş hayvancılık

Araştırma sahasında 2006 yılı itibariyle 150 küçükbaş hayvan beslenmekte olup bunların tamamını koyunlar oluşturmaktadır. Ekme biçme faaliyetlerinden ziyade ekme dikme faaliyetlerinin hâkim olduğu yörede küçükbaş hayvanların beslenmesi sorun teşkil etmektedir. Başka bir ifade ile meralar sınırlı olduğundan küçükbaş hayvan yetiştiriciliği tercih edilmektedir. Ayrıca yörede genelde bahçe tarımının hâkim oluşu nedeniyle, bu hayvanların bahçelere zarar vereceği düşüncesi ile büyükbaş hayvan varlığının fazla olmasında diğer etkendir¹⁶¹. Bu şartlara bağlı olarak ilçe merkezinde 150 baş koyun beslenmektedir. Koyunlar kış mevsiminde yöredeki orman ve meralarda beslendikten sonra ilkbahar aylarıyla beraber yüksek kesimlerdeki yaylalara çıkarılmaktadır. Beslenen koyunların % 90'ı karayaka, geri kalanı ise mor karaman ırkıdır.

3.2.2.3 Kümes hayvancılığı

Eynesil ilçesinde modern anlamda kümes hayvancılığı yapılmamaktadır. Kümes hayvancılığı tavuk besiliğinden ibaret olup, çok az sayıdaki aile kendi ihtiyaçlarını karşılamak için 2 ile 5 arasında tavuk beslemektedir. Özellikle son yıllarda ortaya çıkan tavuk vebası (kuş gribi) hastalığı nedeniyle zaten çok az olan tavuk besiciliği hemen hemen ortadan kalkmıştır. Aileler önemli bir getirisi olmayan kümes hayvancılığını hastalıklara yol açması, çay ve fındıklıklarda kolayca tilki, çakal gibi yabani hayvanlara yem olması gibi nedenlerle bırakmışlardır.

3.2.2.4 Arıcılık

Eynesil ilçesi ve çevresi arıcılık faaliyetleri bakımından zengin bir potansiyele sahiptir. Yükselti kademelerine göre bitki florasında ki zenginlik, çiçeklenmenin farklı zamanlarda olması, kırsal alanlardaki gizli işsizliğin arıcılığa kanalize edilebilme imkânı sayesinde arıcılık geliştirilmesinde görev alabilecek bir insan gücünün varlığı, mevcut potansiyel kaynakları oluşturmaktadır. Özellikle topografik şartların sonucu farklı yükselti kademelerine bağlı olarak sıcaklık ve yağışlık değerlerinde meydana gelen değişiklikler, bitki örtüsünün gür ve dağılışını yakından etkilemiş ve yörede çeşitli bitkilerin yetişmesine, farklı

¹⁶¹ Koday, 2005, A.g.e., s.44, Erzurum.

zamanlarda çiçek açmalarına yol açmıştır. Bu da arıcılık için son derece önemli bir kaynak oluşturmıştır¹⁶².

Yörede arıcılık faaliyeti gezici ve sabit olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. Ticari anlamda bu işle uğraşanlar gezici arıcılık yaparken, kendi ihtiyacını karşılamaya yönelik bu faaliyeti sürdürenler sabit arıcılık yapmaktadırlar.

Gezici arıcılık yapanlar sonbahar ve kış mevsimini ilçe merkezinde geçirdikten sonra Mayıs ve Haziran ayından itibaren Gümüşhane, Bayburt ve Erzurum gibi illere göçerler. Nisan sonu ve Mayıs ayları içerisinde fındık bahçelerinde ilaçlama yapılması arıların ölmesine ve geçim tipi arıcılık yapanların da arı kovanlarını daha yüksek kesimlere çıkarmak zorunda bırakır. Sabit arıcılık yapanlar arılarını genellikle yakın çevredeki Sis dağı ve Barak yaylarına çıkarmaktadırlar. Arıcılar Eylül ayı başında yaz aylarını geçirdikleri yerlerden ilçeye dönerler (Fotoğraf 3.23).

Fotoğraf 3.23 Arıcılık Faaliyeti Uğraşanlar Arılarını Mayıs Ayına Kadar Yörede Beslemektedirler.

İlçe Tarım Müdürlüğü verilerine göre 2006 yılında Eynesil ilçesinde 1200 arı kovani mevcut olup, bunların % 33.3'ü (400) ilçe merkezinde bulunmaktaydı.

¹⁶² Zaman, 2004, A.g.e., s. 349, Erzurum.

3.3 Balıkçılık

Su ürünleri avcılığı, özellikle de balıkçılık faaliyetleri çok eski dönemlerden beri insanların başlıca geçim kaynaklarından biri olmuştur. Bu yönüyle balıkçılık, insanların temel ekonomik faaliyetleri arasında yer almaktadır. Bununla birlikte balıkçılık sektörü, gerek dünya ve gerekse de bölge ölçüsünde ele alındığında tarım ve hayvancılık ile sanayi, ticaret, turizm gibi sektörler kadar önemi yoktur. Ancak küçük yerleşmeler için balıkçılık, turizm gibi faaliyetler yerleşmelerin yakın çevrelerinden sıyrılıp farklı karakter kazanmalarına neden olur. Ancak Karadeniz kıyısında bulunan Eynesil ilçe merkezi bu anlamda kıyı yerleşmesi olma özelliğini fazla kullanamamıştır. Hemen kenarında yer aldığı denizden gerek balıkçılık ve gerekse de kıyı turizmi anlamında yararlanamamıştır. Şüphesiz bunda kıyı boyunca balıkçı teknelerinin sığınabileceği koy ve körfezlerin bulunmamasının yanı sıra balıkçılık faaliyetinin yılın belli bir döneminde yapılıyor olması dolayısıyla diğer sektörlerle göre ekonomik getirisinin az ve tehlikeli olmasının da etkileri olmuştur.

Balıkçılık faaliyeti iç sular (tatlı su), kıyı balıkçılığı, bank balıkçılığı ve açık deniz balıkçılığı şeklinde yapılmaktadır. Tutulan balıkların balıkçı ailesi tarafından tüketilmesi veya satılmasına göre de bu faaliyet geçim ve ticari balıkçılık şeklinde sınıflandırılmaktadır¹⁶³.

Araştırma sahasında sadece deniz balıkçılığı yapılmakta olup bu da kıyı balıkçılığı şeklindedir. Balıkçılık genelde küçük teknelerle yapılmakta ve daha çok hamsi, mezgit, kıraca, palamut, barbunya, kefal, çinakop, kalkan ve zargana gibi balık türleri avlanmaktadır. Balıkçılık avcılığı 1 Eylül tarihinde başlayarak Nisan ayının sonuna kadar devam eder. Mayıs-Eylül ayları arasındaki av yasağı döneminde bu faaliyet olta balıkçılığı şeklinde yapılmaktadır.

Eynesil ilçe merkezinde balıkçılık büyük oranda Boztepe mahallesinde yaşayanlar tarafından yapılmaktadır. Diğer mahallerde balıkçılık faaliyeti gelişmemiştir. Balıkçılığın Boztepe mahallesinde gelişmesindeki en önemli faktör ilçedeki tek balıkçı barınağının bu mahallede bulunmasıdır. Kapasitesi fazla olmayan Boztepe balıkçı barınağında yaklaşık 60 tekne bulunmaktadır (Fotoğraf 3.24). Bu teknelerin tamamı Boztepe Mahallesi Su ürünleri Kooperatifine kayıtlıdır.

¹⁶³ Erol Tümertekin, Nazmiye Özgüç, 1999, Ekonomik Coğrafya Küreselleşme ve Kalkınma, Çantay Kitabevi, s. 250, İstanbul.

Fotoğraf 3.24 Eynesil İlçe Merkezinde Yaklaşık 60 Teknenin Bulunduğu Boztepe Balıkçı Barınağı.

Doğu Karadeniz, Türkiye'nin sahip olduğu denizel balıkçılık kaynakları içerisinde verimlilik açısından çok önemli bir yere sahiptir. Deniz balıkları üretiminde yıllara göre değişmekle birlikte her yıl Türkiye denizlerinden avlanan balıkların önemli bir miktarı Karadeniz'in doğusundan sağlanmaktadır. Bu konuda 1982–2001 yılları arasında DİE verileri incelendiğinde, avlanan balık miktarında düşüşün yaşandığı 1990 yılında bile, Karadeniz'de avlanan balıkların % 52.8'i, Türkiye toplam üretiminin ise % 35.5'i Karadeniz'in doğusunda avlanmıştır¹⁶⁴.

Araştırma sahasında balık türlerine göre avlanan balık miktarları ile ilgili bilgiler İlçe tarım Müdürlüğü ve Boztepe Su Ürünleri Kooperatifi kayıtlarından derlenmiştir. Bu verilere göre en çok avlanana balık türü 348 ton ile hamsidir. Başka bir ifade ile toplam avlanan balıkların % 44.3'ünü hamsi oluşturmaktadır. Hamiden sonra en fazla avlanan balık türleri 140.5 ton ile kıraca, 119.5 ton ile mezigit, 70 ton ile palamut, 57.5 ton ile barbunya ve 36.5 ton balık miktarı ile kefaldir. Bunların yanı sıra azda olsa çinakop (8 ton), kalkan (5.5 ton) ve zargana (0.5 ton) gibi balık türleri de avlanmaktadır (Tablo 3.34). Tutulan balıklar Trabzon ve Giresun illeri ile yakın ilçelere satılmaktadır.

¹⁶⁴ Mehmet Zaman, 2005, Orta ve Doğu Karadeniz'de Balıkçılık, Doğu Coğrafya Dergisi, sayı: 13, s. 55-56, Konya.

Tablo 3.34 Eynesil’de Avlanan Balık Türleri ve Miktarları (2006).

Balık Türü	Miktarı (Ton)	%’si
Hamsi	348.0	44.3
Kıraca	140.5	17.9
Mezgit	11.5	15.2
Palamut	70.0	8.9
Barbunya	57.5	7.3
Kefal	36.5	4.6
Çinakop	8.0	1.0
Kalkan	5.5	0.7
Zargana	0.5	0.1
Toplam	786.0	100.0

Kaynak: Eynesil İlçe Tarım Müdürlüğü Verileri.

Eynesil’de balıkçılık sektörü ile ilgili çeşitli sorunlar bu faaliyetin yörede yeterli bir şekilde gelişmesini engellemektedir. Bunların başında mevcut balıkçı barınağının kapasitesinin küçük olması gelir. Özellikle büyük balıkçı teknelerinin balıkçı barınağına girememesi yöre balıkçılarının büyük tekne almamasına, yani bu alana yatırım yapmamasına neden olmaktadır. Bu da avlanan balık miktarının, dolayısıyla da ilçe ekonomisinin bu sektörden olan girdinin düşük düzeyde kalması sonucunu doğurmaktadır. Bu sorun yıllardır sürüncemede bırakılan Boztepe Balıkçı Barınağını genişletme projesi tamamlanarak en kısa zamanda çözümlenmelidir.

3.4 Sanayi

İnsanların başlıca ekonomik faaliyetlerinden birisi olan sanayi, küreselleşme ve kalkınmanın motorudur. Bu yolla hammaddelerin şekilleri değiştirilir, daha kullanılabilir hale getirilir ve değerlendirilir. Herhangi bir sahada sanayinin gelişmesi; hammadde, enerji, sermaye, ulaşım, pazar, işgücü mevcudiyeti gibi bir takım şartlara bağlıdır. Başlangıç faktörü olarak ifade edilen bu etmenler, bir sahada sanayinin gelişmesinde büyük önem taşımaktadır¹⁶⁵.

Sanayinin yer seçiminde temel faktörlerin başında hammadde gelir. Özellikle gıda sanayinde hammaddenin çabuk bozulabilir ürünlerden oluşması bu tip sanayilerin hammadde kaynaklarına yakın yerlerde kurulmalarına yol açmıştır. Araştırma sahamızı oluşturan Eynesil ilçe merkezi ve çevresinde, ülkemizin önemli sanayi ürünleri olan fındık ve çay yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bunu yanı sıra yörede ulaşım imkânları, sermaye ve işgücü olanakları

¹⁶⁵ Tümertekin, Özgüç, 1998, A.g.e., s. 437-471.

bakımından uygun şartlara sahiptir. Bu faktörlere bağlı olarak araştırma sahasında çay tarımına bağlı olarak sanayi faaliyetleri gelişme göstermiştir. Çay bitkisinin yapraklarının toplandıktan hemen sonra bozulmaması için işlenmesi gerekir. Bu nedenle ülkemizde çay tarımının yoğun olarak yapıldığı Doğu Karadeniz kıyı kuşağındaki çok sayıda yerleşmede çay işleme fabrikaları bulunmaktadır. Eynesil ilçesi de bu yerleşmelerden birini oluşturmaktadır. Buna karşılık çaya göre çok geniş üretimine sahip fındık tarımına dayalı sanayiden söz etmek mümkün değildir. Bu durum, fındığın kurutulduktan sonra uzun süre bozulmadan saklanabilmesinden kaynaklanmaktadır.

Araştırma sahasında sanayi modern sanayi ve atölye tipi sanayi olarak iki grup altında incelenebilir. Modern sanayi yukarı da ifade ettiğimiz gibi çay tarımına bağlı olarak gelişen çay tesislerinden ibarettir. Eynesil ilçesi genelinde toplam 4 tane çay fabrikası bulunmakta olup, bunlardan sadece Akfa Çay Sanayi ve Ticaret A.Ş. araştırma sahası sınırları içerisinde yer almaktadır (Fotoğraf 3.25).

Fotoğraf 3.25 Eynesil İlçe Merkezi'ndeki Akfa Çay Fabrikası.

Akfa Çay Fabrikası 1985 yılında kurulmuştur. Toplam 19 dekar alana sahip olan fabrikanın 12.3 dekarı kapalı alanlardan oluşmaktadır. Fabrika 13 ilçe ve 3 beldeye bağlı toplam 7000 üreticiden 81 alım merkezinde çay alımı yapmaktadır. Günlük yaş çay işleme kapasitesi 180 tondur. İşleme teknolojisi kıvrırma/rotervan tekniği kullanılmaktadır. Bu

yöntem, soldurma, kıvrırma, fermentasyon, kurutma, tasnif, harmanlama ve paketleme aşamalarından oluşmaktadır. Bu teknoloji ile işlenen yeşil çay yapraklarından günde yaklaşık 35 ton kuru çay (çuval çay) elde edilmektedir. Üretilen kuru çay aynı yerde bulunan paketleme fabrikasına nakledilir. Paketleme fabrikası 4250 dekar alanda hizmet vermekte olup, günlük kapasitesi 40 tondur (Fotoğraf 3.26).

Akfa Çay Fabrikası'nda üretilen ve paketlenen çaylar merkezi İstanbul'da bulunan Safa Pazarlama Ticaret ve Dağıtım A.Ş. tarafından pazarlanmaktadır. Ayrıca fabrika kendi satış bürosunda da toptan satış yapmaktadır.

Fotoğraf 3.26 Akfa Çay Fabrikası'nın Paketleme Bölümü.

Fabrikada çalışan işçi sayısı çay tarımına bağlı olarak değişmektedir. Çay alımının başladığı kampanya dönemlerinde artan işgücü ihtiyacını karşılamak için mevsimlik işçi alımına gidilir. Bu nedenle fabrikanı yöreye istihdam konusunda çok fazla katkısı yoktur. Fabrikada daimi olarak 7 idari personel dışında, kampanya dönemlerinde 22 mevsimlik eksper ve 59 mevsimlik işçi çalışmaktadır.

Sanayi faaliyetleri içerisinde ikinci grubu atölye tipi sanayi oluşturmaktadır. Küçük sanayi olarak ifade edilen bu faaliyet yerel ihtiyaçları karşılamaya yöneliktir. İlçe merkezinde bu anlamda 7 demir doğrama, 5 PVC, 4 mobilya-marangoz, 2 mermer, 2 briket, 4 terzi, 5 oto

tamirhanesi,7 tane fırın hizmet vermektedir. Bu iş yerlerinin tamamı aile işletmesi şeklinde olup, çalışanların tamamını ailedeki erkek nüfus oluşturmaktadır.

Araştırma sahasının doğu ve batısında iki şehir yerleşmesinin bulunması ve bu yerleşmeler ulaşım imkânlarının çok kolay olması gibi faktörler atölye tipi sanayinin yörede gelişmesini engellemiştir.

3.5 Ticaret

Kazanç sağlamak amacıyla mal alıp satma faaliyetine ticaret denir¹⁶⁶. Ticari faaliyetler yerleşmelerin genel fonksiyonlarından birini oluşturmaktadır. Genel olarak çevrelere göre merkezi konumda bulunan yerleşmelerde ticari faaliyetlerin geliştiği görülür. Araştırma sahamızı oluşturan Eynesil ilçe merkezi de yönetim fonksiyonu bağlı olarak çevresine oranla bir merkez konumundadır. Ancak, Eynesil bu özelliğini yeterince kullanamamıştır. Bu anlamda Eynesil ilçesi kendi yönetim sahası içerisinde bulunan yerleşmeleri dahi ticari faaliyetler bakımından etki sahasına katamamıştır. Şüphesiz bu durumun ortaya çıkmasında çeşitli faktörlerin etkisi olmuştur. Bunların başında Eynesil ilçe merkezine yakın iki büyük şehir yerleşmesinin bulunması ve bunlara olan ulaşım imkânlarının kolay olması gelmektedir. Eynesil'in hemen doğusundaki Beşikdüzü ve batısındaki Görele şehirleri gerek ticari, gerekse de diğer fonksiyonlar bakımından Eynesil ilçesinin tamamını etki bölgeleri altına almışlardır. Öyle ki Eynesil ilçesine yönetim bakımından bağlı olan Ziya Çayı havzasındaki köy yerleşmelerinin büyük bir bölümü ticari faaliyetlerini Görele ile sürdürürken, ilçenin doğusundaki yerleşmeler ise bu faaliyetlerini Beşikdüzü ile yapmaktadırlar. Bir yerleşmede ticaretin gelişmesinde bir başka etmen de o yerin hinterlandıdır. Eynesil yönetim alanı bakımından Giresun ilinin en az yüz ölçüme sahip ilçesidir. Dolayısıyla ilçe merkezinin art ülkesi çok dardır. İlçeye bağlı 13 köy yerleşmesi ile bir de kasaba yerleşmesi bulunmaktadır. Bunların da büyük bir kısmı daha önce de ifade ettiğimiz gibi ticari faaliyetlerini yakın çevredeki şehir yerleşmeleri ile yapmaktadır. Bütün bu faktörlere bağlı olarak Eynesil ilçe merkezinde ticari faaliyetler yeterince gelişmemiştir.

Araştırma sahasında ticaret daha ziyade yerel ihtiyaçları karşılamaya yönelik olarak perakende ticaret şeklinde yapılmaktadır. İlçe merkezinde toplam 272 ticari işyeri bulunmaktadır. Bunların büyük bir kısmını bakkal, lokanta, çay ocağı ve kahvehaneler, inşaat malzemesi satıcıları, konfeksiyon ile fırın gibi iş yerleri oluşturmaktadır. Ticari iş yerleri

¹⁶⁶ Doğanay, 1998, A.g.e., s. 557.

Sahil, M. Somuncuoğlu, Av. Bilal Güdük gibi doğu-batı doğrultusunda uzanan ana caddeler boyunca gelişmiştir.

Eynesil ilçe merkezinde ticari hayat genelde canlı değildir. Ancak yerel pazarın kurulduğu arşamba günlerinde ticari aktivite dikkat çeken bir yoğunluk görülmektedir. Her hafta arşamba günleri kurulan pazara Görele, Beşikdüzü, Vakfıkebir ve Tonya gibi yakın ilçelerden gelen seyyar satıcıların da katılmaktadır. İlçe merkezine bağlı mahalle yerleşmelerinin yanı sıra ren beldesi ile bazı köy yerleşmelerinden gelen insanların da katıldığı pazarda, mevsimine göre sebze ve meyveler, konfeksiyon ürünlerin yanı sıra tarım ve hayvancılık işleri için gerekli olan araç-gereçler (tırpan, orak, kazma, sepet gibi) ile yöredeki ailelerin ürettiği çeşitli hayvansal ve bitkisel ürünler de satışa sunulmaktadır (Fotoğraf 3.27).

Fotoğraf 3.27 Her hafta arşamba Günleri Kurulan Pazarda Yöresel rnlerin Yanında eşitli Sebze ve Meyve ile Konfeksiyon rnleri de Satılmaktadır.

Araştırma sahasında ticari faaliyetler de dikkat çeken bir başka özellik de belli dönemlerde ticari hayatta görülen durgunluk ve yoğunluklardır. Bilindiği gibi ticaret para ya da her hangi bir bedel ile eşyanın (malın) alınıp, satılmasıdır. Dolayısıyla ticaret için mal ve paranın olması gerekir. Genel olarak Eynesil’de ticari faaliyetlerde Temmuz-Ekim ayları arasında yoğunluk görülmektedir. Bu dönemde önce çay toplanması, daha sonra da fındık

toplama mevsiminin başlamasının yanında yaz mevsimi nedeniyle gerek yurt içi ve gerekse de yurt dışında yaşayan gurbetçilerin ilçeye dönmeleri ticari hayatta belirgin bir canlılık yaşanmasına yol açar. Ayrıca, Eylül ayından itibaren fındığın pazara inmesi ve bu dönemde okulların açılması da ticari faaliyetlerin artmasına yol açar. Gerçekte de yaz mevsimi boyunca fındık ve çay toplama için ilçe dışından gelen gurbetçilerin yanı sıra bu işler için de dışarıdan işçi getirilmesinin ticari hayat üzerindeki olumlu etkisi göz ardı edilemez.

Eynesil ve çevresinin temel geçim kaynağını oluşturan ve ticarete konu olan başlıca ürünler fındık ve çaydır. Böyle olmakla beraber üreticiler uygulanan yanlış politikalar nedeniyle ürünlerinin karşılığını alamamaktadırlar. Ülkemizin sadece Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yetişen ve fındık dışında ticari anlamda başka herhangi bir ürünün yetiştirme imkânının olmadığı bölgede devletin çay alımlarında kota getirmesi ve alınan çayın da parasının zamanında ödenmemesi yöre çiftçisini çok zor durumda bırakmaktadır. Aynı durum fındık üreticileri için de geçerli olup, dünya üretiminin % 70–75¹⁶⁷ gibi çok büyük bir kısmını üreten ülkemizin bu konuda uluslararası bir politikasının bulunmaması ve fındık fiyatlarında görülen dengesizlikler bazı yıllarda üreticilerin büyük miktarda gelir kayıplarına yol açmaktadır.

3.6 Ulaşım

Küreselleşme ve kalkınmanın gerçekleşmesinde en önemli etkenlerden birisi, belki de birincisi, ulaşım ve iletişimde meydana gelen teknolojik değişimler ve mekânsal etkilenmeyi arttıran ulaşım ağlarının gelişmesidir. Genel anlamıyla insan ya da eşyanın bir yerden diğer bir yere hareket etmesini anlatan, fakat içinde yaşadığımız küreselleşme çağında artık bilginin, paranın, hizmetlerin de bir yerden bir yere erişmesini içine alan ulaşım, yeryüzünde çeşitli yerler, bölgeler arasındaki ilişkilerin oluşmasında, ölçülebilmesinde ve coğrafi görünümün şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır¹⁶⁸. Bu nedenle ulaşım faktörü, bir yerin gelişmesinde veya geri kalmasında doğrudan etkili olmaktadır. Çünkü ulaşım faaliyetleri, oluşturduğu istihdamdan çok sanayi, tarım, ticaret, yönetim ve turizm gibi fonksiyonların alt yapısını teşkil etmektedir¹⁶⁹.

¹⁶⁷ Doğanay, 1998, A.g.e., s. 180.

¹⁶⁸ Tümertekin, Özgüç, 1998, A.g.e., s. 543.

¹⁶⁹ Halil Koca, 2005, Kuruluşu-Gelişmesi ve Fonksiyonel Özellikleri Yönünden Dörtüyl Şehri, Aktif Yayınevi, s. 130, İstanbul.

Araştırma sahasında ulaşım faaliyetleri üzerinde etkili olan başlıca etmen topografik yapıdır. Kıyının hemen gerisinde dağların başlaması yol yapımını güçleştirmekte bu da ulaşım hizmetlerinde aksamalara yol açmaktaydı. Kıyı boyunca görülen bu olumsuz yapı sahil yolunun tamamlanması ile giderilmiş olsa da beraberinde bir takım sorunlar getirmiştir. Yol yapım çalışmaları sırasında pek çok yerde denizin doldurulması kıyı kuşağının doğal görünümünü bozulmasına ve denizle şehir arasında yapay bir engel oluşmasına yol açmıştır (Fotoğraf 3.28).

Topografik yapı gerek Doğu Karadeniz genelinde, gerekse de Eynesil özelinde kıyı ile iç kesimdeki yerleşmeler ile olan ulaşım ağlarının akarsu vadileri ya da sırtlar boyunca yapılması zorunluluğunu doğurmuştur. Geçekten de yörede kıyı ile iç kesimdeki yerleşmelere giden yollar genelde sırtları takip etmektedir. Özellikle konutların rutubetli olan vadi içleri yerine daha havadar olan yamaç ve sırtlarda yoğunlaşması yolların buralardan geçirilmesine yol açmıştır. Araştırma sahasında ve bölge genelinde dikkat çeken bir başka özellik de kıyıdan iç kesime gidildikçe akarsu vadileri ile birbirinden ayrılan yerleşmeler arasında ulaşım ağının çok zayıf olmasıdır. Araştırma sahasında kıyı kuşağı dışında ulaşım ağı ana hatlarıyla güney-kuzey doğrultusunda gerçekleşmektedir.

Fotoğraf 3.28 Karadeniz Sahil Yolunun Eynesil Geçiş Güzergâhı.

Ulaşım üzerinde etkili olan bir başka faktör de iklim ve buna bağlı olarak gerçekleşen toprak kayması heyelan olaylarıdır. Özellikle sağanak yağışların uzun süre devam ettiği dönemlerde, yol yarmaları ile yamaç eğimlerinin bozulduğu alanlarda toprak akması ve heyelan gibi kütle hareketleri yolların kapanmalarına neden olmaktadır.

Eynesil ilçe merkezi Hopa –Samsun Karadeniz Sahil Yolu üzerinde bulunmaktadır. Eynesil yönetim bakımından bağlı olduğu Giresun iline 75 km, ekonomik ilişkilerini sürdürdüğü Trabzon iline ise 62 km uzaklıktadır. İlçenin kıyı boyunca sıralanan yerleşmelerle ulaşım sorunu bulunmaktadır. Hem Giresun, hem de Trabzon’a ulaşım gün boyu kıyı yerleşmeleri arasında çalışan dolmuşlarla sağlanmaktadır. İlçeden diğer illere olan ulaşım Trabzon ve Samsun üzerinden gelen şehirlerarası otobüslerle yapılmaktadır. İlçe merkezinde terminal bulunmamakta, otobüsler sahildeki yazıhanelerde durmak suretiyle yolcularını almaktadırlar.

İlçe merkezi ile köy ve mahalle yerleşmeleri arasındaki ulaşım taksi ve minibüs seferleri ile yapılmaktadır. Bununla birlikte kırsal alandan merkeze ulaşım imkânları yeterli değildir. Özellikle ilçe merkezinden mahallelere düzenli seferlerin olmaması, insanların zorunlu ihtiyaçları dışında merkeze gelmelerini engellemektedir. Bu durum ilçe merkezindeki yeterince gelişmemiş olan sosyal ve ticari hayatı olumsuz yönde etkilemektedir.

Eynesil ilçesinde genel anlamda yol sorunu bulunmamaktadır. İlçeye bağlı tüm mahalle ve köylere ulaşım sağlanmakla birlikte mevcut yolların standartları çok düşüktür. İlçe merkezinden uzaklaştıkça hem mahalle, hem de köy yollarında belirgin bir şekilde bozulmalar başlamaktadır. Bu konuda dikkat çeken bir başka husus da merkez dışındaki mahalle ve köylerdeki tüm yerleşme ünitelerine yolun ulaşmamasıdır.

Karadeniz kıyısında bulunan Eynesil’de deniz ulaşımı gelişmemiştir. Ancak, Cumhuriyet’in ilk yıllarında sahil kesiminde ulaşım deniz yolu ile yapılmaktaydı. Bu yıllarda Giresun ile Eynesil arasında ulaşım motorlu kayıklarla zor şartlar altında yapılıyordu. Eynesil’den kalkan kayıklar Görele, Tirebolu ve Espiye limanlarına uğrayarak Giresun limanına ulaşıyordu¹⁷⁰. Daha sonraki yıllarda kesiminde kara yollarının standartlarının yükseltilmesi ile deniz ulaşımının etkisi azalmıştır. Günümüzde ise ulaşım tamamen kara yolu ile yapılmaktadır.

Ulaşım faaliyetleri içerisinde değerlendirilen haberleşme hizmetleri açısından araştırma sahası oldukça gelişmiştir. İlçede her evde televizyon ve telefon bulunmasının

¹⁷⁰ Sadık Sarısan, 1998, Giresun Basını’na Göre Cumhuriyetin İlk Yıllarında Giresun’da sosyal, Kültürel ve Ekonomik Hayat, Giresun Kültür Sempozyumu (30-31 Mayıs 1998) Bildiriler, Giresun Belediyesi Kültür Yay. No: 2, s. 89-91, İstanbul.

yanında son yıllarda internet kullanımında da önemli oranda artış olmuştur. Bunun yanı sıra haberleşme konusunda dikkat çeken en önemli hususu ise ilçe merkezinden yayın yapan Mercan Fm Radyosu oluşturmaktadır. Doğu Karadeniz Bölümü'nün büyük bir bölümüne yayın yapan radyo, internet üzerinden de tüm dünyaya Eynesil'in sesini duyurmaktadır.

3.7 Turizm

Eynesil ve çevresinde turizm faaliyetleri gelişmemiştir. Bununla birlikte yörede azda olsa deniz, yayla ve tarihi turizm gibi turizm için kaynaklar bulunmaktadır. Turizm için en büyük kaynak olarak Karadeniz görülse de araştırma sahasının coğrafi şartları turizm alanında denizden yararlanmayı olumsuz yönde etkilemektedir. Eynesil Karadeniz kıyı kuşağında yer almasına rağmen kıyı turizmi için çok uygun şartlara sahip değildir. Bilindiği gibi bu çeşit turizm kıyı jeomorfolojisi ve iklim özellikleri ile doğrudan ilgilidir. Her şeyden önce deniz turizmi için plajların olmasının yanı sıra güneşli gün sayılarının fazla olması gerekir. Ancak araştırma sahasını bulunduğu Doğu Karadeniz Bölümü ülkemizde kapalı günlerin çok olduğu yerlerin başında gelmektedir. Bunun yanı sıra kıyı jeomorfolojisinin de deniz turizmi için gerekli olan büyük plajların olmayışı ve kıyıdan birkaç metre sonra denizin birden derinleşmesi gibi faktörler de deniz turizmi gelişmesini engellemektedir.

Turizmin gelmesine etki eden bir başka etmen tarihi kaynaklardır. Araştırma sahasında bu anlamda en dikkat çeken eser ilçe merkezinin 1 km doğusunda, Eynesil Tüneli kıyısında falezler üzerinde kurulmuş olan tarihi Koralla (Coralla) Kalesidir (Fotoğraf 3.29). Kale bugünkü verilere göre orta çağda Bizans kalesi olarak kurulmuştur. Bununla beraber kalenin MÖ VII. Karadeniz'de koloncilik yapan Miletoslular tarafından kurulmuş olabileceği de düşünülmektedir¹⁷¹. Bilge Umar Coralla kelimesinin *çıkıntılık* anlamına geldiğini belirtmiştir. Kalenin o dönemde çıkıntı anlamına gelen coralla ile ifade edilmesinde topoğrafyanın yer isimlerinin verilmesindeki rolünü göstermesi bakımından önemlidir.

Arkeolojik sit alını ilan edilen ve altında çeşitli mağaraların bulunduğu Eynesil Kalesinin restorasyon çalışmaları tamamlanarak ziyaretçilerin hizmetine sunulmuştur. Ancak kale ve çevresinde gelen ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri tesislerin bulunmaması en önemli sorun olarak dikkat çekmektedir. Ayrıca yine kale girişinde kalenin tarihi ile ilgili bir tabelanın olmaması da büyük bir eksiklik olarak göze çarpar. Bunun yanı sıra kalenin altında mağaralar olduğundan bahsedilmesine rağmen bu konuda herhangi bir çalışma

¹⁷¹ Ayhan Yüksel, 2005, Görele Kültür-Sanat Sempozyumu, s. 1-27, İstanbul.

yapılmamıştır. Bunun için en kısa zamanda kale içinde kazı çalışmaları yapılarak geçeğin ortaya çıkarılması sağlanmalıdır. Çünkü kale içinde mağara bulunması kaleye olan ilginin armasına yola açacağı gibi ilçe turizminin de gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Fotoğraf 3.29. Arkeolojik Sit Alanı İlan Edilen Eynesil (Görel) Kalesi.

Araştırma sahasında turizm kaynakları içerisinde en önemli kaynak yaylardır. Yayla turizmi jeomorfolojide yüksek düzlükleri ifade eden yaylaların turizm amaçlı kullanılmaya başlanmasıyla ortaya çıkmıştır. Başlıca hayvancılık tarım amaçlı olarak yapılan yaylacılık faaliyeti halk arasında hava değişikliği olarak adlandırılan sağlıklı iklimde bulunmayı da geleneksel olarak içermektedir. Yayla turizminde de asıl çekici etmen sıcaklığın fazla olduğu aşağı seviyelerden, ılıman değerlere doğru kaçıştır. Yayla turizme en uygun yükselti kuşağı, insan sağlığı açısından uygun sıcaklık ve basınç şartlarına sahip 800–2000 metreler arasında yer almaktadır.

Araştırma sahasında yaylacılık faaliyetleri büyük ölçüde hayvancılığa dayalı olarak geleneksel şekilde sürdürülmektedir. Başka bir anlatımla, yaylalardaki ekonomik etkinliklerin en önemlisini hayvancılık faaliyetleri oluşturur. Bununla birlikte son yıllarda hayvancılık faaliyetinin yanı sıra yaylardan turizm amaçlı olarak yararlanılmaya da başlanmıştır. Bu amaçla günümüzde birçok yaylada yerel yönetimlerin organize ettiği ve her geçen yıl itibarıyla sayılarının gittikçe arttığı hem eğlenmeye, hem de ekonomik amaçlara yönelik yayla

şenlikleri düzenlenmektedir. Bunlar çeşitli afiş ve reklâmlarla yöre insanına duyurulmaya, şenliğe yerel ve ulusal sanatçılar davet edilerek katılımın azami düzeyde gerçekleşmesine çalışılmaktadır¹⁷². Bu amaçla araştırma sahasında her yıl Mayıs ayı içinde Dizgine Yayla Şenlikleri düzenlenmektedir. 2001 yılından beri yapılan Dizgine şenlikleri Giresun ilinde yıl içindeki en erken düzenlenen yayla şenliği olma özelliğini taşımaktadır. Şenlik Eynesil'e 13 km uzaklıkta ve 1000 m yükseltide bulunan Dizgine mevkiinde düzenlenmektedir. Şenliğe Eynesil ilçesinin yanı sıra çevre ilçelerden de çok sayıda insan katılmaktadır.

Yayların turizme kazandırılması bölgenin olduğu kadar ülkemiz turizmi için büyük önem taşımaktadır. Çünkü doğal, kültürel ve sosyal kaynakları devreye sokarak, yörenin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapısına uygun şekilde değerlendirilmesi, bölgenin kalkınması ve gelişmesine katkı sağlayacaktır. Bu nedenle yayla turizmine canlılık ve daha fazla ilgi çekebilmek için geleneksel yayla şenliklerinin de büyük faydaları olacaktır. Ancak, ülkemizin diğer bölgelerinde olduğu gibi Doğu Karadeniz Bölümü'ndeki yaylalar, turizm bakımından değerlendirilirken, diğer turizm kaynaklarımızda yapılan hatalardan kaçınılmalıdır¹⁷³.

¹⁷² Mehmet Zaman, 2007, Doğu Karadeniz Kıyı Dağları'nda Yaylalar ve Yaylacılık, Atatürk Üniv. Yay. No: 960, Fen-Edeb. Fak. Yay. No: 105, Araştırma Serisi No: 85, s. 290–344, Erzurum.

¹⁷³ Mehmet Zaman, 2001, Geleneksel Yayla Şenliklerinin Doğu Karadeniz Bölümü Yayla Turizmin Geliştirilmesindeki Rolü, Doğu Coğrafya Dergisi, Çizgi Kitabevi, s. 209-210, Konya.

SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Araştırma sahasının sorunlarını; fiziki coğrafya, beşeri coğrafya ve ekonomik coğrafya faktörleri ile ilgili sorunlar şeklinde üç ana başlık altında toplanabilir.

Eynesil ilçe merkezi’de doğal çevre etmenleri ile ilgili en önemli sorunu heyelan ve toprak akmaları oluşturmaktadır. Heyelan ve toprak akmaları gibi kütle hareketleri can ve mal kayıplarına yol açtıkları gibi alt yapı eserlerine de hasar veririler. Bu nedenle bu tip olayların önlenmesi için önceden gerekli tedbirlerin alınması gereklidir. Bu amaçla yerleşmeleri ve ulaşım güzergâhlarını tehdit eden heyelanların oluşmadan engellenmesi gerekmektedir. Özellikle sağanak yağışlardan sonra yol yarmaları ile yamaç stabilliteleri bozulan yamaçlarda sık sık toprak akmaları ve heyelanlar meydana gelerek mahalle ve köy yollarının kapanmasına hatta zaman zaman konutların da zarar görmesine neden olmaktadır. Bu tip olayların zararlarını engellemek için heyelan ve toprak akmalarının olabilecek sahaları tespit etmek ve bu alanlara yerleşmeyi önlemek, yol yarması sonucu stabilitesi bozulan yamaçlara istinat duvarları yapmak gibi kütle hareketlerinin Zararlarını engelleyici tedbirler almak gerekir.

Beşeri coğrafya ile ilgili başlıca sorun göçtür. Ekonomik kaynaklarının kısıtlı olmasının yanı sıra nüfusun sürekli artması yöre insanının iş imkânlarının fazla olduğu illere göç etmesine neden olmaktadır. Bu sorunu çözmek için yörede mevsimlik olarak istihdam yaratan sanayi tesislerin farklı olarak yılın tamamında faaliyet gösterebilecek gıda sanayinin geliştirilebilir. Bu anlamda başlangıçta fındık üretimine dayalı olarak çikolata sanayinin kurulması düşünülebilir. Böylece fındığın hammadde şeklinde daha az bir fiyata ülke dışına satılmak yerine yörede kurulacak tesislerde işleyerek satılması hem ülkemize daha fazla para girmesine, hem de bölge insanının az da olsa bu alanda istidam edilmesine katkı sağlayacaktır. Bu durum bir ölçüde istihdama katkı sağlayarak göç hareketinin nispeten azalmasında etkili olacaktır.

Araştırma sahasında ekonomik faaliyetler içerisinde tarım ilk sırada gelir. Tarım arazilerinin büyük bir bölümünde fındık ve çay yetiştirilmektedir. Her iki ürünün satışında yöre çiftçisi son yıllarda büyük sıkıntılar yaşamaktadır. Hem Fiskobirlik, hem de Çay-kur’un fındık ve çay paralarını zamanında ödememesi üreticinin malını daha az bir fiyata özel sektöre satmasına ve bu nedenle de zarar etmesine yol açmaktadır. Dünya fındık üretiminde tekel durumunda olan ülkemiz fındık konusunda uluslararası bir politika oluşturarak gerek yöre ve gerekse bölge çiftçisinin çıkarları ön planda tutulmalıdır. Özellikle fiyat konusunda belli bir istikrar sağlanarak üreticiler büyük fındık tüccarlarının spekülatif haberlerine karşı korunmalıdır.

Eynesil ilçe merkezi’de bir başka sorun da balıkçılık sektöründe görülmektedir. Balıkçılık sektörü ile ilgili çeşitli sorunlar bu faaliyetin yörede yeterli bir şekilde gelişmesini engellemektedir. Bunların başında mevcut balıkçı barınağının kapasitesinin küçük olması gelir. Özellikle büyük balıkçı teknelerinin balıkçı barınağına girememesi yöre balıkçılarının büyük tekne almamasına, yani bu alana yatırım yapmamasına neden olmaktadır. Bu da avlanan balık miktarının, dolayısıyla da ilçe ekonomisinin bu sektörden olan girdinin düşük düzeyde kalması sonucunu doğurmaktadır. Bu sorun yıllardır sürüncemede bırakılan Boztepe Balıkçı Barınağını genişletme projesi tamamlanarak en kısa zamanda çözümlenmelidir.

SONUÇ

Eynesil, Doğu Karadeniz Bölümü içerisinde, Trabzon-Samsun karayolu kıyısında kurulmuş Giresun iline bağlı ilçe merkezidir. Kıyı kuşağında Giresun ilinin doğu sınırını oluşturan ilçe, il merkezine 75 km, Trabzon'a ise 62 km uzaklıktadır. Bu nedenle ticari ilişkilerini daha ziyade Trabzon'la yapmaktadır.

Eynesil doğal çevre şartları bakımından genel itibariyle Doğu Karadeniz Bölümü'nün özelliklerini yansıtmaktadır. Yörenin şekillenmesinde fülüvyal faktörlerin etkisi büyüktür. Yağışlı bir ilimin görüldüğü sahada buna bağlı olarak sık bir akarsu ağının gelişmiş olması topografyanın şekillenmesine ve bugünkü görünümün ortaya çıkmasında başlıca rolü oynamıştır. Bu süreçler sonucunda yörede derin yarılmış vadi ve tepelik alanlar ile vadiler arasında sırtlar üzerindeki nispeten düz alanlar ana jeomorfolojik birimler olarak dikkat çekmektedir.

Araştırma sahası'nda tipik Karadeniz iklimi görülmektedir. Yıllık 13.6 °C ortalama sıcaklığın görüldüğü sahada en soğuk ay 5 °C ile Şubat, en sıcak ay ise 22.7 °C ile Ağustos'tur. Dolayısıyla Yörede yıllık sıcaklık farkı (amplidüt) 17.7 °C'dir. Yağış miktarına baktığımızda ortalama olarak Eynesil'e yılda 1284 mm yağış düşmektedir. Yağış mevsimlere nispeten düzenli bir şekilde dağılmıştır. Bununla beraber sonbahar en fazla, ilkbahar ise en az yağışın görüldüğü mevsimi durumundadır.

Eynesil ve çevresi Doğu Karadeniz Bölümü'nde olduğu gibi sık bir akarsu ağına sahiptir. Doğu-batı doğrultusunda kısa mesafelerde çok sayıda devamlı ve geçici akarsu kabaca güney-kuzey doğrultusunda akış göstermektedir. Bunlar içerisinde en önemlileri Oğuz (Topallı) ve Gizgine dereleridir. Yörede genel itibariyle paralel ve subparalel drenaj sistemi hâkim iken bu iki akarsu kısmen doğu ve batı yarılarından çok sayıda kol alarak kısmen dandritik drenaj özelliğine sahiptir.

Doğu Karadeniz kıyı kuşağının doğal bitki örtüsü gür ve sık ormanlardır. Ancak ülkemizde nüfusun en yoğun olduğu yerlerin başında gelen yörede özellikle fındık ve çay tarımı için ormanların büyük bir bölümü tahrip edilmiştir. Bilindiği gibi fındık ve çayın eğimli arazilerde bile tarımının yapılabilmesi yöredeki ormanların açılarak tarım alanlarına dönüştürülmesine sebep olmuştur. Bu nedenle araştırma sahasında doğal bitki örtüsü sınırlı alanlarda tutunabilmiştir.

Araştırma sahasında yağış miktarının fazla olması topraklarda yıkamanın artmasına ve dolayısıyla podzollaşmaya yol açmıştır. Bu nedenle yörede en yaygın toprak grubu kırmızı-

sarı podzolik topraklardır. Bunun yanında sınırlı alanlarda gri-kahverengi podzolik topraklara da rastlanmaktadır.

Eynesil ilçesinde 2000 yılı nüfus sayım sonuçlarına göre 21110 kişi yaşıyordu. Aynı dönemde ilçe merkezinde ise 10667 kişi bulunuyordu. İlçe merkezi nüfusu 1940 yılında 670 kişiden 60 yılda ortalama olarak yılda % 13.2 aratarak 10667'ye ulaşmıştır.

Eynesil'de nüfus yoğunluğu tüm Doğu Karadeniz kıyı yerleşmelerinde olduğu gibi oldukça yüksektir. 2000 yılı verilerine göre ortalama nüfus yoğunluğu 706.4 km²/kişidir.

Eynesil ilçe merkezinde bir kasaba ve gerek fonksiyon ve gerekse de fizyonomi açısından köy yerleşmesi özelliği gösteren 5 mahalle bulunmaktadır. Eynesil kasabası hizmetler ve tarım fonksiyonun gelişmiş olduğu hizmet/tarım kasabası özelliği göstermektedir. 1953 yılında belediye teşkilatı kurulmasından sonra köy yerleşmesi iken Eynesil'e bağlanan Köseli, Altınlı, Derebaşı ve Boztepe mahalleri ile kasaba merkezini oluşturan Gümüşçay Mahallesinin yüksek kesimleri yerleşme coğrafyası açısından köy yerleşmesi özelliği gösterirler.

Yerleşmelerin dokularına baktığımızda kasaba yerleşmesinin toplu, mahalle yerleşmelerinde ise doğal çevre faktörlerinin yanı sıra tarım arazilerinin küçük ve dağınık oluşu ve tarımsal faaliyetin şekli gibi beşeri coğrafya faktörleri nedeniyle dağınık dokulu yerleşme görülmektedir.

Araştırma sahasında temel ekonomik faaliyetleri tarım oluşturmaktadır. Arazinin engebeli olmasına rağmen tarım alanları oldukça fazla yer tutmaktadır. Nitekim 1565.8 hektar olan kasaba yüzölçümünün % 96.8'ini (1516.3 ha) tarım arazileri oluşturmaktadır. Bu alanın büyük bir bölümü de fındık ve çay bahçelerine ayrılmıştır. Hayvancılık faaliyeti, bahçe tarımının ön planda olması ve arazinin büyük bir kısmının dikili alanlardan oluşması nedeniyle gelişmemiştir. Buna karşılık araştırma sahasının Karadeniz kıyısında bulunması balıkçılık faaliyetlerini de ön plana çıkarmıştır.

Eynesil'de gerek modern sanayi ve gerekse atölye tipi sanayi yeterince gelişmemiştir. İlçe genelinde yoğun bir şekilde çay tarımı yapılmaktadır. Çay toplandıktan kısa bir süre sonra ilenmesi gerekli bir üründür. Bu nedenle araştırma sahasında çay tarımına bağlı olarak kurulmuş 4 çay fabrikası bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi araştırma sahamızı oluşturan ilçe merkezinde bulunmaktadır. Çay sanayi yılın belli dönemlerinde çay yaprağı toplanmasına bağlı olarak faaliyet göstermektedir. Bu nedenle yılın tamamında işgücü ihtiyaç duymaz. Bu nedenle çay sanayi yörede istihdama önemli bir katkı sağlamaktadır.

Eynesil’de büyük koy ve körfezlerin bulunmaması balıkçılık faaliyetinin gelişmesini engellemiştir. İlçe merkezinde balıkçılık kuzeybatıdan gelen dalgalardan korunaklı balıkçı barınağının bulunduğu Boztepe Mahallesiinde yapılmaktadır. Yörede sadece balıkçılıkla geçimini sağlayan aile yoktur. Çünkü balıkçılık yılın Eylül-Nisan ayları arasında yapıldığı için diğer aylarda aileler fındık ve çay tarımı ile de uğraşmaktadırlar.

KAYNAKÇA

- ACUN, F.**, 1999, Tarih Boyunca Pontus, Milli Mücadelede Giresun Sempozyumu Bildirileri (6 Mart 1999), Giresun Belediyesi Kültür Yay. No: 3, Giresun.
- AKYOL, İ.H.**, 1947, Türkiye’de Akarsu Sistemleri ve Rejimleri, Türk Coğrafya Dergisi, sayı: 9-10, Ankara.
- ALTINLI, E.**, 1946, Ordu ve Giresun Vilayetlerinin Jeolojik İncelemesi, MTA Rapor No: 1629, Ankara.
- ARDEL, A.**, 1953, Karadeniz’in İdrolajisi, İstanbul Üniv. Coğ. Enst. Derg. Cilt: 2, Sayı: 5-6, İstanbul.
-, **A.**, 1963, Samsun’la Hopa Arasındaki Kıyı Bölgesinde Coğrafi Müşahedeler, İstanbul Üniv. Coğ. Enst. Dergisi, cilt: 7, sayı: 13, İstanbul.
-, **A., KURTER, A., DÖNMEZ, Y.**, 1969, Klimatoloji Tatbikatı, İstanbul Üniv. Yay. No: 1123, Fen-Edebiyat fak. Coğrafya Enst. Yay. No: 40, Taş Matbaası, İstanbul.
- ARDOS, M.**, 1996, Türkiye’de Kuvaterner Jeomorfolojisi, (İkinci Baskı), Çantay Kitabevi, İstanbul.
- ARINÇ, K.**, 2006, Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri 1. Cilt (Kıyı Bölgeleri), Mega Ofset, Erzurum.
- ATALAY, İ.**, 1982, Toprak Coğrafyası, Ege Üniv. Sosyal Bilimler Fakültesi Yay. No: 8, İzmir.
-, **İ.**, 1987, Türkiye Jeomorfolojisine Giriş (Genişletilmiş İkinci Baskı), Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yay. No: 9, İzmir.
-, **İ.**, 1994, Türkiye Vegetasyon Coğrafyası, Ege Üniv. Basımevi, İzmir.
-, **İ.**, 2004, Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği (İkinci Baskı), İzmir.
- ATAUZ, A.**, Eğitim-Nüfus ve Kalkınma İlişkileri, www.kbam.metu.edu.tr/published/egitim-nufus-kalkinma.
- ATSIZ,GÖKDAĞ, B.**, 1996, MÖ. 2000’li Yıllardan Günümüze Giresun’daki Türk Varlığı, Giresun Tarihi Sempozyumu Bildirileri (24–25 Mayıs 1996), İstanbul.
- BAYKAL, F., KOÇMAN, A.**, 1983, Ege Bölgesinde Nüfusun Alansal Dağılışı ve Sorunları, Ege Coğrafya Dergisi, Sayı: 1, İzmir.
- BEKDEMİR, Ü.**, 2003, Karadeniz Sahil Yolunun Standardını Yükseltme Çalışmalarının Kıyı Turizmine Olan Etkisi, Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu (16-18 Nisan 2003), Ege Üniv. Coğrafya Bölümü Sempozyumları 2, İzmir.

-, Ü., 2007, Karadeniz Kıyı Kentleri (Samsun Hopa Arası), Çizgi Kitabevi, Konya.
- BİLGİN, M.**, 1990, Sürmene Tarihi, Sürmene Belediyesi Yayınları, İstanbul.
-, **M.**, 1996, Giresun Bölgesi'nde Türkmen Beylikleri ve İskan Hareketleri, Giresun Tarihi Sempozyumu Bildirileri (24-25 Mayıs 1996), Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No: 1, İstanbul.
- BULUT, İ.**, 1992, Beşeri ve İktisadi Coğrafya Açısından Bir Araştırma: Erbaa Ovası ve Çevresi. Atatürk Üniv. Sosyal Bilimler Enst. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum.
-, **İ.**, 1998, Torul'un Coğrafi Etüdü, Atatürk Üniv. Yay. No: 876, Kazım Karabekir Eğitim Fak. Yay. No: 95, Araştırma Serisi No: 35, Erzurum.
-, **İ.**, 2006, Genel Tarım Bilgileri ve Tarımın Coğrafi Esasları (Ziraat Coğrafyası), Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- DARKOT, B.**, 1967, Şehir Ayırımında Nüfus Sayısı ve Fonksiyon Kriterleri, İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Dergisi, cilt: 8, sayı: 17, İstanbul.
- DİE**, 2000, Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Ankara.
- DİE.**, 2000, Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Giresun İli, DİE Matbaası, Ağustos 2002, Ankara.
- DİZDAR, Y.M.**, 2003, Türkiye'nin Toprak Kaynakları, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Teknik Yayınlar Dizisi No: 2, Ankara.
- DOĞANAY, H.**, 1987, Ziraat coğrafyası, Atatürk Üniv. Fen-Edeb. Fak. Ders Notları, Erzurum.
-, **H.**, 1997, Türkiye Beşeri Coğrafyası, MEB Yay. No: 2982, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi No: 877, Eğitim Dizisi No: 10, İstanbul.
-, **H.**, 1998, Türkiye Ekonomik Coğrafyası, Çizgi Kitabevi, Konya.
- DÖNMEZ, Y.**, 1984, Umumi Klimatoloji ve İklim Çalışmaları, İstanbul Üniv. Yay. No:2506, Coğrafya Enst. Yay. No:102, Güryay Matbaacılık, İstanbul.
- EMİROĞLU, M.**, 1971, Coğrafi Bölgelere Göre Kırsal Yerleşmelere Yüzölçümü, Parsel Sayısı ve Genişlikleri İle İlgili Bir Araştırma, Ankara Üniv. Coğrafya Araştırma Dergisi, s: 3-4, Ankara.
-, **M.**, 1975, Türkiye Coğrafya Bölgelerine Göre Şehir Yerleşmeleri ve Şehirli Nüfus, DTCF. Coğrafya Araştırmaları Dergisi, sayı: 7, Ankara.

- ERİNÇ, S.**, 1945, Kuzey Anadolu Kenar Dağlarının Ordu-Giresun Kesiminde Landşaft Şeritleri, Türk Coğrafya Dergisi, sayı: 7-8, İstanbul.
-, **S., BİLGİN, T., BENER, M.**, 1961, Gerede Civarında Akarsu Şebekesi, İstanbul Üniv. Coğ. Enst. Dergisi, cilt: 6, sayı: 12, İstanbul.
-, **S.**, 1961, Doğu Karadeniz Kıyılarında Fön ve Termik Tesirleri Hakkında, Türk Coğrafya Dergisi, sayı: 21, İstanbul.
-, **S.**, 1984, Klimatoloji ve Metotları, İstanbul Üniv. Deniz Bil. ve Coğrafya Enst. Yay. No: 2, İstanbul.
- FATSA, M.**, 2005, XV.-XVI. Yüzyılda Giresun'da Sosyal ve İktisadi Hayat, Giresun Belediyesi Yayınları, İstanbul.
- GATTINGER, T.E.**, 1962, 1/500.000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası, Trabzon Paftası İzahnamesi, MTA Yayını, Ankara.
- Giresun İl Çevre Durum Raporu**, 2005, Giresun Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Giresun.
- Giresun Tarım Master Planı**, 2005, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Yayını, Ankara.
- GÖNEY, S.**, 1986, Sıcak Bölgelerde Ziraat Hayatı, İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Yay. No:2732, Coğrafya Enstitüsü Yay. No: 116, İstanbul.
- GÜNAL, N.**, 2002, Türkiye Doğal Bitki Örtüsünde Bir Çalı Türü: Taflan (*Lauracerasus officinalis*), Türk Coğ. Dergisi, sayı: 38, İstanbul.
- GÜVEN, İ.H.**, 1998, 1/100.000 Ölçekli Açınsama Nitelikli Türkiye Jeoloji Haritaları Trabzon-C28 ve D28 Paftaları No: 57, MTA Jeoloji Etütleri Dairesi, Ankara.
- HADİMLİ, H.**, 2001, Hınıs Kasabası'nın Coğrafyası, Atatürk Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- İLHAN, E.**, 1976, Türkiye Jeolojisi, OTDÜ Mühendislik Yay. No: 51, Ankara.
- İNANDIK, H.**, 1965, Türkiye Bitki Coğrafyasına Giriş, İstanbul Üniv. Coğ. Enst. Yay. No: 42, İstanbul.
-, **H.**, 1969, Bitkiler Coğrafyası, İstanbul Üniv. Coğ. Enst. Yay. No: 930, İstanbul.
- KAYA, G.**, 2004, Posof İlçesi'nin Coğrafyası, Atatürk Üniv. Sosyal Bilimler Enst. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzurum.
- KARAKUZULU, Z.**, 2002, Karadeniz Ereğli İlçesinin Coğrafyası, Atatürk Üniv. Sosyal Bil. Enst. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzurum.
- KETİN, İ.**, 1983, Türkiye Jeolojisine Genel Bir Bakış, İstanbul Teknik Üniv. Vakfı Yay. No: 32, İstanbul.

- KOCA, H.**, 2005, Kuruluşu-Gelişmesi ve Fonksiyonel Özellikleri Yönünden Dört Yol Şehri, Aktif Yayınevi, İstanbul.
- KODAY, S.**, 2000, Türkiye’de Çay Tarım Alanlarının Dağılışı ve Çay Üretimimizdeki Gelişmeler, Türk Coğrafya Dergisi, Sayı: 35, İstanbul.
-, **S.**, 2000, Türkiye’de Kivi Üretimi, Doğu Coğrafya Dergisi, sayı: 3, Erzurum.
-, **S.**, 2005, Doğu Anadolu Bölgesi’nde Hayvancılık, Atatürk Üniv. Yay. No: 949, Fen-Edeb. Fak. Yay. No: 104, Araştırma Serisi No: 74, Erzurum.
- KODAY, Z.**, 1995, Hopa İlçesi’nin Coğrafyası, Atatürk Üniv. Sosyal Bilimler Enst. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum.
-, **Z.**, 2003, Arhavi İlçesinin Coğrafyası, Atatürk Üniv. Yay. No: 934, Fen-Edebiyat Fak. Yay. No: 100, Araştırma Serisi No: 71, Erzurum.
- KRONBERG, P.**, 1970, Doğu Karadeniz Dağlarının(Kuzeydoğu Türkiye) Tektoniği Üzerinde Fotojeolojik Veriler, MTA Dergisi, sayı: 74, Ankara.
- MATER, B.**, 1988, Toprak Oluşumu, Erozyon ve Koruması, İst Üniv. Yay. No: 3465, Deniz Bilimleri ve Coğ. Enst. Yay. No: 6, İstanbul.
-, **B.**, 1998, Toprak Coğrafyası, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- MEMİŞ, E.**, 1990, MÖ. 2. Binyılda Hitit-Gaşka Münasebetleri, Uluslararası Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri, Samsun.
- MUTLUER, M.**, 2003, Uluslararası Göçler ve Türkiye, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- NİŞANCI, A.**, 1975, Sıklık Dağılımları ve Hava Durumlarına Bağlılık İçinde Türkiye’nin Yağış Şartlarının İncelenmesi, Atatürk Üniv. Yay. No: 381, Edebiyat Fak. Yay. No: 73, Araştırma Serisi No: 62, Erzurum.
- OAKES, H.**, 1958, Türkiye Toprakları, Türk Yüksek Mühendisler Neşriyatı No: 8, Ege Üniv. Matbaası, İzmir.
- ÖNALP, A.**, 1991, Doğu Karadeniz Bölgesi Heyelanları-Nedenleri, Analiz ve Kontrolü, Karadeniz Teknik Üniv. I. Ulusal Heyelan Sempozyumu (Bildiriler), Trabzon.
- ÖNER, Ö., ÇİCEK, İ.**, 1987, Heyelan Olayları ve Karadeniz Kıyı Şeridinden Örnekler, Jeomorfoloji Dergisi, sayı: 15, Ankara.
- ÖZÇAĞLAR, A.**, 1997, Türkiye’de Belediye Örgütlü Yerleşmeler (Kasabalar-Şehirler), Ekol Yayınevi, Ankara.
-, **A.**, 2000, Coğrafyaya Giriş, Hilmi Usta Matbaacılık, Ankara.
- ÖZDEMİR, M.**, 2006, Bolaman Çayı Havzası’nın Coğrafyası, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları XXVII: Dizi-Sayı: 6, Ankara.

- ÖZGÜR, E.M.**, 1995, Türkiye’deki İç Göçlerde Ankara İlinin Yeri, Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı: 4, Ankara.
-, **E.M.**, 1996, Yeni İlçe Merkezlerinin Fonksiyonel Bakımından Gösterdiği Özellikler, Ankara Üniv. DTCF. Coğrafya Araştırmaları Dergisi, sayı: 12, Ankara.
-, **E.M.**, 1996, İl ve İlçe Merkezlerimizin, Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı Bakımından Sınıflandırılması, Ankara Üniv. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, sayı: 5, Ankara.
-, **E.M.**, 1998, Türkiye Nüfus Coğrafyası, Ankara.
-, **E.M.**, 1999, Türkiye Nüfusunun Yaş Yapısı, Ankara Üniv. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, sayı: 7, Ankara.
-, **E.M.**, 2001, Türkiye Coğrafyası, Hilmi Usta Matbaacılık, Ankara.
- SARISAMAN, S.**, 1998, Giresun Basını’na Göre Cumhuriyetin İlk Yıllarında Giresun’da sosyal, Kültürel ve Ekonomik Hayat, Giresun Kültür Sempozyumu (30-31 Mayıs 1998) Bildiriler, Giresun Belediyesi Kültür Yay. No: 2, İstanbul.
- SEVİNDİ, C.**, 1999, Sarıkamış’ın Coğrafi Etüdü, Atatürk Üniv. Sosyal Bilimler Enst. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum.
- SÜMER, F.**, 1992, Tirebolu Tarihi, Tirebolu Kültür ve Yardımlaşma Derneği Yayını, İstanbul.
-, **F.**, 1992, Çepniler, Anadolu’nun Bir Türk Yurdu Hale Gelmesinde Önemli Rol Oynayan Oğuz Boyu, Türk Dünyası Araştırma Yayınları, İstanbul.
- ŞAHİN, İ.F.**, 2006, Erzin İlçesinin Coğrafyası, Aktif Yayınevi, İstanbul.
- TANDOĞAN, A.**, 1970, Çayeli ve Pazar İlçelerinin Ekonomik Yapısı, Ankara Üniv. DTCF Dergisi, Cilt: 19, Sayı: 1-4, Ankara
-, **A.**, 1972, Çayeli ve Pazar Yörelerinin Fiziki Coğrafyası, Coğrafya Araştırmaları Dergisi, sayı: 3-4, Ankara Üniv. Basımevi, Ankara.
-, **A.**, 1988, Karadeniz Bölgesi Kıyı Kesiminin Türkiye Nüfus Hareketleri İçerisindeki Yeri, İkinci Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri (1-3 Haziran 1988), Samsun.
-, **A.**, 1998, Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu, Trabzon.
- TANOĞLU, A.**, 1969, Nüfus ve Yerleşme, İstanbul Üniv. Yay. No: 1183, Fen-Edebiyat Fak. Coğrafya Enst. Yay. No: 45, İstanbul.
- TARHAN, F.**, 1991, Doğu Karadeniz Heyelanlarına Genel Bir Bakış, Karadeniz Teknik Üniv. Türkiye I. Ulusal Heyelan Sempozyumu Bildirileri, Trabzon.

- TARKAN, T.**, 1970, Rize Hopa Yöresinin Coğrafi Etüdü, Atatürk Üniv. Yay. No: 145, Edebiyat Fak. Yay. No: 35, Araştırma Seri No: 27, Erzurum.
-, **T.**, 1973, Türkiye’de Çay Ziraatı ve Endüstrisi, Atatürk Üniv. Yay. No. 195, Edebiyat Fak. Yay. No. 45, Yardımcı Ders Kitabı No: 1, Sevinç Matbaası, Ankara
- TOLUN-DENKER, B.**, 1977, Yerleşme Coğrafyası, Kır Yerleşmeleri, İstanbul Üniv. Yay. No: 2275, Coğrafya Enst. Yay. No: 93, İstanbul.
- TÜMERTEKİN, E.**, 1973, Türkiye’de Şehirleşme ve Şehirselleşme Fonksiyonları, İstanbul Üniv. Yay. No: 1840, Coğrafya Enst. Yay. No: 72, İstanbul.
-, **E.**, 1984, Beşeri Coğrafyaya Giriş, Erenler Matbaası, İstanbul.
-, **E., ÖZGÜÇ, N.**, 1998, Beşeri Coğrafya, İnsan, Kültür, Mekan, Çantay Kitabevi, İstanbul.
-, **E., ÖZGÜÇ, N.**, 1999, Ekonomik Coğrafya Küreselleşme ve Kalkınma, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- YILMAZ, Y.**, 1985, Türkiye’nin Jeolojik Tarihinde Magmatik Etkinlik ve Tektonik Evrimle İlişkisi, Ketin Sempozyumu 20-21 Şubat 1984, TJK Yayını, Ankara.
- YÜKSEL, A.**, 1996, Savaş Yıllarında Giresun (1914-1918): Sosyal ve Ekonomik Durum, Milli Mücadelede Giresun Sempozyum Bildirileri (24-25 Mayıs 1996), Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No: 3, İstanbul.
-, **A.**, 2005, Görele Kültür-Sanat Sempozyumu, İstanbul.
- ZAMAN, M.**, 2001, Tonya İlçesinin Coğrafi Etüdü, Tonya Belediyesi Kültür Yayınları No: 1, Trabzon.
-, **M.**, 2001, Geleneksel Yayla Şenliklerinin Doğu Karadeniz Bölümü Yayla Turizminin Geliştirilmesindeki Rolü, Doğu Coğrafya Dergisi, sayı: 6, Çizgi Kitabevi, Konya.
-, **M.**, 2004, Vakıfkebir İlçesinin Coğrafyası, Atatürk Üniv. Yay. No: 937, Fen-Edebiyat Fak. Yay. No: 102, Araştırma Serisi No: 73, Erzurum.
-, **M.**, 2004, Türkiye’de Fındık Bahçelerinin Coğrafi Dağılışı ve Üretimi, Doğu Coğrafya Dergisi, sayı: 11, Çizgi Kitabevi, Konya.
-, **M.**, 2005, Orta ve Doğu Karadeniz’de Balıkçılık, Doğu Coğrafya Dergisi, Çizgi Kitabevi, sayı: 13, Konya.
-, **M.**, 2007, Doğu Karadeniz Kıyı Dağları’nda Yaylalar ve Yaylacılık, Atatürk Üniv. Yay. No: 960, Fen-Edeb. Fak. Yay. No: 105, Araştırma Serisi No: 85, Erzurum.

ÖZGEÇMİŞ

Trabzon'un Tonya ilçesinde 1981 yılında doğdu. İlköğrenimini Hoşarlı Köyü İlköğretim okulunda, orta öğrenimini Tonya Sağlık Meslek Lisesi'nde tamamladı. 2000 yılında Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümüne başladı ve 18 Haziran 2004 tarihinde aynı bölümden mezun oldu. Eylül 2004 tarihinde Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Beşeri ve İktisadi Coğrafya Bilim dalında yüksek lisans eğitimine başlayan Birinci, bu eğitime devam ederken Aralık 2005 tarihinde Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Ana Bilim Dalına Araştırma Görevlisi olarak atandı. Halen bu görevine ve yüksek lisans eğitimine devam etmektedir.